

Министерство образования
и науки Кыргызской Республики

soros.kg

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ КОМПЛЕКС по направлению «Педагогика»

- Педагогика
- Башталгыч мектептерде билим берүүнүн педагогикасы жана методикасы (кыргыз тили)
- Башталгыч мектептерде билим берүүнүн педагогикасы жана методикасы (математика)

**Министерство образования и науки Кыргызской Республики
Кыргызский государственный университет имени И.Арабаева**

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ КОМПЛЕКС

по направлению «Педагогика»:

**Педагогика, башталгыч мектептерде билим берүүнүн
педагогикасы жана методикасы (кыргыз тили),
башталгыч мектептерде билим берүүнүн педагогикасы
жана методикасы (математика).**

УДК 37.0
ББК 74.00
У 91

Рекомендовано решением Учебно-методического объединения КГУ им.И.Арабаева

Настоящий Учебно-методический комплекс по направлению «Педагогика»: ПМНО (кыргызский язык), ПМНО (математика), педагогика разработан при финансовой и организационной поддержке программы «Образовательная реформа» Фонда «Сорос-Кыргызстан» в рамках проекта «Содействие реформе высшего образования».

Директор образовательных программ: Дейчман Валентин
Координатор образовательных программ: Турарова Назира

Редакционная группа:

Абдырахманов Т.А. – д-р. ист. наук профессор;
Конурбаев Т.А. – канд. психол. наук, доц.;
Коротенко В. А. – канд. филос. наук.

Рецензенты:

Ногаев М.А. – канд. физ.-мат. наук, доц.;
Шаршеналиева Г.А. – канд. биол. наук, доц.;
Шаршенова Д.С. – ст.преподаватель.

Составители:

Пак С.Н. – канд. пед. наук, доц.;
Акунова А.Р. – канд. пед. наук, доц.;
Сейталиева Э.С. – ст.преподаватель.

У91 Учебно-методический комплекс по направлению «Педагогика»: ПМНО (кыргызский язык), ПМНО (математика), педагогика. – Б.: 2013. – 216 с.

ISBN 978-9967-08-453-7

У 4303000000-13

УДК 37.0
ББК 74.00

ISBN 978-9967-08-453-7

Содержание	
1. Педагогика	4
2. ПМНО (кыргызский язык)	151
3. ПМНО (математика)	151

ПЕДАГОГИКА

СОДЕРЖАНИЕ

1.	АННОТАЦИЯ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА	5
1.1.	Место дисциплины в основной образовательной программе (ООП)	5
1.2.	Цели и задачи изучения дисциплины.....	Ошибка! Закладка не определена.
2.	МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ИЗУЧЕНИЮ ДИСЦИПЛИНЫ	5
3.	РАБОЧАЯ ПРОГРАММА ДИСЦИПЛИНЫ.....	8
3.1.	Требования к уровню освоения дисциплины.....	9
3.2.	Структура и трудоемкость дисциплины	10
3.3.	Тематический план дисциплины	10
3.4.	Содержание разделов и тем дисциплины	11
3.5.	Перечень и тематика письменных самостоятельных работ.....	33
4.	УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ И МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ	41
4.1.	Список рекомендуемой литературы.....	41
4.2.	Список нормативно-правовых документов	42
4.3.	Наглядные пособия	43
4.4.	Программные, технические и электронные средства обучения и контроля знаний.....	43
5.	МЕТОДИЧЕСКИЕ УКАЗАНИЯ ПО ВЫПОЛНЕНИЮ РАЗЛИЧНЫХ ВИДОВ РАБОТ ПО ДИСЦИПЛИНЕ.	43
5.1.	Методические указания студентам.	43
5.2.	Методические рекомендации преподавателям.....	Ошибка! Закладка не определена.
6.	СЛОВАРЬ ТЕРМИНОВ И ПЕРСОНАЛИЙ(ГЛОССАРИЙ)	53
7.	КОНТРОЛЬНО-ИЗМЕРИТЕЛЬНЫЕ МАТЕРИАЛЫ АТТЕСТАЦИОННЫХ ИСПЫТАНИЙ	56
7.1.	Критерии оценки знаний.....	56
7.2.	Перечень аттестационных испытаний и используемых контрольно-измерительных материалов.....	59

1. АННОТАЦИЯ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА

1.1. Место дисциплины в основной образовательной программе (ООП)

Данные о дисциплине: дисциплина «Педагогика» предназначена для студентов по направлению: 550000 педагогическое образование (ПМНО).

Пререквизиты: разделы педагогики: введение в педагогическую деятельность, педагогические теории, системы, технологии, управление образовательными системами, этнопедагогика, разделы психологии: общая психология, возрастная психология

Постреквизиты: методика преподавания дисциплин.

Раздел «Педагогика начального образования» является одной из основных, изучаемых студентами педагогического вуза по профилю: «Педагогика и методика начального образования».

Согласно ГОС, выпускник, получивший квалификацию учителя начальных классов, должен осуществлять обучение и воспитание обучающихся с учетом специфики преподаваемого предмета; способствовать социализации, формированию общей культуры личности, осознанному выбору и последующему освоению профессиональных образовательных программ; использовать разнообразные приемы, методы и средства обучения; обеспечивать уровень подготовки обучающихся, соответствующий требованиям Государственного образовательного стандарта; соблюдать права и свободы учащихся, предусмотренные Законом КР "Об образовании", систематически повышать свою профессиональную квалификацию, участвовать в деятельности методических объединений и в других формах методической работы, осуществлять связь с родителями (лицами, их заменяющими), выполнять правила и нормы охраны труда, техники безопасности и противопожарной защиты, обеспечивать охрану жизни и здоровья обучающихся в образовательном процессе.

1.2 Цели и задачи дисциплины

Цель дисциплины – формирование профессиональной направленности личности будущего педагога, его педагогического мышления, умения и готовности организовать образовательную среду, развивать творческие способности детей, готовность к инновационной деятельности.

Задачи дисциплины:

- выявить специфику развития содержания, форм, методов, технологий обучения в начальной школе;
- формировать у студентов умение критически конструктивно анализировать, оценивать идеи, концепции, практическую педагогическую деятельность;
- сформировать готовность к инновационной педагогической деятельности;
- определить реализацию личностно-ориентированного подхода в образовании как ведущего в практике начальной школы;
- сформировать готовность к педагогической деятельности в работе с детьми начальной школы.

2. МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ИЗУЧЕНИЮ ДИСЦИПЛИНЫ

Качество теоретической подготовки студентов определяется действенностью полученных на лекциях теоретических знаний. Причем для студента важно не столько умение воспроизводить знания, теории, идеи, сколько уметь применять их на практике; необходим «перевод» теоретических знаний в практику реальной педагогической деятельности.

Данный учебно-методический комплекс содержит теоретические и практические материалы к изучению двух модулей: 1- процесс обучения и 2 – процесс воспитания.

Специфика изучения модуля 1 в том, что содержание вопросов и заданий модуля охватывает важнейшие проблемы организации учебного процесса в начальной школе, направлена на отработку специфики и усвоение основных подходов к образовательной среде для формирования учебной деятельности и обеспечения качества учебно-воспитательного процесса.

Значительное внимание отводится таким новым для профессионального педагогического образования понятиям, как безопасность образовательной среды, адаптации и дезадаптации младших

школьников, психологических особенностей, специфики организации учебной деятельности младших школьников.

Специфика изучения модуля 2 заключается в том, что содержание направлено не только на получение знаний в области организации воспитательной деятельности, но и на формирование культуры будущего педагога, навыков принимать грамотные решения в рамках личностно-ориентированных подходов к процессу воспитания.

При изучении второго модуля особое внимание следует обратить на следующие литературные источники:

1. Дорохова А.В., Хасан Б.И. Современное «Человековедение» в школе. Учебно-методическое пособие. М.2002.
2. Безруких М.М. Трудности обучения в начальной школе. М.: Эксмо, 2009.

При изучении обоих модулей требуется работа с большим количеством педагогической литературы, нормативных документов, законов и практических документов образовательных учреждений.

Вопросы и задания репродуктивного, проблемного, творческого характера направлены на закрепление и обобщение знаний по курсу, отработку умений и навыков, составляющих основу педагогической деятельности будущего учителя.

В конце каждой лекции даются задания для самостоятельных работ, которые обязательны для выполнения, т.к. это дает возможность на семинарских занятиях полностью охватывать обсуждение данной темы.

Для студентов:

Для освоения курса студентам, необходимо хорошо усвоить тему №2 «Возрастные особенности младших школьников», чтобы ими свободно оперировать в дальнейшем при изучении данного курса.

Студенты должны понимать, что какой бы совершенной ни была теория, она не может быть непосредственно реализована на практике. Написание реферата является обязательным при проведении практических или семинарских занятий. При этом студент в течение изучения курса по дисциплине должен выбрать и написать один реферат, желательно выступить по нему на практическом занятии. Общее руководство работой над рефератами осуществляется преподавателем, ведущим учебный курс. Он предлагает студентам на выбор темы рефератов, сообщает единые требования по их написанию, консультирует в процессе подготовки реферата.

Рефераты используются также и в работе студентов на семинарских и практических занятиях. В этом случае обычно они выполняются по желанию и зачитываются на занятии с целью его дальнейшего обсуждения всеми студентами группы.

В целом работа над рефератом позволяет студентам овладеть очень важными для исследователя умениями, а именно: научиться работать с научным текстом, выделять в нем главное, существенное, формулировать как свои, так и чужие высказывания кратко и своими словами, логично выстраивать и систематизировать изученный материал.

Студент на семинарских и практических занятиях не только выбирает и пишет реферат по определенной теме: желательно, чтобы он в дальнейшем вошел в содержание курсовой работы студента. Таким образом, в процессе выполнения семинарских и практических занятий студент может выбрать тему курсовой работы и начать работать над ней.

Знакомство с планами семинарских и практических занятий позволяет студентам выбрать, какую форму они хотели бы рассмотреть на практике: семинар по осмыслению и углублению теоретических знаний, семинар-диспут или практические занятия по решению практических задач или упражнений. Могут быть предложены и другие формы проведения, например круглые столы, сюжетно-ролевые игры, просмотр аудиовидеозаписей и их обсуждение, разработка различных педагогических задач и их использование на практических занятиях — все зависит от творческой работы преподавателя вместе со студентами.

Наряду с примерными темами курсовых работ в УМК приведен общий список литературы, который включает литературу, вошедшую в планы семинарских и практических занятий, а также дополнительную литературу. Это позволяет студентам выбрать литературу, как для написания рефератов, так и для выполнения курсовых работ.

В УМК представлены также «Задания для самоконтроля студентов» по всем разделам курса, которые позволят проверить уровень усвоения изученного материала.

Прежде чем приступить к выполнению заданий для самоконтроля, студентам необходимо изучить рекомендуемую по каждой теме литературу. Общий список учебной, учебно-методической и научной литературы представлен в отдельном разделе в конце пособия.

Особенностью данного учебного курса является то, что в рамках учебных занятий студентам необходимо не только получить необходимые психолого-педагогические знания по дисциплине, но и овладеть практическими умениями и навыками, процедурами тренинга и оценки, методами диагностики воспитательных процессов и явлений, способами самооценки, приемами развития педагогического мастерства.

Для освоения полного объема материала каждое рекомендуемое занятие предполагает групповую работу, направленную на развитие рефлексивно-творческих способностей. Это позволяет студентам овладевать умением оперативно находить выход из различных педагогических ситуаций, адекватно интерпретировать происходящие педагогические явления.

Познакомившись с основными методами педагогической диагностики (тема №2) студенты должны составить копилку «Педагогическая диагностика». В целом, при подготовке к практическому занятию, студентам рекомендуется подобрать дополнительные книги и публикации по заданной теме. Заранее построить схему, и по ходу чтения делать выписки: заносить самые интересные идеи, опыт их осуществления, положительные и отрицательные моменты и т.д.

Одним из обязательных требований самостоятельной работы является составление индивидуального портфолио.

Портфолио может состоять из нескольких разделов, например:

А)- «*диагностического чемоданчика*» и

Б)- «*педагогической копилки*».

«*Диагностический чемоданчик*» должен включать в себя подборку диагностических методик для изучения учащихся и ученического коллектива; схемы анализа урока и мероприятия; схемы составления характеристик учащегося и коллектива; схемы решения профессиональных задач и анализа собственной деятельности

Подбор диагностических методик и умение ими пользоваться должны обеспечить *готовность* студента к выходу на практику и к осуществлению *диагностико-проектировочной и рефлексивно-аналитической* деятельности, а также деятельности *по педагогической поддержке* детей разного возраста.

«*Педагогическая копилка*» должна включать в себя подборку различных форм работы, игр и игровых заданий, занимательных вопросов и творческих конкурсов, а также – сценариев классных часов и иных воспитательных дел.

Отдельный раздел может включать подборку *дидактических игр, разнообразных форм внеклассной работы по своему предмету, авторских технологий для начальных классов и т.д.* По желанию студента количество разделов может быть не регламентированным, но не менее 3 разделов.

Подбор практических форм воспитательной деятельности и умение их реализовать должны обеспечить *готовность* студента к выходу на практику и к осуществлению *ценностно-ориентировочной, коммуникативной и организаторской* деятельности, а также деятельности, связанной с *формированием интереса к своему предмету*.

При изучении темы № 9 «Современные образовательные технологии в начальной школе» необходимо пользоваться предложенными интернет-ресурсами, где представлено много практического материала из практики школ. Это позволит уверенно пользоваться образовательными технологиями и авторскими методиками и приобрести хорошие навыки.

Для преподавателей.

При изучении темы 1. «**Особенности начального образования на современном этапе**» необходимо хорошо освоить две методологические категории данной темы: устойчивое развитие и образование и научиться пользоваться для рассмотрения и анализа образовательных систем.

Методологическую категорию «устойчивое развитие» следует научиться применять для рассмотрения таких понятий в педагогике, как «воспитательная система», «система учебно-воспитательной работы», «школа как система», «дидактическая система школы», «урок как динамическая саморазвивающаяся система» и др. В этих понятиях необходимо научиться выделять структурные и функциональные компоненты, устанавливать связи и отношения, выделять системообразующий признак и векторы устойчивого развития, доказывать целостность системы.

При изучении тем № 6. «Методы обучения в начальной школе» и темы №7 «Формы организации обучения. Типы уроков» акцентировать внимание на специфику начальной школы, т.е. на основные методы и формы организации обучения, применяемые в начальной школе.

При изучении темы № 9 «Современные образовательные технологии в начальной школе» можно рекомендовать студентам сайт в интернете для просмотров видеоуроков по различным технологиям и авторским методикам, применяемые только в начальной школе, а впоследствии вывести на обсуждение или предложить письменный анализ.

При изучении темы № 16 «Поликультурное образование» акцентировать внимание о важности и значении поликультурного образования в системе устойчивого развития, в дальнейшем, говоря о воспитательном процессе объединить все линии воспитательных воздействий в поликультурную плоскость.

При изучении тем, где предложен раздаточный материал, педагогические задачи для анализа, таблицы, преподавателю следует размножить предлагаемый материал или, через проектор вынести на экран, или заранее в электронном виде дать студенту для работы.

В некоторых семинарских занятиях может показаться, что много заданий для усвоения, в таком случае, преподаватель может по своему усмотрению выбрать соответствующее задание и работать с ним.

К некоторым семинарским занятиям предлагается дополнительный материал в приложении, который также по желанию преподавателя можно использовать.

Рекомендации по подготовке материалов самостоятельного изучения:

«Поставь над собой сто учителей - они окажутся бессильными, если ты не можешь сам заставить себя и сам требовать от себя» (В.А.Сухомлинский).

Четко спланированная самостоятельная деятельность студентов обеспечивает необходимый уровень усвоения знаний, формирует навыки самообразования, развивает способность самостоятельного решения педагогических задач.

В конце каждой лекции сформулированы задания для самостоятельной работы. Их выполнение является обязательной частью изучаемого курса.

Они являются одной из форм самопроверки знаний и дают студенту возможность оперативной оценки своей подготовленности по данной теме и определения готовности к изучению следующей темы. Кроме того, задания для самостоятельной работы составлены таким образом, что решают задачи проверки понимания понятийного аппарата учебной дисциплины, фактического материала, причинно-следственных, временных и других связей, умения выделять главное, сравнивать, конкретизировать и доказывать свое мнение с помощью аргументов, обобщать и систематизировать знания.

Если позволяет время на семинарских/практических занятиях, то эти задания анализируются и оцениваются прямо на занятиях, и преподаватель может провести выходной контроль этим вопросам в виде письменного или устного опроса. Они представляют уровень обязательных результатов обучения.

В противном случае, они проверяются преподавателем и обсуждаются на коллоквиумах и часах, определенных преподавателем для контроля за самостоятельной работой студентов.

3. РАБОЧАЯ ПРОГРАММА ДИСЦИПЛИНЫ

ОПД	Общепрофессиональные дисциплины	
ОПД.Г.13	Особенности начального образования на современном этапе реформирования общества. Содержание образования в начальной школе. Учебная деятельность младшего школьника и ее организация. Психологическое своеобразие усвоения и применения знаний младшими школьниками. Характеристика методов обучения в начальных классах. Самостоятельная работа учащихся начальных классов и методы их организации. Дидактические основы построения учебного процесса на	90

	<p>уроке в начальных классах. Особенности организации выполнения домашних заданий учащимися первых-третьих классов. Специфика проверки знаний, умений и навыков на начальной ступени обучения. Формирование основ мировоззрения у младших школьников. Своеобразие процесса формирования нравственных чувств, представлений и мотивов поведения у младшего школьного возраста. Развитие понятий гуманизма и воспитание сознательной дисциплины у младших школьников. Пути и средства физического воспитания младших школьников. Организация жизни ребенка в семье. Содержание и формы работы учителя с родителями. Учитель как воспитатель учащихся начальных классов.</p>	
--	---	--

3.1. Требования к уровню освоения дисциплины

Требования к уровню освоения дисциплины соотносятся с квалификационными характеристиками специалиста, определенными ГОС ВПО.

Формируемые компетенции:

Универсальные компетенции (УК)

- готов к взаимодействию с коллегами, к работе в коллективе (УК-7);
- готов к толерантному восприятию социальных и культурных различий, уважительному и бережному отношению к историческому наследию и культурным традициям (УК-14);

Профессиональные компетенции (ПК)

- способен решать задачи воспитания и духовно-нравственного развития личности обучающихся (ПК-2);
- способен использовать возможности образовательной среды для формирования учебной деятельности и обеспечения качества учебно-воспитательного процесса (ПК-5);
- способен использовать знания о психолого-педагогических требованиях к учебно-воспитательным программам для эффективной реализации их в образовательных, воспитательных и развивающих возможностях (ПК-6);
- способен организовывать сотрудничество обучающихся (ПК-7);

В результате изучения дисциплины «Педагогика начального образования» студент должен знать:

- характерные особенности деятельности учителя начальной школы;
- особенности организации процесса обучения в начальной школе;
- основные образовательные программы начальной школы;

должен уметь:

- решать в теории и на практике традиционные педагогические задачи и ситуации;
- пользоваться основными методами педагогической диагностики уровня развития обученности детей; выявлять трудности, проблемы, устранять причины недостатков;
- использовать знания о психолого-педагогических требованиях к учебно-воспитательным программам для эффективной реализации их в образовательных, воспитательных и развивающих возможностях;
- осуществлять систематическую работу по самообразованию, пополнению своих психолого-педагогических знаний, совершенствованию профессионально значимых умений и навыков;
- отбирать, оценивать и применять современные педагогические концепции, теории, технологии.

должен владеть:

- методикой рассмотрения и оценки обучения как процесса сотворчества учителя и ученика;
- системой знаний о развитии системы начального образования, о сущности, содержании и структуре дидактического процесса;

3.2. Структура и трудоемкость дисциплины

Вид работы, семестр	Трудоемкость, час	
	очное обучение	заочное обучение
№№ семестров	4	
Общая трудоемкость	120	
Аудиторная работа		
Лекции	32	
Практические занятия/семинары	28	
Лабораторные работы		
Самостоятельная работа	60	
Курсовые работы или проекты <i>(при наличии)</i>		
Рефераты <i>(при наличии)</i>		
Внеаудиторные самостоятельные работы <i>(расчетно-графические задания, типовые расчеты, и т.д.)</i>		
Самоподготовка <i>(самостоятельное изучение теоретического материала, подготовка к практическим занятиям, текущему контролю и т.д.)</i>		
Виды текущего контроля <i>(перечислить)</i>		
Вид итогового контроля	экзамен – 4 сем.	

3.3. Тематический план дисциплины

№ п/п	тема	трудоемкость в часах	Очная форма обучения кол-во часов			
			лекции	семинары	СРС	Всего часов по теме
		60 ч.	32	28	60	
	1 модуль.					
1.	Тема 1. Особенности начального образования на современном этапе.		1	1	3	5
2.	Тема 2. Возрастные, психические особенности развития младшего школьника.		1	1	2	4
3.	Тема 3. Безопасность образовательной среды		1	1	2	4
4.	Тема 4. Психологические проблемы, связанные с началом школьного обучения. Адаптация. Деадаптация.		2	1	4	7
5.	Тема 5. Учебная деятельность младшего школьника и ее организация.		1	1	3	5
6.	Тема 6. Методы обучения в начальных классах.		2	2	4	8
7.	Тема 7. Формы организации обучения. Типы уроков.		2	2	3	7
8.	Тема 8. Самостоятельная работа. Особенности организации и выполнения домашних заданий учащимися.		2	1	2	5

9.	Тема 9. Современные образовательные технологии в начальной школе		2	2	4	8
10.	Тема 10. Специфика проверки знаний, умений и навыков в начальной школе.		1	1	2	4
	Итого по 1 модулю:		15	13	29	
	2 модуль.					
11.	Тема 11. Теории свободного воспитания. Педагогика ненасилия.		1	1	3	5
12.	Тема 12. Формирование основ мировоззрения у младших школьников. Своеобразие процесса формирования нравственных чувств и мотивов поведения		2	1	2	5
13.	Тема 13. Воспитательные особенности начальной школы и младшего школьного возраста.		1	1	2	4
14.	Тема 14. Методы, формы и средства воспитания		1	1	2	4
15.	Тема 15. Сущность воспитания и его место в целостной структуре образования		2	1	2	5
16.	Тема 16. Поликультурное образование и воспитание		2	2	2	6
17.	Тема 17. Коллектив как объект и субъект воспитания		1	1	2	4
18.	Тема 18. Учитель в начальной школе		1	1	2	4
19.	Тема 19. Функции и основные направления деятельности классного руководителя		1	1	2	4
20.	Тема 20. Внеклассная работа педагога		1	1	2	4
21.	Тема 21. Семья как субъект педагогического взаимодействия и социокультурная среда для развития и воспитания ребенка		1	1	2	4
22.	Тема 22. Педагогические технологии в воспитании. Личностно-ориентированные технологии.		2	2	4	8
23.	Тема 23. Личностно-ориентированный подход и индивидуальная работа с детьми		1	1	4	6
	Итого по 2 модулю:		17	15	31	
	Всего:		32	28	60	

3.4. Содержание разделов и тем дисциплины

Модуль 1.

Тема 1. Особенности начального образования на современном этапе.

Образование в интересах устойчивого развития. Начальная школа - новый этап в жизни ребенка. Начальное образование как фундамент последующего образования. Формирование осознанной системы представлений об окружающем мире, о социальных и межличностных отношениях, о нравственно-этических нормах.

Задания к СРС

Подготовить реферативные сообщения (на выбор):

- Содержание образования в начальной школе.

- Начальная школа как основа формирования личности.
- История развития начального образования.
- Специфика подготовки учащихся на начальной ступени образования.

Литература:

1. Безруких М.М. Трудности обучения в начальной школе.-М.:Эксмо,2009.
2. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: учебник для студентов.-М.:Владос,2008.
3. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике. – Рига, 1995.
4. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. – М.,1991.
5. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное развивающее обучение. – М.: 1995.
6. Орлов Ю. М. Восхождение к индивидуальности. – М., 1991.

Тема 2. Возрастные, психические особенности развития младшего школьника.

Диагностика развития. Анатомо-физиологическое развитие. Социальное развитие. Личностное развитие. Психологическая готовность к школе. Неравномерность развития. Учет индивидуальных особенностей. Гендерные различия

Задания к СРС

Подобрать диагностики:

- Диагностика анатомо-физиологического развития.
- Диагностика социального развития.
- Диагностика личностного развития.
- Диагностика психологического развития.
- Диагностика умственного развития.

Литература:

1. Бархаев Б.П. Педагогическая психология. Учебное пособие. - СПб.:Питер,2009.
2. Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе. – М.,1991.
3. Кочеткова А.А. Педагогическая диагностика. - М., 1987.
4. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. – М.,1991.
5. Особенности психического развития детей 6-7 лет. /Под ред. Эльконина Д.Б., Венгера Л.А.

Тема 3. Безопасность образовательной среды.

Обеспечение безопасности в образовательных учреждениях. Основные направления работы. Факторы риска. Школьные факторы риска. Психологическая безопасность.

Задания к СРС

Написание эссе: Что такое психологическое насилие? Вспомните ваши школьные годы. Приходилось ли вам встречаться со случаями насилия со стороны педагогов? Была ли ваша школа безопасным местом во всех отношениях? Какие меры, по вашему мнению, необходимо предпринять, чтобы подобных случаев не могло возникнуть в образовательной среде.

Литература:

1. Антология ненасилия. - Москва; Бостон, 1991.
2. Всемирная декларация об обеспечении выживания, защиты и развития детей//Положение детей в мире. - ЮНИСЕФ, 1991.
3. Ситаров В.А., Маралов В.Г. Педагогика и психология ненасилия в образовательном процессе: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений/ Под ред. В.А. Слостенина. – М., 2000. – 216 с.
4. Индивидуальные варианты развития младших школьников. /Под ред. Занкова Л.В., Зверевой М.В. – М.: 1999
5. Обеспечение психологической безопасности в образовательном учреждении: практич. руководство / под ред. И. А. Баевой. — СПб. : Речь, 2006. — 288 с.

Тема 4. Психологические проблемы, связанные с началом школьного обучения. Адаптация. Деадаптация. (2 ч)

Социально-психологическая адаптация. Основные показатели социально-психологической адаптации. Физиологическая адаптация. Деадаптация. Причины деадаптации.

Задания к СРС

1. Разработайте ситуации, которые можно создать в жизнедеятельности различных институтов воспитания для оказания индивидуальной помощи в решении конкретных проблем.
2. На примере выбранного вами института воспитания определите, на основе какого подхода осуществляется индивидуальная помощь.

Литература:

1. Бархаев Б.П. Педагогическая психология. Учебное пособие. - СПб.: Питер, 2009.
2. Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе. – М., 1991.
3. Индивидуальные варианты развития младших школьников. /Под ред. Занкова Л.В., Зверевой М.В. – М.: 1999
4. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. – М., 1991.
5. Особенности психического развития детей 6-7 лет. /Под ред. Эльконина Д.Б., Венгера Л.А.

Тема 5. Учебная деятельность младшего школьника и ее организация.

Учебная деятельность. Младший школьник как субъект учебной деятельности. Структура учебной деятельности. Структура обучения. Усвоение учебного материала.

Задания к СРС

Подготовить реферативные сообщения (на выбор):

1. Понятия: учебная деятельность и учебное действие.
2. Основные компоненты учебной деятельности.
3. Составные структуры обучения.
4. Особенность усвоения знаний младшими школьниками.

Литература:

1. Бархаев Б.П. Педагогическая психология. Учебное пособие. - СПб.: Питер, 2009.
2. Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе. – М., 1991.
3. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов. – М.: Логос, 2000.
4. Репкин В.В. Формирование учебной деятельности в младшем школьном возрасте. //Начальная школа 1999, №7.
5. Кабанова-Меллер Е. Н. Учебная деятельность и развивающее обучение. – М.: Знание, 1981. – 94 с.

Тема № 6. Методы обучения в начальной школе (2 ч)

Классификация методов: методы устного изложения, работа с книгой, наглядные методы обучения, практические методы, самостоятельная работа. Выбор методов обучения в начальной школе.

Задания к СРС

1. Сформулируйте основные требования к оптимальному выбору методов обучения по Ю.К. Бабанскому.
2. Дайте характеристику методов контроля и самоконтроля в обучении.
3. Проранжируйте известные вам методы обучения в порядке убывания их потенциала в формировании гуманитарной атмосферы. Сопоставьте и обсудите с однокурсниками свои варианты списков.
4. Попытки отыскания единого универсального метода обучения в свое время С. Гессен назвал «педагогизмом». Выскажите свое суждение о возможности существования единого, универсального метода обучения. Проанализируйте в этой связи предложение считать монометодом теорию поэтапного формирования умственных действий,

разработанную П.Я. Гальпериним и последовательно развитую его учениками и последователями, а особенно Н.Ф. Гальзиной.

5. Внимательно проанализируйте свой школьный опыт, *впечатления от практики* и ответьте на вопрос: какие методы обучения, с вашей точки зрения, наиболее часто встречаются в практике школы, почему? Отнесите предложенные методы к какой-либо классификации. (задания с 1 по 4 выполняются на выбор студента, задание 5- обязательное для всех).

Литература:

1. Коджаспирова Г.М. Педагогика в схемах, таблицах и опорных конспектах.-М.:Айрис-пресс, 2007.
2. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: учебник для студентов.-М.:Владос,2008.
3. Махмутов М.И. Современный урок. – М., 1985.
4. Онищук В.А. Урок в современной школе. – М., 1985.

Тема 7. Формы организации обучения. Типы уроков. (2 ч)

Формы организации обучения. Типы и структура уроков. Подготовка к уроку. Интегрированные уроки. Нетрадиционные уроки

Задания к СРС

1. Выявите основные параметры, по которым осуществляется классификация форм обучения.
2. Внимательно проанализируйте свой школьный опыт, впечатления от практики и составьте аргументированное мнение о том: какие формы обучения наиболее часто встречаются в практике школы, почему именно они?
3. Выявите причины, обусловившие использование вспомогательных форм обучения.
4. Напишите эссе об основных направлениях совершенствования урока. (задания с 1 по 3 выполняются на выбор студента, задание 4- обязательное для всех).

Литература:

1. Борытко Н.М. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. Учеб. заведений. – М., 2007.
2. Коджаспирова Г.М. Педагогика в схемах, таблицах и опорных конспектах.-М.:Айрис-пресс, 2007.
3. Лихачев Б.Т. Педагогика: Учебное пособие. – М.,1992
4. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: учебник для студентов.-М.:Владос,2008.

Тема 8. Самостоятельная работа. Особенности организации и выполнения домашних заданий учащимися. (2 ч)

Самостоятельная работа как учебная деятельность. Виды самостоятельных работ и методы их организации. Домашние задания. Виды домашних заданий. Проверка домашнего задания

Задания к СРС

Заполнить таблицу (колонку справа). Какие, на ваш взгляд, цели домашних заданий являются приоритетными? Обоснуйте ответ.

Цели домашнего задания

Возможные цели таковы:

<ul style="list-style-type: none"> • Подготовиться к следующему уроку • Оправдать ожидания общества относительно того, что должен делать учитель	
<ul style="list-style-type: none"> • Отработать на практике навыки, которым учащийся научился в школе (например, новый метод решения задач) (работа на закрепление) • Обеспечить выставление оценок • Обеспечить более индивидуализированную программу обучения	
<ul style="list-style-type: none"> • Привлечь родителей в процесс обучения и приобретения знаний	

<ul style="list-style-type: none"> • Мотивировать внимательность учащихся в классе • Охватить больше материала, чем можно было бы охватить в классе/завершить план урока • Удовлетворить требованиям школы по ведению учета (журнала) 	
<ul style="list-style-type: none"> • Наказать учащихся за плохую работу в классе 	
<ul style="list-style-type: none"> • Дать учительский отзыв о сильных и слабых сторонах ученика • Закончить работу, начатую в классе 	
<ul style="list-style-type: none"> • Творчески применить недавно полученное знание (дополнительная работа) 	
<ul style="list-style-type: none"> • Предоставить свидетельство от тяжелом труде учителя 	
<ul style="list-style-type: none"> • Что-либо еще? 	

Литература:

1. Борытко Н.М. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. Учеб. заведений. – М., 2007.
2. Коджаспирова Г.М. Педагогика в схемах, таблицах и опорных конспектах.-М.:Айрис-пресс, 2007.
3. Лихачев Б.Т. Педагогика: Учебное пособие. – М.,1992
4. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: учебник для студентов.-М.:Владос,2008.

Тема 9. Современные образовательные технологии в начальной школе. (2 ч)

Вальдорфская система обучения (Р. Штейнер), методика обучения Н. Зайцева, Система Л.В. Занкова, Система Эльконина-Давыдова, Система Марии Монтессори, Методика Ш.А.Амонашвили

Задания к СРС

1. На основе анализа различных источников информации заполните таблицу, выделив принципиальное различие и общие черты между различными аспектами образовательных технологий:
(2 технологии - на выбор студента)

<i>Образовательная технология например: методика Н. Зайцева Система Л.В.Занкова и т.д.</i>	<i>специфика</i>	<i>общие черты</i>

Литература:

1. Коджаспирова Г.М. Педагогика в схемах, таблицах и опорных конспектах.-М.:Айрис-пресс, 2007.
2. Лернер И.Я. Проблемное обучение. – М., 1974.
3. Максимова В.Н. Проблемный подход к обучению в школе. Методическое пособие по спецкурсу. –Л., 1973.
4. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – М.: Народное образование, 1998.
5. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное развивающее обучение. – М.: 1995.

Тема 10. Специфика проверки знаний, умений и навыков в начальной школе.

Особенности системы оценивания в начальной школе. Функции контроля и оценки в начальной школе. Обратная связь. Способы обратной связи. Самооценка и взаимооценка учащихся. Регистрация результатов достижений учащихся

Задания к СРС

1. Используя таксономию Б. Блума составьте таблицу оценивания результатов обучения.
(класс, предмет, тема - на выбор)

Литература:

1. Лихачев Б.Т. Педагогика: Учебное пособие. – М.,1992
2. Махмутов М.И. Современный урок. – М., 1985.
3. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: учебник для студентов.-М.:Владос,2008.
4. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – М.: Народное образование, 1998.
5. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное развивающее обучение. – М.: 1995.

Модуль 2.

Тема 11. Теории свободного воспитания. Педагогика ненасилия.

Н.К. Рерих о ненасилии. Л.Н. Толстой и К.Н. Вентцель о свободном воспитании. Эксперимент К.Н. Вентцеля. Принципы ненасильственного общения.

Задания для СРС

1. Идеальная современная школа: какой она должна быть на ваш взгляд? Создайте собственную модель школы (может даже и виртуальной).

Литература:

1. Антология ненасилия. - Москва; Бостон, 1991.
2. Ситаров В.А., Маралов В.Г. Педагогика и психология ненасилия в образовательном процессе: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений/ Под ред. В.А. Сластенина. – М., 2000. – 216 с.
3. Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе. – М.,1991.
4. Особенности психического развития детей 6-7 лет. /Под ред. Эльконина Д.Б., Венгера Л.А.

Тема 12. Формирование основ мировоззрения у младших школьников.

Своеобразие процесса формирования нравственных чувств, представлений и мотивов поведения. (2 ч)

Психолого-педагогические основы процесса формирования мотивов нравственного поведения младших школьников. Формирование у младшего школьника нравственных качеств личности. Формирование отношения к учению и развитие познавательных интересов в младшем школьном возрасте. Формирование ответственного и добросовестного отношения к учению у младших школьников.

Задания для СРС

- Выпишите (тезисно) из учебников по психологии (самостоятельно подобранных) информацию по теме, с указанием источника (не менее 3-4 источника).
- Составление глоссария изучаемой темы.

Литература:

1. Бархаев Б.П. Педагогическая психология. Учебное пособие. - СПб.:Питер,2009.
2. Безруких М.М. Трудности обучения в начальной школе.-М.:Эксмо,2009.
3. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: учебник для студентов.-М.:Владос,2008.
4. Ильин В.С. Формирование личности школьника (целостный процесс). – М.,1984.
5. Индивидуальные варианты развития младших школьников. /Под ред. Занкова Л.В., Зверевой М.В. – М.: 1999
6. Особенности психического развития детей 6-7 лет. /Под ред. Эльконина Д.Б., Венгера Л.А.

Тема 13. Воспитательные особенности начальной школы и младшего школьного возраста.

Проблемы организации воспитательной работы в начальной школе. Специфические особенности младшего школьника. Новые подходы воспитания в начальной школе. Психологические условия начального образования

Задания для СРС

1. Составьте таблицу воспитательных целей, поставленных педагогом на различных этапах его деятельности в процессе взаимодействия с детьми;

Литература:

1. Бархаев Б.П. Педагогическая психология. Учебное пособие. - СПб.: Питер, 2009.
2. Безруких М.М. Трудности обучения в начальной школе. - М.: Эксмо, 2009.
3. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: учебник для студентов. - М.: Владос, 2008.
4. Ильин В.С. Формирование личности школьника (целостный процесс). - М., 1984.
5. Индивидуальные варианты развития младших школьников. /Под ред. Занкова Л.В., Зверевой М.В. - М.: 1999

Тема 14. Методы и формы воспитания

Методы воспитания. Виды и формы поощрения и наказания. Основные меры поощрения в воспитании детей. Наказания в школе и семье.

Задания к СРС

1. Вспомните свои школьные годы: какие методы воспитания, с вашей точки зрения, наиболее часто встречаются в практике школы.
2. Почему? Отнесите предложенные методы к какой-либо классификации.
3. Какие известны вам пути решения проблем выбора методов воспитания школьниками учителями?

Литература:

1. Безруких М.М. Трудности обучения в начальной школе. - М.: Эксмо, 2009.
2. Борытко Н.М. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. Учеб. заведений. - М., 2007.
3. Гриценко Л.И. Теория и методика воспитания: личностно-социальный подход. - М., 2005.
4. Дьяченко В.К. Сотрудничество в обучении. - М.: Просвещение, 1991.
5. Дьяченко В.К. Коллективная и групповая форма работы // Начальная школа 1998, №1.

Тема 15. Сущность воспитания и его место в целостной структуре образовательного процесса. (2 ч)

Функции воспитания. Содержание воспитания. Нравственное воспитание. Трудовое воспитание. Умственное воспитание. Физическое воспитание. Эстетическое воспитание. Самовоспитание.

Задания к СРС

1. Распределите перечисленные понятия на две группы: виды воспитания и модели воспитания.

Прагматическое воспитание, семейное воспитание, идеалистическое воспитание, воспитание по месту жительства, авторитарное воспитание, эстетическое воспитание, гуманистическое воспитание, нравственное воспитание, демократическое воспитание, воспитание в специализированных детских учреждениях, трудовое воспитание, технократическое воспитание, школьное воспитание, либеральное воспитание, социальное воспитание, конфессиональное воспитание.

2. Вставьте недостающие слова в определение воспитания как педагогического явления.

...профессиональная деятельность ..., содействующая максимальному ... личности ребенка, вхождению его в контекст современной ..., становлению как ... собственной жизни, формированию его ... и ценностей.

Литература:

1. Педагогика / Под ред. Ю.К. Бабанского. - М., 1988.
2. Подласый И.П. Педагогика. - М., 1996.

3. Борытко Н.М. Воспитательная деятельность педагога: учебное пособие для студ. высш. уч. заведений. - М: Академия, 2005. - с.6-25 .
4. Воспитательная деятельность педагога: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И. А. Колесникова, Н. М. Борытко, С. Д. Поляков, Н. Л. Селиванова; Под общ. ред. В. А. Сластенина и И. А. Колесниковой. М. «Академия», 2005. 336 с.
5. Рожков М. И., Байбородова Л. В. Организация воспитательного процесса в школе: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М., 2001. 256 с.

Тема 16. Поликультурное образование (2 ч)

Цели, задачи, функции поликультурного образования. Поликультурное образование личности как способ воспитания общественно значимых умений. Поликультурное и этнокультурное развитие учащихся в школе. Особенность поликультурного образования в школе.

Задания к СРС

1. Составьте свой глоссарий изучаемой темы. Найдите в рекомендованной литературе или с других источников и выпишите в тетрадь определения понятий: «среда», «национальные ценности», «культура межнационального и межэтнического общения», «принцип народности в воспитании», «патриотическое воспитание», интернациональное воспитание», «многокультурное образование», «толерантность», «культуросообразная среда», «диалог культур», «традиция», «обычай» др.

2. Разработайте свои принципы поликультурности.

Литература:

1. Кукушин В.С., Столяренко Л.Д. Этнопедагогика и этнопсихология. Для студентов вузов. Ростов-на-Дону. 2000.
2. Саракуев Э.А., Крысько В.Г. Введение в этнопсихологию. М, 1996 с. 162-167, 225-227
3. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии с.374
4. Швачко Е.В. Толерантность как социальная ценность // Прикладная психология, 2000 № 5 с.17-25
5. Шалин В.В. Толерантность: культурная норма и политическая необходимость, Ростов-на-Дону, 2000 с.18-67

Тема 17. Коллектив как объект и субъект воспитания

Признаки коллектива. Воспитательные функции коллектива. Классный коллектив. Коллективное воспитание. Общественное воспитание.

Задания к СРС

1. А.С. Макаренко утверждал: «Лучше иметь пять слабых воспитателей, объединенных в коллектив, воодушевленных одной мыслью, одним принципом, одним стилем и работающих едино, чем десять хороших воспитателей, которые работают все в одиночку, кто как хочет» (Макаренко, А.С. Коллектив и воспитание личности/ А.С.Макаренко.— М.: Педагогика, 1972.— С. 128).

Согласны ли вы с этим утверждением? Приведите аргументы «за» и «против». Как руководитель образовательного учреждения может добиться единства в деятельности педагогического коллектива?

2. Подготовьте доклад-отчет о занятии. Постарайтесь дать теоретическое обоснование полученным результатам и собственным выводам. Представьте собственную аргументированную точку зрения на ситуацию.
3. Всей группой создайте свой символ (герб), название группы, можно подобрать определенную песню.

Литература:

1. Агеев В.С. Межгрупповое взаимодействие: социально-психологические проблемы. – М., 1999.
2. Гриценко Л.И. Теория и методика воспитания: личностно-социальный подход. – М., 2005.

3. Дорохова А.В., Хасан Б.И. Современное «Человековедение» в школе. Учебно-методическое пособие. М. 2002.
4. Дьяченко В.К. Сотрудничество в обучении. – М.: Просвещение, 1991.
5. Дьяченко В.К. Коллективная и групповая форма работы // Начальная школа 1998, №1.

Тема 18. Учитель в начальной школе.

Система целей – ориентирования и стимулов. Глубокие знания о ребенке, накопленные педагогической социологией, психологией и физиологией. Этико-эстетические принципы организации взаимоотношений с детьми. Социологические характеристики ребенка и взаимоотношения детей в группе.

Задания к СРС

Разработайте собственную индивидуальную программу профессионального саморазвития.

Литература:

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. М., 1990.
2. Бондаревская Е. В., Кульневич С. В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания. Ростов н/Д., 1999.
3. Дорохова А.В., Хасан Б.И. Современное «Человековедение» в школе. Учебно-методическое пособие. М. 2002.
4. Митина Л. К. Учитель как личность и профессионал. М., 1994.

Тема 19. Функции и основные направления деятельности классного руководителя

Функции классного руководителя. Основные организационные формы работы. Трудности начинающего учителя. Действия классного учителя.

Задания к СРС

1. Раскройте сущность и специфику организаторской, коммуникативной и рефлексивно-аналитической деятельности педагога.
2. Составьте план работы классного руководителя на четверть (с указанием цели, форм и методов воспитания).

Литература:

1. Борытко Н.М. Воспитательная деятельность педагога: учебное пособие для студ. высш. уч. заведений. - М: Академия, 2005. - с.263-286.
2. Дорохова А.В., Хасан Б.И. Современное «Человековедение» в школе. Учебно-методическое пособие. М. 2002.
3. Щуркова Н. Е. Классное руководство: теория, методика, технология. М., 2000. 256 с.
4. Созонов В. П. Организация воспитательной работы в классе. М., 2002. 160 с.

Тема 20. Внеклассная работа педагога.

Общие принципы внеклассной работы. Типы внеклассных работ. Основные формы организации внеклассной работы. Функции и основные направления деятельности классного руководителя.

Задания к СРС

Приведите примеры воспитательных мероприятий по следующим формам:

Массовые	
Групповые	
Индивидуальные	

Литература:

1. Борытко Н.М. Воспитательная деятельность педагога: учебное пособие для студ. высш. уч. заведений.- М: Академия, 2005. - с.263-286.
2. Щуркова Н. Е. Классное руководство: теория, методика, технология. М., 2000. 256 с.
3. Сазонов В. П. Организация воспитательной работы в классе. М., 2002. 160 с.

Тема 21. Семья как субъект педагогического взаимодействия и социокультурная среда воспитания и развития ребенка

Учитель и семья школьника. Цели семейного воспитания. Значение семьи в воспитательном процессе. Стили семейного воспитания. Влияние семьи на психическое здоровье ребенка. Методы воспитания младших школьников в семье.

Задания к СРС

1. Составьте лекцию на одну из близких вашим воспитательным взглядам тем (лекцию для родителей младших школьников).

Литература:

1. Азаров Ю. Семейная педагогика. М., 1993.
2. Азаров Ю.П. Искусство воспитания. – М., 1985.
3. Бочарова В.Т. Педагогика социальной работы. - М.:1994.
4. Гуров В.Н. Селюкова Л.Я. Социализация личности: социальный педагог, семья и школа. - Ставрополь, 1993.
5. Мудрик А.В. Социальная педагогика.- М.: 1999.

Тема 22. Педагогические технологии в воспитании. Личностно-ориентированные технологии. (2 ч)

Виды личностно-ориентированных технологий. Технология поддержки ребенка. Требования к технологиям личностно-ориентированного образования.

Задания к СРС

1. Сформулируйте свое отношение к позиции некоторых педагогов, которые личностно ориентированное образование представляют как следование педагога за устремлениями и ценностями личности, «обслуживание» педагогом запросов человека. При этом выдвигаются лозунги самооценности личности, индивидуальности, субъект-субъектных отношений и т. д. Чем эта позиция отличается от Вашей собственной позиции?

Литература:

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. – М., 1995.– 496 с.
2. Бондаревская Е.В., Кульневич С.В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания: Учебное пособие для студентов средн. и высш. пед. заведений, слушателей ИПК и ФПК. Р-н/Д, 1999. - 560 с.
3. Саранов А.М. Инновационный процесс как фактор саморазвития современной школы: методология, теория, практика: Монография. Волгоград: Перемена, 2000. – 295 с.
4. Щуркова Н.Е. Новые технологии воспитательного процесса. – М., 1994.

Тема 23. Личностно-ориентированный подход и индивидуальная работа с детьми

Личностный подход как важнейший принцип педагогической науки. Индивидуальная работа. Принципы индивидуальной работы. Этапы индивидуальной работы.

Задания к СРС

1. Рассуждения по поводу фразы: «Теперь я не боюсь, что меня не будут слушаться дети, потому что ...».

Литература:

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. – М., 1995.– 496 с.
2. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. – Минск, 1990.
3. Бондаревская Е.В., Кульневич С.В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания: Учебное пособие для студентов средн. и высш. пед. заведений, слушателей ИПК и ФПК. Р-н/Д, 1999. - 560 с.
4. Щуркова Н.Е. Новые технологии воспитательного процесса. – М., 1994.

Содержание практических/семинарских

Модуль 1.

Тема 1. Особенности начального образования на современном этапе.

Вопросы для обсуждения:

- Как изменилась социальная ситуация для развития детей?
- Почему возросло внимание педагогов на начальную ступень образования?
- В чем особенность содержания образования в начальной школе?
- Как начальная ступень образования вносит вклад в социально-личностное развитие школьника?
- Как мы можем устроить свою жизнь, чтобы сохранить планету для своих потомков?
(*Каждый ответ студента должен быть аргументированным*).

Тема 2. Возрастные, психические особенности развития младшего школьника.

- Подготовить 5 вопросов по теме.

Защита проектов: студенты разбиваются на 3-4 группы. В каждой группе дается по одному виду работы развития младшего школьника (Н: личностное развитие, анатомо-физиологическое развитие и т.д.). Каждой группе необходимо доказать важность своего направления развития.

Выступление каждой группы. Выводы.

Тема 3. Безопасность образовательной среды (2 ч).

Вопросы и задания

1. Что относится к природному, а что к экологическому загрязнению? Каким образом экологические проблемы влияют на демографическое развитие? Какая связь имеется между экологическими проблемами и процессами урбанизации?

2. Как известно, в природе существуют трофические связи (цепочки). Выпадение одного звена нарушает состояние всей цепочки. Человек является одним из звеньев. Каким образом повлияет на природу исчезновение человека? Аргументируйте ответ.

3. Дайте определение информационной безопасности. Как соотносятся, по вашему мнению, развитие информационных технологий и глобализационных процессов и поддержание информационной безопасности отдельного государства? Как соотносятся поддержание информационной безопасности и развитие гласности? Не противоречат ли эти процессы друг другу? Аргументируйте.

4. Охарактеризуйте известные вам экологические движения современности. Считаете ли вы реальными цели, которые они перед собой ставят? Аргументируйте.

5. Прокомментируйте знаменитое высказывание И. Мичурина: «Человеку нечего ждать милостей от природы. Взять их у нее — наша задача». Какую систему ценностей оно отражает? Обоснуйте ответ.

6. Что вы понимаете под психологической безопасностью? Назовите факторы школьного риска. Что такое «психическое здоровье», и какие факторы приводят к его нарушению? Как, по вашему мнению, соблюдаются ли в школе требования к расписанию в соответствии с его сложностью? Аргументируйте ответ.

Тема 4. Психологические проблемы, связанные с началом школьного обучения. Адаптация. Дезадаптация.

Вопросы для обсуждения:

- Что и почему нужно включать в программу курса подготовки будущих учителей начальных классов?
- Почему необходимы знания о психологических проблемах первоклассника?
- Могут ли учителя влиять на адаптацию и дезадаптацию младших школьников?
- Как зависят процессы адаптации и дезадаптации с возрастными особенностями ребенка?
- Как зависит учитель от "качества" знакомства и отношения учащихся к учебе?
- Перечислите проблемы, требующие индивидуальной помощи и назовите возможные способы их решения.

(Каждый ответ студента должен быть аргументированным).

Тема 5. Учебная деятельность младшего школьника и ее организация.

- Изучить дополнительную психологическую литературу по теме.
- Подготовить 5 вопросов по теме.

Пресс-конференция. Группа делится на две группы. Одна группа отвечает на заготовленные вопросы другой группы (на вопросы, которые группа не смогла ответить, записываются). Затем группы меняются, и следующая группа отвечает на вопросы, на которые не даны были ответы (т.е. на свои вопросы) и отвечает на другие, задающие другой группой.

В конце делаются общие выводы.

Тема № 6. Методы обучения в начальной школе (2 ч.)

Вопросы для обсуждения:

1. Что следует понимать под методами обучения?
2. Чем объяснить различные классификации методов обучения?
3. Какую классификацию методов обучения вы считаете более практичной, ответ обоснуйте.
4. Как влияют цель и содержание учебной работы на выбор методов обучения?
5. Чем отличается метод обучения от формы организации учебной работы?
6. Охарактеризуйте характер деятельности педагогов по выбору методов обучения.
7. В дореволюционных дидактических руководствах методу обучения давалось такое определение: метод — искусство учителя направлять мысли учеников в нужное русло и организовывать работу по намеченному плану. Выскажите свое суждение по поводу данного определения.

Работа в малых группах с текстовыми материалами, в которых зафиксированы разные учебные цели и соответствующие им примеры методов обучения (приемов, заданий и т. п.).

Раздаточный материал.

Соотношение целей и методов

Цель - обучаемые смогут:	Какой метод эффективен?
Назвать основные государства Средней Азии, Европы, США и т.д.	
Проанализировать результаты, чтобы определить доминирующее направление	
Написать логически построенный рассказ с элементами творчества	
Просчитать квадраты чисел от 2 до 10	
Проспрягать глагол «спать»	

Методы обучения

- Объяснить, продемонстрировать и дать возможность попрактиковаться
- Продемонстрировать и дать возможность попрактиковаться
- Объяснить критерии, продемонстрировать и дать практические задания
- Лекция, наглядные материалы
- Мотивировать и дать возможность попрактиковаться

Обмен результатами работы малых групп с помощью метода "Перекрестные группы". Для этого участникам из разных групп будет предложено перемешаться и образовать новые составы малых групп. В них должно входить по одному представителю из прежних составов. Задача каждой "пересекающейся" группы - поделиться результатами наработок первичных групп.

Выводы каждой группы.

Тема 7. Формы организации обучения. Типы уроков (2 ч).

Вопросы для обсуждения:

1. Что понимается под организационной формой обучения? В чем различие между формой обучения и формой организации обучения? О каких формах идет речь, когда говорят про беседу, практикум, урок?
  2. В чем отличие форм и методов обучения?
  3. Почему урок называют основной формой обучения?
  4. Урок в условиях лично-ориентированного образования. Анализ урока с позиций личностного подхода.
  5. Чем вызвано появление нестандартных уроков?
  6. Перечислите известные Вам нестандартные уроки.
  7. Каковы основные преимущества и недостатки классно-урочной системы организации обучения?
- В режиме 3 малых групп составляется кластер по типам уроков. Затем кластеры идут по кругу, каждая группа добавляет свою информацию (другим цветом фломастера), затем переходит во второй группе, которая также может добавить свою информацию или комментарий (другим цветом фломастера) и в завершении кластер возвращается к своей группе. Группы обсуждают информацию, комментарии и выражают свое согласие или не согласие.
  - Разделившись на новые группы (2-3), организуйте на занятии показ фрагмента урока по предмету (на выбор), а также дальнейшим анализом фрагмента урока.
  - Проанализируйте их с позиций лично-ориентированного обучения. Предложите свой фрагмент проведения урока по данной теме (обсуждения между группами).

Тема 8. Самостоятельная работа. Особенности организации и выполнения домашних заданий учащимися.

Вопросы для обсуждения:

- Домашняя самостоятельная работа учащихся относится к одной из вспомогательных форм обучения, но, тем не менее, выполняет ряд дидактических функций. Перечислите и охарактеризуйте их.
- Виды заданий для самостоятельной работы.
- Выясните основные функции домашней работы, а также рекомендации по организации домашней работы учащимися.
- Определите ценность домашней работы.

Составление диаграммы Венна (индивидуально). Обсуждение в парах.

В режиме 3-4 групп работа по таблице:

Список типов домашнего задания

	Часто -1, иногда-2, никогда - 3	Как проверить?
<ul style="list-style-type: none"> Предварительное чтение текста 		
<ul style="list-style-type: none"> Работа с вопросами на проверку понимания прочитанного материала Длительное чтение (романы, рассказы) Легкое чтение для развлечения (шутки, комиксы, журналы) 		
<ul style="list-style-type: none"> Написание резюме Написание сочинений, рассказов, статей в школьную газету Написание диалогов 		
<ul style="list-style-type: none"> Выполнение практических упражнений подобных тем, что были сделаны в классе, например: решение задач (по математике) Выполнение практических заданий, например, измерить и записать какие-либо данные (количество воды, использованной их семьей за один день; рост всех людей, с которым живет учащийся, и т.д.) Составление плана для сочинения 		
<ul style="list-style-type: none"> Ведение дневника 		
<ul style="list-style-type: none"> Проведение интервью Просмотр телевизионной программы/прослушивание радиопрограммы 		
<ul style="list-style-type: none"> Выполнение исправлений 		
<ul style="list-style-type: none"> Нахождение информации по теме 		
<ul style="list-style-type: none"> Нахождение картинок или рисунков Заучивание наизусть (стихотворение, новые слова и выражения, теорема, факты) 		
<ul style="list-style-type: none"> Использование словаря для поиска значения слов Чтение вслух Решение кроссвордов, головоломок, ответ на вопросы викторин 		
<ul style="list-style-type: none"> Завершение работы, начатой в классе Что-либо еще: 		

Выступление групп. Выводы.

Тема 9. Современные образовательные технологии в начальной школе (2 ч).

1. Вопросы для обсуждения:

- Выявите, чем отличается от традиционного содержание образования: а) в концепции развивающего обучения Л.В. Занкова; Д.Б. Эльконина-В.В. Давыдова?
- В чем отличие между традиционным и развивающим обучением: по целям; по содержанию материала; по методам и формам обучения?
- Какие цели ставит развивающее обучение?
- Какие требования к учителю предъявляет развивающее обучение?

- Как инициировать интерес учащихся? За счет ясной формулировки цели курса? Демонстрации актуальности предмета? Интересной проблемы, ведущей к теоретическому рассмотрению, наглядных примеров?
- Как способствовать обмену информацией? В классе? За пределами школы? В режиме реального времени? Посредством электронного обсуждения? Посредством тематической конференции в интернете? В чат-форумах?
- Выявляют ли задания и упражнения уровень знания, который Вы хотите, чтобы они демонстрировали? Задания (периодичность, продолжительность, порядок)? Тесты? Опросы? Письменные работы? Специальные проекты? Выезды на место? Учебные дневники? Эссе? Портфолио? Устные презентации? Исследования в интернете?

Защита проектов (группе по 3-4 чел., выбрать любую теорию обучения и защитить ее, рассмотреть все ее достоинства, слушателям: высказать недостатки проекта).

2.

Использование таксономии Б.Блума в младших классах (презентация).

Выполнение упражнения по использованию таксономии (работа в тройках). В упражнении студентам необходимо будет проделать следующую работу:

- выбрать класс (1,2,3,4);
- предмет (математика, русский язык, чтение, родиноведение);
- определенную тему;
- используя таксономию Б.Блума составить задания.

Раздаточный материал

Глаголы для формулировки конкретных учебных результатов и ключевые вопросы для когнитивной области таксономии Б. Блума

Общие цели обучения Глаголы для формулировки конкретных учебных целей-результатов	Ключевые вопросы для заданий
<p>Знание</p> <ul style="list-style-type: none"> • Знание конкретных данных. <p>Определяет, подбирает, обозначает, выбирает, (значение термина), называет (конкретный факт, дату, событие, место); констатирует (факт)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Знание средств и способов действия с конкретными данными. <p>Идентифицирует (символ), перечисляет (этапы процесса), описывает (метод)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Знание категорий и общих понятий. <p>Цитирует (правило), излагает (принцип, закон, теорию), вспоминает название (теории), воспроизводит (структуру)</p>	<p>Сколько...</p> <p>Кто...</p> <p>Что...</p> <p>Когда...</p> <p>Кем...</p> <p>Где ...</p>
<p>Понимание</p> <ul style="list-style-type: none"> • Перевод. <p>Переструктурирует (в сокращенной форме), переформулирует, пересказывает (своими словами), приводит примеры, переводит (таблицу в график)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Интерпретация. <p>Различает (существенное, несущественное) объясняет (схемы и графики, использование методов), обобщает, суммирует (факты)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Экстраполяция. <p>Показывает, фиксирует следствия (из данных фактов).</p>	<p>Какой пример соответствует...</p> <p>Какова главная идея...</p> <p>Правильно ли я понимаю, что это означает...</p> <p>Можете ли Вы объяснить...</p> <p>Как можно перефразировать (резюмировать)...</p>

<p>Применение Изменяет, подсчитывает, демонстрирует (правильное использование метода или процедуры), обнаруживает, манипулирует, модифицирует, действует, приготавливает, производит, относит, показывает, решает, использует (понятия и принципы для анализа новых ситуаций), применяет (законы и теории к ситуациям практики).</p>	<p>Что будет результатом, если... Как применить .... для ... Можно ли использовать ...для ... Как можно решить ...проблему, используя знания о ...</p>
<p>Анализ • Элементов: различает (логические ошибки, позиции, допущения и т.п.); дифференцирует, выделяет (компоненты модели); распознает (скрытые значения); идентифицирует (допущения, причины), выделяет (сходства и различия); распознает (предубеждения, пристрастность), отличает (факты от мнений) • Связей: вскрывает, схематизирует связи (между фактами и следствиями); реконструирует (взаимодействия и взаимоотношения); сверяет (гипотезу с данной информацией) • Организационных принципов: Схематизирует (модель), выделяет (структуру работы)</p>	<p>Как... связано с... В чем различие... Каковы основные допущения... Каковы возможные мотивы... Каковы составляющие... Как можно классифицировать... Какие подтверждения можно привести... Что свидетельствует о ... Каковы отношения между...</p>
<p>Синтез Порождает (уникальное сообщение, оригинальную идею), создает (аппарат, метод, модель), разрабатывает (схему для классификации информации, модель), сочиняет (стихотворение, рассказ, эссе), планирует, составляет (план эксперимента), интегрирует (решения проблем), комбинирует, разрабатывает (схему для классификации), объединяет, суммирует (знания из разных областей в план для решения проблемы), реорганизует, модифицирует в новую целостность (идеи, материал, процесс), делает дедуктивные выводы из абстракций, делает индуктивные выводы из конкретной информации.</p>	<p>Как можно адаптировать ..., чтобы создать иное .... Что можно предложить, чтобы минимизировать (максимизировать) .... Как можно объединить .... По какому критерию могут быть объединены .... Что должно быть объединено, чтобы подтвердить .... Как ...включить в ....</p>
<p>Оценка Судит, оценивает (логическую последовательность письменного материала, соответствие выводов данным), сравнивает (идеи), заключает, сопоставляет, противопоставляет, критикует, описывает, различает, распознает (субъективизм), объясняет, подтверждает, интерпретирует, соотносит, суммирует, поддерживает, аргументирует, проверяет (убедительность доказательства)</p>	<p>Вы согласны... Почему... Почему выбрано именно это... Будет ли лучше, если ... Что можно предложить, чтобы... Как это можно оценить, с позиции... Каковы логические противоречия... В чем сильные и слабые стороны... На чем основывается утверждение...</p>

Тема 10. Оценивание достижений учащихся.

Вопросы для обсуждения:

- Каким образом будет оцениваться работа учащихся (система оценивания)? По тестам? В аудитории? Дома? По набранным баллам (накопительная система)? Шкала оценивания?

- Каким образом определяется итоговая оценка (составляющие накопительной оценки)?
- Как обеспечить своевременное получение учащимися обратной связи о результатах их работы? Как помочь учащимся улучшить свои результаты? Оценивание учителем? Самооценка? Взаимооценка? Возможность исправлений? Неоцениваемые задания?
- В некоторых западных странах при составлении контракта между учителем и обучаемым ставятся вопросы: «Желаете обучаться с контролем или без?». «Желаете получать оценки или будете овладевать курсом без оценок?». Выскажите свое аргументированное мнение по данному вопросу.

Работа в парах с таблицей.

Пять подходов, которые можно обнаружить в учебных курсах университетов классифицируются следующим образом:

- традиционный, или основанный на дисциплине (предмете);
- основанный на исполнении или системах;
- когнитивный;
- лично значимый/эмпирический;
- общественно важный

Какой подход к оцениванию, на ваш взгляд представляется наиболее эффективным? Аргументируйте свой выбор (работа с таблицей).

Раздаточный материал

Подходы к оцениванию по С. Тухи.

Традиционный (основанный на дисциплине подход)	Исполнительский (подход, основанный на системах)	Когнитивный подход	Эмпирический (основанный на личной значимости подход)	Общественно значимый подход
<p>Оценка используется для подтверждения усвоения объема знаний.</p> <p>Преобладающие методы: письменные тесты (выбор правильного ответа).</p> <p>Активно используется форма рефератов. Оценивание проводится на основе сравнения результатов студентов.</p>	<p>Оценивание проводится часто, чтобы обеспечить обратную связь для преподавателя и студента.</p> <p>Неудача студента на какой-либо стадии процесса обучения означает необходимость корректирующих действий (возвращение к пройденному), прежде чем будет сделан следующий шаг обучения.</p> <p>Оценивание осуществляется по предварительно четко фиксируемым критериям, производным от целей.</p>	<p>Оценивание призвано фиксировать изменение —качества” мышления студентов.</p> <p>Поскольку часто оцениваются сложные интеллектуальные навыки, которые трудно четко описать, актуальна задача определения ясных критериев оценки. По этой причине, и потому что важно развитие навыков оценивания у студентов используются формы самооценивания и взаимооценивания.</p>	<p>Приоритетно развитие у студентов способности оценивать качество своего —движения в курсе”.</p> <p>От студентов ожидается, что они будут отбирать и представлять результаты своих достижений.</p> <p>Используются такие виды оценивания как: самооценка, взаимооценка студентов, оценивание руководителями проектов или специалистами-предметниками.</p> <p>Оценка больших и сложных проектов предпринимается ради фиксации прогресса студентов.</p> <p>Проблемой является – подбор критериев для оценивания.</p>	<p>Критерии оценивания (требуемый уровень знаний, умений и т.п.) согласуются студентами и преподавателями.</p> <p>Наряду с оцениванием преподавателем, используется самооценка и взаимооценка студентов.</p> <p>Основной объект оценки –проекты.</p>

С. Тухи Убеждения, ценности и идеологии при разработке учебных курсов (Toohey, Susan (1999). Beliefs, Values and Ideologies in Course Design. In: S. Toohey, Designing Courses for Higher Education (pp. 44-69), Buckingham: SRHE & Open University.)

Пары, у которых одинаковый выбор – объединяются. Обсуждение.

Модуль 2.

Тема 11. Теории свободного воспитания. Педагогика ненасилия.

Вопросы для обсуждения:

- Как вы понимаете термин: «насилие», «свободное воспитание»?
- Какие принципы ненасильственного общения вы можете видеть сегодня в школах, институтах?
- Какие проблемы в практике воспитания стали особенно актуальными в последнее время? Какие Вам известны пути их решения в педагогической науке?
- Поразмышляйте над приведенными высказываниями. Что на ваш взгляд является наиболее убедительными и почему? (см. приложение)

Тема 12. Формирование основ мировоззрения у младших школьников.

Своеобразие процесса формирования нравственных чувств, представлений и мотивов поведения.

Вопросы для обсуждения:

- Как вы понимаете определения «психолого-педагогические основы», «процесс формирования»?
- В чем секрет успешной учебы в начальной школе?
- В чем особенность формирования у младшего школьника нравственных качеств личности?
- Какой вклад вносит начальная ступень образования в развитие ребёнка?

Тема 13. Воспитательные особенности начальной школы и младшего школьного возраста.

Вопросы для обсуждения:

- 1) Подготовьте развернутые ответы на вопросы:
  - Что понимается под специфическими особенностями младшего школьника? Каковы ее признаки?
  - Что понимается под новыми подходами в воспитании младших школьников? Представьте ее в виде схемы. Подготовьтесь к защите предложенной вами схемы.
  - Каковы основные принципы организации педагогического процесса?
- 2) Охарактеризуйте основные условия начального образования.

Тема 14. Методы и формы воспитания

Вопросы для обсуждения:

- 1) Что понимается под «методом» как педагогическим термином? Какие существуют точки зрения на толкование категории «метод» в педагогике? В чем их сходство и различие?
- 2) Каково соотношение между педагогическими категориями «метод», «принцип» и «организационная форма»?

4) Проанализируйте терминологически известную фразу «Ремень — не метод воспитания, а средство убеждения!».

5) Если воспитательная технология понимается как система, то, что является элементами этой системы? чем задается их взаимосвязь и соподчиненность? что является системообразующим элементом, задающим целостность технологии?

6) Чем отличается «воспитательная технология» от традиционного «воспитательного мероприятия»?

Задания к занятию:

- Сравните между собой классификации методов воспитания

автор	подходы к классификации
Ю.К. Бабанский	
Д.С. Лихачев	
И. П. Подласый	

Тема 15. Содержание воспитания в начальной школе

Вопросы для обсуждения:

- В чем заключена сущность воспитания?
- Содержание воспитания это.....
- Составьте кластер: «Содержание воспитания: виды воспитания, цели, задачи»

2. В чем отличие предмета воспитания в традиционном понимании и с позиций гуманитарно-целостного подхода?

Тема 16. Поликультурное образование и воспитание

Вопросы для обсуждения:

- Почему проблема учета национального фактора в процессе воспитания в настоящее время стоит особенно остро в нашей стране, в нашем регионе?
- В чем сущность наиболее распространенных педагогических подходов к анализу и решению данной проблемы?
- Что вы понимаете под поликультурным воспитанием?
- В чем значимость поликультурного образования?
- «Поликультурность» и «этнокультурность», в чем различие этих понятий?
- Охарактеризуйте толерантность как основу новой идеологии воспитания
- Толерантный человек. Что Вы вкладываете в это понятие?
- Существуют ли границы у толерантности?
- Вспомните басню Крылова «Лебедь, рак и щука». Почему «...а воз и ныне там»? Встречали ли вы подобные жизненные ситуации?

Фразы для обсуждения (можно вывести на экран или в распечатанном виде вывесить на доску):

Пусть гибнут идеи, но пусть живут люди

Карл Поппер

Давайте согласимся иметь разногласия.

Роберт Льюис Стивенсон

Вовсе необязательно соглашаться с собеседником, чтобы найти с ним общий язык.

Маргарет Тэтчер

Выполнить задания:

1. *Поликультурность* - это:

- признание ценности каждого человека как личности;
- забота о благе человека, уважение к человеческому достоинству;

- совокупность взглядов, выражающих уважение достоинств и прав человека на свободу, счастье, всестороннее развитие и проявление своих способностей
- .....(ваш вариант ответа)

2. Выберите правильный ответ. Поликультурное воспитание — это:

- 1) воспитание, основанное на разных культурах;
- 2) воспитание разносторонней культуры личности;
- 3) воспитание, осуществляемое с учетом культурных и воспитательных интересов разных национальных и этнических меньшинств;
- 4) передача основных знаний о культуре поведения и выработка основных умений и навыков культурного поведения.

Обсуждение вариантов ответов.

Тема 17. Коллектив как объект и субъект воспитания

Вопросы для обсуждения:

1. Что такое коллектив, чем он отличается от малой группы?
2. Укажите на специфические признаки коллектива.
3. Какими причинами обусловлены взаимоотношения личности и коллектива?
4. От каких факторов зависит эффективность педагогического руководства коллективом?
5. «Почему одних взрослых дети слушаются, а других – нет?»

Мини-дискуссия на тему профессиональной значимости проблемы технологии педагогического требования.

Работа в малых группах.

Проанализируйте и решите воспитательные ситуации, по следующему алгоритму:

1. Уясните *педагогический аспект* описанной ситуации, т.е. какое влияние она оказывает на формирование личности ребенка, его жизненного опыта, взглядов, позиции.
2. Вычлениите *педагогическую проблему*, реально существующее или назревающее противоречие в формировании личности ребенка, к которому ведет описанная ситуация. Выясните или предположите истоки этого конфликта.
3. Определите *педагогическую цель* (планируемые изменения, которые хотелось бы внести в опыт ребенка, его взгляды, убеждения и т.д.).
4. Сформулируйте пять - шесть *вариантов* решения конфликта, эффективного поведения педагога в этом случае.
5. Выберите и обоснуйте оптимальный вариант педагогической деятельности в данной ситуации.
6. Определите *критерии* достижения и *методы* оценки планируемого *результата*.

Ситуации для анализа:

I. Взяв на проверку тетради, учитель обнаруживает в одной из них на последней странице записи личного, интимного характера. Как среагировать?

1. сделать вид, что ничего не заметили;
2. вернув проверенные тетради, найти подходящий момент для доверительной беседы с девочкой, не связывая прямо тему беседы с тем, что прочитали в тетради;
3. позвонить девочке домой так, чтобы она об этом не знала, и серьезно поговорить с ее мамой;
4. проверив тетрадь, аккуратно вырвать страницу с "откровениями" и выбросить — тем самым вы дадите понять, что прочитали, но не одобряете того, что написано;
5. под обнаруженными "откровениями" сделать краткую запись: "Таня, стыдись!" — и расписаться.

II. На сложной контрольной (экзамене) девочка впадает в истерику, рыдает из-за того, что не может найти решение. Как поступить учителю?

1. универсальное средство в этом случае — дать девочке стакан воды;
  2. опытный учитель всегда носит с собой валидол — он поможет девочке успокоиться;
  3. главное — помочь девочке успокоиться, а экзамен она может сдать и в другой раз, в крайнем случае — через год;
  4. главное — помочь девочке успокоиться и лучший способ для этого — намек на правильное решение или неназойливая подсказка.
-

III. В классе — слабый, неуспевающий ученик, однако ребята хорошо к нему относятся, часто просят за него учителей. А как быть учителю?

1. посоветоваться с другими учителями и принять гибкую тактику реагирования, помочь ученику догнать одноклассников;
2. не обращать внимания на ходатайство детей и "гнуть свою линию", выставляя объективные оценки;
3. беря пример с учеников, организовать среди учителей "круговую поруку", не идти двоечнику на уступки;
4. дать понять детям, что их заступничество вызывает обратную реакцию, доказать это соответственными оценками.

IV. Как бороться на уроках с электронными играми, картами и пр.?

1. не обращать на игроков внимания: хороши они будут, когда вызовете к доске или дадите контрольную работу;
  2. постоянно напоминать, что для игр существуют перемены, а также масса времени после уроков;
  3. прежде всего, так загрузить учащихся работой на уроке, чтобы им было не до игр;
  4. все игры немедленно прекращать с обязательной записью в дневнике, а игры отбирать.
-

Тема 18. Учитель в начальной школе.

Вопросы для обсуждения:

- Раскройте содержание основных способов профессионального самовоспитания будущего педагога.
- В чем проявляется профессионализм педагога?
- Насколько велико значение личности педагога в педагогической деятельности? Аргументируйте свой ответ.
- Назовите гуманистические характеристики педагогической деятельности.
- Какой опыт может служить источником профессионально-личностного развития педагога?
- Назовите способы саморазвития будущего педагога. В чем их особенность?
- Что является источником профессионально-личностного развития педагога?

Тема 19. Функции и основные направления деятельности классного руководителя

Вопросы для обсуждения:

1. Пользуясь педагогической литературой, проанализируйте такие педагогические принципы, как персонификация, природосообразность, культуросообразность, гуманизация, дифференциация.
2. Какие особенности в педагогической деятельности и профессиональном поведении педагога наблюдаются, если он руководствуется каждым из указанных принципов?
3. Какие характерные признаки можно выделить в педагогической деятельности?
4. В чем состоит основное назначение классного руководителя, какие его функции не могут выполнить другие педагоги?
4. Что вы можете предложить, для улучшения деятельности классного руководителя?

Тема 20. Внеклассная работа педагога.

1. Подготовить ситуацию посещения родителей, беседу с ними. Продумать семейную ситуацию учащегося. Продумать тактику поведения, цели, стратегию взаимодействия на каждом этапе подготовиться к проигрыванию ее в аудитории.

Этапы:

1. накопление согласия (выбор времени для посещения, нейтральный материал для беседы, снятие напряженного состояния, преодоление напряженности, избежание спорных вопросов);
  2. поиск совпадающих интересов (нахождение темы, равно приемлемой для обеих сторон, интерес к увлечениям родителей, создание зоны для продолжения разговора);
  3. принятие личности и позиций (предоставление возможности родителям проявиться с лучшей стороны, понимание их позиций и отношений, самораскрытие педагога, прямота высказываний);
  4. более полное выяснение обстановки воспитания через сомнения (сомнение, спор, самораскрытие через недостатки, преувеличение достоинств собеседников);
  5. развитие стремлений к изменениям (формирование чувства «мы» через подчеркивание совместных действий, критику без назидательности, индивидуальный подход).
  6. Обеспечение прочного контакта через эффективное сотрудничество (разработка тактики поведения, направленной на выражение совместного прогноза, совместных решений).
- Микрогруппа письменно разрабатывает тактику поведения. После этого ситуация проигрывается.

2. Разработать систему работы руководителя школы и классного руководителя со «сложными» семьями учащихся.

Тему, форму организации, основные методы студенты выбирают самостоятельно.

Обязательным этапом проведения занятия является итоговое обсуждение представленного студентами-«родителями» и студентами-«педагогами».

Тема 21. Взаимодействие семьи и школы.

Форма: семинар-конференция

Вопросы для обсуждения

1. Современные проблемы семейного воспитания.
2. Лектории для родителей и лектории, организуемые родителями.
3. Условия успешности и эффективности взаимодействия семьи и школы.
4. Роль общественных организаций в воспитательном процессе.

Предварительные задания:

1. Подготовьте доклады, освещающие основные направления решения проблем, затронутых вопросами для обсуждения.
2. Опираясь на данные педагогической периодики, составьте типологию современных общественных детских организаций в нашей стране и за рубежом.

Тема 22. Личностно-ориентированные воспитательные технологии.

Вопросы для обсуждения:

- Не возникает ли у Вас вопрос: кто, где, как и по какому праву определяет идеал человека? Сформулируйте свой ответ на этот вопрос.
- В какой мере педагог должен следовать за перспективами саморазвития воспитанника? А если это перспективы правонарушителя, преступника?
- Как Вы понимаете равноправие участников воспитательного процесса: педагога и воспитанника?
- Какие сведения необходимо получить, чтобы успешно действовать в педагогической ситуации?
- Размышления о гуманизации воспитания в трудах отечественных и зарубежных педагогов.

- Тенденции развития гуманистической парадигмы в свете модернизации отечественного образования.

Разработайте программу взаимодействия школы с одним из социальных институтов (по вашему выбору) с целью воспитания у школьников гуманитарной позиции (толерантности, др. качества). Сформулируйте цели и принципы взаимодействия, определите направления сотрудничества и сроки осуществления программы, составьте перечень конкретных мероприятий.

Тема 23. Личностно-ориентированный подход и индивидуальная работа с детьми

Вопросы для обсуждения:

1. Раскройте сущность различных аспектов воспитания: социокультурный, индивидуальный, коммуникативный.
2. Как вы понимаете личностный подход в воспитании?
3. Почему в школе необходимо осуществлять психолого-педагогическое сопровождение индивидуально-личностного развития детей?
4. Какова роль каждого отдельно взятого педагога в организации психолого-педагогического сопровождения?

Обсуждение возможного содержания будущих моментов педагогической деятельности в некоторых образовательных и воспитательных учреждениях во время летней педагогической практики. Например, если предстоит работа в летнем оздоровительном лагере, то студенты могли бы составить план своих действий в следующих ситуациях:

- Когда я стану будить детей, то ...
- Когда я пойду с детьми в столовую, то ...
- Когда мы соберемся купаться в море, ...
- Когда мы пойдем на музыкальное мероприятие в соседний лагерь, ...

3.5. Перечень и тематика письменных самостоятельных работ

Перечень работ, заявленные в рабочем учебном плане по данной дисциплине: реферат (Р), контрольная работа в виде домашнего задания (Кр), эссе, проектов, курсовая работа (КР)

3.5.1 Примерная тематика рефератов

К модулю 1.

1. Идеи начального образования, воспитания и развития детей в трудах известных педагогов.
2. Особенности и концепции развития начального образования в конце XX века.
3. Гуманистическая направленность обучения как методологический принцип.
4. Система дидактических принципов, их взаимодействие в процессе обучения.
5. Дидактические критерии выбора эффективных методов обучения.
6. Творческая деятельность школьников как фактор развития познавательных интересов.
7. Сочетание индивидуальной и коллективно-групповой деятельности школьников как средство развития интереса к учению.
8. Учет возрастных и индивидуальных особенностей школьников в учебно-воспитательном процессе.
9. Особенности мотивации учения учащихся начальных классов.
10. Формирование ценностных ориентации учащихся в процессе обучения.
11. Пути гуманизации педагогической оценки в процессе обучения.
12. Гуманизация форм и методов обучения в современной школе.
13. Формы и методы работы учителя по предупреждению и преодолению неуспеваемости отдельных учащихся.
14. Развитие творческих способностей школьников в процессе обучения.

15. Творчество учащихся в контексте проблемы активизации процесса обучения.
16. Игровые формы и методы обучения как средство стимулирования познавательной активности, самостоятельности и инициативы школьников.
17. Особенности применения игровых технологий обучения в современной школе.
18. Проблемное обучение как средство развития творческих возможностей школьников.
19. Технология программированного обучения.
20. Компьютерные (новые информационные) технологии обучения.
21. Организация занятий по развитию эмпатии у детей младшего школьного возраста в процессе игровой деятельности, организации работы со сказочными персонажами и др.
22. Организация занятий по совершенствованию межличностных отношений у детей младшего школьного возраста.
23. Создание ситуаций успеха и обеспечения роста достижений в учебно-воспитательной работе с младшими школьниками.
24. Влияние загрязнения природной среды на здоровье, генетику, жизненный мир человека.
25. Информационная безопасность — как составляющая национальной безопасности.

К модулю 2.

1. Педагогическая технология школы "Диалог культур" (В.С. Библер, С.Ю. Курганов).
2. Педагогика сотрудничества как ведущее направление гуманистической педагогики.
3. Межнациональное общение в начальной школе, его формы и методы.
4. Особенности этнопедагогики и их учет в воспитательной работе с младшими школьниками.
5. Проблема соотношения индивидуального и коллективистского в личности учащегося средней школы.
6. Роль общечеловеческих ценностей в образовательном процессе школы.
7. Роль семьи в процессе социализации и воспитания личности ребенка.
8. Современное развитие национальных культур и национальных школ.
9. Средства массовой коммуникации как фактор социализации младшего школьника.
10. Взаимодействие общества и государства в процессе социализации.
11. Нравственный компонент в педагогической культуре и его роль в профессиональном становлении и самовыражении учителя.
12. Педагогика необходимости и педагогика свободы: современные гуманистические тенденции в развитии отечественного образования.
13. Принцип насилия и методы принуждения в педагогическом процессе в контексте аксиологического анализа.
14. Сущность воспитания и его место в целостной структуре образовательного процесса.
15. Национальное своеобразие воспитания.
16. Система форм и методов воспитания.
17. Понятие о воспитательных системах.
18. Коллектив как объект и субъект воспитания.
19. Функции и основные направления деятельности классного руководителя.
20. Вопросы начального образования в педагогической системе К.Д. Ушинского.
21. Деятельность Н.А. Корфа по развитию начального образования.
22. Теория свободного воспитания крестьянских детей Л.Н. Толстого и ее реализация в Яснополянской школе.
23. Взгляды К.Н. Венцеля на свободное воспитание.
24. Идеи, концепции и технологии начального образования, воспитания и развития детей в трудах А.В. Луначарского, С.Т. Шацкого, П.П. Блонского.
25. Межнациональное общение в начальной школе, его формы и методы.
26. Роль средств массовой коммуникации в социализации личности младшего школьника.
27. Педагогическая запущенность, виды, причины.
28. Проблемы дезадаптации детей и подростков.
29. Педагогическая культура и педагогическое мастерство.
30. Личностно-ориентированная модель воспитательного взаимодействия как основа педагогики сотрудничества.
31. Профессионально-значимые качества педагога и их формирование в процессе самовоспитания.
32. Особенности диагностики младших школьников.

33. Пути и принципы сотрудничества педагога и воспитанников.
34. Проявление индивидуальности педагога в профессиональной деятельности.
35. Характеристика личностно-ориентированного взаимодействия.
36. Профессионализм как психологическое и личностное образование.
37. Формирование культуры безопасности в школе.

3.5.2. Перечень примерных контрольных вопросов и заданий для самостоятельной работы.

К модулю 1.

1. Используя сборник «Педагогический поиск» (М.: Педагогика, 1990), а также книгу Н. М. Яковлева и А. М. Сохора «Методика и техника урока в школе» (М., 1985), выпишите 5–6 примеров эффективного использования педагогами различных методов обучения.
2. Опираясь на работы Ю. К. Бабанского, И. Я. Лернера, М. Н. Скаткина и др. составьте сравнительную таблицу классификаций методов обучения.
3. Сформулируйте особенности использования методов обучения в условиях компьютеризации учебного процесса (используйте работу Б. С. Гершунского «Компьютеризация в сфере образования: проблемы и перспективы» (М., 1987).
4. Философия говорит нам о том, что форма всегда более консервативна и устойчива, чем содержание. Подумайте, верно ли это для педагогики. Приведите примеры форм организации обучения, содержание которых изменилось или существенно обновилось в последние годы. Правомерно ли использовать такие понятия, как «урок-лекция», «урок-семинар», «киноурок», «урок-беседа»? Аргументируйте свой ответ.
5. Экскурсия и беседа в одних пособиях трактуются как форма, в других – как метод обучения. Какой подход вы считаете более целесообразным?
6. Прочитайте главу «Контроль успеваемости учащихся» в учебнике И. П. Подласого «Педагогика» (М., 1996). Выделите основные принципы диагностирования и контролирования успеваемости учащихся. Приведите конкретные примеры реализации этих принципов в деятельности учителей вашей специальности.
7. Из учебной программы по вашему предмету выпишите нормы оценок и запомните их.
8. По согласованию с преподавателем выберите тему урока. Какие приемы активизации познавательной деятельности учащихся на этом уроке вы бы предложили? Дайте обоснование.
9. Предложите дидактическую игру, которую можно использовать на уроке по вашему предмету для активизации познавательной деятельности учащихся (используйте работы Т. И. Шамовой, Г. И. Щукиной, М. М. Анцибор, если выбраны другие источники, укажите их).
10. Прочитайте следующие описания особенностей класса и оснащённости школы учебными пособиями. По согласованию с преподавателем определите тему урока. Какие методы обучения в данной ситуации вы бы выбрали? Обоснуйте свой выбор.

Педагогические ситуации для анализа.

Ситуация 1.

Класс общеобразовательной сельской школы. Отличников нет, неуспевающих по вашему предмету – тоже. Общий уровень знаний и учебных навыков невысок. Интерес к вашему предмету проявляют 1–2 человека. Остальные слушают вас внимательно, только если интересно, если же материал сложен для понимания, предпочитают «не напрягаться». Навыки самостоятельной работы в зачаточном состоянии. Владение материалом в основном на репродуктивном уровне. В классе часты проблемы с дисциплиной, на уроке учащиеся отвлекаются, занимаются своими делами, не слушают учителя. В школе неплохой набор наглядных пособий, но ТСО в основном старые, большей частью неисправные.

Ситуация 2.

Очень сильный гимназический класс. Абсолютное большинство учащихся помимо школьных заданий занимаются самостоятельно, читают дополнительную литературу. В классе высокий общий интеллектуальный уровень, ребята владеют учебным материалом, имеют неплохие навыки учебной и частично-поисковой работы. В классе, как правило, деловая рабочая атмосфера, хотя нередки споры по острым вопросам. Школа хорошо оснащена всеми необходимыми учебными пособиями.

Ситуация 3.

Класс общеобразовательной средней школы. Два отличника, трое неуспевающих по вашему предмету. Несколько учащихся глубоко интересуются вашим предметом, занимаются в предметном кружке, читают дополнительную литературу, участвуют в научно-исследовательской работе. В целом класс имеет достаточно высокий уровень знаний по предмету, обусловленный, правда, не интересом, а требовательностью учителя. Проблемы с дисциплиной редки, вызваны бывают лишь плохим поведением 1–2 учащихся. Школа оснащена необходимыми учебными пособиями.

Тексты для анализа

1. Л. Н. Толстой: «Учитель всегда невольно стремится к тому, чтобы выбрать самый для себя удобный способ преподавания. Чем способ преподавания удобнее для учителя, тем он неудобнее для учеников. Только тот образ преподавания верен, которым довольны ученики» (цит. по: Сорокин, Н. А. Проблемы дидактики современной общеобразовательной школы / Н. А. Сорокин, Н. А. Шайденко.– Тула, 1993.– С. 64).

2. П. Ф. Каптерев: «Учитель решил объяснить приставку ПРО- при глаголе так, чтобы дети сами сказали глаголы —**р**отекать” и —**пр**отыкать”. Урок начался вопросом: —**Ч**о сказали бы вы, если бы во время дождя сюда сверху лилась бы вода?” Ответ: —Сказали бы, что здесь скверно, мокро, сыро, потолок плох и т. д.” Учитель: —Погдите, что сказали бы вы о самой воде, которая лилась бы сюда?” Ответ: —**О**на – дождевая”. Учитель, волнуясь, импровизирует: —**Н**ечто сказали бы вы о воде, о воде-то, какое сказуемое приписали бы этому слову? Ну, что она делает?” Ученики: —**К**апет, льется, течет...” Учитель злобно спрашивает: —**С**квозь потолок-то она что делает?” Ученики, недоумевая и еще более боясь рассердить учителя, вполголоса говорят: —**Ч**о делает – льется”. —**Н**у льется, – подхватывает учитель, – ну а еще как можно сказать?” Ученики: —**Т**ечет...” – —**Н**а еще как? Течет, ну а если сквозь что-нибудь течет, как говорят, какой слог прибавляют?” Наконец, один ученик говорит: —**В**ода протекает”. Учитель пишет на доске глагол —**пр**отекает”. А затем, в убеждении, что он добьется другого глагола скорее, берет лоскуток бумаги и говорит ученикам: —**Н**аблюдайте, что я буду делать”. Протыкает пером бумажку и спрашивает, надеясь получить правильный ответ: —**Ч**о я сделал?” Ученики: —**Д**ыру”. И учитель, озадаченный и на этот раз недогадливостью учеников, завел опять работу минут на десять. Выходит словно из бани и, встретившись с другим преподавателем, говорит: —Ну батюшка, вот тупицы-то ученики...”» (Каптерев, П. Ф. Избранные педагогические сочинения / П. Ф. Каптерев.– М., 1982.– С. 582–583).

3. М. М. Скаткин приводит пример использования метода проблемного изложения в публичной лекции К. А. Тимирязева: «Начнем наш обзор явлений роста с того момента, когда из произрастающего семени выбивается корешок и росток, когда один, как бы убегая от света, зарывается в землю, а другой устремляется в воздух, как бы тянется навстречу свету. Первый вопрос: почему корень и стебель растут в противоположные стороны? Этот вопрос стоил ученым немало хлопот... В поисках причин этого явления подозрения ученых естественно пали на свет и влажность почвы...» Далее лектор рассказывает об опытах, доказавших несостоятельность этой гипотезы: «В совершенной темноте направление частей будет то же самое; мало того, если посеять семена в решете и подвесить его над окном так, чтобы оно было освещено снизу, то корни, пройдя сквозь слой земли, выйдут наружу через отверстия решета и будут продолжать расти к свету, между тем как стебли потянутся вверх, следовательно, от света. Другое предположение, что направление корня вызывается влажностью почвы, устраняется опытом, при котором прорастающие семена окружаются со всех сторон влажной землей или заключаются в сырую губку; степень влажности при этом со всех сторон одна и та же, а между тем направление корня и стебля будет, как всегда, отвесное... Уж одно это постоянство направления указывает, что сила, вызывающая это явление, должна быть тяжесть, то есть притяжение нашей планеты. Мы можем это доказать строго экспериментальным путем. Но как... устранить какое-нибудь тело на земной поверхности от действия притяжения земли... чтобы для растения не существовало ни верха, ни низа? ...В буквальном смысле мы этого сделать не в состоянии. Но мы можем заставить действовать эту силу в краткие промежутки времени в противоположном направлении и, таким образом, взаимно уравновесим, устраним ее действие в более продолжительные сроки времени. Для этого прикрепим прорастающие семена на ободу вращающегося колеса... Опыт... показал, что корень и стебель будут действительно принимать какое угодно положение, обыкновенно же сохраняют то положение, в котором были прикреплены» (цит. по: Сорокин, Н. А. Проблемы дидактики современной общеобразовательной школы / Н. А. Сорокин, Н. А. Шайденко.– Тула, 1993.– С. 71–72).

К модулю 2.

1. Используя учебник Методика воспитательной работы В.А. Слостенина, (М.: Издательский центр «Академия», 2006.) а также книгу Гриценко Л.И. Теория и методика воспитания: личностно-социальный подход (М., 2005. Н. М. Яковлева) выпишите 4–5 примеров эффективного использования педагогами различных методов воспитания.
2. Составьте сравнительную таблицу классификаций методов воспитания (Педагогика / Под ред. В.А. Слостенин, Н.Р. Исаев, А.И. Лещенко, Е.Н. Шиянов. -М., 1997. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: учебник для студентов.-М.:Владос,2008.)

Тексты для анализа.

1. «Одним из важных принципов социальной политики большинства государств мира провозглашается демократизация образования. Если в недалеком прошлом демократизация образования сводилась только к формально-правовым аспектам, а главным ее показателем считали расширение охвата молодежи средним и высшим образованием, то сейчас подчеркивается важность повышения качества образования во всех типах образовательных учреждений, необходимость воспитания учащихся в духе высоких гражданских, нравственных и эстетических идеалов.

В XX веке человечество столкнулось с глобальными проблемами, от решения которых зависит судьба цивилизации. Это предотвращение войны с применением оружия массового поражения, преодоление экологического кризиса, голода, нищеты, неграмотности, устранение неравномерности в развитии различных стран.

В этих условиях формируется тенденция к интернационализации мира, к сближению стран и народов для совместного решения глобальных проблем, выходящих за государственные и национальные рамки.....» *продолжите мысль.*

2. «Общее образование в конце века является наиболее развитой и крупной подсистемой в системе массового образования. Рассмотрим инновационные процессы в основных звеньях системы общего образования.

Начальная школа - старейшее звено в массовом общем образовании. В середине XX века в странах Западной Европы, США, Австралии, СССР и Японии почти все дети оканчивали начальную школу. Иная картина складывается в большинстве стран Азии, Африки, Латинской Америки, где процент охвата детей начальным обучением не превышает 50% (например, в Афганистане - 25%).

1. По мнению исследователей-компаративистов, курс на непрерывное образование вызвал в начальной ступени обучения следующие новые явления: сближение начальной школы с дошкольными учреждениями; слияние начальной школы с первой ступенью среднего образования и создание «основной школы», обязательной для детей в течение 9-10 лет (страны Восточной Европы, США и др.); увеличение числа начальных школ, имеющих целью удовлетворить разнообразные потребности детей (например, школы для этнических групп для обучения на родном языке в США, Новой Зеландии и других странах); создание в системе начального образования учреждений коррекционно-развивающего обучения и др.» (*Корнетов Г.Б. История педагогики: Введение в курс «История образования и педагогической мысли»: Учебное пособие. – М., 2002. – 268 с.*)

Дать комментарий к тексту. Свои предложения по развитию начальной ступени образования.

3. Теория «свободного воспитания» приобрела популярность к началу XX в., основными представителями которой были **Э.Кей**, **Ф.Гансберг**, **М.Монтессори**. Они призывали развивать в ребенке творческие созидательные силы и считали, что ребенок может наглядно представить себе лишь то, что пережил внутренне, а потому ведущую роль в воспитании и обучении должны играть детские «переживания» и накопление воспитанником личного опыта.

Представители «экспериментальной педагогики» – **Вильгельм Август Лай (1862 – 1926)**, **Эрнст Мейман (1862 – 1915)**, **Альфред Бине (1857 – 1911)**, **Эдуард Торндайк (1874 – 1949)** – уделяли пристальное внимание изучению ребенка, методике этого изучения. Основная направленность экспериментальной педагогики – стремление найти такие средства воздействия «на душу» ребенка, которые бы с наибольшим эффектом применялись в целях воспитания.

Концепция **В.А.Лая** «педагогика действия» противопоставлялась традиционной учебно-воспитательной системе «школы учебы», основанной на словесном обучении и узкоисполнительской, подражательной деятельности учащихся. Лай исходил из того, что в основе детских поступков лежат врожденные или приобретенные рефлексы, которые необходимо изучать.....Он рассматривал ребенка как активную действующую часть социальной и биологической среды, чья деятельность является реакцией на окружающий мир и которую следует организовывать, учитывая физиологические и психологические особенности детей, их «рефлексы» или потребности.

В.А.Лай выдвинул идею создания «школы действия» вместо традиционной «школы учебы». По его мнению, учебный процесс строится на основе *действия* (реакции), слагаемого из единства *восприятия*, его *переработки* и *внешнего выражения* представленного посредством слова, рисунка, на уроках ручного труда и т.п. Отсюда возникло название "иллюстративная школа" В.А.Лая. Д = В + П + ВВ

Концепция В.А.Лая – важная ступень в познании психологии учащихся. Характер усвоения учащимися знаний он справедливо ставил в зависимость от их психологических и биологических особенностей. Однако, объявляя такое условие единственным, он ограничивал предмет педагогической науки только биологией ребенка и отвергал изучение закономерностей воспитания, связанных с социальной средой.

Георг Кершенштейнер (1854 – 1932) – идеолог и теоретик «трудовой школы и педагогики гражданского воспитания» - рассматривал труд в народной школе как предмет и как принцип обучения. Главная цель труда – формирование у детей таких качеств, которые с точки зрения предпринимателя должны быть присущи каждому рабочему – старательность, честность, добросовестность и т.п. Эти качества, по мнению Г.Кершенштейнера, важны для любой профессиональной деятельности, и потому подготовка к ней может осуществляться в процессе занятий любым видом труда. Трудовая школа, построенная на таких идеях, рассматривалась как действенное средство гражданского воспитания.

Джон Дьюи (1859 – 1952) – видный американский философ и педагог внес значительный вклад в концепцию «реального образования», в теорию и практику «школы труда». Методологической основой его педагогической теории является философия прагматизма (от греч. «прагма» – дело, действие), в частности, разработанная им разновидность этой философии – «инструментализм».

Воспитание рассматривалось Д.Дьюи как система формирования молодых людей, оптимально приспособленных к жизни в условиях «свободного предпринимательства». Идеальный источник такого понимания воспитания – положение прагматической философии о том, что всякая теория лишь средство приспособления, «инструмент» для действия, и критерием его является полезность, а не объективная истинность.

Школе, построенной не на систематическом и последовательном усвоении теоретических знаний, Дьюи противопоставлял обучение «путем делания», при котором отбирались только практически применимые в личном опыте учащихся знания.

Представителю какой концепции, теории, направлению школы вы отдаете предпочтение. Почему? Обоснуйте свой ответ.

Педагогические ситуации для анализа:

1. Дежурство в классе — всегда проблема: ребята изо всех сил стараются его избежать, как-нибудь увильнуть. А что делать классному руководителю в этой ситуации?

- 1. залог порядка в дежурствах — дружелюбие и взаимопомощь в классе, не позволяющие подвести товарищей, классного руководителя, игнорировать свой долг по отношению к ним;*
- 2. залог порядка в дежурствах — четко составленный график, постоянно висящий у детей перед глазами;*
- 3. залог порядка в дежурствах — авторитет классного руководителя, подвести которого немислимо, а послушаться — небезопасно...*

2. На переменах дети иногда играют в опасные игры, например, в "усыпление" — путем сильного надавливания на солнечное сплетение. Это провоцирует последующие головные боли, недомогания. Иногда — обмороки. Как избежать этого?

Там, где наносится вред здоровью:

- 1. разговоры не нужны, а вот действия — жесткие и решительные — необходимы;*
- 2. не лучше ли познакомить ребят с приемами оздоровления, профилактики усталости; желательно в живой, проблемно-ситуативно или игровой форме;*
- 3. на ближайшем же классном часе поговорить с ребятами доверительно и без давления — так они скорее вас воспримут;*
- 4. лучше прибегнуть к помощи врача — его предостережения будут убедительнее ваших.*

3. К учителю приходят родители неуспевающего ребенка. Не зная, что им делать со своим чадом, родители просят отнестись к ребенку снисходительно. А как поступить учителю?

- 1. пойти навстречу пожеланиям родителей;*

2. *корректно, но твердо дать понять родителям, что их просьба невыполнима;*
3. *предложить родителям, чтобы ребенок посещал дополнительные занятия в школе или же нанять ему репетитора;*
4. *сложными могут быть не только дети, но и их родители. С последними лучше беседовать в присутствии кого-либо еще из педагогов или администрации школы. Так вы скорее придете к верному решению проблемы.*

Каждый ответ студента должен быть аргументированным и опираться на определенные закономерности и принципы воспитания в педагогике.

Творческие задания:

План карьеры.

Разработать письменно свой план карьеры в педагогической деятельности. Каждую ступень карьерной лестницы подробно описать, т.е. с включением каких ваших действий, т.е. определенных достижений она будет осуществляться.

Индивидуальная презентация.

Каждый студент обязан сделать индивидуальную презентацию по выбранной теме, вопросу, проблеме, согласовав с преподавателем и на итоговом занятии защитить ее.

Портфолио.

Ожидается, что все работы, упражнения, материалы и документы, над которыми вы работали, и найдены вами самостоятельно, будут включены в одно портфолио, которое будет учитываться при выставлении итоговой оценки.

Написание эссе.

«Моя школа будущего». Эссе в свободной форме должно раскрывать следующие вопросы:

- Школа, в которую я хочу отправить своих детей, должна быть...
- Школа, в которой я хотел бы преподавать, это...
- Что в нас неповторимо?
- Какие ценности для нас приоритетны в настоящее время?
- В чем из того, что может и должна дать наша школа, общество действительно нуждается?
- Что должна совершить наша школа, чтобы я ощутил преданность своей организации и гордость за то, что я работаю в этом учреждении?

«Моя профессия». Эссе в свободной форме должно раскрывать следующие направления:

- В чем сущность учительской профессии.
- Какие профессиональные важные качества у меня есть.
- Есть ли у меня уже достижения в выбранной профессиональной среде.
- Как я представляю свой «звездный час» в моей профессии.

Рабочая программа дисциплины

_____ (название в соответствии с учебным планом специальности / направления)

для специальности/направления _____

_____ (шифр и название специальности/направления)

Программа разработана

_____ (ФИО, должность, звание преподавателя)

Рассмотрена и утверждена на заседании кафедры

_____ Полное название кафедры

Протокол заседания № ___ от «___» _____ 200__ г.

Заведующий кафедрой _____

(ФИО)

(подпись)

Программа дисциплины согласована

_____ (выпускающая кафедра / деканат)

_____ (ФИО зав. кафедрой / деканат)

_____ подпись

«___» _____ 200__ г.

4. УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ И МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ

4.1. Список рекомендуемой литературы

Основная:

1. Подласый И.П. Педагогика. – М., 1996.
2. Безруких М.М. Трудности обучения в начальной школе.-М.:Эксмо,2009.
3. Борытко Н.М. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. Учеб. заведений. – М., 2007.
4. Методика воспитательной работы: учебное пособие/В.А. Слостенин, М.: Издательский центр «Академия», 2006.
5. Подласый И.П. Педагогика начальной школы: учебник для студентов.-М.:Владос,2008.

Дополнительная:

1. Азаров Ю. Семейная педагогика. М., 1993.
2. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. – Минск,1990.
3. Бархаев Б.П. Педагогическая психология. Учебное пособие. - СПб.:Питер,2009.
4. Педагогика / Под ред. Ю.К. Бабанского. – М., 1988.
5. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. – М., 1995.
6. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М., 1991.
7. Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе. – М.,1991.
8. Гриценко Л.И.Теория и методика воспитания: личностно-социальный подход. – М., 2005.
9. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. – М., 1996.
10. Дорохова А.В., Хасан Б.И. Современное «Человековедение» в школе. Учебно-методическое пособие.М.2002.
11. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов. –М.:Логос,2000.
12. Ильин Е. Рождение урока. – М., 1986.
13. Ильин Е.Н. Искусство обучения. – М., 1982.
14. Индивидуальные варианты развития младших школьников. /Под ред. Занкова Л.В., Зверевой М.В. – М.: 1999
15. Коджаспирова Г.М. Педагогика в схемах, таблицах и опорных конспектах.-М.:Айрис-пресс, 2007.
16. Коломинский Я.Г, Панько Е.А. Диагностика и самодиагностика педагогического общения воспитателя. -Минск, 1991.
17. Кочеткова А.А. Педагогическая диагностика. - М., 1987.
18. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. – М.,1991.
19. Кукушин В.С.,Столяренко Л.Д. Этнопедагогика и этнопсихология. Для студентов вузов.Ростов-на-Дону.2000.
20. Культура современного урока. – М., 1997/Под ред. Н.Е. Щурковой.
21. Особенности психического развития детей 6-7 лет. /Под ред. Эльконина Д.Б., Венгера Л.А.
22. Педагогика / Под ред. В.А. Слостенин, Н.Р. Исаев, А.И. Лещенко, Е.Н. Шиянов. -М., 1997.
23. Педагогические технологии. Что это такое и как их использовать в школе? / Науч. Ред. Т.И. Шамота, И.П. Третьяков. –М.: Тюмень, 1994.
24. Самоухина Н.В. Организационно-обучающие игры в образовании. – М., 1996.
25. Ситаров В.А., Маралов В.Г. Педагогика и психология ненасилия в образовательном процессе: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений/ Под ред. В.А. Слостенина. – М., 2000. – 216 с.
26. Слостенин В. А. и др. Педагогика: Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений/ Под ред. В. А. Слостенина.- М.: «Академия», 2002.
27. Фомина И.В. Развивающее обучение в системе социальной адаптации школьника. – М.: 2000
28. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное развивающее обучение. – М.: 1995.

Интернет-ресурсы:

1	http://demo.sinergi-school.ru/cms/	Школа Синергии.
2	http://festival.1september.ru/s	Фестиваль педагогических идей «Открытый урок».

	subjects/15/	Преподавание в начальной школе
3	http://nachalka.info/	Начальная школа. Уроки Кирилла и Мефодия
4	http://nsc.1september.ru/	Электронная версия газеты «Начальная школа». Сайт для учителей «Я иду на урок».
5	http://uroki.net/index.htm	На страницах этого сайта Вы найдете следующую информацию: поурочное и тематическое планирование, открытые уроки, сценарии школьных праздников, классные часы, методические разработки, конспекты уроков, учебники, лабораторные, контрольные работы и множество других материалов для учителей информатики, математики, химии и биологии, физики и астрономии, географии, ОБЖ, русского языка и литературы, истории, трудового обучения, начальных классов, украинского языка и литературы, а также материалы для педагогов-организаторов, школьных психологов, завучей, классных руководителей и директоров школ, лицеев, гимназий.
6	http://www.metodika.ru	На данном сайте рассказывается о новой методике обучения детей. Это новые учебники и учебные пособия по разным предметам школьного курса.
7	http://www.nachalka.com/	Nachalka.com - сообщество для людей от 6-и лет и старше, имеющих отношение к начальной школе. Для детей это безопасная площадка, где можно узнавать что-то интересное, создавать что-то новое, играть в умные игры, общаться со сверстниками, участвовать в проектах и конкурсах. Родителям интересно обменяться советами о воспитании детей, получить при необходимости консультацию учителей, узнать больше о своих собственных детях. Учителям можно пообщаться друг с другом на "нейтральной территории". "Начальная школа" свободна от начальников всех рангов и калибров, от чинов и званий, кроме одного звания - учитель.
8	http://www.trizminsk.org/e/prs/rubn.htm	ТРИЗ в начальной школе.
9	http://www.vita-press.ru/12.html	Система Д.Б.Эльконина-В.В.Давыдова
10	http://www.zankov.ru	Система развивающего обучения Л.В. Занкова
11	http://www.metodlit.ru/	Каталог литературы для начальной школы.
12	http://sooro.ru/	Сетевая образовательная организация «Развивающее образование».
13	tube.com/watch?v=Qs8E-DguU	видео уроки по Зайцеву.

4.2. Список нормативно-правовых документов

1. Конституция КР
2. Гражданский кодекс
3. Конвенция о правах ребенка
4. Конвенция о борьбе с дискриминацией в области образования
5. Закон об образовании Кыргызской республики
6. Образовательные концепции
7. Государственный образовательный стандарт
8. Учебный план
9. Устав ВУЗа

4.3. Наглядные пособия

Наглядные пособия в виде таблиц, схем, глоссарий:

1. Задачи педагогики
2. Предмет педагогики
3. Обучение
4. Формы обучения
5. Методы обучения
6. Нравственное воспитание

Ауди-видео материалы:

1. Учебный фильм к теме: методы обучения
2. Учебный фильм по конфликтологии
3. Презентация (Новые образовательные технологии)
4. Презентация (Таксономия Блума)
5. Презентация для нач.школы (Детям о родителях)
6. Презентация (Формирование гражданских компетенций в нач.школе)
7. Презентация (Особенности поликультурного образования)

4.4. Программные, технические и электронные средства обучения и контроля знаний

- Компьютерное оборудование;
- Приборы и оборудование учебного назначения;
- Видео-аудиовизуальные средства обучения;
- Электронная библиотека дисциплины;
- Ссылки на интернет-ресурсы и др.

5. МЕТОДИЧЕСКИЕ УКАЗАНИЯ ПО ВЫПОЛНЕНИЮ РАЗЛИЧНЫХ ВИДОВ РАБОТ ПО ДИСЦИПЛИНЕ.

5.1. Методические указания студентам.

Общие положения.

1. Самостоятельная работа является одним из видов учебной работы обучающихся.
2. Целью самостоятельной работы является:
  - систематизация, закрепление и расширение полученных теоретических знаний и практических умений;
  - формирование умений самостоятельно работать с информацией, использовать нормативную, правовую, справочную, учебную и научную литературу;
  - развитие познавательных способностей и активности обучающихся: творческой инициативы, самостоятельности, ответственности и организованности;
  - формирование самостоятельности мышления, способностей к саморазвитию, самосовершенствованию и самореализации;
  - развитие исследовательских умений.
3. Самостоятельная работа обучающихся подразделяется на аудиторную и внеаудиторную. Аудиторная самостоятельная работа по курсам модуля выполняется на учебных занятиях под непосредственным руководством преподавателя и по его заданию. Внеаудиторная самостоятельная работа выполняется по заданию преподавателя, но без его непосредственного участия.
4. Конкретное содержание для самостоятельной работы, ее виды и объем могут иметь вариативный и дифференцированный характер,

5.1.1 Организация самостоятельной работы

- Самостоятельная работа обучающихся осуществляется в сроки, определяемые календарно-тематическим планом и расписанием занятий, учитывая специфику направления профиля, индивидуальные, особенности обучающегося.

- Выдача заданий обучающимся на внеаудиторную самостоятельную работу должна сопровождаться со стороны преподавателя подробным инструктажем по ее выполнению, включающим изложение цели задания, его содержания, сроков выполнения, ориентировочного объема работы, основных требований к результатам работы и к отчету по ним, сведения о возможных ошибках и критериях оценки выполнения работ.
- В ходе выполнения заданий самостоятельной работы и при необходимости студенты могут обращаться к преподавателю за дополнительной консультацией.
- Внеаудиторная самостоятельная работа по усмотрению преподавателя может выполняться обучающимися индивидуально или коллективно (творческими группами).
- Контроль результатов самостоятельной работы может проходить в письменной, устной или смешанной форме с представлением обучающимися презентаций, отчетов, продуктов своей творческой деятельности или путем демонстрации своих умений. В качестве форм и методов контроля самостоятельной работы могут быть также использованы семинарские занятия, коллоквиумы, тестирование, самоотчеты, выступления на конференциях, защита творческих работ и др.
- Обучающиеся, не выполнившие задания и не представившие результаты самостоятельной работы, аттестуются по курсу «неудовлетворительно» и к итоговой аттестации по курсу (модулю) не допускаются.

5.1.2. Работа с Интернетом.

Для выполнения работы Вам может понадобиться использовать сайты Интернет, но мы рекомендуем обращаться только к тем сайтам, где представляется качественная экспертная информации по данной проблеме. В рекомендациях к заданиям даны их адреса и объяснения что можно и нужно использовать при подготовке ответов заданий. Если вы хотите дополнительно использовать какую-либо иную информацию, рекомендуем предварительно получить консультацию о выборе источников информации у преподавателя.

5.1.3. Подготовка реферативно-аналитического материала.

Основной задачей подготовки рефератов по курсам модуля является закрепление и дальнейшее углубление студентами теоретических знаний по вопросам совершенствования управления образовательным учреждением, развитие навыков исследовательской работы, приобретение опыта работы с различной справочной и специальной литературой.

В ходе подготовки реферата студент должен проявить способности к творческому поиску, критическому отбору материала, умение анализировать сформулированную проблему в области оценки эффективности, делать выводы, вносить и обосновывать свои предложения по разрабатываемой теме.

Реферат представляет собой адекватное по смыслу изложение содержания первичного текста. Реферат отражает главную информацию, содержащуюся в первоисточнике, новые сведения, существенные данные.

Реферат может быть *репродуктивным*, воспроизводящим содержание первичного текста, и *продуктивным*, содержащим критическое или творческое осмысление реферируемого источника.

Репродуктивные рефераты бывают двух видов: реферат-конспект и реферат-резюме. Реферат-конспект содержит в обобщенном виде фактическую информацию, иллюстративный материал, сведения о методах исследования, полученных результатах и возможностях их применения. Реферат-резюме приводит только основные положения, тесно связанные с темой текста.

Продуктивные рефераты представлены рефератом-обзором и рефератом-докладом. Реферат-обзор составляется на основании нескольких первичных текстов, дает сопоставление различных точек зрения по конкретному вопросу. Реферат-доклад имеет развернутый характер наряду с анализом информации, приведенной в первоисточнике, дает объективную оценку состояния проблемы.

Приведенные в настоящих указаниях примеры заданий не ограничивают выбор тематики реферативно-аналитического исследования, но среди них должны быть труды не менее пяти различных авторов. Если студент не уверен в достоверности и качестве выбранных источников, ему следует проконсультироваться с преподавателем.

Реферат состоит из введения; основной части (которая может разбиваться на разделы, подразделы); заключения; списка использованных источников.

В заключение Вы должны сделать выводы, как можно применить Ваши новые знания. Также включите свою критику, т. е. сделайте заключение – как Вы оцениваете каждую из публикаций. В текст эссе включите библиографическую информацию и используйте стандартный метод цитирования. Дополнительно к основному тексту можете дать приложения.

Перед предъявлением задания проверьте себя на свободное владение информацией из вашей работы. Оцените свое понимание материала, для чего сформулируйте несколько вопросов, которые Вы можете задать по теме работы. Эти действия будут полезны, так как Вам придется делать презентацию анализа на занятиях и отвечать на возможные вопросы. Кроме того, письменно оформленные вопросы помогут Вам подготовиться к обсуждению данной темы и участвовать в дискуссии, которая будет проводиться по завершению изучения материала.

5.1.4. Рекомендации по подготовке к выступлению с основным докладом, содокладом или дополнительным сообщением на семинаре:

1. Продолжительность выступления должна занимать не более 5-7 минут по основному докладу и не более 3-4 мин по содокладу или сообщению.

2. Лучше готовить тезисы доклада, где выделить ключевые идеи и понятия и продумать примеры из практики, комментарии к ним. В докладе можно обозначить проблему, которая имеет неоднозначное решение, может вызвать дискуссию в аудитории. И предложить оппонентам поразмышлять над поставленными вами вопросами.

3. Старайтесь текст не читать, а только держать его перед собой как план. Выделите в тексте маркерами акценты, термины, примеры.

4. Помните, что все научные термины, слова иностранного происхождения необходимо проработать в словарях, уметь интерпретировать педагогический смысл применяемых терминов, быть готовым ответить на вопросы аудитории по терминам, которые вы употребляли в речи.

5. При подготовке основного доклада используйте различные источники, включая основные лекции по изучаемому курсу. Обязательно указывайте, чьи работы вы изучали, и какие толкования по данной проблеме нашли у различных авторов. Учитесь сравнивать различные подходы. Структурируя изученный вами материал, попробуйте применить высший уровень мыслительных операций: анализ, синтез, оценку. Приветствуется, если вы представите материал в виде структурированных таблиц, диаграмм, схем, моделей.

5.1.5. Как написать хорошее эссе?

Написание эссе

Эссе представляет собой самостоятельное сочинение-размышление студента над научной проблемой при использовании идей, концепций, ассоциативных образов из других областей науки, искусства, собственного опыта, общественной практики. Данный вид работы считается творческим видом самостоятельной учебной деятельности студентов. Точное выделение правил написания эссе зависит от выбранного типа эссе, среди которых выделяются:

- определяющее” эссе, указывающее направление или инструктирующее выполнение задачи;
- причинно-следственное” эссе, которое фокусирует внимание на предпосылках и последствиях решения исследуемой проблемы;
- определяющее” эссе, предлагающее расширенное толкование темы;
- равнивающее” эссе, фиксирующее различия и/или сходства между позициями, идеями, подходами и т.д.;
- аргументирующее (контр-аргументирующее) эссе, в котором фиксируется обоснованное мнение относительно предмета изучения;

Если преподаватель заранее не определяет тип эссе, а предлагает студенту выбрать его самостоятельно, то знание еще одной типологии может помочь студенту совершить оптимальный выбор:

- 1) письмо другу (потенциальному работодателю, политику, издателю),
- 2) нарративное эссе – описание студентом личного отношения (оценки) к тому или иному событию,
- 3) дескриптивное эссе – автор должен описывать объект, место или лицо с целью сформировать у читателя их живой образ;
- 4) аргументативное эссе;

- 5) ролевое эссе – от студента требуется выбрать для себя ту или иную роль в определенной ситуации и описать реакцию на данную ситуацию;
- 6) конспект или резюме – обобщение или синтез большого объема информации;
- 7) экспрессивное эссе – описание личного мнения о том или ином вопросе или событии;
- 8) дневник или заметки – личное обращение в неформальном стиле;
- 9) литературный анализ – интерпретация какого-либо фрагмента или целого литературного произведения.

5.1.6. Работа над презентацией

Базовые принципы презентации:

- не информируйте, а продавайте идеи, проекты, подходы (вспомните мультфильм «Как старик корову продавал»);
- четкое понимание того, что хотите сказать и какой цели хотите достичь;
- управление первым впечатлением – «первый кадр»,
- краткость и простота;
- одна идея на один слайд;
- на слайде: не более 6 строк, в строке не более 6 слов,
- шрифт 25-30, не более 10 слайдов.

5.1.7. Создание —портфолио»

Портфолио является способом организации и систематизации самостоятельной учебной деятельности по предмету, так как фиксирует индивидуальные достижения обучающихся, обеспечивает самооценку, развивает рефлексивные навыки.

Портфолио – в переводе с итальянского означат «напка с документами», «напка специалиста». Работа над его созданием позволяет целенаправленно документировать и четко отслеживать реальное движение студента в процессе самостоятельного выполнения различного рода заданий. Данный способ организации учебной деятельности может использоваться в тех случаях, когда задание состоит из малого числа элементов, но характеризуется сложно организацией (под организацией задания имеется в виду степень взаимосвязанности составляющих его подзаданий и элементов).

В состав портфолио можно включать:

- рефераты;
- эссе;
- обобщения семинарских дискуссий,
- критические заметки в процессе изучения материала,
- размышления студента над той или иной проблемой, а также над характером и качеством собственной работы в курсе,
- краткий анализ прочитанной литературы,
- библиографические обзоры,
- самостоятельно выполненные переводы и т.п.

Характер материалов, включаемых в портфолио, во многом определяется особенностями изучаемого учебного предмета. Материалы, включённые в портфолио, должны свидетельствовать о том, насколько успешно студенты осваивают содержание курса и выполняют разные виды самостоятельной работы. Структура портфолио как правило определяется преподавателем. В ситуации, когда студент самостоятельно ставит задачи для данного вида самостоятельной работы и формирует список необходимых для включения документов, предлагается ориентироваться на следующие возможные типы портфолио:

1. —*Портфолио документов*” – портфель сертифицированных (документированных) индивидуальных образовательных достижений.
2. —*Портфолио работ*” – представляет собой собрание различных творческих, проектных, исследовательских, контрольных работ, эссе, а также описание основных форм учебной и научно-исследовательской деятельности студента (участие в научных конференциях, конкурсах, прохождение практик и др.).
3. —*Портфолио отзывов*” – включает в себя характеристики отношения студента к различным видам деятельности, представленные преподавателями, возможно одноклассниками, а

также письменный анализ самим студентом своей конкретной деятельности и ее результатов. Портфолио может быть представлен в виде текстов заключений, рецензий, отзывов, резюме, эссе, рекомендательных писем.

4. — *Проблемно-исследовательский портфолио*” представляет собой набор материалов по определенным рубрикам. Например, варианты названий реферата (доклада, статьи), список литературы для изучения, план исследования, дискуссионные точки зрения, факты, статистика, цитаты, результаты исследования; выводы по результатам исследования; методы исследования; прогнозы и перспективы.
5. — *Эматический портфолио*” – создается в процессе изучения какой-либо большой темы или раздела учебного курса. Он включает результаты выполнения студентом заданий разных уровней сложности.

Осуществить самооценку выполнения данного вида самостоятельной работы студенту помогут следующие вопросы:

- Какие темы были раскрыты более полно и доказательно?
- Что удалось в меньшей степени?
- На основе каких критериев можно оценивать портфолио?
- Какой главный вывод можно сделать по всему портфолио?

5.1.11. Подготовка к семинарским занятиям

Семинары – популярная форма организации учебного процесса, однако подготовка к ним является для студентов наиболее сложным видом самостоятельной работы.

Готовясь к семинару

- просмотрите записи лекций по теме;
- узнайте, есть ли список литературы для чтения и конспектирования;
- подготовьтесь к выступлению и обсуждению выдвинутой проблемы;
- выполните самостоятельную работу по теме.

По итогам проведенного семинара преподаватели выставляют оценки, которые учитываются при аттестации (зачете, экзамене).

5.2. Методические рекомендации преподавателям

Изучение дисциплины «Педагогика начального образования» призвано обеспечить формирование активной творческой личности современного учителя начальных классов, развитие его научного мышления, способностей и индивидуальности, познавательной активности, умений и навыков, необходимых для осуществления учебно-воспитательного процесса в начальной школе.

Преподавание данной дисциплины построено на основе обеспечения тесной взаимосвязи обучения, воспитания и развития младших школьников; исторического подхода к анализу педагогических явлений; изучения и обобщения передового опыта работников образования; учета результатов современных психолого-педагогических исследований; творческого использования технологий в целостном педагогическом процессе; изучения и внедрения мировых образовательных тенденций в современный педагогический процесс отечественной начальной школы.

Овладение педагогическими знаниями представляет собой необходимую и важнейшую часть общегуманитарной культуры специалиста и тесно связано с изучением философии, социологии, истории, этики и эстетики, экологии и других гуманитарных наук, способствующих развитию мировоззренческой направленности личности. Изучение анатомии, общей биологии и системы здоровьесберегающих технологий обеспечивает формирование ценностных ориентаций и профессиональных качеств личности будущего учителя.

Формы и методы работы студентов в процессе изучения педагогики начального образования предполагают: лекции, практические и семинарские занятия, самостоятельные работы, написание курсовых и реферативных работ, изучение опыта работы школ и учителей, анализ психолого-педагогической литературы, освоение различных видов педагогической деятельности, участие в конференциях, диспутах, конкурсах научных работ и др. Многообразие форм и методов изучения педагогики начального образования обеспечивает единство и сопряжение образовательных пространств всех ее разделов.

Компетентностный подход в обучении требует обратить основное внимание преподавателя на необходимость формирования профессиональной компетентности, а поскольку речь идет о гуманитарных технологиях – на «гуманитарные компетенции». Это те составляющие профессиональной компетентности, которые, прежде всего, проявляются в профессиональной

деятельности при реализации подлинно демократических, личностно ориентированных методов управления субъект-субъектным взаимодействием при решении профессиональных задач.

Таким образом, преподавание в рамках педагогики начального образования требует постоянного обращения к поиску возможностей использования и иллюстрации субъект-субъектных аспектов в содержании преподаваемого материала, видах и формах учебной деятельности, формах и способах оценивания ее результатов.

5.2.1. Рекомендации по проведению лекций

Лекция является ориентиром для развития других форм учебного процесса, т. е. тот материал, с которым студенты знакомятся в процессе работы на лекциях, является основой для последующей деятельности на семинарах и практических занятиях.

Лекционная форма:

- определяет основные направления и проблемы курса;
- определяет направления дальнейшего самостоятельного изучения проблем.

Содержание лекции должно отвечать следующим дидактическим требованиям:

- изложение материала от простого к сложному, от известного к неизвестному;
- логичность, четкость и ясность в изложении материала;
- возможность проблемного изложения, дискуссии, диалога с целью активизации деятельности студентов;
- опора смысловой части лекции на подлинные факты, события, явления, статистические данные;
- тесная связь теоретических положений и выводов с практикой и будущей профессиональной деятельностью студентов.

Преподаватель, читающий лекционные курсы в вузе, должен знать существующие в педагогической науке и используемые на практике варианты лекций, их дидактические и воспитывающие возможности, а также их место в структуре процесса обучения.

При изложении материала важно помнить, что почти половина информации на лекции передается через интонацию. Учитывать тот факт, что первый кризис внимания студентов наступает на 15-20-й минутах, второй – на 30-35-й минутах. В профессиональном общении исходить из того, что восприятие лекций студентами младших и старших курсов существенно отличается по готовности и умению.

5.2.2. Рекомендации по проведению практических (семинарских) занятий

Практические занятия, включенные в изучение раздела «Педагогика начального образования», направлены на формирование у студентов практических умений, развитие навыков командной работы, коммуникативной компетентности, а также понимания теории и практики образовательного процесса в начальной школе, как основы для реализации гуманитарных технологий в образовательной сфере.

Аудиторные практические занятия играют важную роль в формировании у студентов требуемых компетентностей. Практические занятия в их различных видах являются емкой частью академической нагрузки.

Структура практических занятий в основном одинакова: вступление преподавателя, работа студентов по заданиям преподавателя, которая требует дополнительных разъяснений, собственно практическая часть, включающая разбор конкретных ситуаций, решение ситуационных задач, тренировочные упражнения, наблюдения, эксперименты и т. д.

Использование гуманитарных технологий в рамках аудиторных практических занятий позволяет решать различные задачи, приоритетными среди которых являются задачи развития критического мышления, информационной и коммуникативной культуры.

В данном УМК существенную роль играет очередность лекций и практических занятий. Лекция является первым шагом подготовки студентов к практическим занятиям. Проблемы, поставленные в ней, на практическом занятии приобретают конкретное выражение и решение. Таким образом, лекция и практические занятия не только должны строго чередоваться во времени, но и быть методически связаны проблемной ситуацией.

Обучающиеся должны всегда видеть ведущую идею курса и ее связь с практикой. Цель занятий должна быть понятна не только преподавателю, но и студентам. Это придает учебной работе актуальность, утверждает необходимость овладения опытом профессиональной деятельности,

связывает её с практикой жизни. В таких условиях задача преподавателя состоит в том, чтобы больше показывать обучающимся практическую значимость ведущих научных идей и принципиальных научных концепций и положений.

Цели практических занятий:

- помочь обучающимся систематизировать, закрепить и углубить знания теоретического характера;
- научить студентов приемам решения практических задач, способствовать овладению навыками и умениями выполнения расчетов, графических и других видов заданий;
- научить их работать с книгой, нормативно-правовой и распорядительной документацией, документами образовательного учреждения, пользоваться справочной и научной литературой;
- формировать умение учиться самостоятельно, т. е. овладевать методами, способами и приемами самообучения, саморазвития и самоконтроля.

Важнейшим элементом практического занятия является учебная задача (проблема), предлагаемая для решения. Преподаватель, подбирая примеры (задачи и логические задания) для практического занятия, должен всякий раз ясно представлять дидактическую цель: формирование каких навыков и умений применительно к каждой задаче установить, каких усилий от обучающихся она потребует, в чем должно проявиться творчество студентов при решении данной задачи.

Рекомендуется вначале давать студентам легкие задачи (логические задания), которые рассчитаны на репродуктивную деятельность, требующую простого воспроизведения способов действия, данных на лекции для осмысления и закрепления в памяти.

Такие задачи помогают контролировать правильность понимания обучающимися отдельных вопросов изученного материала небольшого объема (как правило, в пределах одной лекции). В этом случае преобладает решение задач по образцу, предложенному на лекции. Затем содержание учебных задач усложняется.

В дальнейшем содержание задач (логических заданий) снова усложняется с таким расчетом, чтобы их решение требовало в начале отдельных элементов продуктивной деятельности, а затем – и творческой. Как правило, такие задачи в целом носят комплексный характер и предназначены для контроля глубины изучения материала темы или курса.

Выстраивая систему задач постепенно возрастающей сложности, преподаватель добивается усвоения студентами наиболее важных методов и приемов, характерных для курсов модуля.

Подготовка преподавателя к проведению практического занятия включает:

- *подбор вопросов*, контролирующих понимание обучающимися теоретического материала, который был изложен на лекциях и изучен ими самостоятельно. Вопросы должны быть расположены в таком логическом порядке, чтобы в результате ответов на них у всех студентов создалась целостная теоретическая основа;
- *выбор материала для примеров и упражнений*. Подбирая задачи, преподаватель должен знать, почему он предлагает данную задачу, а не другую (выбор задачи не должен быть случайным); что из решения этой задачи должен извлечь обучающийся (предвидеть непосредственный практический результат решения выбранной задачи); что дает ее решение обучающемуся для овладения темой и курсом в целом (рассматривать решение каждой задачи как очередную «ступеньку» обучения);
- *решение подобранных задач самим преподавателем* (каждая задача, предложенная обучающимся, должна быть предварительно Решена и методически обработана);
- *подготовку выводов из решенной задачи*, примеров из практики где встречаются задачи подобного вида, разработку итогового выступления;
- *распределение времени*, отведенного на занятие, на решение каждой задачи;
- *подбор иллюстративного материала (плакатов, схем)*, необходимого для решения задач, продумывание расположения рисунков и записей на доске, а также различного рода демонстраций.

Порядок проведения практического занятия

Как правило, оно начинается с краткого вступительного слова и контрольных вопросов. Во вступительном слове преподаватель объявляет тему, цель и порядок проведения занятия. Затем иногда полезно на экране в быстром темпе показать слайды, использованные лектором на предшествующем занятии, и тем самым восстановить в памяти обучающихся материал лекции, относящийся к данному занятию.

Компетенции, формируемые у студентов в процессе обучения на практических занятиях:

- Умение извлекать необходимую пользу из собственного опыта.
- Умение организовывать свой маршрут обучения, выбирая оптимальный путь.
- Умение решать учебные и реальные проблемы, используя свои знания и новую информацию.
- Умение самостоятельно систематизировать информацию из различных устных и письменных источников и знаний, полученных из реальной ситуации.
- Умение критически оценивать свое или чужое мнение, умение выявить его полезные аспекты.
- Умение классифицировать факты и сведения по степени их приоритетности и важности для решения той или иной практической задачи.
- Умение занимать определенную позицию в дискуссии и высказывать свое мнение по обсуждаемым вопросам.
- Умение сотрудничать и работать в группе, избегая конфликтов или разрешая их с пользой для решения обсуждаемой проблемы.

Перечисленные компетенции являются универсальными, т. е. не зависят от профиля обучения.

5.2.3. Методические рекомендации к самостоятельной работе.

Объем часов, выделенных на изучение курсов модуля, предусматривает наряду с аудиторными занятиями значительный объем самостоятельной работы студентов. Самостоятельная работа студентов при изучении данного курса выступает важнейшей и основной формой их подготовки, что обусловлено наличием большого количества проблемных и дискуссионных вопросов, требующих творческого подхода, широкого использования специальной литературы и необходимости ее глубокого осмысления.

Учебная деятельность студентов выстраивается вокруг самостоятельной работы с учебными материалами. В учебные материалы встроены задания, побуждающие студентов к анализу собственной практики, своих навыков и способностей, к использованию на практике инструментов, предлагаемых курсом.

В соответствии с планом изучения педагогики начального образования студенты выполняют письменные задания, проверяемые преподавателем. Задания ориентированы на помощь в освоении учебного материала, испытание концепций курса на практике, выявление проблем в собственной деятельности, развитие деятельности, получение навыков. Задания оцениваются преподавателем. По итогам проверки работ студенты получают от преподавателя подробную обратную связь обучающего значения.

Для освоения целостных содержательных блоков организуется групповая работа студентов. Сценарии групповой работы разрабатывается преподавателем в соответствии с рекомендациями, но на основе совместного со студентами проектирования учебной деятельности.

Самостоятельная работа должна способствовать:

- углублению и расширению знаний;
- формированию познавательного интереса;
- овладению профессиональными, коммуникативными, информационными компетентностями;
- развитию познавательных способностей.

Организует самостоятельную работу студентов преподаватель. Поэтому им тщательно отбирается материал для самостоятельной работы. Самостоятельная работа должна систематически контролироваться преподавателями.

Методологическую основу самостоятельной работы студентов составляет компетентностный подход, когда цели обучения ориентированы на формирование умений решать типовые и нетиповые задачи, т. е. на реальные ситуации, где студентам надо проявить способность продемонстрировать владение полученными знаниями.

Методически обеспечить самостоятельную работу студентов значит составить перечень форм и тематику самостоятельных работ, сформулировать цели и задачи каждого из них, разработать инструкции или методические указания, подобрать учебную, справочную, методическую и научную литературу.

Моделирование самостоятельной работы студентов:

1. Повторение пройденного теоретического материала.
2. Установление главных вопросов темы.
3. Определение глубины и содержания знаний по теме, составление тезисов по теме.
4. Упражнения, решение задач.

5. Анализ выполняемой деятельности и ее самооценка.
6. Приобретенные умения и навыки.
7. Составление вопросов по содержанию лекции.

Руководство над выполнением самостоятельной работы студентов:

1. Текущее собеседование и контроль.
2. Консультации.
3. Анализ, рецензирование, оценка, коррективы СРС.
4. Перекрестное рецензирование.
5. Дискуссия.
6. Подведение итогов и т. д.

Комплекс средств обучения при самостоятельной работе:

1. методические разработки для студентов с основным содержанием курса;
2. матрица внутрипредметных связей;
3. дидактический раздаточный материал;
4. обзорный конспект лекций, вопросы лекции;
5. слайды, видеофильмы;
6. сборник задач, тесты (контрольные задания) и др.

Задания для самостоятельной работы

Важнейшим средством организации самостоятельной работы является задание, которое дополняет и уточняет цель, определяет требования к учебной деятельности, а также обозначает путь достижения учебных результатов.

Более успешному выполнению задания может способствовать поиск студентом ответов на следующие вопросы:

- почему выполняется именно это задание? Связаны ли содержание задания и способы его разработки со спецификой будущей профессиональной деятельности?
- что именно необходимо сделать?
- на какие более простые задачи можно разделить поставленное задание?
- какая помощь от преподавателя при выполнении задания необходима?

Для выполнения заданий различного уровня сложности рекомендуется ориентироваться на учебные действия, которые необходимо совершить согласно таксономии Б. Блума.

Самостоятельная работа более эффективна, если она коллективная. Групповая работа усиливает фактор мотивации и интеллектуальной взаимной активности, повышает эффективность познавательной деятельности студентов благодаря взаимному контролю.

С этой точки зрения, весьма перспективным представляется разработка одного большого задания коллективом из нескольких студентов, поскольку такой подход прививает навыки коллективного творчества. Такой вид учебных занятий подразумевает распределение ролей и оценку трудоемкости отдельных работ, что требует от преподавателя дополнительных педагогических знаний в области деловых игр.

Имитируемый при такой форме проведения занятий реальный образовательный (управленческий) процесс увлекает студентов, становится для них своеобразным проектированием деятельности. Они легче приобретают знания, лучше понимают те процессы, в которых участвуют. Студенты учатся отстаивать свою точку зрения, участвовать в общих дискуссиях.

Большую роль в организации СР играют информационные компьютерные технологии и специальные программные продукты, позволяющие существенным образом влиять на процесс проектирования, например, имитировать реальную проектную деятельность с учетом вероятностного характера окружающей реальности. Несомненно, использование в образовательном процессе компьютерных технологий требует в первую очередь от преподавателя высокой подготовки в области современных информационных технологий.

Методы и формы организации самостоятельной работы

1. Конспектирование.
2. Реферирование литературы.
3. Аннотирование книг, статей.
4. Выполнение заданий поисково-исследовательского характера.
5. Углубленный анализ научно-методической литературы, проведение эксперимента.
6. Работа на лекции: составление или слежение за планом чтения лекции, проработка конспекта лекции, дополнение конспекта рекомендованной литературой.

7. Участие в работе семинара: подготовка конспектов выступлений на семинаре, рефератов, выполнение заданий.
8. Практические занятия: действие в соответствии с инструкциями и методическими указаниями, получение результата.
9. УИРС и НИРС при выполнении самостоятельной, контрольной, курсовой работы, подготовке магистерской диссертации.
10. Выполнение заданий по наблюдению и сбору материалов в процессе практики.

В целом самостоятельная работа студентов является педагогическим обеспечением развития целевой готовности к профессиональному самообразованию и представляет собой дидактическое средство образовательного процесса, педагогическую конструкцию организации и управления деятельностью обучающихся.

Содержание СР должно быть описано в программе курса и направлено на расширение и углубление знаний по данному курсу, а также и на усвоение межпредметных связей. Время на ее выполнение не должно превышать норм, отведенных учебным планом. Организация СР включает:

Технология отбора целей самостоятельной работы.

Основаниями отбора целей являются цели, определенные образовательным стандартом, и конкретизация целей курса. Отобранные цели отражают таксономию целей, например: знания источников профессионального самообразования, применение различных форм самообразования при организации самостоятельной работы. Кроме того, цели самостоятельной работы должны соответствовать структуре готовности к профессиональному самообразованию, включающей мотивационный, когнитивный, деятельностный компоненты.

Технология отбора содержания СР.

Основаниями отбора содержания самостоятельной работы являются программа курса, источники самообразования (литература, опыт, самоанализ), индивидуально-психологические особенности студентов (обучаемость, обученность, интеллект, мотивация, особенности учебной деятельности).

Технология конструирования заданий.

Задания для самостоятельной работы должны соответствовать целям различного уровня, отражать содержание каждой темы предлагаемого курса, включать различные виды и уровни познавательной деятельности студентов.

Технология организации контроля.

Включает тщательный отбор средств контроля, определение этапов, разработку индивидуальных форм контроля.

5.2.4. Рекомендации по организации самостоятельной работы

1. Не перегружать учащихся творческими заданиями.
2. Чередовать творческую работу на уроках с заданиями во внеурочное время.
3. Давать учащимся четкий и полный инструктаж: цель задания; условия выполнения; объем; сроки; образец оформления.
4. Осуществлять текущий контроль и учет.
5. Оценивать, дать рецензию на работу, обобщить уровень усвоения навыков самостоятельной, творческой работы.

Гуманитарные технологии оценивания результатов учебной деятельности

Важное значение имеет использование адекватных, гуманитарной направленности модулей как способов оценивания результатов обучения.

При составлении учебных программ приоритет в аттестации был отдан таким видам учебной деятельности, как подготовка и защита мини-проекта, подготовка доклада, реферата, эссе, обсуждение проблем и мнений на семинарах в группе, подготовка презентаций с использованием современных информационных технологий. Все они позволяют в полной мере проявиться профессиональной компетентности, которая формируется в процессе обучения.

Основной критерий оценки результатов освоения модуля – степень сформированности профессиональных, социальных и информационных компетентностей, указанных в целях модуля и каждого из составляющих его курсов. Основной акцент при оценивании заданий делается на степени самостоятельности работы обучающихся, их умении анализировать и представлять результаты, навыков, применять приобретенные знания и умения в смежных областях, умении оперировать материалом из разных курсов модуля.

Исходя из этого, преподавателю необходимо выработать ясные критерии для оценки учебных достижений. Важно, чтобы эти критерии были четко сформулированы и доступны студентам. Наиболее удобным способом представления критериев оценки по курсу является технологическая карта (см.: Виландеберк А. А., Шубина Н. Л. Новый учебный процесс: кратко о главном: Методическое пособие для преподавателей. СПб., 2007). В технологической карте содержатся перечень учебных достижений и критерии их оценивания в баллах.

Наличие прозрачной методики оценки дает возможность развить у обучающихся способность к аутентичной оценке, что является значимым признаком гуманитарной технологии.

6. СЛОВАРЬ ТЕРМИНОВ (ГЛОССАРИЙ)

Авторская школа – учреждение, где реализуются отдельные идеи и концепции.

Адаптация – приспособление.

Акмеология – наука, исследующая закономерности и факторы достижения вершин профессионализма, творческого долголетия человека.

Аксиология – наука, исследующая философское учение о ценностях.

Акселерация – ускоренное физическое и отчасти психическое развитие в детском и подростковом возрасте.

Анализ – метод научного исследования путем разложения предмета на составные части или мысленного расчленения объекта путем логической абстракции.

Анкетирование – метод массового сбора материала с помощью специально разработанных опросников (анкет).

Антропология – наука, изучающая биологическую природу человека.

Возрастные особенности – характерные для определенного периода жизни анатомо-физиологические, психические и духовные качества.

Воспитание – процесс целенаправленного формирования личности в условиях специально организованной воспитательной системы.

Воспитательное дело – форма организации и осуществления конкретной деятельности воспитанников.

Гипотеза – научно обоснованное предположение, нуждающееся в дальнейшей экспериментальной и теоретической проверке.

Гуманизация образования – ориентация процесса обучения на развитие и саморазвитие личности, на приоритеты общечеловеческих ценностей, на оптимизацию взаимодействия личности и социума. Направлена на создание таких форм содержания и методов обучения и воспитания, которые обеспечивают эффективное раскрытие индивидуальности учащегося – его познавательных интересов, личностных качеств.

Гуманитаризация образования – акцент на гуманитарные науки в учебном процессе.

Детерминанта – предпосылка.

Диагностика – процедура выявления уровня готовности к какому-либо виду деятельности, в том числе к учебной деятельности определённого содержания и уровня сложности. Основывается на системе тестов, письменных работ, устных вопросов и других методов, позволяющих получить картину состояния чьих-либо знаний и умений; анализ состояния объектов и процессов, выявление проблем их функционирования и развития.

Диалектика – наука о наиболее общих законах развития природы, общества и мышления.

Дидактические средства – средства, с помощью которых реализуются цели обучения.

Дидактический процесс – процесс формирования личности обучаемого. Структуру дидактического процесса можно представить в виде трёх взаимосвязанных и взаимопроникающих компонентов: мотивационного, собственно познавательной деятельности обучаемого и управление этой деятельностью со стороны педагога.

Духовное развитие – связанное с воспитанием души, духовности, нравственности, формированием этических ценностей.

Закономерность – объективно существующая, повторяющаяся, существенная связь явлений в любой сфере общественной жизни или этапов какого-либо процесса.

Индивид – отдельный человек, личность.

Индивидуальность – своеобразие психики личности индивида, ее неповторимость. Проявляется в чертах темперамента и характера, в эмоциональной, интеллектуальной и волевой сферах, в интересах, потребностях и способностях человека.

Инновации (педагогические) - нововведения в педагогической системе, качественно улучшающие течение и результаты учебно- воспитательного процесса.

Инновационная деятельность учителя – социально-педагогический феномен, отражающий его творческий потенциал, выход за пределы нормативной деятельности.

Интерактивные методы (в педагогике) - способы взаимодействия между преподавателем и обучаемыми, всеми участниками педагогического процесса, отличающиеся повышенной активностью и самостоятельностью принятия решений.

Категория – научное понятие, выражающее наиболее существенные свойства и отношения определенного явления действительности.

Классификация – распределение предметов, явлений и понятий по классам, отделам, разрядам в зависимости от общих признаков.

Когнитивный – связанный с познанием.

Коллектив – объединение воспитанников (учеников), отличающееся рядом важных признаков: общая социально значимая цель; общая совместная деятельность для достижения поставленной цели, общая организация этой деятельности; отношения ответственной зависимости; общий выборный руководящий орган.

Культура – отношения членов общества между собой, с природой, качество этих отношений.

Личность – человек как субъект отношений и сознательной деятельности, способный к самопознанию и саморазвитию; устойчивая система социально-значимых черт, отношений, установок и методов, характеризующих человека как члена общества.

Метод – способ действия, деятельности; «... совокупность приемов и операций практического и теоретического освоения действительности».

Методы воспитания – способы решения воспитательных задач и осуществления воспитательного взаимодействия.

Методы контроля – способы, с помощью которых определяется результативность учебно-познавательной деятельности обучаемых и педагогической работы обучающихся.

Методы обучения – способы совместной деятельности обучающихся и обучаемых, направленные на достижение ими образовательных целей.

Мотивация - совокупность устойчивых методов, побуждений, определяющих задачи, содержание и характер деятельности.

Наказание - метод педагогического воздействия, которое должно предупреждать нежелательные поступки, тормозить их, вызывать чувство вины перед собой и другими людьми.

Образование – система приобретенных в процессе обучения знаний, умений, навыков, способов мышления.

Объект – предмет познания и деятельности человека.

Оптимизация - процесс и результат выбора наилучшего варианта из множества возможных.

Парадигма – теория, принятая в качестве образца решения исследовательских задач.

Педагогика – «наука о воспитании человека; раскрывает сущность, цели, задачи и закономерности воспитания, его роль в жизни общества и развитии личности».

Педагогика – «совокупность теоретических и прикладных наук, изучающих воспитание, образование, обучение».

Педагогическая диагностика – исследовательская процедура, направленная на «прояснение» условий и обстоятельств, в которых будет протекать процесс.

Педагогическая система – наиболее широкое понятие, включающее определенную педагогическую концепцию и опыт ее претворения в реальной педагогической практике.

Педагогическая теория (концепция) – система идей, выводов о закономерностях и сущности педагогического процесса, принципах его организации и методах осуществления.

Педагогическая технология – научное проектирование и точное воспроизведение гарантирующих успех педагогических действий.

Педагогические взгляды – идеи, не сложившиеся в целостную и самостоятельную концепцию, но отражающие детерминированные конкретно – историческими, социально – политическими и культурными условиями существенные тенденции развития современной теории и практики воспитания, оказавшие известное влияние на них.

Педагогический процесс – последовательная смена состояний педагогической системы.

Периодизация - выделение возрастных особенностей, характерных для каждого возраста, соединение их в систему.

Правило обучения (воспитания) – конкретное указание, как надо поступать в типичной педагогической ситуации процесса обучения (воспитания).

Приём обучения (воспитания) – составная часть или отдельная сторона метода обучения (воспитания).

Принцип (основа, начало) – 1) основное исходное положение какой-либо теории, учения; руководящая идея, правило деятельности; 2) внутреннее убеждение, взгляд на вещи, определяющие нормы поведения.

Принципы обучения (воспитания) – основные положения, определяющие содержание, организационные формы и методы обучения (воспитания) в соответствии с его целями и закономерностями.

Процесс – совокупность последовательных действий, направленных на достижение определенного результата.

Процесс (продвижение) – 1) последовательная смена состояний, ход развития чего-либо; 2) совокупность последовательных действий для достижения какого-либо результата.

Приём – элемент метода, его составная часть, разовое действие, отдельный шаг в реализации метода или модификация метода в том случае, когда метод небольшой по объему или простой по структуре.

Принципы (дидактические) - основные положения, определяющие содержание, организационные формы и методы учебного процесса в соответствии с его общими целями и закономерностями.

Развитие – процесс количественных и качественных изменений в организме, психике, интеллектуальной и духовной сфере человека, обусловленный влиянием внешних и внутренних, управляемых и неуправляемых факторов.

Рефлексия – обращение назад, отражение; анализ собственных действий и состояний.

Самовоспитание – осознанная, целеустремленная деятельность человека, направленная на саморазвитие, самообразование, совершенствование положительных и преодоление отрицательных качеств.

Семья – совокупность лиц, проживающих совместно, связанных родством или свойством и общим бюджетом.

Содержание образования – педагогически адаптированная система научных знаний, связанных с ними практических умений и навыков, которыми необходимо овладеть обучающимися.

Социализация – 1. развитие человека на протяжении всей его жизни во взаимодействии с окружающей средой в процессе усвоения социальных норм и культурных ценностей, к которому он принадлежит.

2. усвоение человеком ценностей, норм, установок, образцов поведения, присущих в данное время данному обществу.

Синтез – метод изучения предметов в его целостности, в единстве и взаимной связи его частей.

Системный подход - ориентирующий исследователя на раскрытие целостности объекта, выявление его внутренних связей и отношений.

Социология – наука об обществе как целостной системе и об отдельных социальных институтах, процессах, общественных группах.

Среда – реальная действительность, в условиях которой происходит развитие человека.

Средство – предметная поддержка учебного процесса. Средствами являются голос (речь), его мастерство в широком смысле, учебники, классное оборудование и т.д.

Структура урока – его внутреннее строение, последовательность отдельных этапов.

Субъект – человек, познающий внешний мир и воздействующий на него с целью подчинения своим интересам.

Технология – совокупность знаний о способах и средствах осуществления тех или иных процессов.

Технология (воспитательная) – комплекс увязанных между собой методов, форм и средств воспитания, поддерживаемый человеческими и материальными ресурсами.

Технология (педагогическая) – комплексный, непрерывный процесс, охватывающий людей, идеи, средства и способы организации деятельности по анализу проблем и планированию, обеспечению, осуществлению и руководству в педагогических процессах.

Толерантность – терпимость к иному рода взглядам, нравам, привычкам; необходима по отношению к особенностям различных народов, наций и религий; является признаком уверенности в себе и сознания надёжности своих собственных позиций.

Условие – обстоятельство, от которого что-либо зависит; обстановка, в которой что-либо происходит.

Урок – (учебное занятие) законченный в смысловом, временном и организационном отношении отрезок (этап, звено, элемент) учебного процесса.

Учение – процесс (точнее сопроцесс), в ходе которого на основе познания, упражнения и приобретенного опыта возникают новые формы поведения и деятельности, изменяются ранее приобретенные.

Фактор (делающий, производящий) – движущая сила, причина, существенное обстоятельство в каком-либо процессе, явлении.

Факторы развития – причины, обуславливающие процесс и результаты развития.

Форма организации обучения – конструкция отдельного звена процесса обучения, определённый вид занятий.

Формирование – процесс становления личности человека в результате объективного влияния наследственности, среды, целенаправленного воспитания и собственной активности личности.

Целеполагание – постановка цели субъектом деятельности.

Целостность – внутреннее единство объекта, наличие упорядоченных связей и зависимостей между частями объекта.

Цель – осознанный образ предвосхищаемого результата, на достижение которого направлено действие человека.

Ценностные ориентации – отражение в сознании человека ценностей, признаваемых им в качестве стратегических жизненных целей и общих мировоззренческих ориентиров.

Экологизация (образования, воспитания) – усиление внимания к экологическому воспитанию. В нынешних условиях экологический императив перерастает в моральный – гуманизацию общества, подъем его культуры, выдвигание на первый план этических, а не потребительских ценностей, духовное развитие человека.

Эмпатия – постижение эмоциональных состояний другого человека в форме переживания, сочувствия.

Эмпирический – проверенный на опыте.

Этапы (педагогического процесса) – последовательность его развития; выделяются подготовительный, основной, заключительный.

7. КОНТРОЛЬНО-ИЗМЕРИТЕЛЬНЫЕ МАТЕРИАЛЫ АТТЕСТАЦИОННЫХ ИСПЫТАНИЙ

7.1. Критерии оценки знаний

7.1.1. Посещаемость:

Посещение обязательно для всех студентов в течение всего курса, так как именно активная работа в аудитории обеспечивает достижение определенных результатов. Отсутствие или опоздания без уважительных причин отразятся на выставлении итоговой оценки.

Обязательным является подготовка к занятиям, выполнение самостоятельных работ, активность во время практических/семинарских занятий.

Активное участие на занятиях является необходимым условием вашего успеха. Оно будет оцениваться по степени вашей подготовки, работе в группе, участию в дискуссиях, работе с вопросами и упражнениями, творческому подходу при анализе ситуаций, а также внимательности и концентрации при работе.

Недопустимо:

- опоздание и уход с занятий;
- пользование сотовыми телефонами во время занятий;
- обман и плагиат;
- несвоевременная сдача заданий, неявка на консультацию, назначенную преподавателем и др. за что будут вычитываться общие баллы.

При непосещении студентом занятий (независимо от формы: лекция или практическое занятие), он обязан знать программу и содержание занятия (лекции или практического), выполнить СРС по теме и **дополнительно** подобрать и проработать материал по изучаемой теме, рекомендованной литературой (или другими источниками, самостоятельно найденными, с указанием источника информации, в объеме 5-10 страниц печатного листа). При необходимости, преподаватель может потребовать от студента защиты дополнительного материала или выполнения дополнительной самостоятельной работы (по рекомендации преподавателя).

Необходимым является выполнение творческих заданий.

7.1.2. Критерии оценки знаний студентов.

Оценивание самостоятельной работы

В процессе выполнения самостоятельной работы важно, чтобы процедура ее оценивания выполняла не только контролирующую функцию, но и обучающую. При оценивании самостоятельной работы студентам предлагается следовать следующим рекомендациям:

1. Осуществляя знакомство с системой оценивания самостоятельной работы, стоит обратить внимание на то:

- какова связь выполняемых заданий с целями изучаемого предмета? Особенности будущей профессиональной деятельности?
- какие результаты должны быть получены в ходе выполнения самостоятельной работы?
- какие методы оценивания будут использованы для каждого из запланированных результатов?
- в каком виде должны быть представлены результаты самостоятельной работы, какие санкции будут применены в случае нарушения сроков?

2. В процессе оценивания преподавателем итогов самостоятельной работы студенту необходимо:

- проанализировать получаемую от преподавателя обратную связь;
- применить предложенные преподавателем критерии оценивания выполняемой работы в процессе самооценки;
- самостоятельно использовать разные средства оценивания, например, при взаимооценки коллег (других студентов).

3. Оценивание отдельных видов самостоятельной работы может осуществляться с учетом следующих показателей:

- выдвижение и описание ключевых понятий, проблем, предложений;
- полнота ответов на вопросы;
- анализ данных, примеров, доказательств, фактов;
- количество использованных источников;
- подготовка отчета, включающего выводы, основанные на данных;
- планирование и организация презентации результатов самостоятельной учебной деятельности.

Эссе

Для оценивания данного вида самостоятельной работы предлагаются следующие общие критерии:

Содержание	Четкий тезис, ясное изложение позиции. Затрагиваются все важные вопросы. Критически используется материал. Обозначается контекст рассмотрения.
Аргументация	Факты отделены от субъективного мнения. Анализ проблемы произведен с разных позиций. Предъявлены основания для всех сформулированных выводов.
Технический аспект	Адекватность использования источников. Точность оформления ссылок / библиографии.

Более точные критерии к написанию будут зависеть от специфики изучаемого предмета, решаемой образовательной задачи, а также выбранного преподавателем или студентом типа эссе. Среди общих рекомендаций, адресованных студентам, которые приступают к выполнению данного вида учебной работы, можно выделить следующие:

1. —Держите” вопрос эссе.
2. Фиксируйте тезисы, которые вы хотите раскрывать в эссе.
3. Кратко формулируйте тезисы в начале своего эссе, в основной части развивайте их аргументацию, а в заключении четко и прямо сформулируйте выводы, которые соотносятся с заявленными в начале тезисами.
4. Глубже анализируйте, меньше описывайте (кроме тех случаев, когда вы пишете описательный или дескриптивный тип эссе).
5. Предъявляйте основания для всех сформулированных утверждений.
6. Используйте основную и дополнительную литературу по курсу.

Экзамен.

Для объективной оценки знаний и умений по курсу принимаются во внимание: глубина и осознанность знаний; умение анализировать и обобщать изученный материал; логика, структура и стиль ответа; умение аргументировать; умение применять теоретические положения науки, пользоваться педагогической терминологией; степень знакомства с основной и дополнительной литературой; умение содержательно и грамотно оформлять рефераты, систематичность работы в течение семестра, своевременность выполнения отдельных видов индивидуальных заданий.

Оценка «отлично» ставится студенту, который:

- 1) глубоко и прочно усвоил в полном объеме программный материал, последовательно, грамотно и логически стройно его излагает, четко формулирует основные понятия и определения, не испытывает затруднений при обосновании теоретических положений, приводит примеры; владеет методологией курса, четко ориентируется в его внутренней структуре, может установить межпредметные связи;
- 2) умеет творчески подтвердить теоретические положения примерами, самостоятельно приводить примеры, применять теоретические знания для решения практических задач;
- 3) свободно излагает материал, приводит примеры из литературы и практики;
- 4) содержательно и грамотно выполняет все виды индивидуальных заданий;
- 5) владеет современными методами исследования, на практике способен к самостоятельному дополнению и обновлению знаний, понимает профессиональную направленность курса.

Оценка «хорошо» ставится студенту, который:

- 1) твердо знает программный материал, грамотно и по существу его излагает, не допускает существенных неточностей, правильно применяет теоретические положения при выполнении практических заданий;
- 2) владеет методологией учебной дисциплины и методами исследования, устанавливает межпредметные и внутриспредметные связи, умеет применять полученные теоретические знания на практике;
- 3) умеет применять полученные знания для решения практических задач;
- 4) выполнил все виды индивидуальных заданий;
- 5) в изложении допускает небольшие пробелы, не искажающие содержание ответа по вопросу;

Оценка «удовлетворительно» ставится студенту, который:

- 1) владеет программным материалом, знает основные теоретические положения изучаемой дисциплины, обладает достаточными знаниями для продолжения обучения;
- 2) выполняет текущие задания;
- 3) при ответе допускает несущественные ошибки, неточную аргументацию теоретических положений;
- 4) лишь с помощью преподавателя решает практические задачи;
- 5) испытывает затруднения в применении теоретических положений при выполнении практических заданий.

Оценка «неудовлетворительно» ставится студенту, который:

- 1) обнаруживает пробелы в знаниях основного учебного программного материала;

- 2) допускает принципиальные ошибки в выполнении предусмотренных программой заданий либо не выполнил индивидуальные задания в течение семестра;
- 3) не умеет применять теоретические положения к решению практических задач;
- 4) объем его знаний недостаточен для дальнейшего продолжения обучения.

На экзамен по дисциплине студент обязан представить:

1. полный конспект выполненных самостоятельных заданий;
2. выполнение творческих заданий.

7.2. Перечень аттестационных испытаний и используемых контрольно-измерительных материалов

К аттестационным испытаниям относятся:

- текущий контроль знаний:
  - контрольные работы по темам дисциплины;
  - модульный контроль по крупным разделам дисциплины;
  - оценка результатов выполнения контрольных работ, защита проектов, анализ и реферирование научно- методической и учебной литературы, написание эссе, подбор дидактических материалов, выступления на занятиях с сообщениями и др. предусмотренные СРС;
- промежуточная аттестация:
  - зачет по дисциплине или её части;
  - экзамен по дисциплине или её части;
- итоговая аттестация:
  - государственный экзамен по дисциплине;
  - комплексный государственный экзамен по специальности.

Учебным планом предусмотрена сдача экзамена.

Примерный перечень вопросов к модулю 1.

1. Педагогика начального образования как наука о воспитании, образовании и развитии младших школьников.
2. Личностно ориентированный подход в педагогике
3. Структура учебной деятельности младшего школьника.
4. Современные технологии обучения в начальной школе
5. Современные модели организации обучения.
6. Единство образовательной, воспитательной, и развивающей функций обучения.
7. Двусторонний и личностный характер обучения.
8. Обеспечение безопасной образовательной среды.
9. Адаптация дошкольников к обучению. Диагностика готовности детей дошкольного возраста к обучению в школе.
10. Деадаптация. Основные факторы.
11. Условия выбора учителем начальных классов методов обучения.
12. Различные подходы к классификации методов обучения.
13. Возможности различных методов обучения в активизации познавательной и самообразовательной деятельности учащихся.
14. Типология средств обучения и их функции в современной школе.
15. Понятие об организационных формах обучения в начальной школе. Общие и конкретные формы организации обучения.
16. Современный урок. Поиски путей совершенствования урока. Требования, предъявляемые к современному уроку в начальной школе.
17. Типы и структура урока.
18. Возможности урока в решении задач обучения, воспитания и развития личности ученика.
19. Подготовка учителя к уроку.
20. Диагностика учебных достижений школьников.

21. Виды учебного контроля.
22. Педагогический контроль и учет результатов учебной деятельности школьников.
23. Оценка и отметка в современной школьной практике.
24. Индивидуально-дифференцированный подход в обучении как средство гуманизации образования.
25. Усвоение учебного материала младшими школьниками.
26. Формирование учебной деятельности младших школьников.
27. Технологии развивающего обучения в начальном образовании.

К модулю 2.

1. Воспитание в структуре педагогического процесса начальной школы.
2. Цели и содержание воспитательного процесса в начальных классах.
3. Педагогика ненасилия. Цели и задачи педагогики ненасилия.
4. Общая характеристика педагогических условий реализации целей и задач педагогики ненасилия.
5. Воспитание как создание условий для целенаправленного развития младшего школьника.
6. Нравственное воспитание младшего школьника.
7. Гражданское и патриотическое воспитание младшего школьника.
8. Трудовое воспитание младшего школьника.
9. Эстетическое воспитание младшего школьника.
10. Использование здоровьесберегающих технологий в воспитании младших школьников.
11. Физическое воспитание младшего школьника.
12. Классификация методов воспитания, их краткая характеристика.
13. Методы формирования сознания младшего школьника.
14. Методы организации деятельности и формирования опыта общественного поведения младших школьников.
15. Методы стимулирования и мотивации деятельности и поведения учащихся начальной школы.
16. Методы контроля, самоконтроля и самооценки в воспитании.
17. Современные концепции воспитания.
18. Воспитательные системы школы: (Вальдорфская школа (Р. Штейнер), школа диалога культур (С. Курганов), воспитательная система общей заботы (И. П. Иванов), гуманистическая (Ш.А.Амонашвили) и др.
19. Воспитательная работа с коллективом детей младшего школьного возраста.
20. Роль семьи в воспитании личности ребенка младшего школьного возраста.
21. Коллектив и его роль в воспитании личности ребенка младшего школьного возраста. Признаки коллектива.
22. Функции и основные направления деятельности классного руководителя.
23. Диагностика воспитательной деятельности в начальной школе.
24. Личность младшего школьника, особенности его развития и социализации.
25. Методы и формы организации работы с родителями младших школьников.
26. Взаимодействие различных институтов воспитания.
27. Развитие культуры межнационального общения у детей младшего школьного возраста.
28. Особенности организации воспитательного процесса в начальных классах: содержание, формы, методы и средства.
29. Особенности экологического воспитания младших школьников в социокультурном пространстве современного образования.
30. Коллективный способ обучения в образовательном процессе начальной школы.
31. Ситуация успеха и ее создание у учащихся младшего школьного возраста.

1. ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК КОМПЛЕКСТИН АННОТАЦИЯСЫ

1.1. Негизги билим берүү программасындагы дисциплинанын орду.

Дисциплинанын окуу-методикалык комплекси Жогорку кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик стандартынын негизинде иштелип чыкты. ОМК 550000 - Педагогикалык билим берүү багытында 550700- Педагогика адистигинин Башталгыч билим берүү профилин академиялык бакалавр даражасын алуу үчүн окуган студенттерге арналат.

«Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы» курсунда лекция, практикалык жана лабораториялык сабактарды өткөрүү каралган. Дисциплинага окуу планында 8 кредит көрсөтүлгөн жана төмөндөгүдөй пландаштырылып окутулат:

Курс	Семестр	Көлөмү		Лекция	Практ., лабор. сабак	Өз алдынча иштөө	Рейтингдик текшерүүлөр-дүн саны	Жыйын-тык
		кредит менен	саат менен					
III	V	4	120	32	14/14	60	4	сынак
IV	VI	2	60	16	7/7	30	2	-
IV	VII	2	60	16	7/7	30	2	сынак
Жалпы:		8	240	64	56	120	8	

Дисциплина төмөнкүдөй негизги бөлүмдөрдөн турат:

1. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы илим катарында;
2. Башталгыч мектепте кыргыз тили боюнча окуу процессин уюштуруу;
3. Сабаттуулукка үйрөтүүнүн методикасы;
4. Окууга үйрөтүүнүн жана класстан тышкаркы окууну уюштуруунун методикасы;
5. Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун методикасы;
6. Башталгыч мектепте туура жазууга үйрөтүүнүн методикасы;
7. Башталгыч мектепте окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоо.

Дисциплинанын пререквизиттери

№	Дисциплинанын аталышы (бөлүмдөрү)
1.	Кыргыз тилинин практикалык курсу
2.	Азыркы кыргыз тили
3.	Башталгыч мектепте сабактарды окутуунун методикасы

№	Дисциплинанын аталышы
1.	Башталгыч мектепте сөз өстүрүүнүн теориясы жана методикасы
2.	Башталгыч мектепте түшүндүрүп окутуунун теориясы жана методикасы
3.	Билим берүүнүн жаңы технологиялары
4.	Педагогикалык практикалар

1.2. Дисциплинанын окуп-үйрөнүүнүн максаты жана милдеттери.

Дисциплинанын максаты: Студентти эне тилинин бардык бөлүмдөрүн өздөштүргөн, сабаттуу жазып, сүйлөй билген, лингвистикалык терең билимдүү адис катары чыгаруу менен сабат ачуунун жана кыргыз тилинин мазмунун окуу программасынын талабына ылайык башталгыч мектептин окуучуларына жеткирүүнүн жолдорун, ыкмаларын үйрөтөт.

Дисциплинанын негизги милдеттери:

- Кыргыз тилин окутуунун методикасынын башка илимдер менен болгон байланышын билүү жана ушул байланыштын негизинде үйрөнүүнүн зарылдыгын түшүнүү;
- Окутуунун максатына ылайыктап сабактарды жана класстан тышкары иштерди пландаштыруу;
- Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутууда колдонулган методдорго (салттуу жана жаңычыл) карата өзүнүн мамилесин аныктап, ошол калыптанган көз караштын негизинде өздүк окутуу практикасын жакшыртуунун жолдорун белгилөө;
- Кенже мектеп окуучуларын сабатка үйрөтүүдө морфология, орфография, синтаксис, адабий окууну уюштурууларды аңдай билүү;
- Башталгыч мектептер үчүн түзүлгөн окуу китеп, план, программалардын мазмунун жана түзүлүшүн үйрөнүү менен ага ылайыктуу окуу каражаттарын тандоо жана колдоно билүү;
- Окуучулардын өз алдынча иштөөлөрүн уюштуруу, башкаруу жана анын жыйынтыктарын баалай билүү;
- Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутууда окуучунун жетишкендиктерин баалоонун ыңгайлуу методдорун жана ыкмаларын тандай билүү;
- Өз алдынча үйрөнүү жана өзүн-өзү баалоонун негизинде өздүк окутуу сапатын жогорулата алуу;
- Окуучулук коллектив менен иштей билүү.
- Тандап алган проблеманын үстүндө илимий изилдөө жүргүзүү.

2. ДИСЦИПЛИНАНЫ ОКУП-ҮЙРӨНҮҮГӨ КАРАТА МЕТОДИКАЛЫК КӨРСӨТМӨЛӨР

Аталган дисциплинаны окутууга жана окуп-үйрөнүүгө карата айрым көрсөтмөлөрдү эске алуу күтүлүүчү натыйжанын эффективдүү болушуна сөзсүз түрдө таасирин оң тийгизет. Ошондуктан төмөнкүдөй методикалык көрсөтмөлөрдү сунуштайбыз.

2.1. Окуу-методикалык комплекстин материалдарын колдонуу боюнча сунуштар:

Аталган ОМК менен иштөөдө дисциплинанын жумушчу программасында көрсөтүлгөн дисциплинанын максат, милдеттерине, курстун негизги мазмунуна, практикалык жана лабораториялык сабактарда иштелүүчү көнүгүүлөр жана тапшырмалар системасына, тесттик тапшырмаларга, өз алдынча иштөө аркылуу кесиптик компетенцияларды калыптандыруу үчүн сунушталган системалуу тапшырмаларга өзгөчө көңүл бурулууга тийиш.

«Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы илим катарында» деп аталган **1-модулду окуп-үйрөнүүнүн спецификалык өзгөчөлүгү** студент курстун негизги материалдарын өздөштүрүүгө киришүүдөн мурун, аталган илимдин тармагынын тарыхына, анын өнүгүү этаптарына жана азыркы кездеги абалы тууралуу так маалыматтар камтылгандыгы аркылуу көрүнөт.

«Башталгыч мектепте кыргыз тили боюнча окуу процессин уюштуруу» деп аталган **2-модулду окуп-үйрөнүүнүн спецификалык өзгөчөлүгү** студент педагогика дисциплинасы боюнча өздөштүргөн мугалимдин сабакка даярдануусу, иш-кагаздарын толтуруу ж.б.у.с. үйрөнгөн билим, билгичтик, көндүмдөрүн башталгыч мектептеги алиппе, жазуу, кыргыз тили, сөз өстүрүү сабактарына ылайыктап окуу процессин уюштуруудан көрүнөт.

«Сабаттуулукка үйрөтүүнүн методикасы» деп аталган **3-модулду окуп-үйрөнүүнүн спецификалык өзгөчөлүгү** азыркы кезге чейинки жана учурдагы кыргыз тилинин сабаттуулукка үйрөтүү системасын өздөштүрүү, алардын айырмачылыктары менен окшоштуктарын аныктоо, окуучулардын сабаттуулугун ачуудагы негизги методдор, ыкмалар, каражаттарды так аныктап, үйрөнүп алуудан көрүнөт.

2.2. Дисциплинанын айрым темаларын окуп-үйрөнүүгө карата сунуштар:

Дисциплинаны окуп үйрөнүү Сартбаев К., Акунова А., Мураталиева А. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы (Педагогикалык жогорку окуу жайларынын студенттери жана магистранттары үчүн окуу куралы).- Бишкек, 2013.-425 б. негизинде жүргүзүлөт. Ошондуктан бул окуу куралы менен иштөөгө карата төмөнкүлөрдү сунуштайбыз.

Окуу куралы төмөнкүдөй негизги бөлүмдөрдөн турат:

1. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы илим катарында;
2. Башталгыч мектепте кыргыз тили боюнча окуу иштерин пландаштыруу;
3. Сабаттуулукка үйрөтүүнүн методикасы;
4. Окуунун жана класстан тышкары окууну уюштуруунун методикасы;
5. Грамматика жана туура жазуунун методикасы;
6. Окуучулардын оозеки жана жазуу кептерин өнүктүрүүнүн методикасы;
7. Башталгыч мектепте окуучулардын билимин баалоо.

Окуу куралын окуп-үйрөнүү менен студентте төмөнкүдөй компетенттүүлүктөр калыптанат:

- Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагын уюштурууда мугалим жетекчилик кылуучу мамлекеттик документтерди колдонот жана тиешелүү иш - кагаздарын жүргүзөт;
- Башталгыч мектепте эне тили боюнча окуу процессти уюштурууда окутуунун формаларын, методдорун, каражаттарын ыктуу тандайт, пландаштырат колдонот;
- Башталгыч класстын окуучуларын инсанга багытталган окутуунун негизинде жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрөт жана окуучулардын оозеки, жазуу иштерин текшерет, баалайт;
- Билим берүүнүн салттуу жана жаңы технологияларын колдонуп, методисттин жардамы менен имитациялык сабактарга даярданат, өткөрөт жана талдайт.

Окуу куралынын түзүлүшү бири-бирин уланткан жана толуктаган төмөнкүдөй бөлүмдөрдөн турат:

1. Лекциялардын тексттери максаттар, натыйжалар, көрсөткүчтөр менен;
2. Компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу көнүгүүлөр жана тапшырмалары;
3. Дисциплина боюнча билимдерди текшерүү жана баалоо үчүн модуль суроолору;
4. Дисциплинаны өздөштүрүү үчүн сунушталган окуу адабияттардын, булактардын тизмеси;
5. Кошумча методикалык жардам үчүн тиркемелер.

Окуу куралы менен иштөөнүн технологиясы

- 1-кадам: Киришүү бөлүмүн окуп дисциплинанын адис катары калыптануудагы маанисин жана кызматын аңдап-сезүү;
- 2-кадам: Ар бир бөлүмгө топтоштурулган лекцияларды максаттар, күтүлүүчү натыйжалар, индикатор-көрсөткүчтөрдү эске алуу менен өздөштүрүү;
- 3-кадам: Практикалык, семинардык, лабораториялык сабактар үчүн сунушталган көнүгүүлөр жана тапшырмаларды аткаруу менен өз алдынча, жупта, топто машыгуу;
- 5-кадам: Билимдерди текшерүү жана каттоо үчүн Блум таксономиясына ылайык түзүлгөн модуль суроолорун, тапшырмаларын аткаруу;
- 4-кадам: Алган билимдерди күтүлүүчү натыйжалар, индикатор-көрсөткүчтөрдүн жардамы менен өзүн-өзү жана бири-бирин баалоо;
- 6-кадам: Билимдерин өз алдынча өркүндөтүү, илимий-иштерди жүргүзүүдө сунушталган адабияттарды окуп-үйрөнүү;
- 7-кадам: Тиркемелерде берилген үлгүлөрдү кайрадан жаратып түзүү жана колдонуу.

2.3. Адабияттар менен иштөөгө карата сунуштар:

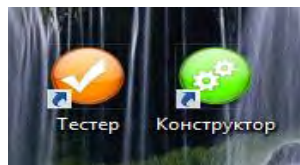
«Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы» дисциплинасын окуп-үйрөнүүдө өзгөчө көңүлдү төмөнкү адабияттарга көңүл буруу керек. USAID «Сапаттуу билим» долбоорунун алкагында 1-4-класстар үчүн «Окутуудан күтүлүүчү натыйжалар» аттуу башталгыч класста кыргыз тилин уюштуруу боюнча окуу куралы түзүлүп (Б.Чокошева менен биргеликте) республиканын башталгыч мектептерине жайылтылды. Аталган эмгектерде сунушталган ыкмалар системалуу, талапка ылайык жүргүзүлүү менен кенже курактагы балдардын өз алдынча таанып билүү ишмердүүлүгүн активдештирет жана өөрчүтөт.

Анда 1-класста окуучулардын таанып-билүүсүн калыптандырууда баа койбостон окутуу колдонулат, тагыраак айтканда, жаңы мектеп босогосун аттаган бөбөктү окуу процессине адаптациялоодо салттуу түрдө баалоонун баа коюу түрүнөн четтеп, мугалим окуучусунун окуу ишмердүүлүгүн баалоо үчүн «мактоо сөздөрүн», «көтөрмөлөө», «демилгелөө» сыяктуу ыкмаларды колдонот.

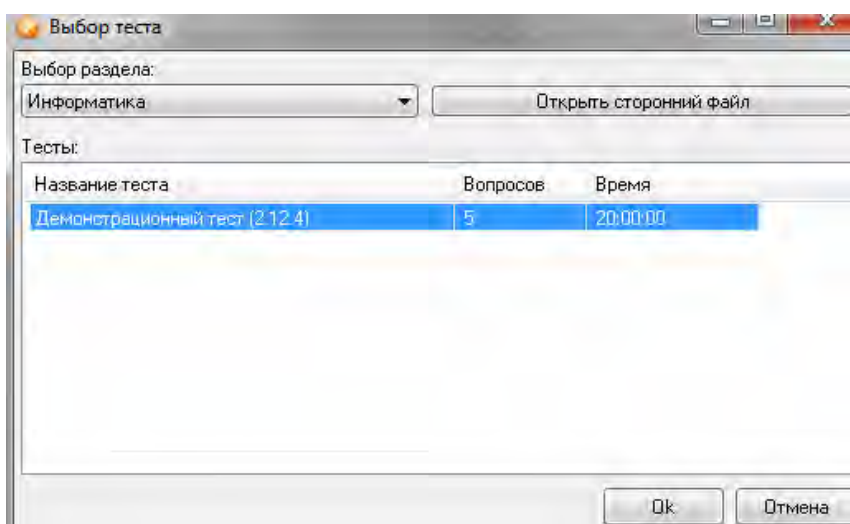

2.4. Дисциплинанын тесттик системасы менен иштөө боюнча сунуштар:

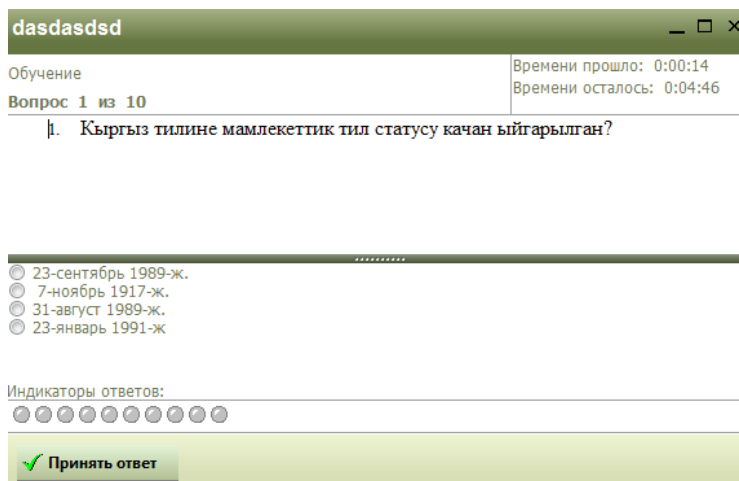
1-кадам: Тесттен өтүү үчүн «Тестер» программасын ачабыз.

Керектүү тестти тапшырууга киребиз.

2-кадам: Тесттин интерфейси. Суроону окуп, жооптордун вариантынан туура жоопту белгилеп, кабыл алуу үчүн кнопканы басабыз.

Суроонун жообу туура болсо жашыл, туура эмес болсо кызыл тегерекче күйүп, студенттин кайсы маселенин үстүндө иштөөсү керектиги аныкталат.

Тест тапшырып бүткөндөн кийин жыйынтыгы чыгат.

Вопросов всего: **10**
Задано вопросов: **10**

Правильных ответов: **4**
Неверных ответов: **6**
Набрано баллов: **4(40%)**

Ваша оценка: 2

Время прохождения
Дата теста: **24.03.2013**
Время прохождения: **0:01:00**

✓ **Закреть**

Окутуучу тестте даярдануу менен кайра-кайра тесттен өтүп, жыйынтыкты жакшыртуу керек.

Бул тесттерди студентке билим берүүдө калыптандыруучу жана жыйынтыктоочу-текшерүүчү баалоону уюштурууда системалуу колдонуу менен дисциплинанын ар бир бөлүмүн, ар бир темасын өткөндөн кийин колдонуу менен окутуунун натыйжалуулугун арттырабыз.

2.5. Сынакка даярдануу боюнча сунуштар:

Дисциплина окулуп бүткөндөн соң, жыйынтыктоочу текшерүүгө – сынакка даярдануу үчүн лекциялардын тексттерин толук өздөштүрүүгө, сунушталган модуль суроолору менен тапшырмаларына толук кандуу даярданууга, тесттик тапшырмалардын суроолорун жана жоопторун анализдеп-синтездеп өз алдынча карап чыгууга өзгөчө басымды жасоо зарыл.

3. ДИСЦИПЛИНАНЫН ЖУМУШЧУ ПРОГРАММАСЫ

«Педагогика» багытындагы «Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы» дисциплинасы

В.3.8.15	Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы Кыргыз тилин окутуунун методикасы илим катарында. Кыргыз тилинин башталгыч класстарда окуу предмети катарында окутулушу. Мугалимдин ишин пландаштыруусу. Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагы боюнча окуу иштерин уюштуруунун формалары, методдору, каражаттары. Окуучулардын өз алдынча иштөөлөрүн уюштуруу. Окуучулардын билимин көзөмөлдөө, текшерүү жана баалоо. Сабаттуулукка үйрөтүүнүн методикасы. Туура жазуу эрежелерин окутуу. Таза жазууга үйрөтүү. Окууну жана класстан тышкаркы окууну жүргүзүүнүн методикасы. Грамматиканы окутуунун методикасы. Окуучулардын оозеки жана жазуу кептерин өнүктүрүүнүн жолдору.	240
-----------------	--	-----

Дисциплина мамлекеттик кесиптик жогорку билим берүү стандартында көрсөтүлгөн төмөнкү компетенцияларды калыптандырат:

Универсалдык компетенциялар (УК)	Кесиптик компетенциялар (КК)
УК-1. Маалыматты чогултуу, тандоо, талдоо жана тиешелүү формада конспектилөө көндүмүнө ээ;	КК-1. Болочок кесибинин социалдык маанисин аңдап билет, кесиптик ишмердүүлүгүн ишке ашыруу мотивациясына ээ;
УК-2. Түрдүү тармактар боюнча азыркы билимдердин базасына (концепцияларды, теория, метод ж.б.) ээ жана аларды улам толуктап турат;	КК-2. Социалдык жана кесиптик маселелерди чечүүдө гуманитардык, социалдык жана экономикалык илимдер боюнча системалаштырылган теориялык жана практикалык билимдерин колдонот;
УК-3. Көрсөтүлгөн алгоритм боюнча бүтүндүн бөлүктөрүн, элементтерин ажыратат, салыштырат/жетекчинин көрсөтмөсү менен/;	

УК-4. Билимин практикада колдоно билет;	КК-3. Педагогикалык этикага жана кесиптик-тилдик маданиятка ээ;
УК-5. Үзгүлтүксүз билим алууга жана өнүгүүгө даяр;	КК-4. Кесибине байланыштуу өз алдынча билим алууга жана инсан катары өсүп-өнүгүүгө даяр;
УК-6. Өз ишмердүүлүгүнүн сапатына жооп берүүгө жөндөмдүү;	КК-5. Өз алдынча таанып - билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүгө жана жакшыртууга жөндөмдүү, окуучуну да мындай көндүмдөргө үйрөтөт;
УК-7. Маселени чечүүгө карата өз оюн оозеки жана жазуу формасында жеткиликтүү бере алат, коллегалары ж.б. кызыкдар адамдар менен мамлекеттик, официалдуу жана чет тилдеринде конструктивдүү баарлаша билет;	КК-6. Башталгыч мектепте окуучуларды кыргыз тили предметин окутууда зарыл болгон теориялык жана колдонмо - методикалык билимге ээ.
УК-9. Өз ишмердүүлүгүн этикалык баалулуктарга таянуу менен жүргүзөт, о.э. Кыргыз республикасынын туруктуу өнүгүүсүнө билим берүү тармагын реформалоо, этнос аралык ынтымакты сактоо, элдер ортосундагы достукту чыңдоо маселелеринин зарылдыгын түшүнөт.	

Дисциплинанын окуп-үйрөнгөндөн кийин студент:

- өз алдынча сабакта колдонуу үчүн окуу куралдарын дана дидактикалык материалдарды түзө алат;
- сабакта даярданууда өз алдынча окутуу стратегиясын пландаштырат жана иштеп чыга алат;
- окуучуну тарбиялоодо, окутууда жана инсан катары өнүктүрүүдөгү педагогикалык маселелерди өз алдынча чече билет;
- коюлган педагогикалык максатка туура келүүчү натыйжага жете билет;
- окуу-тарбия процессинин сапатын камсыздоо үчүн азыркы методдор менен технологияларды, окуучунун жетишкендиктерин диагноздоочу методдорду колдонууга даяр;
- балдарга жаш, жекече өзгөчөлүктөрүнө жана өзгөчө муктаждыктарына жараша таасир эте билет;
- окуучуну өз алдынча теманын, китептин, журналдын жана башкалар үстүндө иштөөгө үйрөтө алат;
- окуучуга керектүү маалыматты өз алдынча тапканга үйрөтөт;
- окуучуларга түрдүү ишмердүүлүктө иштөө шартын түзө алат, сабакта жекече жана өз алдынча окуунун түрдүү формаларын ишке ашырат;
- түрдүү методдорду кырдаалга жараша ылайыктап колдоно билет;
- окуучулардын жетишкендиктерин баалоонун түрдүү инструменттерин жана критерийлерин колдоно билет ж.б.

3.2. Дисциплинанын түзүлүшү жана көлөмү.

Иштин түрү	Көлөмү, саат	
	күндүзгү окуу бөлүмүндө	дистанттык окуу бөлүмүндө
Семестри	5-6-7-семестр	6-7-8-семестр
Жалпы көлөмү	8 кредит (240 саат)	
Аудиториялык иштер	120	28
Лекциялар	64	16
Практикалык сабактар/семинарлар	28	12
Лабораториялык иштер	28	-
Өз алдынча иштөө	120	92
Рефераттар		
Аудиториядан тышкаркы өз алдынча иштер		
Өз алдынча даярдануу (теориялык материалдарды өз алдынча окуп-үйрөнүү, практикалык сабактарга ,		

<i>аралык текшерүүлөргө даярдануу ж.б.)</i>		
Аралык текшерүүлөрдүн түрлөрү	1-модулдук текшерүү (5- сем) 2-модулдук текшерүү (5- сем) 3-модулдук текшерүү (5- сем) 4-модулдук текшерүү (5- сем) 5-модулдук текшерүү (6- сем) 6-модулдук текшерүү (6- сем) 7-модулдук текшерүү (7- сем) 8-модулдук текшерүү (7- сем)	1-аралык текшерүү (6- сем) 2-аралык текшерүү (6- сем) 3-аралык текшерүү (7- сем) 4-аралык текшерүү (7- сем) 5-аралык текшерүү (7- сем) 6-аралык текшерүү (8- сем) 7-аралык текшерүү (8- сем) 8-аралык текшерүү (8- сем)
Жыйынтык текшерүүнүн түрү	сынак – 5- 7-сем.	сынак – 8- сем.

3.3. Дисциплинанын тематикалык планы

Бөлүмдөрдүн жана темалардын аталышы	<i>Күндүзгү окутуу формасында</i>				
	Окутуунун көлөмү				
	Лекция	Практикалык сабактар/ семинарлар	Лабораториялык сабактар	Өз алдынча иштөө	Жалпы сааты
Биринчи модуль.	8	4	3	15	30
1-тема. Кыргыз тилин окутуунун методикасынын жалпы маселелери	2	1		4	7
2-тема. Кыргыз тилинин башталгыч класстарда предмет катары окутулушу	2	1	1	4	8
3-тема. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун максаты жана милдеттери	2	1	1	4	8
4-тема. Э.Арабаевдин методикалык мурастары жана анын ишин улантуучулар	2	1	1	3	7
Экинчи модуль.	8	4	3	15	30
5-тема. Башталгыч мектепте мугалимдин кыргыз тили сабагына даярдануусу	2	1	1	5	4
6-тема. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун формалары, методдору, каражаттары	3	2	1	5	5
7-тема. Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагын куррикулумдун негизинде окутуу	3	1	1	5	5

Үчүнчү модуль.	8	5	2	15	30
8-тема. Сабатка үйрөтүү методдорунун тарыхый мүнөздөмөсү	1	1		3	5
9-тема. Азыркы мезгилдеги башталгыч мектепте сабаттуулукка үйрөтүүнүн системасы	2	1		3	6
10-тема. Балдарды окуу жана жазуу иштерине калыптандыруунун негизги баскычтары	2	1	1	3	7
11-тема. Жазууга үйрөтүүгө даярдануу	1	1	1	3	6
12-тема. Жазууга жана таза жазууга үйрөтүүнүн методикасынын негизги жоболору	2	1		3	6
Төртүнчү модуль	8	5	2	15	30
13-тема. Окуунун түрлөрү жана алардын бири-бири менен болгон байланыштары	3	1	-	5	9
14-тема. Башталгыч мектептин окуучуларын класстан тышкары өз алдынча окууга үйрөтүү	3	2	1	5	11
15-тема. Класстан тышкаркы учурларда өз бет алдынча окууга жетекчилик кылуунун формалары	2	2	1	5	10
Бешинчи модуль	8	4	3	15	30
16-тема. Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун методикасы	2	1		4	7
17-тема. Грамматиканы окутуунун илимий-методикалык негиздери	2	1	1	4	8
18-тема. Грамматика сабактарын пландаштыруу жана уюштуруу.	2	1	1	4	8
19-тема. Грамматика сабагындагы мугалимдин иш - аракети.	2	1	1	3	7
Алтынчы модуль	8	4	3	15	30
20-тема. Башталгыч мектепте грамматика сабактарынын типтери.	2	1		4	7
21-тема. Башталгыч мектепте грамматикалык талдоолорду жүргүзүүгө үйрөтүү.	2	1	1	4	8

22-тема. Башталгыч мектепте иштелүүчү грамматикалык көнүгүүлөр	2	1	1	4	8
23-тема. Башталгыч мектепте грамматикалык материалдарды окутуу	2	1	1	3	7
Жетинчи модуль	8	5	2	15	30
24-тема. Башталгыч мектепте сабаттуу жазууга үйрөтүүнүн негиздери.	1	1		3	5
25-тема. Орфографиялык көнүгүүлөрдүн түрлөрү.	2	1		3	6
26-тема. Башталгыч мектепте пунктуацияны окутуу.	2	1	1	3	7
27-тема. Жат жазуунун түрлөрү.	1	1	1	2	4
28-тема. Туура жазууга үйрөтүүдө көчүрүп жазуунун мааниси.	1	1		2	4
29-тема. Туура жазууга калыптандырууда каталардын үстүндө иштөөнүн ролу.	1			2	3
Сегизинчи модуль	8	4	3	15	30
30-тема. Башталгыч мектепте баа койбостон баалоону жүргүзүү	2	1	1	5	9
31-тема. Окуучулардын окуудагы жетишкендиктерин баалоонун түрлөрү	3	1	1	5	10
32-тема. Баалоонун ыкмалары	3	2	1	5	11
Жалпы:	64	32	24	120	240

3.4. Дисциплинанын бөлүмдөрү жана темаларынын мазмуну

Дисциплинанын теориялык бөлүмү

1-тема. Кыргыз тилин окутуунун методикасынын жалпы маселелери. Педагогикалык окуу жайларында кыргыз тилин окутуунун негизги мазмуну. Кыргыз тилин окутуу методикасынын негизги бөлүмдөрү. Кыргыз тилин окутуунун методикасы менен мектеп практикасынын байланышы.

2-тема. Кыргыз тилинин башталгыч класстарда предмет катары окутулушу. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын илимий негиздери. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун психологиялык-педагогикалык негиздери.

Кыргыз тилинин башталгыч класстарда предмет катары окутулушу. Башталгыч класстарда кыргыз тилинен билим берүүнүн мазмуну жана көлөмү.

3-тема. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун максаты жана милдеттери. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун максаты. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун милдеттери. Окутуунун билим берүү, өнүктүрүү, тарбиялоо максаттарын айкалыштыруу принциби.

4-лекция. Э.Арабаевдин методикалык мурастары жана анын ишин улантуучулар. Э.Арабаевдин өмүр жолу жана ишмердүүлүгү. Э.Арабаевдин методикалык мурастары. Э.Арабаевдин жарык көргөн жана которгон эмгектеринин тизмеси. Э.Арабаевдин ишин улантуучулар.

5-тема. Башталгыч мектепте мугалимдин кыргыз тили сабагына даярдануусу. Кыргызстандагы билим берүү системасы. Башталгыч мектепте кыргыз тилинен сабак берген мугалим кандай методологияга таянып иш алып барат? Педагогикалык технологиялар.

6-тема. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун формалары, методдору, каражаттары. Сабак-кыргыз тили боюнча окуу процессин уюштуруунун негизги формасы. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методдору, ыкмалары. Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагында колдонулуучу каражаттар. Кыргыз тил сабагынын түзүлүш элементтери.

7-тема. Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагын куррикулумдун негизинде окутуу. Башталгыч мектептин куррикулумунда кыргыз тили сабагына коюлган талаптар. Кыргыз тилин окутуунун мазмундук багыттары. Окуу материалдарынын мазмуну жана класстар боюнча бөлүнүшү. «Кыргыз тилинин» тематикалык бөлүмдөрү жана окуп-үйрөнүүдөн күтүлүүчү натыйжалар. Окуу материалдарын пландаштыруу.

8-тема. Сабатка үйрөтүү методдорунун тарыхый мүнөздөмөсү. Кыргыз тилинин тыбыштык өзгөчөлүктөрү. Сабатка үйрөтүүдөгү тарыхый методдорго мүнөздөмө берүү: Тамга методу. Муун методу. Бүтүн сөз методу.

9-тема. Азыркы мезгилдеги башталгыч мектепте сабаттуулукка үйрөтүүнүн системасы. Анализ-синтез (талдоо-жыйноо) методунун өзгөчөлүгү. Сабаттуулукка үйрөтүүнүн системасы (алиппеге чейинки жана алиппе мезгили).

10-тема. Балдарды окуу жана жазуу иштерине калыптандыруунун негизги баскычтары. Алиппеге чейинки мезгил. Алиппе мезгили. Алиппеден кийинки мезгил.

11-тема. Жазууга үйрөтүүгө даярдануу. Жазууга жана таза жазууга үйрөтүүнүн мааниси. Жазуу куралдары жана аларды пайдалануу. Жаңыдан жаза баштаган окуучунун жазуудагы психологиялык өзгөчөлүгү.

12-тема. Жазууга жана таза жазууга үйрөтүүнүн методикасынын негизги жоболору. Жазууга үйрөтүүнүн методдору. Сызыктуу метод. Генетикалык метод. Тактикалык метод. Копиясын (нускасын) түшүрүү методу. Жазууга даярдоого карата көнүгүүлөр. Таза жазуу сабактарында тамгаларды, анын элементтерин жана сөздү жазууга үйрөтүү. Окуучунун дептерине коюлуучу талаптар. Жазуу ылдамдыгын калыптандыруу.

13-тема. Окуунун түрлөрү жана алардын бири-бири менен болгон байланыштары. Туура окуу. Сезимдүү окуу. Үн кубултуп окуу. Шар окуу. Жарыя кылып, үн чыгарып жана ичинен купуя окуу.

14-тема. Башталгыч мектептин окуучуларын класстан тышкары өз алдынча окууга үйрөтүү. Класстан тышкаркы окуунун мааниси жана милдеттери. Класстан тышкаркы окууга жетекчилик кылуу. Китептердин, газеталардын түзүлүш структурасын окуучуларга тааныштыруу.

15-тема. Класстан тышкаркы учурларда өз бет алдынча окууга жетекчилик кылуунун формалары. Окуучулардын күчү менен класста китепкананы уюштуруу. Класстан тышкаркы окуй турган китептердин тизмесин түзүү. Китеп көргөзмөсүн уюштуруу. Китеп окуучулардын конференциясын уюштуруу жана өткөрүү. Окуучулар менен мугалимдин аңгемелешүүсү. Адабияттык оюндар. Майрамдык кечелер. Класстан тышкаркы окууну көзөмөлдөө жана туура уюштуруу.

16-тема. Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун методикасы. Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун мааниси. Грамматиканы окутуунун максаты жана милдети.

17-тема. Грамматиканы окутуунун илимий-методикалык негиздери. Башталгыч мектепте окутулуучу грамматикалык материалдар. Башталгыч класстарда грамматиканы окутууда теория менен практиканын өз ара байланышы. Грамматиканын башка сабактар менен болгон байланышы. Грамматика сабагы жана сөз өстүрүү жумуштары. Грамматиканы окутуу методунун негиздери. Грамматиканы окутуудагы индукция жана дедукция методу.

18-тема. Грамматика сабактарын пландаштыруу жана уюштуруу. Башталгыч мектептерде грамматика сабагы боюнча программанын түзүлүш принциби. Башталгыч класстарда грамматика-орфографиялык материалдардын жайгаштырылышы. Грамматиканы окутуудагы көрсөтмөлүүлүк.

19-тема. Грамматика сабагындагы мугалимдин иш – аракети. Грамматиканы окутуудагы китептин ролу. Грамматиканы үйрөтүүгө байланыштуу окуучулардын сөзүн өстүрүү. Грамматикалык темалардын пландаштырылышы.

20-тема. Башталгыч мектепте грамматикалык талдоолорду жүргүзүүгө үйрөтүү. Окуучуларды грамматикалык талдоолорду жүргүзүүгө даярдоо. Фонетикалык талдоого машыктыруу. Морфологиялык талдоого үйрөтүү. Синтаксистик талдоолорду жүргүзүү. Башталгыч мектептерде грамматикалык талдоолордун татаалдык деңгээли.

21-тема. Башталгыч мектепте грамматика сабактарынын типтери. Грамматика сабактарынын негизги типтери. Жаңы билим берүүчү грамматика сабактары. Окуучулардын алган билимдерин бекемдөөчү грамматика сабактары.

Грамматика боюнча окуучулардын алган билимдерин бышыктоо.

22-тема. Башталгыч мектепте иштелүүчү грамматикалык көнүгүүлөр. Грамматикалык көнүгүүлөр жана алардын түрлөрү. Бышыктоо сабактарында иштелүүчү көнүгүүлөр. Үй тапшырмалары катары берилүүчү көнүгүүлөр. Грамматика сабактарында окуучуларды суроо. Өтүлгөндөрдү кайталоо багытындагы көнүгүүлөр.

23-тема. Башталгыч мектепте грамматикалык материалдарды окутуу. Фонетикалык материалдарды окутуу. Сөз тутумун окутуу. Сөз түркүмдөрүн окутуу. Синтаксистик материалдарды окутуу.

24- тема. Башталгыч мектепте сабаттуу жазууга үйрөнүүнүн негиздери. Туура жазуунун эрежелери. Алфавит. Кыргыз орфографиясынын өзгөчөлүктөрү - туура жазууга үйрөтүү методикасынын негизи.

25- тема. Орфографиялык көнүгүүлөрдүн түрлөрү. Кыргыз тилинин орфографиясы жана анын негизги эрежелери. Башталгыч мектепте орфографиялык көнүгүүлөрдү пайдалануунун максаты жана мааниси. Орфографиялык көнүгүүлөрдүн түрлөрү жана аларды иштетүүнүн жолдору.

26- тема. Башталгыч мектепте пунктуацияны окутуу. Кыргыз тилинин пунктуациясы жана анын негизги жоболору. Башталгыч мектепте пунктуацияны окутуунун максаты жана мааниси. Пунктуацияга үйрөтүүчү көнүгүүлөрдүн түрлөрү жана аларды иштетүүнүн жолдору.

27-тема. Жат жазуунун түрлөрү. Башталгыч мектепте жат жазуу иштерин алуунун мааниси. Текшерүү (текшерүү) жат жазуу. Түшүндүрмө жат жазуу. Эскертүү жат жазуусу. Көрүү жат жазуусу. Тандама жат жазуу. Чыгармачылык жат жазуу. Эркин жат жазуу. Сөздүк жат жазуу. Жат жазуу сабактарынын болжолдуу үлгүсү.

28-тема. Туура жазууга үйрөтүүдө көчүрүп жазуунун мааниси. Көчүрүп жазуу көнүгүүлөрү. Жөнөкөй көчүрүп жазуу. Көчүрүп жазуунун чыгармачылык түрү. Башталгыч мектепте угуу тексттери боюнча баяндама жазуу сабагынын болжолдуу үлгүсү.

29-тема. Туура жазууга калыптандырууда каталардын үстүндө иштөөнүн ролу. Каталарды жибербөөгө эскертүү жана ондоо. Окуучулардын орфографиялык каталарын каттоого алуу жана аны классификациялоо. Мектептерде орфографиялык режим. Орфографияны үйрөтүүдө көрсөтмө куралдардан пайдалануу. Каталардын үстүндө иштөө сабагынын болжолдуу үлгүсү.

30-тема. Башталгыч мектепте баа койбостон баалоону жүргүзүү. Баа койбостон баалоо түшүнүгү. Окуучулардын жетишкендиктерин баа койбостон баалоонун ыкмалары. —Ба койбостон баалоо» тууралуу жобо.

31-тема. Окуучулардын окуудагы жетишкендиктерин баалоонун түрлөрү. Окуучулардын билимин баалоонун принциптери. Баалоонун түрлөрү: диагноздоочу, калыптандыруучу, жыйынтыктоочу. Баалоодо окуучулардын билимин текшерүүнүн жолдору. Жат жазуу иштеринин көлөмү жана аларды баалоо.

32-тема. Баалоонун ыкмалары. Байкоо жүргүзүү. Өзүн - өзү баалоо, бири - бирин баалоо. Тест аркылуу баалоо. Өз алдынча иштөөлөрдү баалоо. Топто иштөөсүнө карата баалоо. Кайтарым байланыш.

Практикалык/семинардык сабактар

1-тема. Кыргыз тили сабагынын башка предметтер менен болгон байланышы.

Тема боюнча суроолор:

1. Дисциплинаны окуп-өздөштүрүүнүн максаты эмнеде?
Дисциплинанын негизги мазмуну кандай?

2. Кыргыз тилин окутуу методикасынын негизги бөлүмдөрү кайсылар жана алардын аткара турган милдеттери эмнеде?
3. Кыргыз тилин окутуунун методикасы менен мектеп практикасынын байланышы эмнеден көрүнөт?
4. Дисциплинаны окуп-өздөштүрүү боюнча сага кандай кошумча каражаттар керек деп ойлойсуң?

2-тема. Башталгыч класстарда кыргыз тилинен билим берүүнүн мазмуну жана көлөмү.

Тема боюнча суроолор:

1. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын илимий негиздерин түшүндүр.
2. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун психологиялык-педагогикалык негиздери кайсылар?
3. Кыргыз тилинин башталгыч класстарда предмет катары окутулушу тууралуу айтып бер.
4. Башталгыч класстарда кыргыз тилинен билим берүүнүн мазмуну жана көлөмү тууралуу эмнелерди билесиң?
5. Лекциянын материалдарынын өзүндүн болочок кесибиң менен байланышын түшүндүр.

3-тема. Окутуунун билим берүүчүлүк, өнүктүрүүчүлүк, тарбия берүүчүлүк максаттарын окуучунун позициясынан коюу.

1. Тема боюнча суроолор: Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун максаты эмне?
2. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун милдеттерин айтып бер.
3. Окутуунун билим берүү, өнүктүрүү, тарбиялоо максаттарын айкалыштыруу принцибин түшүндүр.

4-тема. Э.Арабаевдин ишин улантуучулар.

Тема боюнча суроолор:

1. Тунгуч агартуучу Э.Арабаевдин өмүр жолу жана ишмердүүлүгүн айтып бер.
2. Э.Арабаевдин бизге калтырган методикалык мурастары кайсылар?
3. Э.Арабаевдин жарык көргөн жана которгон эмгектери тууралуу эмнелерди билесиң?
4. Э.Арабаевдин ишин улантуучулар деп кимдерди айта аласың?
5. К.Тыныстанов, С.Наматов, С.Турусбеков ж.б. агартуучулардын эмгектери.

5-тема. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методдору, ыкмалары.

Тема боюнча суроолор:

1. Кыргызстандагы билим берүү системасынын түзүлүшүн, ар биринин максат-милдеттерин ачып бер.
2. Башталгыч мектепте кыргыз тилинен сабак берген мугалим кандай методологияга таянып иш алып барат?
3. Педагогикалык технология деген эмне, алардын классификациялары жана маңызы.
4. Азыркы мезгилдин заманбап башталгыч класстын мугалими кыргыз тили сабагын уюштурууда кандай педагогикалык технологияларды колдонушу зарыл деп ойлойсуң?
5. 1-тиркемеде берилген 2013-2017-жылдардын мезгилине Кыргыз республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы документ менен таанышып, билим берүү тармагын өнүктүрүү боюнча өзүндүн сунушунду билдир.

6-тема. Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагында колдонулуучу каражаттар.

Тема боюнча суроолор:

1. Сабак-кыргыз тили боюнча окуу процессин уюштуруунун негизги формасы дегенге кандай түшүндүрүң?
2. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методдору, ыкмалары тууралуу схема түзүп, ар биринин түшүндүрмөсүн жаз.
3. Салттуу жана интерактивдүү жаңычыл методдор тууралуу эмнелерди айта аласың?
4. Окуучулардын изилдөөчүлүк-ишмердүүлүк методун түшүндүрүп бер.
5. Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагында колдонулуучу каражаттарга кайсылар кирет? Ар бирине кеңири токтол.

7-тема. Кыргыз тил сабагынын түзүлүш элементтери.

Тема боюнча суроолор:

1. Кыргыз тил сабагынын түзүлүш элементтерин ата.
2. Стандарт жана стандарт эмес сабактардын окшоштуктары жана айырмачылыктары эмнеде?
3. Лекциянын аягында берилген сабактын типтери жана сабактын формаларындагы сабактын үлгүлөрүн —«Ку-билим»-сабак гезитинен издеп тап жана өз алдынча ошондой сабактардын үлгүлөрүн иштеп чык.

8-тема. Башталгыч мектептин куррикулумун талдоо.

Тема боюнча суроолор:

1. Билим берүүнүн мамлекеттик стандарты – башталгыч билим берүүнү уюштуруу үчүн жетекчиликке алына турган эң негизги документ.
2. Алкактык Улуттук куррикулум, мектеп куррикулуму, предметтик куррикулумдар, окуу пландары, окуу-методикалык комплекстер тууралуу түшүнүк бер.
3. Башталгыч мектептин куррикулумунда кыргыз тили сабагына коюлган талаптарын айтып бер.
4. Куррикулумда белгиленген кыргыз тилин окутуунун мазмундук багыттары кайсылар?
5. Окуу материалдарынын мазмуну жана класстар боюнча бөлүнүшүн түшүндүр.
6. «Кыргыз тилинин» тематикалык бөлүмдөрү жана окуп-үйрөнүүдөн күтүлүүчү натыйжалар менен иштөөнүн технологиясы.
7. Мамлекеттик стандарттан сабактын план-конспектисин даярдоого чейинки мугалимдин иш-аракетин чечмелеп бер.

7-тема. Алиппе окуу-методикалык комплекси.

Тема боюнча суроолор:

1. Кыргыз тилинин тыбыштык түзүлүшүн жана анын башка тилдерден өзгөчөлүгүн ачып бер.
2. Кыргыз агартуу тармагындагы сабатка үйрөтүүдөгү тарыхый методдорго мүнөздөмө бер.
3. Сабат ачуудагы тамга методунун колдонулушу.
4. Муун методу менен сабат ачууну жүргүзүү.
5. Бүтүн сөз методу, анын артыкчылыгы жана кемчиликтери.

8-тема. Алиппеге чейинки мезгил.

Тема боюнча суроолор:

1. Учурдагы талдоо-жыйноо методу боюнча сабатка үйрөтүүнүн методикасы.
2. Сабаттуулукка үйрөтүүнүн системасы (алиппеге чейинки жана алиппе мезгили).
3. Мурунку жана азыркы кыргыз тилинин «Алиппе» китептеринин сабат ачуу системасы кайсы методдор менен түзүлгөн?
4. 2-тиркемеде берилген 2013-2017-жылдардын мезгилине Кыргыз республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы документ менен таанышып, элдер ортосундагы достукту чыңдоо жана окуучуларды бул багытта тарбиялоо боюнча өзүңдүн оюңду билдирип эссе жаз.

9-тема. Алиппе мезгили. Алиппе мезгилдеги сабат ачуу, сөз өстүрүү жумуштары. Алиппе майрамын өткөрүү.

Тема боюнча суроолор:

1. Алиппеге чейинки мезгилдин максаты, милдети жана анын ишке ашышы.
  2. Алиппе мезгилинин уюштурулушу жана андан күтүлүүчү натыйжалар.
  3. Алиппе мезгилиндеги сабактын үлгүсүн колдонуп өз алдынча бир сабактын үлгүсүн түз.
  4. Алиппеден кийинки мезгилдеги мугалим жана окуучулардын иш-аракеттери.
  5. Учурдагы «Алиппе» окуу-методикалык комплекси тууралуу маалымат. Алардын компоненттери жана аткара турган милдеттерин айтып бер.
1. Жазууга үйрөтүүнүн методдорунун ар бирине мүнөздөмө бер.
    - Сызыктуу метод.
    - Генетикалык метод.
    - Тактикалык метод.
    - Копиясын (нускасын) түшүрүү методу.
  2. Жазууга даярдоого карата көнүгүүлөрдөн мисалдарды келтир.
  3. Таза жазуу сабактарында тамгаларды, анын элементтерин жана сөздү жазууга үйрөтүүнүн методикасы.

4. Окуучунун дептерине коюлуучу талаптар кайсылар?

5. Жазуу ылдамдыгын калыптандыруунун зарылдыгы эмнеде? Аны кандайча туура уюштуруу керек?

10-тема. Алиппеден кийинки мезгил.

Тема боюнча суроолор:

1. Жазууга жана таза жазууга үйрөтүү кандайча жүргүзүлөт?
2. Жазуу куралдарына кайсылар кирет? Аларды пайдалануунун эрежелери.
3. Жаңыдан жаза баштаган окуучуга мугалим кандай мамиле кылууга милдеттүү?
4. 3-тиркемеде берилген 2013-2017-жылдардын мезгилине Кыргыз республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы документ менен таанышып, диний көз караштар ортосундагы достукту чыңдоо жана окуучуларды бул багытта тарбиялоо боюнча өзүндүн оюнду билдир.

11-тема. Окуунун түрлөрү.

Тема боюнча суроолор:

1. Туура окуу деген эмне?
2. Сезимдүү окууга үйрөтүүнүн мааниси.
3. Үн кубултуп окуунун зарылдыгы эмнеде?
4. Шар окуу жана аны текшерип туруунун ыкмалары.
5. Жарыя кылып, үн чыгарып жана ичинен купуя окуу кандай максатта жүргүзүлөт?

12-тема. Класстан тышкаркы окуу

Тема боюнча суроолор:

1. Класстан тышкаркы окуунун мааниси жана милдеттерин чечмеле.
2. Класстан тышкаркы окууга жетекчилик кылуунун жолдору кандай?.
3. Азыркы учурда башталгыч мектептин окуучуларына класстан тышкаркы окуу үчүн сунушталган китептерди, газет-журналдар кайсылар жана алар менен окуучуларды тааныштыруу кандайча жүргүзүлөт?

4-курс

1-тема. 1-4-класста кыргыз тили сабагынан класстан тышкары иштерди пландоо

Тема боюнча суроолор:

1. Окуучулардын күчү менен класста китепкананы кантип түзсө болот?
2. Эмне үчүн класстан тышкаркы окуй турган китептердин тизмесин түзүү керек?.
3. Китеп көргөзмөсүн уюштуруунун максаты эмнеде?
4. Китеп окуучулардын конференциясын уюштуруу жана өткөрүү кандай жыйынтык берет?
5. Окуучулар менен мугалимдин аңгемелешүүсүнүн максаты.
6. Адабияттык оюндар, майрамдык кечелерди уюштуруу кандайча жүргүзүлөт?
7. Класстан тышкаркы окуу кандайча көзөмөлдөнүп жана кандайча туура уюштурууга болот?

14-тема

Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун методикасы

Тема боюнча суроолор:

1. Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун мааниси кандай?
2. Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун максаты.
3. Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун милдеттери кайсылар?

2-тема

Грамматиканы окутуунун илимий-методикалык негиздери

Тема боюнча суроолор:

1. *Башталгыч мектепте окутулуучу грамматикалык материалдар кайсылар?*
2. *Башталгыч класстарда грамматиканы окутууда теория менен практиканын өз ара байланышын түшүндүр.*
3. *Грамматиканын башка сабактар менен болгон байланышын эмнеден көрүүгө болот?*
4. *Грамматика сабагында сөз өстүрүү жумуштары кандайча жүргүзүлөт?*
5. Грамматиканы окутуу методунун негиздери кайсылар?
6. Грамматиканы окутуудагы индукция жана дедукция методунун колдонулушу.

3-тема. Грамматика сабактарын пландаштыруу жана өтүү.

Тема боюнча суроолор:

1. Башталгыч мектептерде грамматика сабагы боюнча программанын түзүлүш принциби кандай?
2. Башталгыч класстарда грамматика-орфографиялык материалдардын жайгаштырылышын түшүндүр.
3. Грамматиканы окутуудагы көрсөтмөлүүлүктүн тийгизген таасирин ачып бер.

4-тема. Грамматика сабагындагы мугалимдин иш - аракети.

1. Студенттердин лекцияда алган билимдерин оозеки текшерүү.
2. Бөлүм боюнча «Өз алдыңча билим ал!» рубрикасындагы тапшырмаларды жазуу жүзүндө иштелишин текшерүү;
3. Компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу 5-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн берилген көнүгүүлөр жана тапшырмалар системасын өз алдынча, жупта, топто иштетүү.

Тема боюнча суроолор:

1. Грамматиканы окутуудагы китептин ролу эмнеде?
2. Грамматиканы үйрөтүүгө байланыштуу окуучулардын сөзүн өстүрүү кандайча жүргүзүлөт?
3. Грамматикалык темалардын пландаштырылышы тууралуу айтып бер.

5-тема. Башталгыч мектепте грамматика сабактарынын типтери.

1. Грамматика сабактарынын негизги типтери кайсылар?
2. Жаңы билим берүүчү грамматика сабактары тууралуу айтып бер.
3. Окуучулардын алган билимдерин бекемдөөчү грамматика сабактары кандайча уюштурулат?
4. Грамматика боюнча окуучулардын алган билимдерин бышыктоо кандайча жүргүзүлөт?
5. Сабактып типтери боюнча өз алдыңча сабактын пландарын иштеп чык.

6-тема. Башталгыч мектепте грамматикалык талдоолорду жүргүзүүгө үйрөтүү.

Тема боюнча суроолор:

1. Окуучуларды грамматикалык талдоолорду жүргүзүүгө даярдоо кандайча жүргүзүлөт?
2. Фонетикалык талдоого машыктыруу сабактары тууралуу айтып бер.
3. Морфологиялык талдоого үйрөтүүнүн мааниси эмнеде?
4. Синтаксистик талдоолорду жүргүзүү кандай натыйжаларды берет?
5. Башталгыч мектептерде грамматикалык талдоолордун татаалдык деңгээлине карата кандайча пландаштыруу туура болот?

7-тема. Башталгыч мектепте иштелүүчү грамматикалык көнүгүүлөр

Тема боюнча суроолор:

1. Грамматикалык көнүгүүлөр жана алардын түрлөрү тууралуу айтып бер.
2. Бышыктоо сабактарында иштелүүчү көнүгүүлөрдүн максаты эмнеде?
3. Үй тапшырмалары катары берилүүчү көнүгүүлөргө коюлган талаптар кайсылар?
4. Грамматика сабактарында окуучуларды оозеки суроонун мааниси.
5. Өтүлгөндөрдү кайталоо багытындагы көнүгүүлөрдү иштетүүнүн жолдору.

8-тема. Башталгыч мектепте грамматикалык материалдарды окутуу

Күтүлүүчү натыйжалар:

1. Студенттердин лекцияда алган билимдерин оозеки текшерүү.
2. Бөлүм боюнча «Өз алдыңча билим ал!» рубрикасындагы тапшырмаларды жазуу жүзүндө иштелишин текшерүү;
3. Компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу 6-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн берилген көнүгүүлөр жана тапшырмалар системасын өз алдынча, жупта, топто иштетүү.

Тема боюнча суроолор:

1. Фонетикалык материалдарды окутуунун жолдору жана ыкмалары.
2. Сөз тутумун окутуудагы өзгөчөлүктөр.
3. Сөз түркүмдөрүн окутуунун методикасы.
4. Синтаксистик материалдарды окутуудагы негизги маселелер.

9-тема. Башталгыч мектепте сабаттуу жазууга үйрөтүүнүн негиздери.

Тема боюнча суроолор:

1. Туура жазуунун эрежелери тууралуу айтып бер.
2. Алфавит жана аны башталгыч мектепте окутуу.
3. Башталгыч мектепте туура жазууга үйрөтүүнүн методикасы.

10-тема. Орфографиялык көнүгүүлөрдүн түрлөрү.

Тема боюнча суроолор:

1. Орфография деген эмне? Анын кандай эрежелери бар экендигин эске түшүр.
2. Башталгыч мектепте орфографиялык көнүгүүлөрдү пайдалануунун максаты жана мааниси.
3. Орфографиялык көнүгүүлөрдүн кандай түрлөрү бар жана алар кандай жолдор аркылуу иштетилет?

11-тема. Башталгыч мектепте пунктуацияны окутуу.

Тема боюнча суроолор:

1. Пунктуация деген эмне? Анын кандай эрежелери бар экендигин эске түшүр.
2. Башталгыч мектепте пунктуацияны окутуунун максаты жана мааниси.
3. Пунктуацияга үйрөтүүчү көнүгүүлөрдүн кандай түрлөрү бар жана алар кандай жолдор аркылуу иштетилет?

12-тема. Жат жазуунун түрлөрү.

Тема боюнча суроолор:

1. Текшерүү жат жазуусун жаздыруунун методикасы кандай?
2. Түшүндүрмө жат жазуусун алуунун мааниси.
3. Эскертүү жат жазуусунун аткарган милдети.
4. Көрүү жат жазуусу эмне максатта жүргүзүлөт?
5. Тандама жат жазуусун алуунун жолдору.
6. Чыгармачылык жат жазуу деген эмне? Аны мугалим кандайча жүргүзөт?
7. Эркин жат жазуусу качан алынат?
8. Сөздүк жат жазуусу жана аны алуунун ыкмасы.
9. Жүгүрүп жазган жат жазуу деген кандай жат жазуу?
10. Конкреттүү класс үчүн чейректеги жат жазуу сабагынын ар кайсы түрүн уюштуруунун план-конспектилерин өз алдынча иштеп чык.

13-тема. Туура жазууга үйрөтүүдө көчүрүп жазуунун мааниси.

Тема боюнча суроолор:

1. Көчүрүп жазуу көнүгүүлөрүн иштетүүнүн мааниси жана жолдору.
2. Жөнөкөй көчүрүп жазуу деген эмне? Ал кандайча жүргүзүлөт?
3. Көчүрүп жазуунун чыгармачылык түрүндө кандай тапшырмалар берилет?
4. Башталгыч мектепте угуу тексттери боюнча баяндама жазуу эмне максатта жана кандайча жүргүзүлөт?

14-тема. Туура жазууга калыптандырууда каталардын үстүндө иштөөнүн ролу.

1. Студенттердин лекцияда алган билимдерин оозеки текшерүү.
2. Бөлүм боюнча «Өз алдынча билим ал!» рубрикасындагы тапшырмаларды жазуу жүзүндө иштелишин текшерүү;
3. Компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу 7-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн берилген көнүгүүлөр жана тапшырмалар системасын өз алдынча, жупта, топто иштетүү.

Тема боюнча суроолор:

1. **Каталарды жибербөөгө эскертүү жана ондоонун зарылдыгы кандай?**
2. **Окуучулардын орфографиялык каталарын каттоого алуу жана аны классификациялоонун мааниси эмнеде?**
3. Мектептерде орфографиялык режим деген эмне?
4. **Орфографияны үйрөтүүдө көрсөтмө куралдарды кантип пайдаланууга болот?**
5. Каталардын үстүндө иштөө сабагынын болжолдуу үлгүсүн пайдаланып өзүң да ушундай сабактарды уюштуруунун иштелмесин түз.

15-тема. Башталгыч мектепте баа койбостон баалоону жүргүзүү

Тема боюнча суроолор:

1. Баа койбостон баалоону кандай түшүндүң?
2. Окуучулардын жетишкендиктерин баа койбостон баалоонун ыкмалары кайсылар экен?
3. —Ба койбостон баалоо» тууралуу жободон эмнени үйрөнө алдың?

16-тема. Окуучулардын окуудагы жетишкендик-терин баалоонун түрлөрү

Тема боюнча суроолор:

1. Окуучулардын билимин баалоодо кайсы принциптер жетекчиликке алынат?
2. Башталгыч мектепте баалонун кандай түрлөрү колдонулат?
3. Баалоонун ар кыл түрүндөгү окуучулардын билимин текшерүүнүн жолдорун ата.
4. Жат жазуу иштеринин көлөмү жана аларды баалоо нормативин айтып бер.

17-тема. Баалоонун ыкмалары

1. Студенттердин лекцияда алган билимдерин оозеки текшерүү.
2. Бөлүм боюнча «Өз алдыңча билим ал!» рубрикасындагы тапшырмаларды жазуу жүзүндө иштелишин текшерүү;
3. Компетенцияларды калып-тандырууга машыктыруучу 8-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн берилген көнүгүүлөр жана тапшырмалар системасын өз алдынча, жупта, топто иштетүү.

Тема боюнча суроолор:

1. Байкоо жүргүзүү деген эмне?
2. Өзүн - өзү баалоо, бири - бирин баалоодо колдонулуучу ыкмалар.
3. Тест аркылуу баалоонун натыйжасы.
4. Өз алдынча иштөөлөрдү баалоонун ыкмалары кандай?
5. Топто иштөөсүнө карата баалоону уюштуруу.
6. Кайтарым байланыштын мааниси жана кандайча жүргүзүлөт?

3.5. Жазуу түрүндө аткарылуучу өз алдынча иштердин тизмеси жана тематикасы.

1-лекция
**КЫРГЫЗ ТИЛИН ОКУТУУНУН МЕТОДИКАСЫНЫН
ЖАЛПЫ МАСЕЛЕЛЕРИ**
Өз алдынча билим ал!

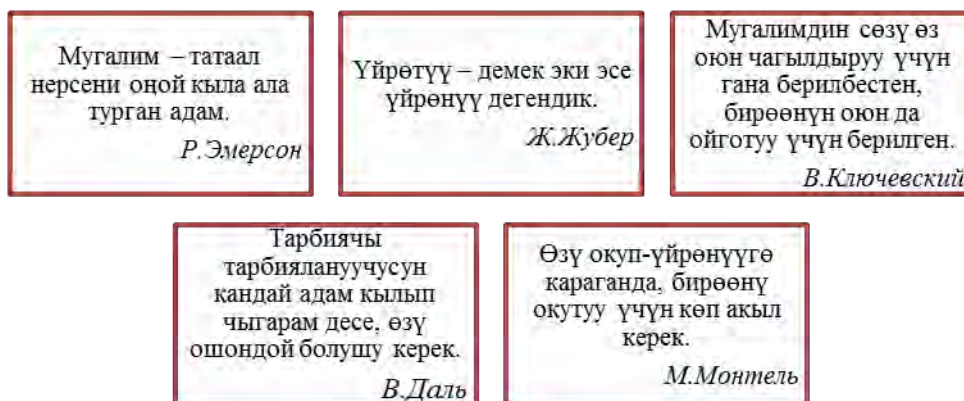
а) Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагын окутууну уюштурууга үйрөнүү үчүн алгачкы даярдыктардан өтүү:

б) Башталгыч мектептин 2-4 - класстары үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги бөлүмдөрдү изилдөө:

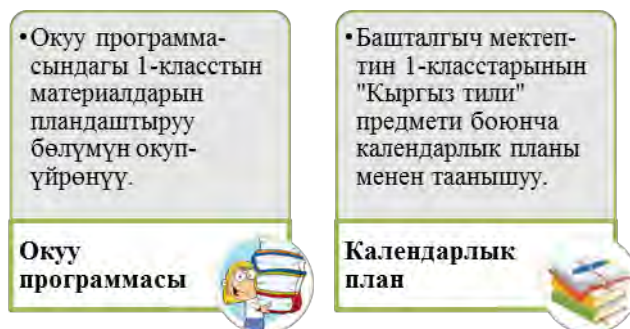
Өзүңдү-өзүң тарбияла!

2-лекция
КЫРГЫЗ ТИЛИНИН БАШТАЛГЫЧ КЛАССТАРДА
ПРЕДМЕТ КАТАРЫ ОКУТУЛУШУ

Өз алдыңча билим ал!

а) Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагын окутууну уюштурууга үйрөнүү үчүн алгачкы даярдыктардан өтүү:

б) Башталгыч мектептин 2-4 - класстары үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги бөлүмдөрдү изилдөө:

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

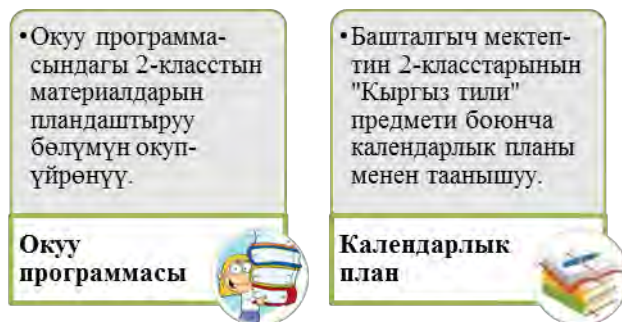
<p>Эч бир китеп мугалимдин рухун алмаштырбашы керек жана алмаштыра да албайт.</p> <p style="text-align: right;"><i>А.Дистервег</i></p>	<p>Педагогдук ишке деңиз, медицина иштери сыяктуу эле өз муктаждыктарын камсыз кылууга аракеттенгендерди эмес, бул ишинен аң- сезимдүүлүк менен өзүн канааттана алуусун сезгендерди чакыруу керек.</p> <p style="text-align: right;"><i>Д.И.Менделеев</i></p>	<p>Мугалимдин милдети окуучуларга максималдуу билим берүү эмес, ошол билимдерди өз алдынча изденүүгө кызыгуусун ойготуу, билимге ээ болууга жана аны колдонууга үйрөтүү.</p> <p style="text-align: right;"><i>К.Күшнер</i></p>
<p>Педагогикалык жүктү космостон кийинки эс алуу менен гана салыштырууга болот.</p> <p style="text-align: right;"><i>К.Күшнер</i></p>	<p>Жакшы мугалимдер жакшы окуучуларды жаратышат.</p> <p style="text-align: right;"><i>М.В.Остроградский</i></p>	

3-лекция
БАШТАЛГЫЧ КЛАССТАРДА КЫРГЫЗ ТИЛИН ОКУТУУНУН
МАКСАТЫ ЖАНА МИЛДЕТТЕРИ

Өз алдынча билим ал!

а) Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагын окутууну уюштурууга үйрөнүү үчүн алгачкы даярдыктардан өтүү

б) Башталгыч мектептин 2-4 - класстары үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги бөлүмдөрдү изилдөө:

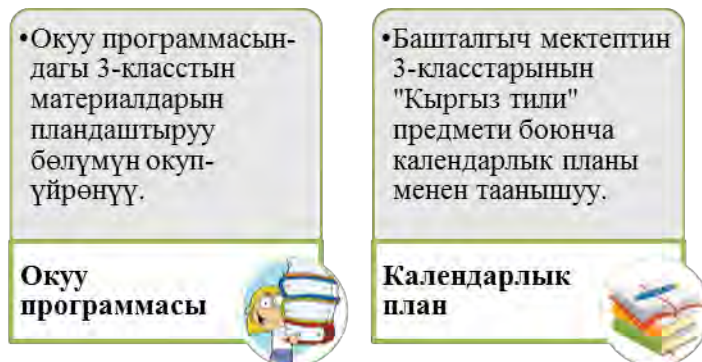
Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Эмгектен кубаныч алганга жөндөмдүү окуучуларды тарбиялаган мугалим лаврларга бөлүнүшү керек. <i>Э.Хаббард</i></p>	<p>Мугалим, жана анын образы – мына ушул окутуу жана тарбиялоодогу эң негизги нерсе. <i>А.Дистервег</i></p>	<p>Жаман мугалим чындыкты айтып берет, жакшы мугалим аны тапканга үйрөтөт. <i>А.Дистервег</i></p>
<p>Тарбиячы өзү тарбиялуу болууга милдеттүү. <i>К.Маркс</i></p>	<p>Кимде-ким жаңы нерсени үйрөнүүгө эски нерселерге аярлык менен мамиле кылуу аркылуу жетишсе, ал мугалим боло алат. <i>Конфуций</i></p>	

4-лекция
Э.АРАБАЕВДИН МЕТОДИКАЛЫК МУРАСТАРЫ ЖАНА АНЫН
ИШИН УЛАНТУУЧУЛАР

Өз алдыңча билим ал!

а) Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагын окутууну уюштурууга үйрөнүү үчүн алгачкы даярдыктардан өтүү:

б) Башталгыч мектептин 2-4 - класстары үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги бөлүмдөрдү изилдөө:

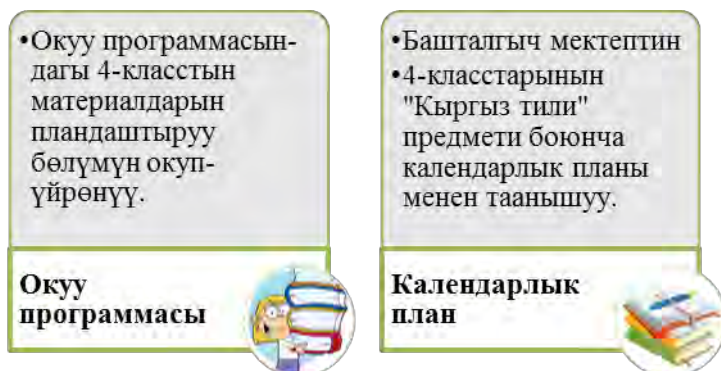
Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Тарбиячы жана мугалим болуп төрөлүш керек, бул экөөндө тубаса шык жетекчилик кылат.</p> <p style="text-align: right;"><i>А.Дистервег</i></p>	<p>Эгерде мугалимде кесибин сүйүү гана болсо, ал - жакшы мугалим. Эгерде мугалим ата-эне сыяктуу окуучусун сүйө алса, ал бардык китептерди окуп чыккан,</p>	<p>бирок ишин да, окуучуларын да жакшы көрбөгөн мугалимден мыктыраак. Эгерде мугалим ишин да, окуучуларын да жакшы көрсө, ал – чыныгы мугалим.</p> <p style="text-align: right;"><i>Л.Толстой</i></p>
<p>Бизди ким окутса, аларды мугалимдер деп атайбыз, бирок бардык эле бизди окуткандар мындай атка татыктуу боло алышпайт.</p> <p style="text-align: right;"><i>И.Гёте</i></p>	<p>Биз балдарды эмнеге окутуп жатсак, ошого өзүбүз ишенишибиз керек.</p> <p style="text-align: right;"><i>В.Вильсон</i></p>	

5-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ МУГАЛИМДИН
КЫРГЫЗ ТИЛИ САБАГЫНА ДАЯРДАНУУСУ

Өз алдыңча билим ал!

а) Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагын окутууну уюштурууга үйрөнүү үчүн алгачкы даярдыктардан өтүү:

б) Башталгыч мектептин 2-4 - класстары үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги бөлүмдөрдү изилдөө:

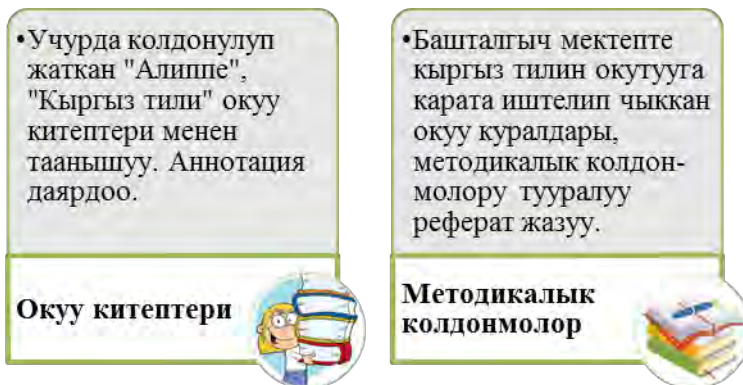
Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Окуучу үчүн мектептеги эң маанилүү көрүнүш, эң негизги үйрөтүүчү предмет, эң жандуу үлгү болуп мугалимдин өзү эсептелет.</p> <p style="text-align: right;"><i>А.Дистервег</i></p>	<p>Жакшы окутуучу болуш үчүн эмнени окутуп жатканыңды жакшы көрүшүң керек жана кимди окутуп жатсаң, ошолорду сүйүшүң керек.</p> <p style="text-align: right;"><i>В.Ключевский</i></p>	<p>Мектеп мугалимдеринде ушундай бийлик бар, андай бийлик премьер-министрлердин кыялында гана болот.</p> <p style="text-align: right;"><i>У.Черчилль</i></p>
<p>Мугалим максималдуу авторитетке жана минималдуу бийликке ээ болушу керек.</p> <p style="text-align: right;"><i>Т.Шаш</i></p>	<p>Сөзү мене иши бири-биринен айырмалабаган мугалим – жакшы мугалим.</p> <p style="text-align: right;"><i>Катон</i></p>	

6-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ КЫРГЫЗ ТИЛИН ОКУТУУНУН
ФОРМАЛАРЫ, МЕТОДДОРУ, КАРАЖАТТАРЫ

Өз алдыңча билим ал!

а) Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагын окутууну уюштурууга үйрөнүү үчүн алгачкы даярдыктардан өтүү:

б) Башталгыч мектептин 2-4 - класстары үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги бөлүмдөрдү изилдөө:

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Педагог – адамдын жандүйнөсүнүн инженери. <i>М.И.Калинин</i></p>	<p>Мугалим эң жооптуу маселенин үстүндө иштейт, ал адамды калыптандырат. <i>М.И.Калинин</i></p>	<p>Үйрөтүү – эки эсе үйрөнүү дегендик. Балдарга куру сөз эмес, үлгү керек. <i>Ж.Жубер</i></p>
<p>Жакшы мугалим менен улуу мугалимдин айырмасы эмнеде? Жакшы мугалим окуучунун жөндөмү жеткен чегине чейин өнүктүрөт, улуу мугалим ошол чекти дароо көрө билет. <i>М.Калпас</i></p>	<p>Бирөөнү тарбиялоодон мурун, алгач өзүбүздү тарбиялап алышыбыз зарыл. <i>Н.В.Гоголь</i></p>	

7-лекция
**БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ КЫРГЫЗ ТИЛИ САБАГЫН
 КУРРИКУЛУМДУН НЕГИЗИНДЕ ОКУТУУ**
 Өз алдыңча билим ал!

а) Башталгыч мектепте кыргыз тили сабагын окутууну уюштурууга үйрөнүү үчүн алгачкы даярдыктардан өтүү:

<ul style="list-style-type: none"> • Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутууда мугалимдер колдонуп жаткан көрсөтмө куралдардын макеттерин жасап портфолио чогултуу. 	<ul style="list-style-type: none"> • 1-4-класстарда кыргыз тилин окутууда колдонулуучу карточкалардын, таблица-схемалардын ж.б. кошумча каражаттардын үлгүлөрүн жасоо.
<p>Көрсөтмө куралдар</p> 	<p>Дидактикалык материалдар</p>

б) Башталгыч мектептин 2-4 - класстары үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги бөлүмдөрдү изилдөө:

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Өзүнүн мугалиминен ашып кете албаган окуучу – жаман окуучу. <i>Леонардо да Винчи</i></p>	<p>Адам кимди жакшы көрсө, ошондон гана үйрөнөт. <i>И.В.Гёте</i></p>	<p>Мугалим үчүн эң чоң кубаныч – анын окуучусу тууралуу мактоо сөздөрдү угүүсү. <i>Ш.Бронте</i></p>
<p>Аларга эң жогорку кызмат берилген, ааламда андан улуу эч нерсе жок. <i>Я.А.Каменский</i></p>	<p>Түбөлүктүү мыйзам болуп: мисалдар, үлгү жана аларды иште колдонуу аркылуу бардыгына үйрөнүү жана үйрөтүү эсептелисин. <i>Я.А.Каменский</i></p>	

8-лекция
САБАТКА ҮЙРӨТҮҮ МЕТОДДОРУНУН ТАРЫХЫЙ МУНӨЗДӨМӨСҮ

Өз алдыңча билим ал!
а) «Алиппе» окуу китептерин окуп-үйрөнүү

б) «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> •Учурда колдолнулуп жаткан "Алиппе" окуу китебинин алиппеге чейинки мезгилдеги темаларды, тексттерди, схемаларды, тапшырмаларды окуп-үйрөнүү, талдоо. 	<ul style="list-style-type: none"> •Алиппе мезгилинде колдонулуучу дидактикалык материалдардын үлгүлөрүн иштеп чыгуу, макеттерин жасоо. •Портфолио чогултуу.
<p>Көнүгүү иштөө</p> 	<p>Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу</p>

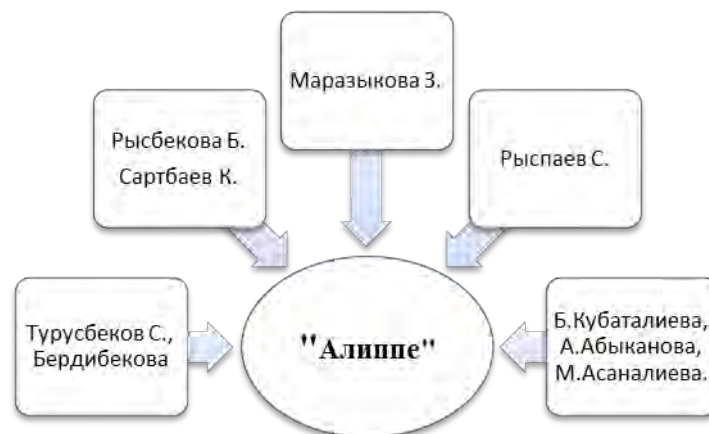
Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Эгерде сиздин план бир жылдык болсо, күрүч эгиңиз. Эгерде он жылдык болсо, бак отүргүзүңүз. Эгерде өмүр бою болсо, балдарды окутуңуз.</p> <p align="right"><i>Конфуций</i></p>	<p align="center">Жакшы мугалим өзү билбеген нерсени да башкаларга үйрөтө алат.</p> <p align="center"><i>Т.Котарбиньский</i></p>	<p align="center">Тарбиялоонун максаты – балдарыбызды бизсиз жашай алууга үйрөтүү.</p> <p align="right"><i>Э.Легуве</i></p>
<p>Баланы тарбиялоо – бул оюн эмес, бул тапшырма! Ал көп аракетти, кайгырууну, үйкусуз түндөрдү жана көп-көп ойлонууну талап кылат!</p> <p align="right"><i>Я.Корчак</i></p>	<p>Эгер сен денени өстүрүп, эркти чыңдап, жүрөктү жумшартып, акылды курчутуп, ойлоону тең салмакка келтире алсаң – сен тарбиячысың.</p> <p align="right"><i>Ш.Летурно</i></p>	

9-лекция
АЗЫРКЫ МЕЗГИЛДЕГИ БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ
САБАТТУУЛУККА ҮЙРӨТҮҮНҮН СИСТЕМАСЫ

Өз алдыңча билим ал!

а) «Алиппе» окуу китептерин окуп-үйрөнүү жана талдоо:

б) «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> • Учурда колдонулуп жаткан "Алиппе" окуу китебинин алиппе мезгилиндеги • (1-2-3-баскычтарда) темаларды, тексттерди, схемаларды, тапшырмаларды окуп-үйрөнүү, системалаштыруу, талдоо. 	<ul style="list-style-type: none"> • Алиппе мезгилинде • (1-2-3-баскычтарда) колдонулуучу дидактикалык материалдардын үлгүлөрүн иштеп чыгуу, макеттерин жасоо. • Портфолио чогултуу.
<p>Көнүгүү иштөө</p> 	<p>Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Педагог – бул өзүнө чейинки бардык баалуулуктарды алып жүргөн жана аны жаңы муунга өткөрүп берген адам.</p> <p align="right"><i>А.В.Луначарский</i></p>	<p>Бирөөнү үйрөтүп жатып, эң тез жана жакшы үйрөнөсүң.</p> <p align="right"><i>Р.Люксембург</i></p>	<p>Бардык нерселер адамдарды тарбиялайт: адамдар, буюмдар, кубулуштар. Алардын ичинен биринчи орунда ата-энелер менен педагогдор турушат.</p> <p align="right"><i>А.Макаренко</i></p>
<p>Бардык керектүү нерсени үйрөтүүгө мүмкүн эмес, бирок мугалим бир нерсени кыла алат, ал – жол көрсөтүү.</p> <p align="right"><i>Р.Олдингтон</i></p>	<p>Тарбиялоо ишинде бардык иш – ким тарбиялап жаткандыгында.</p> <p align="right"><i>Д.Писарев</i></p>	

10-лекция
БАЛДАРДЫ ОКУУ ЖАНА ЖАЗУУ ИШТЕРИНЕ КАЛЫПТАНДЫРУУНУН
НЕГИЗГИ БАСКЫЧТАРЫ

Өз алдыңча билим ал!

а) «Кыргыз тили» окуу китебиндеги текстти изилдөө.

б) «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> • Учурда колдонулуп жаткан "Алиппе" окуу китебинин алиппеден кийинки мезгилдеги темаларды, тексттерди, схемаларды, тапшырмаларды окуп-үйрөнүү, системалаштыруу, талдоо. 	<ul style="list-style-type: none"> • Алиппеден кийинки мезгилде колдонулуучу дидактикалык материалдардын үлгүлөрүн иштеп чыгуу, макеттерин жасоо. • Портфолио чогултуу.
<p>Көнүгүү иштөө</p> 	<p>Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Тарбиячы өзүн алып жүргөндү билиши керек. Анын ар бир кыймылы тарбиялап, ар бир учурда эмнени кааларын жана эмнени каалабастыгын билиши керек. Эгерде тарбиячы буларды билбесе, ал кимди тарбиялай алат?</p> <p style="text-align: right;"><i>А.Макаренко</i></p>	<p>Чыныгы мугалим – бул сени дайыма тарбиялаган эмес, сага өзүңдү таанууга жардам берген мугалим.</p> <p style="text-align: right;"><i>М.Светлов</i></p>	<p>Бирөөнү окуткун келсе, өзүң көп оку. Бардык илимдин жана чыгармачылыктын жемиши болуп практика эсептелинет.</p> <p style="text-align: right;"><i>Г.Сковорода</i></p>
<p>Тарбиялоо – бул кыйын иш, ага шарт түзүү – ар бир адамдын ыйык милдети, себеби өзүн-өзү жана жакындарын тарбиялоодон маанилүү нерсе жок.</p> <p style="text-align: right;"><i>Сократ</i></p>	<p>Канчалык окутуу мугалим үчүн оңой болсо, ошончолук окуучуга үйрөнүү татаал болот.</p> <p style="text-align: right;"><i>Л.И.Толстой</i></p>	

11-лекция ЖАЗУУГА ҮЙРӨТҮҮГӨ ДАЯРДАНУУ

Өз алдыңча билим ал!

а) «Алиппе» окуу китебинин методикалык колдонмосун изилдөө.

б) «Алиппе» окуу китебинин методикалык колдонмосу менен иштөөгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> • Учурда колдонулуп жаткан жана ага чейинки "Алиппе" окуу китебинин мугалимдер үчүн жазылган методикалык колдонмолору менен таанышуу, аларды окуп-үйрөнүү жана талдоо.	<ul style="list-style-type: none"> • Методикалык колдонмолордо сунушталган көрсөтмө куралдардын макеттерин жасоо. • Портфолио чогултуу.
Көнүгүү иштөө 	Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

Адамды бактылуу болууга үйрөтүүгө болбойт, бирок бактылуу болгондой тарбиялоого мүмкүн. <i>А.Макаренко</i>	Мугалимдик милдет – эң бийик жана асыл милдет. <i>Л.И.Толстой</i>	Орточо мугалим баяндайт. Жакшы мугалим түшүндүрөт. Атактуу мугалим көрсөтөт. Улуу мугалим шыктандырат. <i>У.Уорд</i>
Педагог – өзүнүн балдарынан да башкалардын балдарын тарбиялаганды жакшы билген адам. <i>Ж. Фалкенаре</i>	Тарбиячы өзүн – өткөн мезгил менен келечекти туташтырып турган бөлүк катары сезиши керек... <i>К.Д.Ушинский</i>	

12-лекция
ЖАЗУУГА ЖАНА ТАЗА ЖАЗУУГА ҮЙРӨТҮҮНҮН МЕТОДИКАСЫНЫН
НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ

Өз алдыңча билим ал!

а) 1-класстар үчүн «Таза жазуу» дептерлерин изилдөө.

б) «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> • Учурда колдонулуп жаткан жана ага чейинки "Жазуу дептерлери" менен таанышуу, аларды окуп-үйрөнүү жана талдоо. • Жазуу дептерлерин жазуу эрежелерин эске алуу менен баштан-аяк иштеп чыгуу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Жазуу дептерлери менен машыгууну коштогон жана таза жазууга көнүктүрүүгө карата кошумча тапшырмалардын, көрсөтмө куралдардын макеттерин жасоо. • Портфолио чогултуу.
<p>Көнүгүү иштөө</p> 	<p>Дидактикалык материаларды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Тарбиячы – бул уста, мектеп – устакана, мрамордун кичинекей бөлүгүнөн укмуштай нерсе жасалат.</p> <p align="right"><i>К.Д. Ушинский</i></p>	<p>Балдарды тарбиялоо ийгиликтүү болуш үчүн, тарбиячы өзүн-өзү тынбай тарбиялап турушу керек.</p> <p align="right"><i>Л.И. Толстой</i></p>	<p>Эгерде сиз билимге ээ болсоңуз, аны башкаларга да жарык берүү үчүн бөлүшүңүз.</p> <p align="right"><i>Т. Фуллер</i></p>
<p>Билим – асман сыяктуу эле баарыбызга тиешелүү. Бир дагы мугалим бирөө аны сураса жашырып, катып алуусу мүмкүн эмес. Билим берүү – бул берүүнүн искусствосу.</p> <p align="right"><i>А. Гешель</i></p>	<p>Мугалим – бул өз ишин күчтүү сүйгөн артист, сүрөтчү.</p> <p align="right"><i>А. П. Чехов</i></p>	

13-лекция
ОКУУНУН ТҮРЛӨРҮ ЖАНА АЛАРДЫН
БИРИ-БИРИ МЕНЕН БОЛГОН БАЙЛАНЫШТАРЫ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева «Кыргыз тили» 2-класстар үчүн окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> • 1-сабак: 1-класста өтүлгөндөрдү кайталоо; 2-сабак: Көнүгүү иштөө • (4-7-бет) сабактарында сунушталган көнүгүүлөр менен тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ушул эле сабактарга • сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. • Схема, таблица түзүү. • Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. • Портфолио чогултуу.
<p>Көнүгүү иштөө</p> 	<p>Дидактикалык материаларды иштеп чыгуу</p>

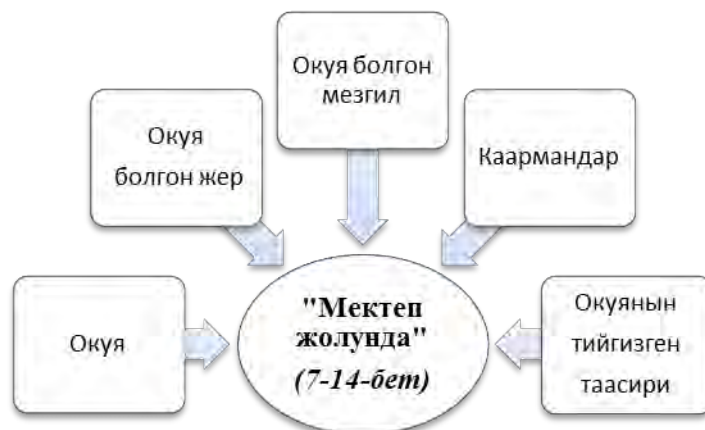
Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Педагогдун ролу окуучуга эшикти ачууда, ага түртүп киргизүүдө эмес.</p> <p style="text-align: right;"><i>А.Шнабель</i></p>	<p>Тарбиялоо жана билим берүү – бири-биринен ажырагыс нерселер. Билим бербей тарбиялоого мүмкүн эмес, ар бир билим тарбиялоочу мүнөзгө ээ.</p> <p style="text-align: right;"><i>Л.И.Толстой</i></p>	<p>Өзүнүн балалыгын эстеп калбаган тарбиячы – начар тарбиячы болот.</p> <p style="text-align: right;"><i>М.Эшенбах</i></p>
<p>Көпчүлүк мугалимдер убакытты «окуучу эмнени билбейт» деген суроого жооп издөө менен кетиришет, а чыныгы искусство – бул «окуучу эмнени билет жана эмнени таанып билүүгө жөндөмдүү» деген суроого жооп издөөдө.</p> <p style="text-align: right;"><i>А.Эйнштейн</i></p>	<p>Ар бир адам мени кайсы бир сапаты менен басып, өтөт, демек, дагы мен эмнеге үйрөнүшүм керек экенин билемин.</p> <p style="text-align: right;"><i>Р.Эмерсон</i></p>	

14-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТИН ОКУУЧУЛАРЫН КЛАССТАН ТЫШКАРЫ
ӨЗ АЛДЫНЧА ОКУУГА ҮЙРӨТҮҮ

Өз алдынча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> •3-сабак: Тыбыш; 4-6-сабак: Көнүгүү иштөө; 5-сабак: Тамга; 8-10-сабак: Тыбыштардын бөлүнүшү • (7-15-бет) сабактарында сунушталган көнүгүүлөр менен тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ушул эле сабактарга сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. • Схема, таблица түзүү. • Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. • Портфолио чогултуу.
<p>Көнүгүү иштөө</p>	<p>Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Дарыгерден жана мугалимден дайыма кереметти күтүшөт, эгерде керемет жарк этсе, эч ким деле ага таң калбайт.</p> <p><i>М.Эшенбах</i></p>	<p>Тарбиячы турмушту терең билүүсү керек. Аны өзү билбей туруп, окуучуну ага кантип даярдайт?</p> <p><i>Л.И.Толстой</i></p>	<p>Мугалим окуучунун эске тутуусуна кана кайрылбастан, алардын аң-сезимине, түшүнүүсүнө басым жасашы туура болот.</p> <p><i>Ф.Мариево</i></p>
<p>Балким, мугалим үчүн эң негизги нерсе – өзүн өтө бийик көрбөөсү, өзүнүн эң аз гана нерсеге үйрөтө аларын түшүнүүсү.</p> <p><i>В.Распутин</i></p>	<p>Мугалимдер жана алардын окуучуларысыз, мындан да акылсыздар көп болмок.</p> <p><i>Джами</i></p>	

15-лекция
КЛАССТАН ТЫШКАРКЫ УЧУРЛАРДА ӨЗ БЕТ АЛДЫНЧА ОКУУГА
ЖЕТЕКЧИЛИК КЫЛУУНУН ФОРМАЛАРЫ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> •12,14-сабак: Ичке жана жоон үндүүлөр; 13,15,17-сабактар: Көнүтүү иштөө; 16-сабак: Кыска жана созулма үндүүлөр • (15-22-бет) сабактарында сунушталган көнүтүүлөр менен тапшырмаларды 	<ul style="list-style-type: none"> •Ушул эле сабактарга •сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. • Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. •Портфолио чогултуу.
<p>Көнүтүү иштөө</p> 	<p>Дидактикалык материаларды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Билим алуу – ийне менен кудук казгандай</p> <p style="text-align: right;"><i>Кыргыз эл макалы</i></p>	<p>Катаал мугалимден окуучулар качат.</p> <p style="text-align: right;"><i>Бенгал лакабы</i></p>	<p>Сенин кошунаң – сенин мугалимиң.</p> <p style="text-align: right;"><i>Египет лакабы</i></p>
<p>Эгерде окуучулардын суранычтары аткарыла турган болсо, бир да мугалим калбас эле.</p> <p style="text-align: right;"><i>Перс лакабы</i></p>	<p>Мугалим эшикти ачат, Ага өзүң киресиң.</p> <p style="text-align: right;"><i>Кытай лакабы</i></p>	

16-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ ГРАММАТИКАНЫ
ОКУТУУНУН МЕТОДИКАСЫ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> • 18, 19, 21-сабак: Жумшак, каткалаң, түтөйлүү үнсүздөр; 22-сабак: К.г.ж тамгалары жана алардын окулушу; 23-сабак: Көнүтүү иштөө сабактарында сунушталган көнүтүүлөрдү изилдөө жана аткаруу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ушул эле сабактарга сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. • Схема, таблица түзүү. • Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. • Портфолио чогултуу.
<p>Көнүтүү иштөө</p>	<p>Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Билгенден биле элегич, көргөндөн көрө элегич, көп.</p> <p><i>Кыргыз эл макалы</i></p>	<p>Мугалимдин катаалдыгы атанын эркелетүүсүнөн артык.</p> <p><i>Перс лакабы</i></p>	<p>Мугалим деле жаңылат.</p> <p><i>Сингал лакабы</i></p>
<p>Мугалим өлсө, анын китептери жашай берет.</p> <p><i>Голланд лакабы</i></p>	<p>Дарак менен мугалим берген мөмөсү аркылуу бааланат.</p> <p><i>Орус лакабы</i></p>	

17-лекция
ГРАММАТИКАНЫ ОКУТУУНУН ИЛИМИЙ-МЕТОДИКАЛЫК НЕГИЗДЕРИ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<p>•24-сабак: Ичкертуу жана ажыратуу белгилери; 25-сабак: орус тилинен кыргыч сөздөр; 26-сабак: Йоттошкон тамгалар; 28-сабак: Кайталоо сабактарында сунуштаган көнүгүүлөрдү, ташырмаларды изилдөө жана аткаруу.</p>	<p>•Ушул эле сабактарга сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. •Портфолио чогултуу.
<p>Көнүгүү иштөө</p> 	<p>Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>– Окутуучум, эмне үчүн сенден окуучулар коркүшпайт? – Анткени, мен да алардан коркпоймун. <i>Чыгыш ойчулдары</i></p>	<p>Окугусу келгендер үчүн окуткан адамдын авторитети көпчүлүк учурда терс таасирин тийгизет. <i>Цицерон</i></p>	<p>«... мен байыркы даанышман адамдардын бизге калтырып кеткен байлыктарын окуп жатып, кандайдыр бир жакшы ойду таап алсам, өзүмө алам да, чоң табылгалуу болгондой сезем...» <i>Сократ</i></p>
<p>«Мугалим – мамлекеттик кызмат. Ал балдар менен кыздарды ар тараптан тарбиялоодон турат. Бул кызмат башка жогорку мамлекеттик кызматтардан да эң маанилүүрөөк. <i>Платон</i></p>	<p>Кимде-ким мугалимдерине нааразы боло берсе, ал үчүн үйрөнүү да жүз эсе оорлой берет. <i>Фирдоуси</i></p>	

18-лекция
ГРАММАТИКА САБАКТАРЫН ПЛАНДАШТЫРУУ ЖАНА УЮШТУРУУ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) тексти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<p>•32-сабак Кыргыз алфавити жана тамгалардын аталышы. 33-сабак: Баш жана кичине тамгалар; 34-сабак: Көнүтүү иштөө (41-45-бет) сабактарында сунушталган көнүтүүлөрдү изилдөө жана аткаруу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Ушул эле сабактарга •сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. • Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. •Портфолио чогултуу.
<p>Көнүтүү иштөө</p> 	<p>Дидактикалык материаларды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

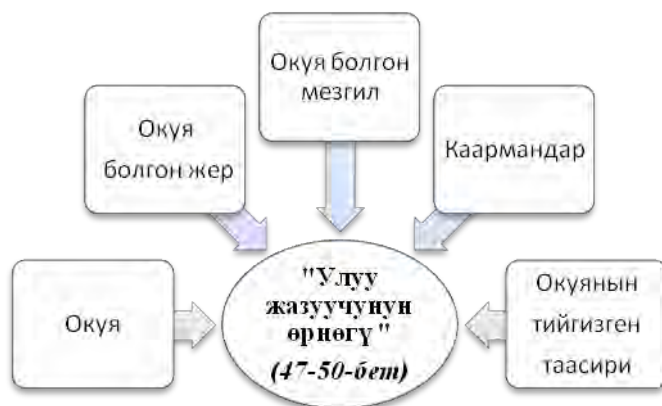
<p>Адамды сезе билбей туруп, гумандуулук тууралуу айтууга болбойт. Бүткүл адамзатты сүйүү, бир адамды сүйгөнгө караганда оңой.</p> <p align="right"><i>В.А.Сухомлинский</i></p>	<p>Адамга билим алуунун зарылдыгын далилдөө – ага көрүүнүн зарылдыгын түшүндүрүү менен эле барабар.</p> <p align="right"><i>М.Горький</i></p>	<p align="center">Билим – бул күч.</p> <p align="right"><i>Ф.Бэкон</i></p>
<p align="center">Билим – бул курал, максат эмес.</p> <p align="right"><i>Л.И.Толстой</i></p>	<p align="center">Билим – бул түшүнгөндөр үчүн азык, ага тойгондор үчүн – татымал, даяр эместер үчүн – уу.</p> <p align="right"><i>В.Кратов</i></p>	

19-лекция
ГРАММАТИКА САБАГЫНДАГЫ МУГАЛИМДИН ИШ - АРАКЕТИ

Өз алдынча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> •36-38-сабак: Ачык, жабык, туюк муундар; 39-сабак: Ташымалдоо; 40-сабак: Көнүтүү иштөө • (47-52-бет) сабактарында сунушталган көнүтүүлөр менен тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ушул эле сабактарга сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. • Схема, таблица түзүү. • Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. • Портфолио чогултуу.
<p>Көнүтүү иштөө</p> 	<p>Дидактикалык материаларды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Илим – бул так жооп алууга мүмкүн болгон суроолорду берүү искусствосу.</p> <p align="right"><i>А.Круглов</i></p>	<p>Биздин билим алуубуздун аягы жок, себеби таанып-билүүнүн чеги жок.</p> <p align="right"><i>Б.Паскаль</i></p>	<p>Билимдүү адамдын билимсиз адамдан айырмасы – өзүнүн билиминин толук эместигин түшүнгөндүгүндө.</p> <p align="right"><i>К.Симонов</i></p>
<p>Эң чоң жаңылыштыктын бири – педагогиканы адамдын эмес, балдардын илими катары санагандык.</p> <p align="right"><i>Я.Корчак</i></p>	<p>Студент – бул азырынча «эч нерсе» эмес, бирок андан «бардык нерсе» чыгышы мүмкүн.</p> <p align="right"><i>Ш.Петефи</i></p>	

20-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ ГРАММАТИКА САБАКТАРЫНЫН ТИПТЕРИ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<p>•41-43-сабак: Сөздөрдүн уңгу жана мүчөгө бөлүнүшү; 42-44-сабак: Көнгүтүү иштөө (52-57-бет) сабактарында сунушталган көнгүтүүлөр менен тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Ушул эле сабактарга сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. •Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. •Портфوليو чогултуу.
<p align="center">Көнгүтүү иштөө</p> 	<p align="center">Дидактикалык материаларды иштеп чыгуу</p>

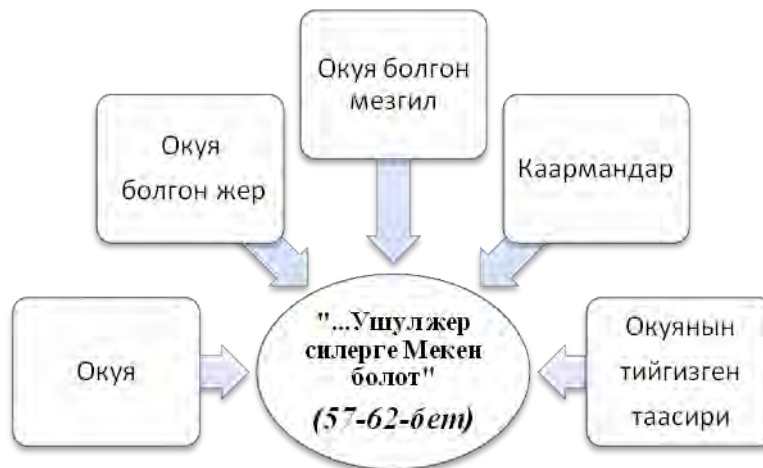
Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Студент – бул билим менен толтурчу түтүк эмес, а күйгүзө турган факел. <i>Л.Арцимович</i></p>	<p>Илимпоз чындыкка багыт алып, бирок ошол эле учурда жаман көйнөгү менен жүлүнү тамагынан уялса, талкууга да муктаж эмес. <i>Конфуций</i></p>	<p>Ким өзүнүн эрудициясы жана илими менен мактанса, анда анын тигиниси да, мунусу да жок. <i>Э.Хемингуэй</i></p>
<p>Фантазиясы жок илимпоз – басып жүргөн китепкана, же жандуу справочник. Ал сиңирет, бирок жаратпайт. <i>Ф.Левинсок-Лессинг</i></p>	<p>Бала – аң сезимдүү, ал өзүнүн муктаждыгын, кыйынчылыгын жана турмушундагы тоскоолдуктарды жакшы билет. <i>Я.Корчак</i></p>	

21-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ
ГРАММАТИКАЛЫК ТАЛДООЛОРДУ ЖҮРГҮЗҮҮГӨ ҮЙРӨТҮҮ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> •46-сабак: Уңгулаш сөздөр. 47-49-сабак тар: Көнүтүү иштөө; 48-сабак: К, п тыбыштарынын өзгөрү-лүп айтылышы (57-63-бет) сабактарында сунушталган көнүтүүлөр менен тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу. 	<ul style="list-style-type: none"> •Ушул эле сабактарга •сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. • Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. •Портфолно чогултуу.
<p>Көнүтүү иштөө</p>	<p>Дидактикалык материаларды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Өтүп жаткан саатты жана бүгүнкү күнүңөрдү сыйлагыла! Ар бир мүнөтүңөрдү баалагыла, алар өтүп кетет жана эч качан кайталанбайт.</p> <p style="text-align: right;"><i>Я.Корчак</i></p>	<p>Мугалим! Сенин атыңа тиземди бүгүп, жүгүнүүгө мүмкүндүк бер!</p> <p style="text-align: right;"><i>И.А.Некрасов</i></p>	<p>Мугалим – бул мээрим менен адашканды өз жолуна салган адам.</p> <p style="text-align: right;"><i>К.Энний</i></p>
<p>Мугалим – бул бир ой өскөн жерге эки ой өстүргөн адам.</p> <p style="text-align: right;"><i>Э.Хаббард</i></p>	<p>Канча жакшы мугалим болсо, дал ошончо жакшы методдор бар.</p> <p style="text-align: right;"><i>Д.Пойа</i></p>	

22-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ ИШТЕЛҮҮЧҮ ГРАММАТИКАЛЫК КӨНҮГҮҮЛӨР

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> •52-сабак: Заттын атын бшлдирген сөздөр; 53,56-сабактар: Көнүтүү иштөө; 54-55-сабак: Жандуу жана жансыз заттарды туюндурган сөздөр (66-69-бет) сабактарында сунушталган көнүтүүлөр менен таштырмаларды изилдөө, аткаруу. 	<ul style="list-style-type: none"> •Ушул эле сабактарга •сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасап чыгуу. •Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. •Портфолио чогултуу.
<p align="center">Көнүтүү иштөө</p> 	<p align="center">Дидактикалык материаларды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Мугалимдик – бул искусство. Бул эмгектин жазуучу же композитордун эмгегинен машакаттуулугу аз эмес, бирок оор жана жоопкерчиликтүүрөөк. Мугалим адамдын жандүйнөсүнө композитордой музыка аркылуу,</p>	<p>же сүрөтчүдөй боёктор аркылуу эмес, түздөн-түз таасир этет. Өзүнүн билими жана сүйүүсү, өзүнүн дүйнөгө карата болгон мамилеси менен тарбиялайт.</p> <p align="right"><i>Д.Лихачев</i></p>	<p>Баланы окутуунун максаты – аны мугалимдин жардамысыз андан ары өнүгүүгө жөндөмдүү кылууда.</p> <p align="right"><i>Э.Хаббард</i></p>
<p>Мен ар дайым окуп-үйрөнүүгө даярмын, бирок бардык учурда эле мага кантип үйрөтүп жаткандары жага бербейт.</p> <p align="right"><i>У.Черчилль</i></p>	<p>Билимдүү адам – бул билбеген нерсесин кайсы жерден тапканды билген адам.</p> <p align="right"><i>Д.Симмел</i></p>	

23-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ ГРАММАТИКАЛЫК МАТЕРИАЛДАРДЫ ОКУТУУ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<p>•57-сабак: Заттын кыймыл-аракетин билдирген сөздөр; 59-сабак: Эмне кылып жатат? деген суроого жооп берген сөздөр (69-71-бет) сабактарында сунушталган көнүтүүлөр менен тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Ушул эле сабактарга •сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгапоо. •Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. •Портфолио чогултуу.
<p align="center">Көнүгүү иштөө</p> 	<p align="center">Дидактикалык материаларды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p align="center">Бардык нерсени аныкталган чеги болот.</p> <p align="right"><i>Гораций</i></p>	<p align="center">Теория – кагазга сызык чийген карандаш. Практика – туура эмес чийилген сызыкты өчүрүүчү өчүргүч.</p> <p align="right"><i>В.А.Жуляков</i></p>	<p align="center">Насаат айтып үйрөтүү – узун жол, мисал келтирүү менен үйрөтүү кыска жана натыйжалуу.</p> <p align="right"><i>Сенека</i></p>
<p align="center">Жаңы нерсени таануу үчүн эскиге көңүл буруп, чын жүрөктөн үйрөнөлү.</p> <p align="right"><i>К.С.Станиславский</i></p>	<p align="center">Менин алты жардамчым бар, айланамдагы бардык нерселерди ошолор аркылуу үйрөнөм. Мага керек болгон учурда алар пайда болушат. Алардын аты: Кантип, Эмне үчүн, Ким, Эмне, Качан жана Кайда.</p> <p align="right"><i>Киплинг</i></p>	

24-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ САБАТТУУ ЖАЗУУГА ҮЙРӨНҮҮНҮН НЕГИЗДЕРИ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматикалык материалдарды үйрөтүүгө даярдык.

•60, 61-сабак: Эмне кылды?, Эмне кылат? деген суроолорго жооп берген сөздөр (72-73-бет) сабактарында сунушталган көнүгүүлөр менен тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу.

Көнүгүү иштөө

- Ушул эле сабактарга сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо.
- Схема, таблица түзүү.
- Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо.
- Портфолио чогултуу.

Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

Бардык нерсени билүүгө болбойт, бирок болжолдоого болот.

В.М.Борисов

Ар ким өзү түшүнө алган нерсени угат.

Гёте

Дененин асылдуулугу – ден соолуктун тазалыгында, акылдын асылдуулугу – билимде.

Фалес

Мен үйрөнгөндөн уялбайм: мен сурай берем, издене берем жана мага жооп бергендерге ыраазы болом, эч ким менин бул ыраазычылыгыман куру калбайт.

Сократ

Жаш кездеги окуу – ташты кескендей, кары кездеги окуу – кумга сүрөт тарткандай.

«Талмуд»

25-лекция
ОРФОГРАФИЯЛЫК КӨНҮГҮҮЛӨРДҮН ТҮРЛӨРҮ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> • 74-сабак: Эмне кылат? деген суроого жооп берген сөздөр; 62-сабак: Көнүгүүнүштөө; 64-сабак: Заттын сын-сыпатын билдирген сөздөр (74-75-бет) сабактарында сунушталган көнүгүүлөр <p style="text-align: center;">Көнүгүү нүштөө</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ушул эле сабактарга • сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. • Схема, таблица түзүү. • Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. • Портфолио чогултуу. <p style="text-align: center;">Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу</p>
---	---

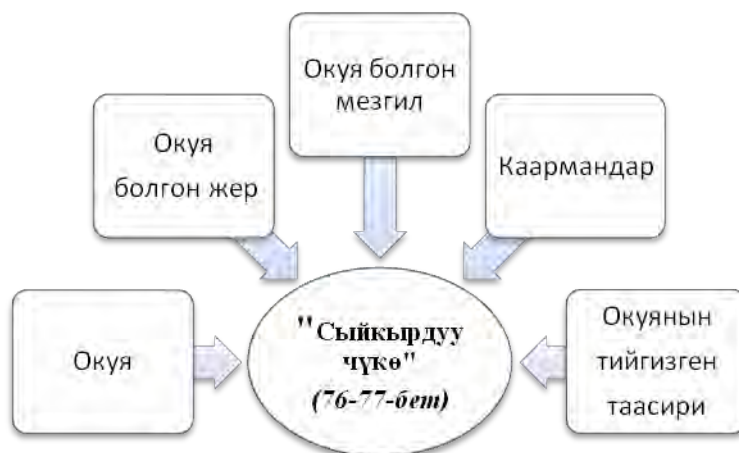
Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Каалаган суроого жооп берүүгө болот, эгерде суроо туура берилсе.</p> <p><i>Платон</i></p>	<p>Өзүбүз үйрөтүп жаткандардан өзүбүз көп нерсеге үйрөнө алабыз.</p> <p><i>В. Хелемендерис</i></p>	<p>Кээ бир педагогдордун сабактарынан түз отурууга гана үйрөнөбүз.</p> <p><i>К. Владислав</i></p>
<p>Мен көп нерсени насаатчыларымдан, андан көбүрөөгүн өзүмдүн окуучуларымдан үйрөндүм.</p> <p><i>«Талмуд»</i></p>	<p>Мугалимдик тарбия жана билим алган адам чыныгы мугалим эмес, «а мен үшундаймын, ушундай болушум керек жана мындан башка боло албайм» деген ички ишеними бар адам чыныгы мугалим.</p> <p><i>Л.И.Толстой</i></p>	

26-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ ПУНКТУАЦИЯНЫ ОКУТУУ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) тексти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> •64-сабак: Заттын сын-сыпатын билдирген сөздөр. •65-сабак: Көнүтүү иштөө (76-78-бет) сабактарында сунушталган көнүтүүлөр менен тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу. 	<ul style="list-style-type: none"> •Ушул эле сабактарга •сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. • Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. •Портфолио чогултуу.
<p align="center">Көнүтүү иштөө</p> 	<p align="center">Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Окуучулар өздөрүнүн мугалимдери жиберген катаны бардык нерседен туруктуу эстерине сактап калышат.</p> <p align="right"><i>А.Лигов</i></p>	<p>Бизден улуураактар – биздин жакшы мугалимдерибиз. Алар бизге көп нерсени сунуштай алышат.</p> <p align="right"><i>К.Леанза</i></p>	<p>Окуучулар артта калгандарды күтпөстөн, адындагыларды кууп жетүүгө аракет кылышса, ийгиликке жетишишет.</p> <p align="right"><i>Аристотель</i></p>
<p>Мугалим, эгер ал чынчыл болсо, ар дайым ыкластуу окуучу болууга милдеттүү.</p> <p align="right"><i>М.Горький</i></p>	<p>Мугалимдик – жоголбогон искусство, бирок мугалимдикти сыйлоо – жоголгон салт.</p> <p align="right"><i>Ж.Барзен</i></p>	

27-лекция
ЖАТ ЖАЗУУНУН ТҮРЛӨРҮ

Өз алдыңча билим ал!

а) Башталгыч мектептин «Эне тили» предметтик куррикулумун изилдөө.

б) 1-4-класска «Кыргыз тили» сабагында жат жазуу сабактарын уюштурууга даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> • Методикалык колдон-модо берилген жат жазуунун тексттери менен таанышуу. Аларды окуучуларга жаздыруунун жолдорун окуп-үйрөнүү.	<ul style="list-style-type: none"> • Жат жазуунун кайсы түрү качан алынат? Жат жазуу иштери кандайча текшерилет жана бааланат? Баа коюунун нормативи кайсы?
Жат жазуунун тексттери 	Жат жазууну текшерүү

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

Ар бир адам өзүнүн жумушун эң маанилүү деп эсептөөгө милдеттүү. <i>В.Л.Капица</i>	Эч качан «мен билбейм, мага түшүндүрүп бериңиз» дегенди айтуудан уялбаш керек. <i>Дж.Даррел</i>	Билимдин булагы түгөнүс: кандай гана ийгиликтерге адамзат жетпесин, издөөгө, ачууга, таанууга дагы көп нерселер кала берет. <i>И.Гончаров</i>
Билимге алып баруучу жападан жалгыз жол – бул ишмердүүлүк. <i>Б.Шоу</i>	Эл үчүн нандан кийинки маанилүү нерсе – мектеп. <i>Ж.Дантон</i>	

28-лекция
ТУУРА ЖАЗУУГА ҮЙРӨТҮҮДӨ КӨЧҮРҮП ЖАЗУУНУН МААНИСИ

Өз алдыңча билим ал!

а) Башталгыч мектептин «Эне тили» предметтик куррикулумун изилдөө.

б) 2-4-класста «Кыргыз тили» сабагында баяндама, дилбаян жазуу сабактарын уюштурууга даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> •Методикалык колдон-модо берилген баяндама жазуунун тексттери менен таанышуу. Аларды окуучуларга жаздыруунун жолдорун, баалоо ыкмаларын, критерийлерин окуп- үйрөнүү.	<ul style="list-style-type: none"> •Башталгыч мектепте дилбаян жаздырууга карата темаларды тандоо. •Дилбаянды жаздыруунун жол-жоболорун, текшерүү жана баалоонун ыкмаларын өздөштүрүү.
Баяндаманын тексттери 	Дилбаян жазуу

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

Мектеп – бул өнөркана, анда өсүп келе жаткан муундун ойлору калыптанат, эгерде келечекти колуңдан чыгаргың келбесе, колуң менен аларды бекем карма.
А.Барбюс

Мектеп – билим берүү системасындагы негизги предметтерге жана принциптерге караганда, элдер менен мамлекеттин жашоо-турмушун, тагдырын аныктай турган чоң күч.
Д.И.Менделеев

Өзүңдүн күчүңдү сезе билгениң, анын көбөйүшүнө алып келет.
К.Вовенарг

Эң акылдуулар жана эң акылсыздар гана окууга муктаж болбойт.
Кофуций

Тарбиялоо жана насаат айтуу жашоонун биринчи жылынан башталып, анын аягына чейин уланат.
Платон

29-лекция
ТУУРА ЖАЗУУГА КАЛЫПТАНДЫРУУДА
КАТАЛАРДЫН ҮСТҮНДӨ ИШТӨӨНҮН РОЛУ

Өз алдыңча билим ал!

а) Башталгыч мектептин «Эне тили» предметтик куррикулумун изилдөө.

б) 2-класска «Кыргыз тили» сабагында каталардын үстүндө иштөө жана тест алууну жана үйгө берилген тапшырмаларды уюштурууга даярдык.

<p>•2-4-класстын "Кыргыз тили" методикалык колдонмосунда берилген каталардын үстүндө иштөө сабактарынын үлгүлөрүн, аларды окуучуларга уюштуруунун жолдорун окуп-үйрөнүү.</p>	<p>•2-4-класста кыргыз тили сабагында тест тапшырмаларын алууну уюштуруу, текшерүү жана баалоо; •үй тапшырмасын берүү, текшерүү жана баалоо ыкмалары.</p>
<p align="center">Каталардын үстүндө иштөө</p> 	<p align="center">Тест жана үй тапшырмасы</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Бир күндүк түшүндүрүүдөн, бир сааттык эмгек көптү үйрөтөт. <i>Ж.Ж.Руссо</i></p>	<p>Үйрөтүп жатып үйрөнөбүз. <i>Сенека</i></p>	<p>Бир нерсеге болгон кызыгуу интеллектти гана өстүрбөстөн, инсанды да өнүктүрөт. Кызыгуу көз менен кулакты гана ачпастан, акыл менен жан - дүйнөнү алып учат. <i>А.А.Гин</i></p>
<p>Жакшы мугалимди табуу кыйын, Жакшы окуучуну табуу андан да кыйыныраак. <i>С.Лутан</i></p>	<p>Мугалим – окуучунун жакшы сапаттарын күндүн жарыгына алып чыгып, алсыз жактарына сын айтуудан качып, этият мамиле кылуу менен алардын жандануусу үчүн кошумча азык берип, туура жол көрсөтө билген адам. <i>И.Хидаят</i></p>	

30-лекция
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ
БАА КОЙБОСТОН БААЛООНУ ЖҮРГҮЗҮҮ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> •72-сабак: Сөз жана сүйлөм; 73-75-сабак: Жай, суроолуу, илентүү сүйлөмдөр (83-88-бет) сабактарында сунуштаган көнүгүүлөр менен тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу. 	<ul style="list-style-type: none"> •Ушул эле сабактарга •сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. •Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды таңдоо. •Портфолио чогултуу.
<p>Көнүгүү иштөө</p> 	<p>Дидактикалык материаларды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Ойлорду үйрөтпөй, ойлонууга үйрөтүү керек.</p> <p align="right"><i>И. Кант</i></p>	<p>Окуучу илимди курулай жаттабай, аны өзү ойлоп тапсын.</p> <p align="right"><i>Ж.Ж. Руссо</i></p>	<p>Кайталоо – окуп-үйрөнүүнүн энеси, бирок чыгармачылыктын душманы.</p> <p align="right"><i>Л. Мартынов</i></p>
<p>Балага ар нерсеге кызыгууга үйрөтсөңөр, билимди ал өзү алат.</p> <p align="right"><i>А.А. Гин</i></p>	<p>Эгерде мугалим өз ишине берилип жана таза болсо, анда миңдеген бала мыкты чыгат жана улут миңдеген калыптанган инсандарды, күчтүү мүнөздүү, билимдүү эркек менен аялдарга ээ болот.</p> <p align="right"><i>Н.К. Крупская</i></p>	

31-лекция
ОКУУЧУЛАРДЫН ОКУУДАГЫ ЖЕТИШКЕНДИКТЕРИН
БААЛООНУН ТҮРЛӨРҮ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) текстти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<ul style="list-style-type: none"> •81, 83-сабак: Сүйлөмдө ээнин милдетин аткарган адам жана айбанат аттары. 82, 84-сабактар: Көнүтүү иштөө сабакта-рында сунушталган тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу. 	<ul style="list-style-type: none"> •Ушул эле сабактарга •сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. • Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды таңдоо. •Портфолио чогултуу.
<p align="center">Көнүтүү иштөө</p> 	<p align="center">Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p align="center">Мугалим-мөмөлүү дарак. <i>Кыргыз эл макалы</i></p>	<p align="center">Ким өзүнүн билими менен бөлүшүүнү каалабаса, ал карапанын ичиндеги жарык сымал. <i>Амхар макалы</i></p>	<p align="center">Аалам Күн менен, адам билими менен нурланат. <i>Калмык макалы</i></p>
<p align="center">Ашыкча мактоо – жалаадан коркунучтуу. <i>Чыгыш ойчулдары</i></p>	<p align="center">Мугалимдер жакырчылыкта жана муктаждыкта жашаган өлкөгө уят. Баласын муктаждыкта жашап жаткан адам окутуп жатканын билгендерге уят. <i>Байыркы Чыгыш элдеринен</i></p>	

32-лекция БААЛООНУН ЫКМАЛАРЫ

Өз алдыңча билим ал!

а) А.Р.Акунова, Б.Чокошева. 2-класстар үчүн «Кыргыз тили» окуу китебиндеги (Бишкек, 2013) тексти изилдөө.

б) 2-класстын «Кыргыз тили» окуу китебиндеги грамматиканы үйрөтүүгө даярдык.

<p>•85-сабак: Сүйлөмдүн баяндоочу; 86, 89-сабактар: Көнүгүү иштөө; 88,89,92-сабак: Заттын атын, кыймыл-аракетти билдирген сөздөр-дүн сүйлөмдө баяндооч болушу сабактарында сунуштаган тапшырмаларды изилдөө жана аткаруу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Ушул эле сабактарга •сүрөттөрдү тартуу же чогултуу, карточкаларды иштеп чыгуу, жасалгалоо. •Схема, таблица түзүү. •Макал-лакап, табышмак, жаңылмачтарды тандоо. •Портфолио чогултуу.
<p>Көнүгүү иштөө</p>	<p>Дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу</p>

Өзүңдү-өзүң тарбияла!

<p>Мугалимдер көп эмгектенишет, бирок аз алышат.</p> <p style="text-align: right;"><i>Л.Джордж</i></p>	<p>Жакшы мугалимдер өздерүнүн ишинин баалуулугун жана кандай маанилүү экендигин сезишет жана окутуп жаткан балдарына өз балдары сыяктуу эле кам көрүшөт.</p>	<p>Мугалим өзүнүн окуучулары үчүн үлгү болушу керек жана жалпы адамзаттык баалуулуктарды практикада колдонууга милдеттүү.</p>
<p>Бул нерсенин мааниси чоң. Сүйө билген жана ак көңүл мугалим сабырдуу жана жөнөкөй болсо, окуучунун жакшы мүнөздө калыптануусунда турмуштук маанилүү ролду ойнойт.</p> <p style="text-align: right;"><i>Н.К.Крупская</i></p>	<p>Сөз менен тарбиялоо – педагогикадагы эң татаал нерсе.</p> <p style="text-align: right;">В.А.Сухомлинский</p>	

4. ДИСЦИПЛИНАНЫН ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК ЖАНА МАТЕРИАЛДЫК-ТЕХНИКАЛЫК ЖАКТАН КАМСЫЗДАЛЫШЫ

4.1. Сунушталган адабияттардын тизмеси

1. Абдиев К., Мусаева Ч. Жат жазуу жана баяндама жыйнагы. -Бишкек,2008.
2. Абдиев Ш., Сыдыков К. Грамматика боюнча туура жазуунун көнүгүүлөрүнүн жыйнагы. «Мектеп», 1973.
3. Акунова А.Р., Чокошева Б.С. Кыргыз тили. 2-класс.-Бишкек, 2013
4. Акунова А.Р., Чокошева Б.С. Кыргыз тили. 2-класс. Мугалим үчүн методикалык колдонмо.- Бишкек, 2013
5. Акунова А., Чокошева Б.С. «Окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоо». Методикалык колдонмо. -Бишкек, 2010
6. Аликова А.М., Асекова Ж.Д. ЖОЖдогу инсанга багытталган окутуу. -Бишкек, 2012 Амонашвили Ш.А. Балдарга гумандык-инсандык мамиле.-Москва -Воронеж,1998
7. Анарбекова Г. Интерактивдүү ыкмадагы эки сабак. // Кутбилим - сабак.-№ 3.-2006.- 6 -б.
8. Б.Кубаталиева, А.Абыканова, М.Асаналиева. Алиппе. Башталгыч мектептин 1-классы үчүн окуу китеби. 1-басылыш. - Б., 2011
9. Б.Кубаталиева, А.Абыканова, М.Асаналиева. Мугалимдер үчүн методикалык колдонмо. - Б., 2011
10. Бердибаев Э., Рысбекова Б., Сартбаев К. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасы. «Мектеп», 1969
11. Бучукова А. Сан атоочту кайталоо (4-класс). // Кутбилим -сабак.-№ 9.-2006.- 4 -б.
12. Введенская Л.А, Павлова Л.Г. Риторика и культура речи. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2008
13. Кадыров К. Бүгүнкү күндөгү сабакка даярдануунун технологиясы. // Кутбилим .-2007.- 19-январь.- 6 -б.
14. Касымов А. Интерактивдүү оюндар жана ыкмалар. Бишкек, 2003.
15. Маразыкова З. Алиппе.-Бишкек, 1991
16. Мураталиева А. Башталгыч класстардын мугалимдерин даярдоочу педагогикалык факультетинин студенттери үчүн кыргыз тилин окутуунун методикасынан практика-лаборатордук сабактарды өткөрүүнүн методикалык колдонмосу.-Бишкек,1994.
17. Мураталиева А. Башталгыч мектепте этишти окутуунун методикасы.- Бишкек, 2007
18. Осмонкулов А. Эне тилин окутуунун тарыхынан. –Ф., «Мектеп» 1983.
19. Раимбекова М. Башталгыч класстарда синтаксистик материалдарды окутуунун методикасы.- Бишкек, 2009
20. Рысбаев С. «Алиппе». – Бишкек: Мектеп, 2001.
21. Рысбаев С. «Боемо тамгалар». –Бишкек:Мектеп, 2001.
22. Рысбаев С. «Кесме тамгалар». –Бишкек:Мектеп, 2001.
23. Рысбаев С. «Шайыр тамгалар». –Бишкек:Мектеп, 2001.
24. Рысбаев С. 1-класста окуучулардын сабатын ачуунун, сөзүн өстүрүүнүн жана рухий тарбия берүүнүн маселелери.-Бишкек: Педагогика, 2000.
25. Рысбаев С. Башталгыч класстарда кыргыз тилинен жат жазуу жумуштарын жүргүзүүнүн технологияларын өркүндүтүү.-Бишкек, 2007.
26. Рысбаев С. Кыргыз тили. 2-класс.- Бишкек, 2002.
27. Рысбаев С., Исакова И. Кыргыз тили. 3-класс. – Бишкек: Мектеп, 2001.
28. Рысбекова Б. Алиппени окутуунун методикалык көрсөтмөсү.-Фрунзе: Мектеп,1983
29. Рысбекова Б., Сартбаев К. «Алиппе» (6 жаштан). – Бишкек: Мектеп, 1991.
30. Рысбекова Б., Сартбаев К. 1-класстын мугалимдери үчүн методикалык курал. Фрунзе: Мектеп,1973
31. Рысбекова Б., Сартбаев К. Алиппени окутуу жана класстан тышкаркы окуу.-Фрунзе: Мектеп,1973
32. Рысбекова Б., Сартбаев К. Жазуу дептери. 4-класс. –Бишкек, 2001.
33. Рысбекова Б., Сартбаев К. Сабат таблицасы.-Фрунзе: Мектеп,1983
34. Рысбекова Б., Сартбаев К.1-класстын мугалимдери үчүн методикалык курал. Фрунзе: Мектеп,1973
35. Рысбекова Б., Турусбеков С. «Алиппе»(7 жаштан). – Бишкек: Мектеп, 1991.
36. Саалаев Ө. Окутуунун интерактивдүү усулдары. -Бишкек, 2009.
37. Сартбаев К. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуудагы көрсөтмөлүүлүк. «Мектеп» 1972.

38. Сартбаев К. Башталгыч класстардын окуучуларынын стилистикалык каталары жана аларды түзөтүүнүн жолдору. Ф., «Мектеп», 1972.
39. Сартбаев К. Кыргыз башталгыч класстарда сөз түркүмдөрүн окутуунун методикасы. Ф., «Мектеп», 1967.
40. Сартбаев К. Кыргыз мектептеринин башталгыч класстарында класстан тышкары окууну өткөрүүнүн жолдору. Ф.: «Мектеп» 1969
41. Сартбаев К. Кыргыз тилин окутууда колдонулуучу дидактикалык оюндар.-Бишкек, 1995.
42. Сартбаев К. Окуучулардын сөзүн өстүрүү. Ф., «Мектеп», 1963.
43. Сартбаев К., Рысбекова Б. Башталгыч класстын окуучуларын орфографиялык сабаттуулукка жана таза жазууга үйрөтүүнүн методикасы. Ф.: «Мектеп», 1967
44. Сартбаев К., Акунова А., Мураталиева А. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы (Педагогикалык жогорку окуу жайларынын студенттери жана магистранттары үчүн окуу китеби).- Бишкек, 2013.-425 б.
45. Сартбаев К., Үсөналиев С. Орфографиялык сөздүкчө. Ф., «Мектеп», 1967.
46. Смадиярова И. Сабактын эффективдүүлүгүн жогорулатуунун жөнөкөй жолдору. // Кутбилим – сабак.-№ 4.-2006.- 13 -б.
47. Суералиева Д. Сан атооч. Иреттик сан атооч. // Кутбилим -сабак.-№ 4.-2006.- 13 -б.
48. Турдакунов С. Көрсөтмөлүүлүк-сабактын маанилүү бөлүгү. //Мугалимдер газетасы.-1993.-3-декабрь.
49. Турусбеков С., Адиев Ш. 1-4 класстар үчүн кыргыз тилинин таблицалары.-Ф.,1966.
50. «Окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоо». Методикалык колдонмо. -Бишкек, 2010
51. Үмөталиева Б., Сартбаев К., Жакыпов Ж. Педагогикалык окуу жайларда кыргыз тилин окутуунун методикасы.- Фрунзе: Мектеп, 1980.- 131 б.
52. Чокошева Б.С. Башталгыч класстарда сын атооч сөз түркүмүн окутуунун методикасы, Бишкек, 2009
53. Шаелдаева С. 4-класста кыргыз тилин окутуу.-Бишкек, 2008.
54. Шаелдаева С. Кыргыз тили. 4-класс.-Бишкек: Педагогика, 2002.
55. Ысмаилова Ж., Ибраимова К. Таза жазуу. 4-класс. – Бишкек, 2001.

4.2. Нормативдик-укуктук документтердин тизмеси133

1. Башталгыч класстардын программасы. –Бишкек, 2000-2010.
2. Башталгыч мектепте «Эне тилин» окутуу боюнча (1-4-класс) предметтик куррикулум.- Бишкек,2010
3. Орто мектептердин башталгыч класстарынын окуу пландары.// Кутбилим .-2013.-май.- 4 -б.
4. Кыргыз Республикасында орто билим берүүнүн Улуттук Алкактык куррикулуму (долбоор). – Бишкек,2009.
5. Кыргыз Республикасынын мектептеринде предметтик билим берүүнүн Мамлекеттик стандарттары. – Бишкек, 2006.
6. Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүү боюнча Улуттук кеңеш 2013-2017-жылдардын мезгилине Кыргыз республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы.-Бишкек,2013

4.3. Көрсөтмө каражаттар

И.Арабаев атындагы КМУнун Башталгыч класстарда кыргыз, орус тилдерин окутуунун технологиясы кафедрасында жана «Сапаттуу билим» методикалык борборунда дисциплинаны окуп-үйрөнүүгө карата төмөндөгүдөй көрсөтмө, таратма жана дидактикалык материалдар бар.

Сөз өстүрүү жана сабат ачуу боюнча дидактикалык жана таратма материалдар

1. «Сабатка үйрөтүү».
2. «Кызыктуу кубиктер».
3. «Тамгаларды чогултабыз».
6. «Тамгалар тактасы».

7. «Изилдейбиз».
8. «Үйрөнөбүз».
9. «Гүлдесте».
10. Найди сказку.

Сөз өстүрүү жана айлана-чөйрөнү таанытуу боюнча дидактикалык жана таратма материалдар

1. Жыл мезгилдери
2. Үй жаныбарлары
3. Кыргызстандын жаныбарлары. (Жапайы жаныбарлар)
4. «Жер», «Суу», «Аба» панносу.
5. Менин үйүм. Биздин үй бүлө.
6. Боз үй.
7. «Бакча. Огород» панносу.
8. Кыргызстандын символдору.
9. Методикалык карточкалар.

4.4. Окутуунун программалык, техникалык, электрондук каражаттары жана билимдерди текшерүү.

- Компьютердик жана мультимедиялык жабдыктар;
- Видео - аудиовизуалдык окутуу каражаттары;
- Дисциплинанын электрондук китепканасы;
- Дисциплинанын кейс папкалары.
- Электрондук – тесттик программалары
- Интернет-ресурстары.

www.Kyrgyzinfo.ru

www.arunet.kg

www.akunova.25.narod.ru

www.akunova.orgfree.com

6. ДИСЦИПЛИНА БОЮНЧА АР ТҮРДҮҮ ТАПШЫРМАЛАРДЫ АТКАРУУГА КАРАТА МЕТОДИКАЛЫК КӨРСӨТМӨЛӨР

6.1. Студенттер үчүн методикалык көрсөтмөлөр

«Студент» деген терминди латын тилинен кыргыз тилине которгонубузда, «өз алдынча билим алган адам» деген маанини туюндурат. Демек, жогорку окуу жайында адистик билим алып жаткан студенттин ошол билимди алуудагы өз алдынчалыгы өзгөчө мааниге ээ. Ошону менен бирге өз алдынча билим алууну туура уюштура билүү ЖОЖдун окутуу стратегиясынын да өзүнчө багыты болуусу зарыл. Себеби, жогорку мектеп башталгыч жана орто мектептен айырмаланып, окутуу процессин уюштурууда окуу пландарында атайын студенттин өз алдынча иштөөсү (СРС) үчүн сааттарды бөлүштүрөт. Ал сааттар дисциплина боюнча каралган жалпы көлөмдүн күндүзгү бөлүмдө 50%ин, сырттан окуу бөлүмүндө 75%ин түзөт. Ар бир дисциплинага бөлүнгөн аудиториялык (лекция, практикалык жана семинардык) сабактардан тышкары тиешелүү билимди өздөштүрүүсү студенттин өз алдынча таанып-билүүсүнө пландаштырылат. Студент аудиторияга ЖОЖдун окутуучу-профессордук курамынын жетекчилиги астында тиешелүү билим, көндүм адаттарга жетүү менен бирге эле, атайын өз алдынча окуп үйрөнүүсү үчүн да темалар, тапшырмалар сунушталат.

МАКСАТТАР ЖАНА ОКУП-ҮЙРӨНҮҮДӨН КҮТҮЛҮҮЧҮ
НАТЫЙЖАЛАРДЫ ТАКТАП АЛУУ

1-МОДУЛЬ
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ КЫРГЫЗ ТИЛИН ОКУТУУНУН
МЕТОДИКАСЫ ИЛИМ КАТАРЫНДА

ЭКИНЧИ МОДУЛЬ
КЫРГЫЗ ТИЛИ БОЮНЧА ОКУУ ПРОЦЕССИН УЮШТУРУУ

ҮЧҮНЧҮ МОДУЛЬ
1.САБАТТУУЛУККА ҮЙРӨТҮҮНҮН МЕТОДИКАСЫ

2. ЖАЗУУ ЖАНА ТАЗА ЖАЗУУГА ҮЙРӨТҮҮНҮН МЕТОДИКАСЫ

ТӨРТҮНЧҮ МОДУЛЬ ОКУУГА ҮЙРӨТҮҮНҮН ЖАНА КЛАССТАН ТЫШКАРКЫ ОКУУНУ УЮШТУРУУНУН МЕТОДИКАСЫ

V МОДУЛЬ 1. БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ ГРАММАТИКАНЫ ОКУТУУНУН МЕТОДИКАСЫ

VI МОДУЛЬ
2.БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ ГРАММАТИКАНЫ
ОКУТУУНУН МЕТОДИКАСЫ

VII МОДУЛЬ
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ ТУУРА ЖАЗУУГА
ҮЙРӨТҮҮНҮН МЕТОДИКАСЫ

VIII БӨЛҮМ
БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТЕ ОКУУЧУЛАРДЫН ОКУУ ЖЕТИШКЕНДИКТЕРИН
БААЛООНУ ЖҮРГҮЗҮҮ

ПРАКТИКАЛЫК/ЛАБОРОТОРИЯЛЫК САБАКТАР Адистик компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу

1-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн көнүгүүлөр жана тапшырмалар

- Лекциялардын материалдарын окуп-үйрөнүү, өзүн-өзү текшерүү үчүн суроолорго жооп жазуу;
- Керектүү маалыматтарды конспектилөө, портфолио чогултуу;
- "Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуу" деген темада эссе жазуу;
- "Э. Арабаевдин жана анын ишин улантуучулар" деген темада доклад жазуу.

Өз алдынча
иштөө

- Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасынын башка ишмдер менен болгон байланышы боюнча кластер түзүп көркөм жасалгалоо;
- Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын өнүгүшүнүн жана изилденишинин хронологиялык пизмесин түзүү (1911-2013-ж).

Жупта
иштөө

- 4 топко бөлүнүп башталгыч мектепте кыргыз тилинин максаты, милдети, мазмунунун ар бир класс боюнча kurikulumда берилиши боюнча талдоо, презентация;
- 4 топко бөлүнүп башталгыч мектептер үчүн түзүлгөн "Алиппе", "Кыргыз тили" (2-4-кл.), окуу китептери боюнча буклет иштеп чыгуу жана презентациялоо.

Топто иштөө

Адистик компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу

2-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн көнүгүүлөр жана тапшырмалар

- Керектүү маалыматтарды конспектилөө, портфолио чогултуу;
- Кыргыз тилин окутууда колдонулуучу методдордун классификациясы боюнча кластер, схема, таблица, карточкаларды түзүү;
- Кыргыз тилин окутууда колдонулуучу каражаттар тууралуу буклет иштеп чыгуу;
- Аралаш сабактын план конспектинин иштеп чыгуу.

Өз алдынча
иштөө

- Кыргыз тилин окутууда колдонулуучу окуу китептерин, куралдарын, оюн ыкмаларын демонстрациялоо;
- "Кут билим" газетасына жарыяланган бир сабакты алып, анда колдонулган методдорду талдоо;
- Көрсөтмө куралдардын түрлөрү боюнча бөлүшүп алып, жаратуу, колдонуу;
- Иштелип чыккан план конспектерди талдоо.

Жупта иштөө

- Бирден салттуу жана интерактивдүү методду жана аларды колдонуунун эрежелерин презентациялоо;
- Методдордун классификациясы тууралуу стенддердин көргөзмөсүн уюштуруу;
- Имитациялык сабактарды өткөрүү жана талкуулоо;
- Сабакка анализ берүү баракчаларын компьютерге басып жасалгалоо, алардын колдонулушун демонстрациялоо.

Топто иштөө

**Компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу
3-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн
көнгүүүлөр жана тапшырмалар**

- Керектүү маалыматтарды конспектилөө, портфолиого чогултуу;
- "Э.Арабаев-тунгуч агартуучу" деген темада реферат жазуу.
- Керектүү маалыматтарды конспектилөө, портфолиого чогултуу;
- "Алиппе маір амынын" план-сценарийин иштеп чыгуу.

Өз алдынча иштөө

- Окутуунун дидактикалык принциптери боюнча схема түзүп көркөм жасалгалоо;
- Бул принциптердин мектеп практикасында колдонулушун түшүндүрүү.
- Сабатка үйрөтүүдөгү тамга, муун, бүтүн сөз, талдоо-жыйноо методдорун өзгөчөлүктөрү боюнча кластер түзүү, көркөм жасалгалоо.

Жупта иштөө

- 4 топко бөлүнүп башталгыч мектепте кыргыз тилинин максатын, милдетин, мазмунун ар бир класска тууралап, иштеп чыгуу жана презентациялоо.
- Ар бир топто С.Турусбеков менен Б.Рысбекованын, К.Сартаевдин, З.Маразыкованын, С.Рысбаевдин, Б.Кубаталиева ж.б. "Алиппе" окуу китептерин талдап, презентациялоо.

Топто иштөө

**Компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу
4-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн
көнгүүүлөр жана тапшырмалар**

- Керектүү маалыматтарды конспектилөө, портфолиого чогултуу;
- "Менин сүйүктүү мугалимдин сабактары" деген темада эссе жазуу.
- Сабактын түрлөрү боюнча кластер, схема, таблица, карточкаларды иштеп чыгуу.

Өз алдынча иштөө

- Мугалимдин сабакка даярдануусунда жетекчиликке ала турган документтер тууралуу суроолорду түзүү;
- Суроо-жооп викторинасын уюштуруу. Бирдей темада стандарт жана стандарттык эмес сабактардын пландарын мугалимдердин иш-тажрыйбаларынан табуу;
- Венндин диаграмма сыякма сыяк колдонуу менен салыштыруу.

Жупта иштөө

- «Эне пин» боюнча предметтик куррикулум (1-4-класстар үчүн, Б., 2009) темасында чон топто талкуу уюштуруу;
- 4 топто ар бир класска календарлык план иштеп чыгуу, презентациялоо;
- 3 топто билим берүүчүлүк, өнүктүрүүчүлүк, тарбиялык максатын окуучунун позициясынан коюу, SMART критерийин менен текшерүү жана презентациялоо.

Топто иштөө

Компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу

5-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн көнүгүүлөр жана тапшырмалар

- Керектүү маалыматтарды конспектилөө, портфолиого чогултуу;
- "Грамматикалык материалдар башталгыч класстардын окуучуларына керекпи?" деген темада эссе жазуу;
- "Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутууда грамматикалык материалдардын мазмуну" деген темада доклад жазуу.

Өз алдынча
иштөө

- Индукция жана дедукция методу боюнча кластер, вендин диаграммасын түзүү;
- Грамматикалык тема боюнча 2-класстар үчүн бир сабактын план конспектисин иштеп чыгуу;
- Календарлык план боюнча ар бир класста өтүлүүчү грамматикалык материалдардын окуу китебинде бениншичин талдоого алуу.

Жупта
иштөө

- 4 топко бөлүнүп башталгыч мектепте кыргыз тилинин фонетикасы, лексикасы, морфологиясы, синтаксисин боюнча окутулуучу материалдарды ар бир класска туура лап, иштеп чыгуу жана презентациялоо.
- 3 топко бөлүнүп грамматиканы окутууга карата дидактикалык каражаттарды иштеп чыгуу жана презентациялоо.

Топто иштөө

Компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу

6-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн көнүгүүлөр жана тапшырмалар

- Керектүү маалыматтарды конспектилөө, портфолиого чогултуу;
- Фонетикалык, морфологиялык, синтаксистик талдоолорду өздөштүрүү. Башталгыч класстарда бул талдоолорду жүргүзүүнүн жолдорун белгилөө;
- "Менин беш жылдык перспективдүү планым" деген темада эссе жазуу.

Өз алдынча
иштөө

- Грамматикалык көнүгүүлөрдүн түрлөрү боюнча китепчелерди түзүү (окуу китептерин колдонуу менен);
- 3-класс үчүн бир грамматикалык материалды окутуу боюнча сабактын план-конспектисин иштеп чыгуу;
- Модуль ичинде өтүлгөн темалар боюнча аннотация жазуу.

Жупта иштөө

- 5 чакан топко бөлүнүп башталгыч класстарда
- 1) фонетикалык материалдарды окутуу;
- 2) сөз тутумун окутуу;
- 3) лексикалык материалдарды окутуу;
- 4) сөз түркүмдөрүн окутуу;
- 5) синтаксистик материалдарды окутуу боюнча презентация жасоо.

Топто иштөө

Компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу

7-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн көнүгүүлөр жана тапшырмалар

- Керектүү маалыматтарды конспектилөө, портфолиого чогултуу;
- Кыргыз пилинин жазуу эрежелерин окуп-өздөштүрүү;
- "Кыргыз алфавити жана туура жазуу эрежелерин башталгыч класста окутуу" деген темада реферат жазуу;
- Модуль ичинде өтүлгөн темалар боюнча глоссарий түзүү.

Өз алдынча
иштөө

- Орфографиялык көнүгүүлөрдүн түрлөрү боюнча китепчелерди түзүү (окуу китептерин пайдалануу менен);
- Жат жазуу сабактарын уюштуруу боюнча сабактын план-конспектин иштеп чыгуу;
- Жат жазууну текшерүү жана баалоо нормативдери боюнча бири-бирин баалоо;

Жупта
иштөө

- Топторго бөлүнүп жат жазуунун ар башка түрүн алуу сабактын фрагментин уюштуруу;
- Каталардын үстүндө иштөө ыкмаларын демонстрациялоо
- Жат жазууну текшерүү жана баалоо нормативдери боюнча мугалим үчүн көрсөткүч иштеп чыгуу;
- Жат жазуу тексттерин ар бир класка ылайыктап топтоо.

Топто иштөө

Компетенцияларды калыптандырууга машыктыруучу

8-модулдун практикалык, лабораториялык сабактары үчүн көнүгүүлөр жана тапшырмалар

- Керектүү маалыматтарды конспектилөө, портфолиого чогултуу;
- "Инсанга багытталган окутуу" деген темада реферат жазуу;
- А.Акунова, Б.Чокошева. Башталгыч мектепте окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоо. - (Б., 2011) методикалык колдонмосу менен таанышуу.

Өз алдынча
иштөө

- Окуучулар менен кайтарым байланышты уюштуруунун ыкмаларын көрсөтүү;
- Калыптандыруучу, жыйынтыктоочу, баа койбостон баалоону башталгыч мектепте колдонуу ыкмалары менен сабактын иштелмесин иштеп чыгуу;
- Класс журналы, окуучунун күндөлүгү, дептерине баа коюуга машыгуу.

Жупта иштөө

- Чакан топторго бөлүнүп көп кырдуу интеллект теориясын, Глассердин пирамдасын, эске тутуунун ийри сызыгын, Блум таксономиясын колдонуу менен сабактын план-конспектилерин иштеп чыгуу жана имитациялык сабактарды уюштуруу;
- Топтордо окуучулардын билимин баалоо боюнча каражаттарды иштеп чыгуу.

Топто иштөө

СТУДЕНТТИН ӨЗ АЛДЫНЧА ИШТӨӨСҮ ҮЧҮН ТАПШЫРМАЛАР

Жогорку билим берүүнү реформалоонун маанилүү маселелеринин бири болуп студенттердин өз алдынча иштерин күчөтүү эсептелет. Бул коомубуздун заманбап жогорку билимдүү адиске коюлган талабы менен байланышкан, себеби, анын кесиптик турмушунун бүткүл агымы өз алдынча билим алуусу менен тыгыз байланышкан, мында ал ар дайым өтө тездик менен өсүп жаткан маалымат менен иштей билүүсү, аны өздөштүрүп, колдоно билүүсү маанилүү. Акыркы мезгилдерде венгер экономисти М.Шимдин маалыматтары боюнча адамзаттын заманбап билимдеринин көлөмү орточо ар бир 8 жылда эки эсе көбөйүп турат. Ал эми Гартнер Групптун изилдөөсү боюнча «XIX кылымда дүйнөдөгү билимдер ар бир 150 жылда, XX кылымда ар бир 25 жылда, 2010-жылдан баштап бир жылда, 2020-жылдан тарта ар бир 72 күндө эки эсеге көбөйөт». Ошентсе да, ЖОЖдо окутуу өзгөрбөгөн боюнча калууда. Ошондуктан жогорку билим берүүнүн маанилүү проблемасы болуп, студенттердин илимий маалыматтардын ылдам агымында билимин өз алдынча толуктай билүү билгичтигин калыптандыруу эсептелет. Бул жерде Плутархтын акылман сөзүн эстей кетүү ашыкча болбойт: «Окутуучу студентти толтуруп туруучу түтүк эмес, а күйгүзө турган факел» - деп айткан. Окутуу активдүү ой-жүгүртүү, терең сезимдер, чыгармачылыкка багытталуу менен жүргүзүлсө, кызыктуу болот.

Өз алдынча ишти уюштуруу, аны жетектөө – бул ар бир окутуучу үчүн жооптуу жана татаал иш. Активдүүлүккө жана өз алдынчалуулукка үйрөтүү окутуу жана тарбиялоонун бир бөлүгү катары кароо керек. Учурда бул маселе маанилүү, биринчи орунда турат.

Студенттин өз алдынчалуулугун калыптандырууну айтуу менен бири-бири менен тыгыз байланыштуу эки маселени ойлошубуз керек. Биринчиси, студенттин өз алдынча таанып-билүүсүн өнүктүрүү үчүн анын өз алдынча билим алып, өзүнүн дүйнө таанымын калыптандырууга үйрөтүү. Экинчиси алган билимин өз алдынча иш жүзүндө колдоно билүүгө үйрөтүү. Өз алдынча иштөө – бул негизги максат эмес. Ал студенттин терең жана бекем билимге ээ болушунун жана инсан катары өз алдынчалыкка жетишүүсүнүн, акыл жөндөмдүүлүгүнө көнүктүрүүнүн каражаты.

Жогорку окуу жайында лекция, практикалык сабак берген ар бир окутуучу студенттин өз алдынча иштерин өзүнүн жумушчу программасында пландаштырат. Окуу планындагы, саатардын, кредиттердин 50%тен-75%ке чейинки окуу мазмунун көлөмү студент тарабынан өз алдынча алуу үчүн бөлүнгөнүнө карабастан, көптөгөн материалдар өз алдынча окуп-үйрөнүүгө берилсе да, азыркы мезгилге чейин (3-муундун стандартында да) бул маанилүү чаралар үчүн эмгек акы төлөнбөй келет. Ошол себептен, окутуучу бул процессти толук кандуу уюштуруп, анын натыйжасын максаттуу, системалуу түрдө көзөмөлдүккө албайт. Жумушчу программанын, студенттин окутуучу менен аткаруучу өз алдынча иштери деген бөлүмдөрү формалдуу гана жазылып, абстракттуу мамилеге айланган. Ошондуктан, студентте да өз алдынча иштер дегенде темалар боюнча өз алдынча конспект жазуу, же болбосо реферат даярдоо деп бир беткей түшүнүк пайда болгон. Аны аткаруу боюнча, окутуучудан кеңеш алуу, ар кандай формада өз алдынча билимге ээ болуу көндүмдөрүн калыптандырууга аракет да жасабайт. Студенттин өз алдынча таанып билүү жөндөмдүүлүгү төмөнкү деңгээлде болгондуктан көпчүлүгү сессия убагында модуль тапшырууда билимдерин көрсөтө алышпайт. Натыйжада жалпы билимдин 50%ин студент билбейт, бул болсо анын кесипкөй адис болуусун шарттаган теориялык билимдин өзөгүнө ээ болбойт дегендик.

Мындай жагымсыз фактыны жоюу, маселени чечүү үчүн эмне кылуу керек? Биринчиден, окутуучу өзү өз алдынча таанып билүүнүн жашоодогу маанисин аңдап, болочок өзү даярдап жаткан адистин калыптанышындагы анын ролун даана сезиши керек. Өз алдынча таанып билүү – бул жогорку окуу жайындагы ишмердүүлүктүн негизги түрү, таанып билүүсүнүн эң жогорку деңгээли экенин жана ага жетүү үчүн болгон аракетин, жардамын бериши керектигин өзүнүн окуткан дисциплинанын максаты жана милдеттеринин негизи катары карашы зарыл. Ал үчүн студенттин өз алдынча таанып билүүсүн туура уюштуруунун формаларын, методдорун, каражаттарын жакшы билүүсү зарыл.

Негизги компетенциялар – бул ишмердүүлүктүн бардык жаатындагы билгичтиктер жана көндүмдөр. Бул коомдун заманбап жашоо шартындагы атуулдарды даярдоодогу талабы.

Негизги компетенциялардын топтору:

- Бирдиктүү маңыздык (маанилик).
- Жалпы маданий.
- Маалыматтык.
- Коммуникативдик.
- Окуу-таанып билүүчүлүк.

- Социалдык-эмгектик.
- Инсандын өзүн-өзү калыптандыруучулук.

Окуу-таанып билүүчүлүк компетенциялар – бул окуучуну өз алдынча таанып-билүү ишмердүүлүгүнө даяр болуусу. Бүтүндөй окуу процесси бул компетенциянын көндүмдөрүнүн өнүгүүсүн шарттайт билимдердин түрдүү маалымат булактарынан алынып өздөштүрүлүшүнө негизделет.

Компетенттүүлүк – билим, көндүм жана адаттардын жыйындысын актуалдаштыруу, кесиптик функцияларды аткаруу процессинде аларда колдоно билүү. Компетенттүүлүктү – студенттин өз алдынча иштөөсүнүн максаты катарында да кароого негиз бар.

Кесиптик компетенциялар – белгилүү бир кесипке тиешелүү болгон билим, көндүм адаттардын жыйындысына ээ жана аларды ар кандай кырдаалга ылайыктап, өз алдынча толуктап, өзгөртүп, жакшыртып колдоно билүү. Бүткүл дүйнөдө аудиториялык иштер менен өз алдынча иштердин көлөмү 1:3,5 катышты түзөт.

Өз алдынча иштердин формасы аудиториялык жана аудиториядан сырткары болуп бөлүнөт.

1. **Аудиториялык өз алдынча иштер** окутуучунун көзөмөлдүгүндө жүргүзүлөт жана тапшырмаларды аткарууда кеңеш алууга болот.
2. **Аудиториядан сырткары өз алдынча иштер** аудиториялык мезгилден башка убакытта окутуучунун тапшырмасы жана методикалык жетекчилиги менен, бирок түздөн-түз катышуусу болбостон аткарылат.

Студент силлабуста көрсөтүлгөн темалар боюнча жогорудагы таблица боюнча өз алдынча иштөө үчүн тапшырмасынын түрүн табат. Ар бир тапшырманын үч деңгээлдеги түрүнүн бирин тандап тапшырманы аткарат. Ар бир модулда түрдүү багыттагы жана түрдүү деңгээлдеги тапшырмаларды аткаруу менен студент дисциплина боюнча алган билим, билгичтик, көндүмдөрүн бышыктайт, тереңдетет жана өз алдынча таанып-билүү деңгээлин өнүктүрөт.

СТУДЕНТТИН ӨЗ АЛДЫНЧА ИШТӨӨСҮ ҮЧҮН ТАПШЫРМАЛАР СИСТЕМАСЫ

№	Тапшырма жана анын татаалдык деңгээли	1-деңгээл (эске тутуу, түшүнүү, колдонуу)	2-деңгээл (талдоо, баалоо, салыштыруу)	3-деңгээл (чыгармачылык)
1. Окуу-өз алдынча иштер багытында:				
1.	Лекция	Лекциянын материалы менен иштөө	Лекциянын фрагментин өзү түзүү	Лекцияны өзү түзүү
2.	Конспект	Конспект-план Конспект-схема Тесттүү конспект (пайдаланылчу булактардын саны 1-3)	Конспект-план Конспект-схема Тесттүү конспект (пайдаланылчу булактардын саны 3-5)	Конспект-план Конспект-схема Тесттүү конспект (пайдаланылчу булактардын саны 5-10)
3.	Реферат	Реферат-конспект Реферат-резюме	Реферат-обзор	Реферат-доклад
4.	Тезис			
5.	Цитата келтирүү			
6.	Адабияттарды системалаштыруу	Адабияттардын тизмесин түзүү	Библиографиялык тизме түзүү	Аннотацияланган тизме түзүү
7.	Текст менен иштөө	Тексттин мазмуну боюнча кластер, синквейн, пирамидалык окуя, инсерт, Венндин диаграммасын түзүү.	Тексттин мазмуну боюнча жат жазуу, эссе, баяндама, дилбаян жазуу.	Тексттин темасы, идеясына ылайык өзүнүн чыгармасын иштеп чыгуу.
8.	Тексттерге	Түп нускага	Журналдык	Окуу китептерине

	салыштырма талдоо жүргүзүү	салыштырма талдоо жүргүзүү	макалаларды салыштырма талдоо	салыштырма талдоо жүргүзүү
9.	Схема	Тема боюнча таяныч схема	Концептуалдык карта түзүү	Интеллект-карта
10.	Таблица	Тема боюнча таблица түзүү	Хронологиялык таблица	Салыштырма таблица
11	Аннотация	Лекцияга аннотация жазуу	Китепке аннотация жазуу	Тема боюнча китептерге аннотацияланган каталог жазуу
12	Рецензия	Текстке рецензия жазуу	Илимий-популярдуу басылмага аннотация жазуу.	Илимий басылмага аннотация жазуу.
13	Сөздүк менен иштөө	Темага байланыштуу сөздүктүн жардамы менен мисалдарды жазуу	Сөздүктүн жардамы менен тематикалык карточкаларды иштеп чыгуу	Темага байланыштуу сөздүк түзүү
14	Сөздүк түзүү	Тема боюнча терминологиялык сөздүк түзүү	Бөлүм боюнча терминологиялык сөздүк түзүү	Илимдин тармагы боюнча терминологиялык сөздүк түзүү
15	Маалымат жазуу	Глоссарий түзүү	Тезаурус	Энциклопедия
16	Суруолорду түзүү	Окуган текст боюнча жөнөкөй деңгээлдеги суруолорду түзүү.	Окуган текст боюнча жогорку деңгээлдеги суруолорду түзүү.	Окуган текст боюнча кроссворд, сканворд ж.б. иштиктүү оюндарды иштеп чыгуу.
17	Өтүлгөн теманы болочок кесип менен адаптациялоо	Өтүлгөн теманын окуу китептери менен байланышын аныктоо жана ага байланыштуу тапшырмаларды аткаруу	Өтүлгөн теманын окуу китептери менен байланышын аныктоо жана ага байланыштуу көрсөтмө куралдарды, дидактикалык материалдарды иштеп чыгуу	Өтүлгөн теманын окуу китептери менен байланышын аныктоо жана ага байланыштуу сабактын-сценарийлерин пландоо
		Рефлексивдүү күндөлүк иштеп чыгуу жана жүргүзүү	Портфолио түзүү жана чогултуу	Курс боюнча өздүк портфолиосун түзүү
18	Маалыматты издөө жана кайра иштеп чыгууга	Реферат-обзор	Тема боюнча интернетте болгон реферат-тарды талдоо, баалоо	Интернетке рефератты жарыялоо
		Массалык маалымат каражаттарында (гезит, журнал, теле, радио) талкууларды угуу, көрүү.	Массалык маалымат каражаттарында (гезит, журнал, теле, радио) талкууланган маселе-лерге талдоо жүргүзүү	Актуалдуу маселелер боюнча тегерек стол, конференцияларга катышуу.
19	Кызматташып иштөө	Чат аркылуу тема боюнча башка студенттер менен баарлашуу	Электрондук почта аркылуу окутуучу менен консультация алуу	Вебинарларга, конференцияларга катышуу

5.2. Окутуучулар үчүн методикалык көрсөтмөлөр

Окутуунун кредиттик технологиясы Кыргызстан үчүн жаңы болгону менен, дүйнөлүк практикада жогорку билим берүүдө студенттин окуу ишмердүүлүгүн уюштуруусу үчүн жаңылык эмес. Демек, биз даяр жаңы принциптерди жана окутуунун жаңы эрежелери менен таанышып, аны колдонууга гана үйрөнүшүбүз керек.

Окутуунун кредиттик технологиясы – жекелештирүү, билим берүү траекториясын тандоого негизделген, өз алдынча билим алуу деңгээлин көтөрүүгө жана билимдерди чыгармачылык менен өздөштүрүүгө багытталган, окуу материалынын көлөмү кредит түрүндө көрсөтүлгөн билим берүү технологиясы.

Кредиттик системанын максаты – окуп - үйрөнүү ишин жакшыртуу. Үйрөнүүнү жакшыртуу деген «үйрөнүүнү үйрөтүү» ишмердүүлүгүн калыптандыруу, «проблеманы чечүү көндүмдөрүн үйрөтүү» сыяктуу өзгөчөлүктөрдү камтыйт. Бул максатка жетүү үчүн кредиттик системада тандоо боюнча сабактардын саны артат. Ушуну менен студенттердин каалаган темасын тандоо жана кызыккан темаларда изилдөө ишин жүргүзө ала турган убакытка ээ болуу мүмкүнчүлүгү болот. Бул система боюнча окуп бүткөндөн кийин:

- инсандын изилдөөчүлүк жөндөмү өсөт;
- баарын билбесе да, жалпы жонунан проблема чечүүнүн технологияларын жана методологиясын билет;
- өзүнө керек болгон нерселерди өз убагында үйрөнө алат;
- кыйынчылыктардын (билим жагынан) теориялык жактан таанытып, аны чечүү жолдорун издеген инсан калыптанат;
- булардын негизинде пландагандарынын жана изилдегендеринин жыйынтыктарын, өз ойлорун жазуу жүзүндө жана оозеки түрдө толук, туура түшүндүрө алган инсандар калыптанат.

Мына ушул сыяктуу артыкчылыктарынан улам кредиттик системага өтүү билим берүүнүн сапатын өзгөртүүгө көмөк берет.

Окутуунун кредиттик технологиясынын негизги принциптери төмөнкүлөр:

- 1) Студенттин жекече билим алуу траекториясын түзүү;
- 2) Дисциплинаны окуп-үйрөнүүдө студенттин өз алдынча иштөөсүнүн басымдуу болушу;
- 3) Студенттин өз алдынча иштөөсүнүн жыйынтыгын системалуу текшерүү;
- 4) Окуу жетишкендиктерин чогултулган баллдардын системасынын негизинде баалоо.

Көрсөтүлгөн принциптер практикада кандайча ишке ашат?

1. Студенттин жекече билим алуу траекториясын түзүү. Бул принциптин негизинде 1-курстун студенти 1-сентябрга чейин бир окуу жылына ылайыктап жекече окуу планын түзөт. Жекече окуу планы – бир окуу жылы үчүн жыл сайын студент тарабынан өз алдынча түзүлүүчү документ. Анда студент жазылган типтүү окуу планынын негизинде милдеттүү түрдө окулуучу дисциплиналардын жана тандоосу боюнча курстардын тизмеси, кредити көрсөтүлөт. Жекече окуу план ар бир студенттин билим алуудагы траекториясын чагылдырат. Аны түзүүгө студенттин академиялык кызыкчылыгын көздөгөн кафедранын мугалими – эдвайзер жардам берет. 2-жана калган башка курстарда жекече окуу план каникулга кетерге чейин эле түзүлүп, окуу бөлүмүнө тапшырылат. Студенттик жекече окуу планы милдеттүү түрдө окулуучу жана тандоосу боюнча окулуучу дисциплиналардан турат. Бекитилген жекече окуу планын бир жыл ичинде өзгөртүүгө болбойт.

2. Дисциплинаны окуп-үйрөнүүдө студенттин өз алдынча иштөөсүнүн басымдуу болушу. Дисциплина боюнча өздөштүрүлүүчү материалдардын көлөмү кредит менен өлчөнөт. 1 кредит – биздин Кыргызстандагы билим берүү системасында кабыл алынышы боюнча 30 академиялык саатты түзөт. 1 академиялык саат 50 минутага барабар. 1 кредиттин 50%и студенттин өз алдынча иштөөсүнө бөлүнөт. (Казакстанда 1 кредит – 45 саат, анын 15 сааты – аудиториялык, 30 сааты студенттин өз алдынча иштөөсү үчүн бекитилген). 15 саат студенттин окутуучу менен өз алдынча иштөөсүнө, калган 15 сааттык билим студент тарабынан өз алдынча өздөштүрүлөт.

ЖОЖдун негизги милдети болуп студенттин өз алдынча натыйжалуу иштөөсү үчүн зарыл шарттарды түзүп берүү саналат. Ал үчүн ар бир окутуучу өзү окуткан дисциплина боюнча окуу окуу-методикалык комплекстерди (ОМК) түзөт. ОМКда окуу материалынын минимуму, өз алдынча иштелүүчү тапшырмалардын түрү, тапшыруу формасы жана мөөнөтү толук жана так көрсөтүлөт.

3. Студенттин өз алдынча иштөөсүнүн жыйынтыгын системалуу текшерүү.

«Азыркы кыргыз тили» «Башталгыч билим берүү» профилиндеги адистерди даярдоочу негизги дисциплиналардын бири болгондугуна байланыштуу, дисциплинаны окуп-үйрөнүүгө бөлүнгөн

кредиттин өлчөмү жалпы жыйынтык баллга сезилерлик таасир тийгизет. Ошондуктан, студенттин өз алдынча иштөөсүн натыйжалуу уюштуруу үчүн силлабустардын - студенттин окуу программасынын өзгөчө мааниси бар.

Силлабус – дисциплинанын максат, милдеттерин, тематикалык планын, ар бир теманын окутулуш көлөмүн, кыскача мазмунун, өз алдынча иштөөгө тапшырмаларды, консультация алуу убактысын, аралык текшерүүлөрүн мөөнөттөрү, адабияттардын тизмеси, окутуучунун талаптары, баалоо критерийлери так көрсөтүлгөн студент үчүн түзүлгөн дисциплинанын окуу программасы.

Жогорку мектепте билим берүүнүн стандартында адистикке даярдоодо студенттерде төмөндөгүдөй атайын - адистик компетенцияларды калыптандыруу белгиленген:

1. Башталгыч мектепте окуучуларды кыргыз тили, адабий окуу, математика, мекен таануу предметин окутууда зарыл болгон теориялык жана колдонмо методикалык билимге ээ болот;
2. Башталгыч мектепте мамлекеттик стандарттын, куррикулумдун талабына ылайык кыргыз тили, адабий окуу, математика, мекен таануу предметтерин окутуунун ар кандай жолдорун, методдорун, каражаттарын колдоно билет;
3. Окуучулардын окуу жетишкендиктерин жакшыртуу максатында билим берүүнүн салттуу жана жаңы технологияларын өздөштүрөт жана аларды окуу процессинде пайдаланат;
4. Окуучулардын сөз байлыгын, байланыштуу кебин жана логикалык ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүнүн натыйжалуу ыкмаларын билет жана аны турмуш менен байланыштырып ишке ашырат;
5. Башталгыч мектепте кыргыз тили, адабий окуу, математика, мекен таануу предметтери боюнча окуучулардын таанып билүү кызыкчылыктарын эске алуу менен класстан тышкары ар кандай формадагы иш-чараларды уюштурат;
6. Башталгыч мектепте окуучуларды мектепке даярдоо программасын өздөштүрөт жана окуу курсту уюштура билет жана жүргүзөт;
7. Физиологиялык жана психологиялык жактан өзгөчөлөнгөн балдар менен иштөөнүн теориясын жана методикасын үйрөнөт жана инклюзивдик билим берүүнү ишке ашырат;
8. Кенже мектеп балдарына ылайыкталган көрсөтмө куралдарды жасап, аларды сабактын максатына жараша колдоно билет;
9. Окуучулардын билимин баалоо жана жыйынтыктарды талдоонун жолдорун, ыкмаларын, каражаттарын өздөштүрөт жана окуучулардын окуу жетишкендиктерин түзөтүүнүн жана жакшыртуунун үстүндө иштей билет;
10. Билим берүү тармагында болуп жаткан өзгөрүүлөргө, коомдук-социалдык шарттарга, мектептин багытына жана класстын өзгөчөлүгүнө ылайык башталгыч мектептердеги предметтер боюнча окулуучу курстарды адаптациялап түзүп жана талапка ылайык окуу процессин уюштура билүүгө жөндөмдүү.

Студенттер белгиленген компетенттүүлүктөрдүн ичинен башталгыч мектепте эне тилин жана адабиятын окутууга тиешелүү атайын компетенцияларга төмөндөгүдөй дисциплиналарды үйрөнүү жана практикалардан өтүү аркылуу жете алышат:

1. Тил илимине киришүү
2. Азыркы кыргыз тили
3. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы
4. Туура жазуунун практикumu
5. Грамматикалык талдоолорду жүргүзүүнүн практикumu
6. Башталгыч мектепте сөз өстүрүүнүн теориясы жана методикасы
7. Башталгыч мектепте түшүндүрүп окутуунун теориясы жана методикасы
8. Көркөм окуу
9. Балдар риторикасы
10. Дүйнөлүк көркөм маданият
11. Билим берүүнүн жаңы технологиялары
12. Таанышуу, педагогикалык, мамлекеттик практикалар

Булардын ичинен «Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасы» негизги предмет катары 5-семестрден 8-семестрге чейин окутулат. Негизги максат - студентти эне тилинин бардык бөлүмдөрүн өздөштүргөн, сабаттуу жазып, сүйлөй билген, лингвистикалык терең билимдүү адис катары чыгаруу менен ошол эне тилинин, адабий окуунун мазмунун окуу программасынын талабына ылайык башталгыч мектептин окуучуларына жеткирүүнүн жолдорун, ыкмаларын үйрөтүү.

Билим берүү тармагына сүңгүп жана сиңип кирип жаткан инсанга багытталган окутуу технологиясын, окутуунун интерактивдүү методдорун мектеп баскычында эле активдүү

колдонбостон, ЖОЖдо билим жана тарбия алып жаткан студенттин таанып билүү ишмердүүлүгүн өөрчүтүүнүн, билим алууга болгон активдүүлүктү жана кызыгууну арттырган формалардын бири катары системалуу түрдө колдонуу аркылуу окутуунун эффективдүүлүгүн арттырууга жетишүүгө болот. Практикалык, семинардык сабактар - теманы тереңдетип өздөштүрүүнү шарттаган окуу сабагынын бир түрү. Семинардын спецификалык өзгөчөлүгү катары анын студент тарабынан өз алдынча аткарылгандыгы (окутуучунун сунуштары менен) баяндама, доклад, рефератты коллективде талкуулоосу эсептелет. Мына ушул максатта «Башталгыч билим берүүнүн педагогикасы жана методикасы» адистигинде «Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасы» курсу боюнча өтүлүүчү лекциялык жана практикалык сабактардын иштелмесин сунуштайбыз.

I. Лекция

Тема: Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуудагы окутуу ишмердүүлүгүнүн түрлөрү.

План: 1. Инсанга багытталган окутуу.

2. Инсанга багытталганыштердин түрлөрү.

3. Башталгыч мектепте колдонулуучу окутуу ишмердүүлүктөрү.

Тезистер:

- Окуучуларга багытталган окутууда басым окутууга эмес, окуучулардын үйрөнүү натыйжаларына жана материалды өздөштүрүүсүнө жасалат. Ал окутуу жана үйрөнүү жагдайларын талап кылат, ал окуучулардын тажрыйбасын көңүлдүн борборуна жайгаштырат.
- Мугалимге жана окуучуларга багытталган ыкмалар. Мугалимге багытталган ыкмаларды пайдалануудагы көйгөйлөр.
- Инсанга багытталган окутуудагы артыкчылыктар:
- **Мугалим** окуучуларга маалыматка жетүүгө жана аны иштеп чыгууга жардам берүү менен фасилитатор катары аракеттенет. Бул класста —**а** иштөөнү (анткени окуучулар кылдат түзүлгөн тапшырмаларды өздөрүнүн чечүүсү жана өздөрүнүн классташтары менен кызматташтыкта чыгарышына мугалимдин байкоосу алдында жиберилет), бирок сабакка даярдануу жана окуучулардын ишин баалоо үчүн көбүрөөк класстан тышкаркы иштерди аткарууну түшүндүрүшү мүмкүн.
- **Окуучу окуп-үйрөнүүдөгү жоопкерчиликти** өздөрүнө алышат. Билимге активдүү умтулушат (сураолорду берет, өздөрү үчүн маалыматтарды табат). Алдыларына коюлган проблеманы/маселени чечүү максатында өздөрүнүн мугалимдери, классташтары менен биргелешип аракеттенүү аркылуу жана түрдүү булактардан чогултулган маалыматтардын жардамы менен билимдерди түзүшөт (байланыштарды түзүүгө аракеттенишет, буюмдун маңызын түшүнүүгө аракеттенишет, алардын маанисин түшүнүшөт). Окуучулар жекече иштөөчү убакыт, бирок көбүнчө мугалимдин байкоосу астында алардын анча чоң эмес топтордо кызматташуусу зарыл.
- Инсанга багытталган иштердин түрлөрү:
  1. **Ырастоо менен макул болуу же макул болбоо. Туура/туура эмес ырастоо.**
  2. **Мээге чабуул коюу.** Тема боюнча болушунча көбүрөөк сандагы идеяларды топтоо; класс теманы билээрин же сезээрин аныктоо.
  3. **Категориялар боюнча классификациялоо/бөлүү.** Окуучулар категориялар боюнча ырастоолорду алардын айтып берүүлөрү жолу менен тема боюнча эмнелерди билээрин же эмнелерди ойлоп жаткандарын аныктоо.
  4. **Маалыматтарды берүү.** Окуучулар таблицаны толтуруу, бир нерсе жазуу ж.б. үчүн окулган же угулган тексттен тиешелүү маалыматты тандап алууга тийиш.
  5. **Жарыш окуу.** Окуучулар кыйла толук сүрөттөлүштү түзүү үчүн тиешелүү маалыматты тандоого жана аны башкалар менен бөлүшүүгө тийиш.
  6. **Бир-бирине туура келген фактыларды, сунуштарды, предметтерди ж.б. тандап алуу.**
  7. **Дискуссия- пирамида.** Окуучулар тапшырманы жекече аткарышат. Андан кийин алар тил табышуу үчүн салыштырышат жана түгөйлөрдө талкуулашат. Андан ары тил табышууга жетишкенге чейин 4 окуучудан турган топтордо талкуулашат.
  8. **Проблемаларды чечүү.** Чечүү үчүн реалдуу, типтүү проблеманы сунуштоо.
  9. **Ранжирлөө.**
  10. **Ролдук оюн (симуляция).** Болушу мүмкүн болгон кырдаалдарды, проблемаларды түзүү, ролдук оюндар аркылуу алардын чечимдерин издөө жана жолдорун баалоо.

11. **Ырааттуулукту сактоо.** Окуялардын кыйла туура келген ырааттуулугун изилдөө.
12. **Анкеталоо.** Бири-бири жөнүндө же кандайдыр бир тема боюнча маалымат чогултуу.
13. **Дебаттар.** Тема боюнча түрдүү пикирлерди билдирүү, пикирлерди негиздөө, башка көз караштарды түшүнүү.
14. **Долбоор.** Адатта бул түрдүү көндүмдөрдү талап кылуучу көлөмдүү тапшырма: кандайдыр бир теманы изилдөө менен жекече иштей билүү, маалыматты тандай жана пайдалана билүү, изилдөөнүн жыйынтыгын жазуу жана оозеки түрдө айта билүү.
15. **Оюндар.** Тилдик материалдарды, конкреттүү темаларды оюн аркылуу практикалоо.
  - Башталгыч мектепте колдонулуучу окутуу ишмердүүлүктөрү. Окутуу ишмердүүлүктөрүн окуучунун жаш өзгөчүлүгүнө, сабактын формасына жана максатына, өтүлүүчү материалдын мазмунуна ылайыктап тандоонун зарылдыгы.
  - 1-4-класстарда кыргыз тили сабагынан окуучуга багытталган окутуунун түрлөрүн пландаштыруу, колдонуу жана анализдөөнүн жол-жоболору. Сабакта колдонулуучу каражаттарды, материалдарды чогултуу жана иштеп чыгуу практикасынан.

Убакыт	Ишмердүүлүк/ кадамдар Мугалимдин/студенттин иш-аракеттери	Комментарийлер/ ресурстар
5 мин	Студенттерге теманы жарыя кылуу: Бүгүнкү сабактын темасы: «Окутуу ишмердүүлүгүнүн түрлөрү жана аларды башталгыч класстарда колдонуу». Сабактын максаты жана баалоо критерийлери жөнүндө билдирүү жасоо.	Филипчартка маркер менен алдын-ала жазып даярдоо
5 мин	Студенттерге « Мугалимге жана окуучуга багытталган окутуу ишмердүүлүктөрүнүн өзгөчөлүктөрү кайсылар? » деген суроону коюу. Студенттердин ойлорун доскага жазып туруу. Андан соң суу куюлган графин менен бош чыны алып: Мугалимге багытталган окутуу ишмердүүлүгүндө мугалимдер окутуу процессин багыттоо жана окуучулардын билимге жетишин (маалыматка) контролдоо менен маалыматтын борбору катары кызмат кылат. Басым дээрлик эмне изилденерине (мазмунуна) гана жасалат. Мугалимдер билимдер (маалыматтар) менен толтурулган идишти элестетет. Окуучулар — бш » чыны катары каралат. Мугалимдер ушундай бош чыныны билим менен толтурушат. Окуучулардын өздөрүнүн үйрөнүүсү кошумча процесс катары каралат. Башкача айтканда анча чоң эмес бөлүктөргө бөлүнгөн билимдер чыныга акырындык менен чыныны толтуруу үчүн аз-аздан куюлат. Ал эми окуучуга багытталган окутуу ишмердүүлүктөрүндө окуучулар бош идиш катары каралбайт. Алардын өздөрүнүн тиешелүү деңгээлдеги тажырыйбасы бар, аны мугалимдин коштоосунда өөрчүтө алат. Мугалим билимди даяр нерсе түрүндө — уюп » койбостон, өз алдынча издентип, ойлонуу, бири-бири менен толуктоо жолу менен жеткирет» деп демонстрация кылуу.	Алдын-ала бош чыны, суу толтурулган графин идиш даярдап коюу.
20 мин	Текст менен иштөө: «Инсанга багытталган иштердин (тапшырмалардын) түрлөрү: мектепте окутуу» деген текстти толук таратып берүү. Студенттер өз алдынча 5 мүнөт текстти окуп таанышышат. Андан соң, «Ушул ишмердүүлүктүн кайсы түрлөрүн жана кандай формада башталгыч мектепте «Алиппе» сабагында колдонууга болот жана болбойт?Эмне	15 даана «Инсанга багытталган иштердин (тапшырмалар-дын) түрлөрү: мектепте окутуу» деген тексттин көчүрмөсү;

	үчүн?» деген суроону коюу. Студенттерди 1ден 4кө чейин санатып 3чакан топко бөлүү. Суроо боюнча топтордо талкууга 5 мүнөт убакыт берүү. Жоопторду презентациялоого ар бир чакан топко 2 мүнөт берүү.	
5-10 мин.	Интерактивдүү оюн.«Калем сап» 1) Студенттер 2 чакан топко бөлүнөт. Столдун бетинен тоскоол болчу нерселер бардыгы алынып салынат. 2) Ар бир столдун бетинде студенттердин санына жараша калем саптар коюлат. 3) Окутуучу ар бир столдун бетиндеги калем саптардын санын 1ге азайтат. Демек, ар бир топто бирден студентке калем сап жетпей калат. 4) Окутуучу өтүлгөн темадагы таяныч сөздөрдү катыштырып, ангеме айтып берет. Студенттердин ар бири таяныч сөздү угар замат бир калем сапты заматта алышы керек. 5) Кимге калем сап жетпей калса, ал оюндан чыгат.	Доскага таяныч сөздөр алдын-ала жазылат же илинет. Студенттердин таяныч сөздөрдү өздөштүрүүсүнө байкоо жүргүзүү.
15 мин	Топто иштөө: 1ден 5ке чейин санатуу менен студенттерди 3 чакан топко бөлүү. Тандалган окуу ишмердүүлүктөрүн 1-класстын окуучуларынын окуу процессинде колдонуусу боюнча имитациялык сабак иштеп чыгуу, көрсөтүү. Мисалы: 1-топто –«Юн» (Алиппеге чейинки мезгил). 2-топто –«Бири-бирине туура келген фактыларды, сунуштарды, предметтерди ж.б. тандап алуу» (Алиппе мезгили). 3-топто –«Проблемаларды чечүү» (Алиппеден кийинки мезгил). Студенттер 10 мүнөттүк чакан топтогу талкуудан соң, сабактын фрагментинин планын, темасын, жүрүшүн, анда колдонулуучу тапшырманын жана методдун түрлөрүн жазышат жана 1-класстын окуу процессинен ролдук оюн аткаруу менен көргөзүшөт.	3 филипчарт, түстүү маркерлер Топтогу иштерге байкоо жүргүзүү. Сабактын фрагменттери да топторго сунушталса болот.
15 мин.	Ар бир топтун презентациясы боюнча башка топтун студенттери суроо беришет, талкууланат жана бааланат.	Ар бир ой өзүнчө баалуу!
10 мин	Окутуучу сабактын темасына, максатына, баалоо критерийлерине кайрылып студенттердин жетишкен натыйжалары боюнча жыйынтык чыгарат. Сабактын жүрүшү тууралуу өз ойлорун билдирүү үчүн студенттерге суроо баракчасы таралат.	Суроо баракчалары алдын-ала даярдалат.

II. Практикалык сабак

Тема: Окутуу ишмердүүлүгүнүн түрлөрү жана аларды башталгыч мектепте колдонуу

Максаттар:

1. Студенттер инсанга багытталган окутуу ишмердүүлүктөрүнүн артыкчылыктарын түшүнүшөт.
2. Башталгыч класстарда колдонулуучу окутуу ишмердүүлүктөрүнүн түрлөрүн аныкташат.
3. Тандалган окутуу ишмердүүлүктөрүн сабакта колдонууну практикалашат.
4. Сабакта колдонулган окутуу ишмердүүлүгүн анализдешет, баалашат.
5. Портфолио материал топтоо менен өз алдынча теманы өздөштүрүүнү улантышат.

Колдонулган методдор: Мээге чабуул коюу, демонстрациялоо, чакан топто иштөө, талкуу, интерактивдүү оюн, байкоо, ролдук оюн, баалоо, сурамжылоо.

Таяныч сөздөр: Инсанга багытталган окутуу, окутуу ишмердүүлүктөрү, тапшырманын түрлөрү, методдун өзгөчөлүгү, методдун артыкчылыгы, ишти уюштуруу, класста колдонуу, баалоо, анализдөө, окуучунун ийгилиги, мугалимдин ийгилиги, колдонулуучу каражаттар, убакытты туура пайдалануу, алиппеге чейинки мезгил, алиппе мезгили, алиппеден кийинки мезгил.

Баалоо критерийлери:

1. Студенттин инсанга багытталган окутуу ишмердүүлүктөрүн аңдап билүүсү;
2. Окутуу ишмердүүлүктөрүн башталгыч класстар үчүн колдонууга ыңгайлуу формада сунуштай алышы;
3. Берилген тапшырмаларды аткаруудагы топтогу иш-аракети;
4. Темага тиешелүү таяныч сөздөрдү өздөштүрүшү;
5. Өзүн-өзү жана башканы баалоосу.

Студенттин өз алдынча иштөөсү үчүн суроолор жана тапшырмалар:

1. —Суроолорду берүү менен гана окутабыз” деген принципке негизделген Сократтын методу жөнүндө конспект жазуу. Бул методду —Алиппе” сабагында колдонууга болобу?
2. Окутуу ишмердүүлүгүнүн түрлөрү боюнча кластер, буклет түзүү;
3. Башталгыч класстарда колдонулуучу окутуу ишмердүүлүгүнүн түрлөрүнө ылайыктап 3төн тапшырма түзүү, аларды карточкаларга жазуу;
4. Окуу ишмердүүлүгүнүн түрлөрүнө карата сүрөттөрдү, таблицаларды, дидактикалык материалдарды чогултуу;
5. Окуу китеп, окуу курал, методикалык колдонмо, гезит-журналдардан темага ылайыктуу материалдарды (ксерокопиясы) портфолиога чогултуу.

III. Текшерүү үчүн суроолор:

1. Мугалимге жана окуучуга багытталган окутуу ишмердүүлүктөрүнүн айырмачылыктары кандай деп ойлойсуңар?
2. Сабакты уюштурууда ишмердүүлүктүн кайсы түрлөрү көп колдонулат жана кайсынысы көп колдонулбайт деп ойлойсуңар? Эмне үчүн?
3. Сага ишмердүүлүктүн кайсы түрү жакты? Эмне себептен?

IV. Адабияттар:

1. Рысбаев С. —Алиппе”.-Бишкек, 2008
2. Рысбаев С. 1-класста окуучулардын сабатын ачуунун, сөзүн өстүрүүнүн жана рухий тарбия берүүнүн маселелери.-Бишкек: Педагогика, 2000.
3. Саалаев Ө. Окутуунун интерактивдүү усулдары. –Бишкек,2009
4. Тапшынар М., Алимбеков А. Окутуунун жалпы методдору.- Бишкек, 2004.
5. Эсеналиева К. Глобалдык билим берүүнүн алкагында 5- жана 6-класстардын кыргыз тили жана адабияты боюнча сабактардын планынын модели.-Бишкек, 2002.
6. Касымов А. Интерактивдик методдор жана оюндар. Бишкек, 2008.
7. «Кут билим», «Кут билим-сабак», «Мектеп», «Супер-инфо», «Начальная школа» газета-журналдары.

Дистанттык окутуу боюнча.

«Балдарды мектепке даярдоо» дисциплинасы боюнча программалары (окутуучу жана студент үчүн) . Бул курс окуу планы боюнча күндүзгү бөлүмдө 2- семестрде, ал эми дистанттык окутууда 5- семестрде окутулат. Ал үчүн окутуунун кредиттик жана дистанттык технологиясына негиздеп окутуу боюнча конкреттүү программалар түзүлүп, ар бир бөлүмдүн мазмуну толук чагылдырылып, курсту үйрөнүүнүн максат, милдеттери баса белгиленген, студентке бул курсту өз алдынча өздөштүрүүдө көрсөтмө, жолдомо катары милдет аткарат.

Окуу китептери, окуу куралдары, методикалык колдонмолордун электрондук варианттары. «Балдарды мектепке даярдоо» бардык бөлүмдөрү боюнча электрондук курстар түзүлүп, ага лекциялардын тексттери, практикалык машыгуу үчүн көнүгүүлөр, тапшырмалар системасы, студенттердин өз алдынча кошумча окуусу үчүн темалар, курс боюнча жазылуучу текшерүү, курстук, дипломдук иштер тематиксы, тиешелүү адабияттар, тесттин варианттары камтылган. Студент үчүн лекцияларды өздөштүрүү, өз алдынча иштерди аткаруунун методикалык көрсөтмөлөрү берилет. Электрондук китептер аудио, видео тиркемелери менен коштолуп, студенттердин билим алуусунун натыйжалуу болуусун шарттайт.

Электрондук лекциялар – дисциплинанын окуу мазмунун толук камтылган, окутуу көлөмү, максаты эске алынуу менен түзүлгөн жана компьютерге терилип, CD-DVD дисктерге жазылган лекциянын тексти. Студент электрондук лекцияларды аудиторияда, үйдө, компьютер залында өз алдынча, өзүнө ыңгайлуу мезгилде окуй ала турган (салттуу лекциялардан) артыкчылыкка ээ. Электрондук лекциялар аркылуу окутуучунун түздөн-түз катышпоосу менен деле студент материалды өз алдынча таанып билет, өздөштүрөт. Ошондуктан окутуучу өзү окуткан дисциплина боюнча лекциялардын толук, мазмундуу курсун түзүп, аны компьютерден тердирип, атайын дисктерге сактап, ЖОЖдун компьютердик классындагы базага жаздырып студенттин каалаган учурда колдоно алгыдай мүмкүнчүлүк түзүлөт. Бул нерсе сабак калтыруу, окуу китеби жетишсиздик өңдүү проблемаларды да чечүүгө жардам берет.

Курс боюнча көрсөтмө куралдар. Электрондук китеп сөзсүз түрдө көрсөтмөлүүлүк менен коштолушу керек. Дисциплинанын ар бир бөлүмү боюнча таблицаларды, таяныч схемаларды, дидактикалык материалдарды колдонуу менен студенттин билим алуусуна жеңилдик болсо, компьютер техниканын мүмкүнчүлүгү менен аны абдан көркөм, жеткиликтүү, натыйжалуу формада сунуштоого болот

Видеолекция - традициялык аудиториядагы лекциядан айырмаланып студент менен окутуучунун жандуу пикир алышуусу болбой. Бирок мындан башка бир топ артыкчылыктары бар. Лекцияларды жазуу үчүн CD-ROM дисктери колдонулат. Жаңы маалымат технологияларын колдонуу мисалы, мультимедиа аркылуу лекцияларды көркөм жана көрсөтмөлүү кылат. Лекцияларды түзүү үчүн видео каражаттарын да активдүү колдонууга болот. Мындай лекцияларды каалаган убакытта жана аралыкта угууга болот жана материалды конспектилөө талап кылынбайт.

Дистанттык окутуудагы консультация - өз алдынча билимге ээ болуп жаткан студенттин окуу процессине жетекчилик кылуу жана жардам берүү. Ал үчүн үй же мобилдик телефон, электрондук почта колдонулат. Педагогдун окутуп жаткан студентинин жеке сапаттарын (интеллектин, көңүл буруусун, эске тутуусун, кабыл алуусун, ой жүгүртүүсүн ж.б.) баалоого жардам берет.

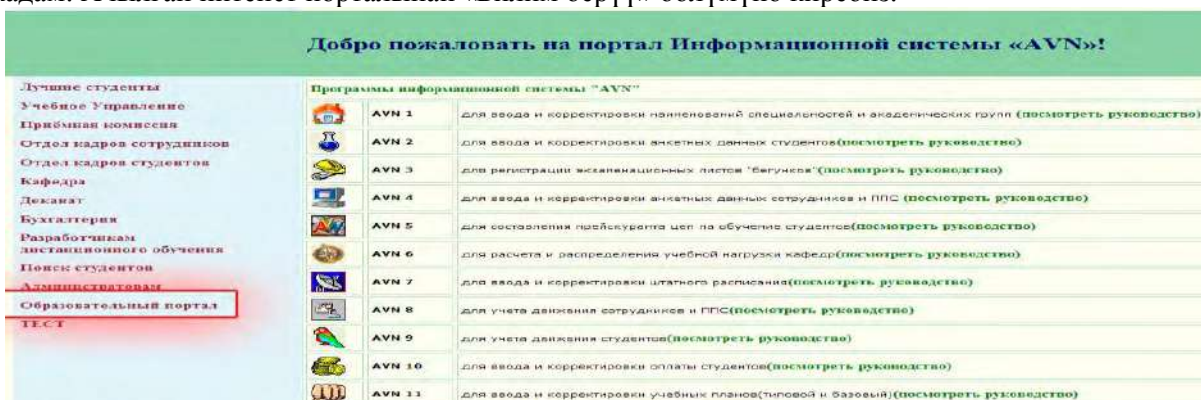
Практикалык, семинардык сабактар үчүн таратма материалдар. Студенттин алган теориялык билимдерин иш жүзүндө колдонууга көнүктүрөт, машыктырат. Студент таратма материалдардын жардамы менен ар кыл көнүгүүлөрдү аткарат, жупта. топто иштөөгө, иштиктүү оюн аркылуу кесибине көнүгөт.

И.Арабаев атындагы КМУнун дистанттык технология менен окутууда компьютердик технологияны колдонуу менен сунуштаган программанын мисалында даярдалган кейс папкаларды интернет мейкиндигине жайгаштыруунун технологиясы:

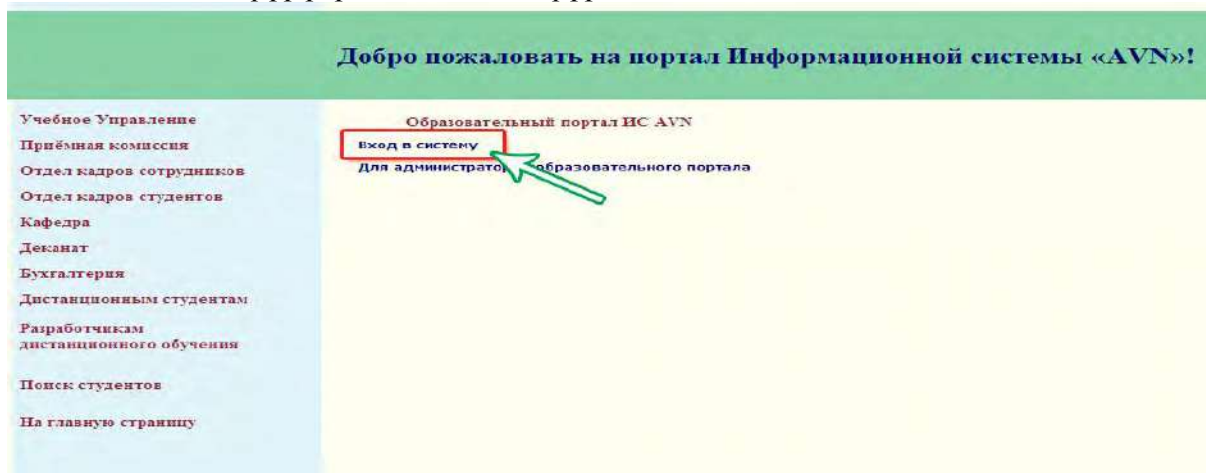
1-кадам: Интернет браузер аркылуу веб сайтты ачабыз. www.avna.mega.kg

2-кадам: Ачылган интернет порталынан «Билим берүү» бөлүмүнө киребиз.

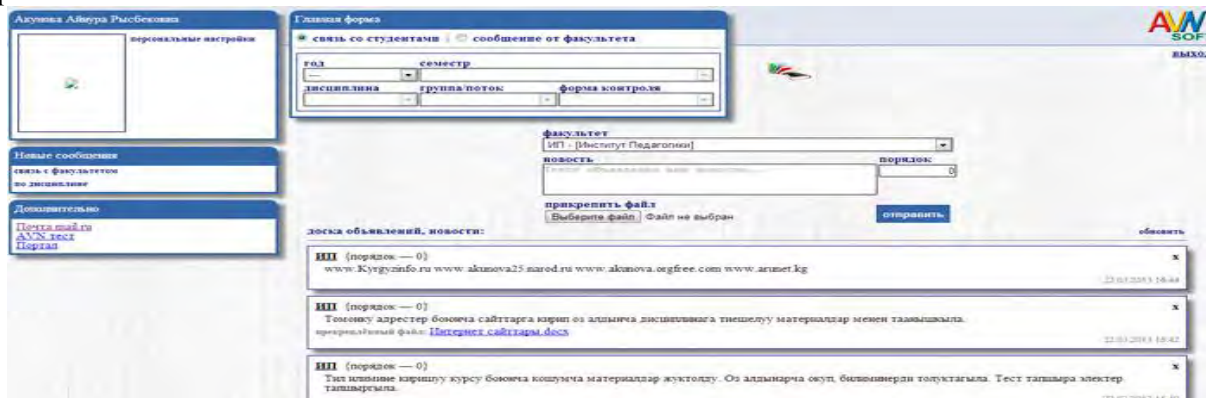
3-кадам: Системага кирүү үчүн «Системага кирүү» деген ссылканы басабыз.

4-кадам: Система ачылган соң, сайттын администратору же окуу координаторунда бекитилген өздүк логин менен жашыруун белгини жазабыз.

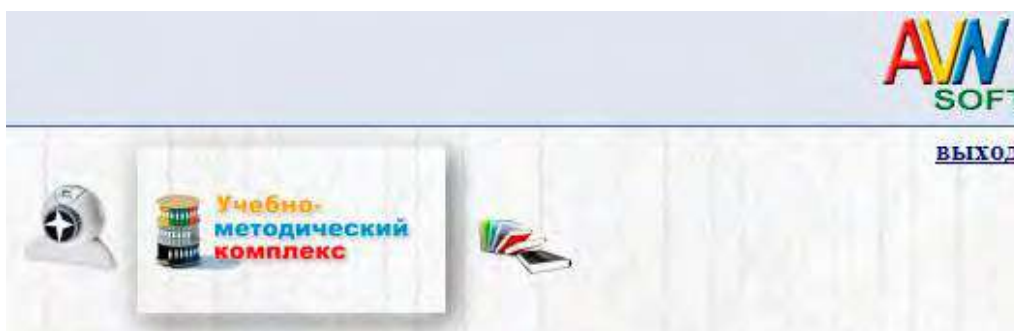

5-кадам: Эгерде маалыматтарды туура жазсаңар, система силерди ички мейкиндикке кирүүгө уруксат берет.

6-кадам: «Негизги форма» деген модалдык терезеден керектүү окуу жылын, семестрди, дисциплинаны, группаны, текшерүүнүн формасын тандап коёбуз.

7-кадам: Сайттын жогорку оң бурчунда жайгашкан «Окуу-методикалык комплекс» деген ссылканы басабыз.

Төмөнкүдөй модалдык терезе ачылат.

8-кадам: «ОМКнын тиби» ссылкасын басканда, силлабустун структуралык бөлүктөрү көрүнөт. Керектүү бөлүмдү тандап, «Файлды тандаңыз» деген кнопканы басып, электрондук материалды компьютерден, же маалымат сактагыч флешкадан таап, «Кошуу» деген кнопканы басуу менен системага жайгаштырабыз.

Керек болгон учурда кошумча маалыматтарды кошуп, керексиз маалыматтарды алып, материалдарды жаңырттып, толуктап туруу керек.

AVN LMS - Загрузка УМК

тип УМК

Рецензия на УМК

Резюме

Рабочая программа

Лекционные материалы дисциплин

Практические / Семинарские материалы

Лабораторные работы

Методические указания по дисциплине

Тематика СРС

Дополнительные учебные материалы

Электронные учебники

автор

Автор

страниц

0

является html учебником

под категория

Общий тип

Выберите файл | Файл не выбран | **добавить**

Электрондук кат, электрондук жарыя аркылуу студенттер менен кызматташуу. Эгерде бир учурда бардык студенттерге маалымат жазып, байланышуу керек болгондо (аралык жана жыйынтык текшерүүнүн мөөнөтүн эскертүү, жаңы маалыматтар менен таанышуу, вебинарларды уюштуруу ж.б.) студенттердин тизмесинин оң тарабындагы текст жазуучу терезеге, керектүү маалыматты жазып, «Жиберүү» деген кнопка басылат.

копия SMS на почту | Без файла | Выберите файл | Файл не выбран

Текст сообщения

отправить

Ушул эле модалдык терезе аркылуу электрондук жазуу жазып, илип койсоңуз болот.

Связь со студентами

допуск	СРС	М1	М2	М3	Доп	ИК	СБ	оценка
Д	32	39	0	0	0	0	71	хор

на дату: 20.03.2013

мульти-выбор | выбрать всех | отменить всех | **Аскарбек кызы Эльгиза** | << 1 >> обновить

16 П(до)-11-12 Камбетова Динара Жанатогвна | сообщений (0)

17 П(до)-11-12 Карыбаева Айнура Аскеровна | сообщений (0)

18 П(до)-11-12 Куатбекова Эльвира Бейшембековна | сообщений (0)

19 П(до)-11-12 Лидия Зульфия Хариевна | сообщений (0)

Акунова Айнура Рысбековна
 [1-семестр-Введение в языкознание и практикум по каллиграфии(Экзамен)]
 Акунова Айнура Рысбековна [1-семестр-Введение в языкознание и практикум по каллиграфии(Экзамен)] Саламатсынарбы, 1-курсту дистант боюнча окуган кыргыз группасынын студенттери. Мен Акунова Айнура Рысбековна Тил ишмерине кыришуу дисциплинасы боюнча окутамын. Порталга кырип аякколдон лекцияларды окуп-уурантуу, ар бир лекциянын суроолоруна жооп берип, билдирерди текшергиле. Андан соң конутуу жана тапшырмаларды аткаргыла. Тесттин варианттары боюнча өз алдынча даярлангыла. Ийгилик каалайм!
 22.07.2013 16:26

копия SMS на почту | Без файла | Выберите файл | Файл не выбран

Текст сообщения

отправить

Веб-сайттарды колдонуу.

Таанып билүүнүн өзгөчө, молбулагы катары веб-сайттар 20-кылымдын аягынан тарта жашообузга сүңгүп кире баштады. Билим алуучулар өз алдынча изденүү менен билимдерин толуктап, жаңыртып, керектүү материалды дүйнө алкагы боюнча таап, окуп, өзүнө көчүрү палууга ыңгайлуу формасы менен азыркы муундун жашоо-турмушуну кажырагыс бирбөлүгү катары каралып калды. Интернет мейкиндиги некеректүү болгон сапаттуу материалды табуу, аны өзүнүн керек төөсүнө карай жеткиликтүү, өздүк кабыл алуу өзгөчөлүгүнө ыңгайлуу формада туура табуу маселеси жаралат.

Жогорку билим берүүнү назыркы концепциясы ЖОЖ доокутуунун жыйынтыгын студенттин таанып-билүү өз алдынчалыгы менен тыгыз байланыштырат. Бул азыркы шарттарда окутуунун билим алуунун алган маалыматты кайра айтып берүүсү менен гана чектелбестен, демилгелүү жана өз алдынча жаңы нерсени өздөштүрүүгө жетишүүсү менен негизделет. 2008-жылдан тарта иштеп жаткан www.akunova.orgfree.com өздүк Интернет сайты студенттин «Азыркы кыргыз тили» дисциплинасы боюнча билимди өз алдынча изденип алуусун, сырттан окуу бөлүмүндөгү студенттердин окуу ишмердүүлүгүн натыйжалуу уюштуруу максатында иштелип чыккан. «Өз

алдынча үйрөн!» деген девиздин алдында кыргыз тилинин фонетика, лексикология, морфология жана синтаксис бөлүмдөрү боюнча негизги жанга кошумча атайын окуу курстары түзүлүп, электрондук китептер жайгаштырылган. «Сайтка кирүү мүмкүнчүлүгү чектелбеген, түзүлүшү жөнөкөй жана компьютердик сабаттуулугу анча өнүкпөгөн студент үчүн да түшүнүктүү жана башкарууга ыңгайлуу.

Өз алдынча үйрөн!
А.А.Р.

Дистанттык окутуу

Меню

- Башы
- Фонетика
- Лексика
- Морфология
- Синтаксис
- Атайын курстар
- Автор тууралуу

Китепкана

- Электрондук китеп. Фонетика
- Электрондук китеп. Лексика

Жарнама

Урматтуу студент!

Жогорку билим берүүнүн азыркы концепциясы ЖОЖдо окутуунун жыйынтыгын студенттин таанып-билүү өз алдынчалыгы менен тыгыз байланыштырат. Бул азыркы шарттарда окутуунун билим алуунун алган маалыматты кайра айтып берүүсү менен гана чектелбестен, демилгелүү жана өз алдынча жаңы нерсени өздөштүрүүгө жетишүүсү менен негизделет. Ошондуктан, студенттердин даяр түрдө алган билимдери менен катар үзгүлтүксүз өз алдынча билим алуу процессинде адат, билим, көндүмдөргө чыгармачылык менен мамиле жасап, алган билимдерди колдонуп жана өз алдынча жаңыртып туруу турмуштук зарыл нерсе катары каралууга тийиш.

Ушул сайт аркылуу Сизге кыргыз тилинин теориялык жана практикалык маселелерин өз алдынча үйрөнүүгө багыт берсек, абдан кубанычта болобуз.

Анда эмесе Сизге ийгилик каалайбыз!

Интернет мейкиндигиндеги www.arunet.kg сайты И.Арабаев атындагы КМУнун структуралык бөлүмүнө кирген Педагогика институтунун өзүк сайты. Бул сайт институттун ишмердүүлүгүн гана чагылдыр бастан, институттун окутуучу-профессордук курамдары жазган илимий макалаларды, конференциялардын материалдарын, өзү даярдап жаткан адистиктер боюнча окуган студенттерге пайдалануу үчүн заманталабына шайкеш келген электрондук китепкана, он-лайн китепканаларды түзүп бергендиги менен баалуу. Студенттин өз алдынча билимин өркүндөтүүгө, педагогика, методика тармагында жаңыдан иштелип чыккан эмгектер менен түздөн-түз таанышуу мүмкүнчүлүгүн түзөт. 2009-2012-жылдары Институттун окутуучулары активдүү катышкан USAID «Сапаттуубилим» долбоорунун алкагында иштелип чыккан учур талабына ылайык методикалык колдонмолор, окутуунун кошумча каражаттары мамлекеттик жана официалдуу тилде жүктөлгөн. Бул болсо болочок кесиптин ээлерин калыптандырууда зор мааниге ээ. Учурда сайт активдүү колдонулуп, улам жаңы-жаңы жаңылыктар менен толукталып жатат.

Кыргызский
государственный
университет
им. И. Арабаева

Институт педагогика

[Главная](#) [Новости](#) [Об институте](#) [Кафедры](#) [Абитуриент 2013](#)

Новые статьи

[КРнын Билим берүү жана илим министрлиги тарабынан «Сапаттуу билим» методикалык борборунан 21 методикалык колдонмо тапшырылды](#)

Билим берүү тармагында окутуунун сапатын жакшыртуу максатында даярдалган, нугалиндердин көптөн күткөн каражаттары болуп саналган мындай көп тармактуу колдонмолор методикалык...

[«Кана эмесе, кыздар!»](#)

8-Март –Аялдардын эл аралык күнүнө карата Педагогика институтунда «Кана эмесе, кыздар!» аттуу мелдеш болуп өттү.

Язык сайта:

Институт педагогики является основным структурным подразделением при Кыргызском Государственном Университете имени И. Арабаева. Основные направления работы Института - учебная, научно- методическая и воспитательная деятельность.

[Карта сайта - Центральная Азия](#)
[Бесплатные объявления в Бишкеке](#)

Популярные статьи

[Критерии оценивания](#)

Категории

- » [Онлайн-библиотека](#)
- » [Студенческая жизнь](#)
- » **Методический центр (USAID)**
- » [Электронная библиотека](#)

АТТЕСТАЦИЈАЛЫК СЫНООЛОРДУН ТЕКШЕРҮҮЧҮ-ӨЛЧӨӨЧҮ МАТЕРИАЛДАРЫ

Дисциплина боюнча өздөштүрүлгөн материалдарды текшерүү ар бир семестр ичинде милдеттүү түрдө жүргүзүлүп, расписаниеге коюлат. Бул текшерүүлөр «Аралык текшерүү» (АТ) деп аталат.

Таблица 1

Аралык текшерүүлөрдөн өтүү

1-аралык текшерүүнүн тапшырмалары	2-аралык текшерүүнүн тапшырмалары
1. Тесттик тапшырмалардан өтүү:	
1-вариант (окутуучу-калыптандыруучу тесттер); 2- вариант (өзүн-өзү баалоо үчүн тесттер); 3-вариант (жыйынтыктоочу-текшерүү тести).	
2. Курс боюнча сунушталган өз алдынча иштерден тапшырмаларды аткаруу:	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Окуу-өз алдынча иштер багытында -3 тапшырма ➤ Окуу-изилдөөчүлүк жана илимий-изилдөөчүлүк багытындагы өз алдынча ишмердүүлүк багытында – 1 тапшырма ➤ Социалдык өз алдынча иштер багытында – 1 тапшырма 	
3. Аралык текшерүүнүн жыйынтыгын чыгаруу:	
1-рейтинг _____ « _____ » _____ 2013-ж.	2-рейтинг _____ « _____ » _____ 2013-ж.

АТ окутуучу тарабынан белгиленген критерийлер боюнча 100 балл менен өлчөнсө, бардык АТнын арифметикалык орточо көрсөткүчү 50% тен кем болсо, сынакка киргизилбейт жана ал дисциплинадан академиялык карызы болуп калат. Эгерде жыйынтык сынакта студент «2» алып калса, академиялык карызды жоюу үчүн окуу жылдын аягында дагы бир жолу уруксат берилет, бирок ал дисциплинаны кайра акча төлөп башынан окуп чыгууга, АТден кайра баштап өтүүгө туура келет. Жыйынтык сынак 100%тик шкала менен жана төмөнкү формула боюнча эсептелет.

$$Ж\% = \frac{P1+P2}{2} \times 0,6 + C \times 0,4$$

Мында, Ж% - проценттик катышта өлчөнгөн жыйынтык баа;

P1 – 1-рейтингдин жыйынтыгынын проценттик катышы;

P2 – 2- рейтингдин жыйынтыгынын проценттик катышы;

C – сынак баасынын проценттик катышы.

Бул формуладан көрүнүп тургандай жыйынтык баа студенттин өз алдынча иштөөсүнүн сапатын көрсөткөн АТдан көз каранды. Ошондуктан окутуунун кредиттик технологиясында жыйынтык баанын жогору болушу студенттин өз алдынча иштөөсүнүн системалуулугуна жана сапатына жараша болот. Проценттик катышта чыгарылган жыйынтык баа норматив боюнча сандык жана тамгалык эквивалентке которулуп бааланат.

Таблица 2

Окутуунун кредиттик технологиясында окуу жетишкендиктерине баа коюу системасы.

Тамга системасы боюнча	Балл аркылуу	Проценттик катышы	Салттуу баа коюу системасы менен
A	4,0	100	«эң жакшы»
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	«жакшы»
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	

C	2,0	65-69	«канааттандыруу»
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D	1,0	50-54	
F	0	0-49	«канааттандыруу эмес»

4. Окуу жетишкендиктерин чогултулган баалардын системасынын негизинде баалоо.

Окуу жылынын аягында студенттин чогулткан бааларынын натыйжасы төмөнкү формула менен эсептелинет:

$$GPA = \frac{Ж1 \times K1 + Ж2 \times K2 + \dots + Жn \times Kn}{K1 + K2 + \dots + Kn}$$

Мында, Ж1, Ж2...Жn - сандык эквиваленттеги дисциплиналардын жыйынтык баасы; K1+K2+...Kn – окулган дисциплиналардын кредиттик көлөмү; n – окуу мөөнөтүндөгү бардык окулган дисциплиналардын саны.

Эгерде, жыйынтык жогорку окуу жай белгилеген курстан курска которууга жетиштүү болгон баллдан жогору болсо, студент кийинки курска көчүрүлөт. Эгерде белгиленген чекке жетпей калса, студент экинчи жылга калтырылат. Ал чек 2-курстар үчүн 1,67 балл, 3-курстар үчүн 2,0 балл, 4-курстар үчүн – 2,25 баллдан кем болбошу зарыл. Эскерте кетүүчү нерсе GPA – курстан курска көчүрүү үчүн окуу жетишкендиктеринин чогултулган баллына ошол кезге чейинки өтүлгөн бардык дисциплиналардын жыйынтыктары кирет. Мисалы, 3-курстун аягында жыйынтык чыгарууда 1,2-курстардагы бардык дисциплиналар боюнча чогултулган баалар да эсепке алынат. Ошондуктан, студент жогорку окуу жайга киргенден тарта, системалуу түрдө окуп, ар бир өз алдынча иштөөнүн маанисин түшүнүп, алардын жалпы жыйынтыгына тийгизген таасирин билиши зарыл.

7.1. Билимдерди баалоонун критерийлери

№	Тапшырманын түрү	Баа (максималдуу балл)	Тапшырманын саны	Жалпы балл
Рейтинг 1				
1	Модуль тапшырмалары	20	5	100
2	Өз алдынча иштелүүчү тапшырмалар	20	5	100
3	Тест тапшырмалары	5	20	100
Жыйынтык				300
Жыйынтык /тапшырманын саны =P1				
Рейтинг 2				
1	Модуль тапшырмалары	20	5	100
2	Өз алдынча иштелүүчү тапшырмалар	20	5	100
3	Тест тапшырмалары	5	20	100
Жыйынтык				300
Жыйынтык /тапшырманын саны = P2				
Рейтинг 3				
1	Модуль тапшырмалары	20	5	100
2	Өз алдынча иштелүүчү тапшырмалар	20	5	100
3	Тест тапшырмалары	5	20	100
Жыйынтык				300
Жыйынтык /тапшырманын саны =P3				
Рейтинг 4				
1	Модуль тапшырмалары	20	5	100

2	Өз алдынча иштелүүчү тапшырмалар	20	5	100
3	Тест тапшырмалары	5	20	100
Жыйынтык				300
Жыйынтык /тапшырманын саны = Р4				

Окутуучунун талаптары:

Лекция сабактарда кыргыз тилин башталгыч мектептерде окутуунун негизги маселелери менен таанышышат, актуалдуу проблемалардын үстүндө талкуу жүргүзүшөт, изилдөө багыттарын аныкташат.

Практикалык, лабораториялык сабактардын мазмуну мектеп программасын, окуу-методикалык комплекстерди жана дидактикалык материалдарды анализдөө, сабактардын план, конспектилерин иштеп чыгуу жана талкуулоо, тексттерди тандоо жана темага ылайыктап кайра иштеп чыгуу, ар кандай деңгээлдеги тапшырмаларды иштетүүнүн жолдорун өздөштүрүү, окуучулардын оозеки жана жазуу иштеринде кетирген каталарын анализдөө, имитациялык сабактарды, сабактардын фрагменттерин уюштуруу ж.б. маселелерди камтыйт.

Студент сыйланууга (кошумча баллга) татыйт, эгерде:

1. Сабактарды калтырбай катышса;
2. Практикалык, семинардык, лабораториялык сабактарда активдүүлүктү көрсөтсө;
3. Берилген тапшырмаларды, өз алдынча иштерди өз убагында аткарса;
4. Дисциплинаны өздөштүрүүдө өз алдынча изденүүчүлүктү, чыгармачылык таанып билүү деңгээлди көрсөтсө;
5. Дисциплинага байланыштуу университеттин иш-чараларына катышса.

Студент жазаланат (баллдары азайтылат), эгерде:

1. Кечиксе жана сабакка катышпаса;
2. Сабак учурунда мобилдик телефон менен сүйлөшсө;
3. Калп айтса жана көчүрүп алса;
4. Берилген тапшырмаларды, өз алдынча иштерди өз убагында аткарбаса;
5. Туура эмес жүрүм-турумду көрсөтсө.

БИРИНЧИ МОДУЛДУН СУРООЛОРУ ЖАНА ТАПШЫРМАЛАРЫ

1-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалардын тизмесин, терминдердин, аныктамалардын түшүндүрмөсүн түзүү;

2-деңгээл: Модуль ичинде алган билими, үйрөнгөн көндүмдөрү мектеп практикасында эмне үчүн керектиги тууралуу эссе жазуу;

3-деңгээл: Модуль ичинде топтогон портфолиосун презентациялоо;

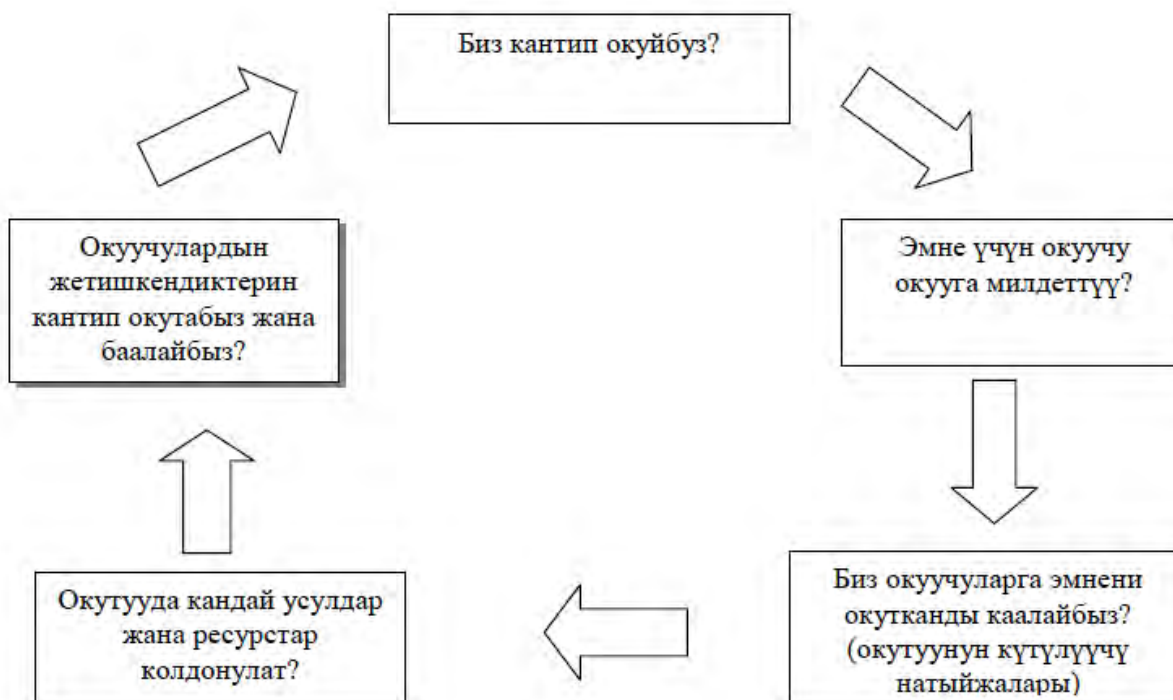
4-деңгээл: «Кут билим» газетасынан бир сабактын иштелмесине талдоо жүргүзүү;

5-деңгээл: Инсерт ыкмасын колдонуу менен модуль ичинде алган билим, билгичтиктерине баа берүү (билем, билдим, билгим келет, билгендериме карама-каршы).

6-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалар боюнча түрдүү деңгээлдеги суроолорду түзүп, кроссворд оюнун иштеп чыгуу.

КОШУМЧА МААЛЫМАТТЫ ОКУУ-ТҮШҮНҮҮ-КОЛДОНУУ

Окутуу түрмөгү

ЭКИНЧИ МОДУЛДУН СУРООЛОРУ ЖАНА ТАПШЫРМАЛАРЫ

1-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалардын тизмесин, терминдердин, аныктамалардын түшүндүрмөсүн түзүү;

2-деңгээл: Модуль ичинде алган билими, үйрөнгөн көндүмдөрү мектеп практикасында эмне үчүн керектиги тууралуу эссе жазуу;

3-деңгээл: Модуль ичинде топтогон портфолиосун презентациялоо;

4-деңгээл: «Кут билим» газетасынан бир сабактын иштелмесине талдоо жүргүзүү;

5-деңгээл: Инсерт ыкмасын колдонуу менен модуль ичинде алган билим, билгичтиктерине баа берүү (билем, билдим, билгим келет, билгендериме карама-каршы).

6-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалар боюнча түрдүү деңгээлдеги суроолорду түзүп, «Ажайып талаа» оюнун иштеп чыгуу.

КОШУМЧА МААЛЫМАТТЫ ОКУУ-ТҮШҮНҮҮ-КОЛДОНУУ

Блум таксономиясынын окуу түрмөгү менен байланыштуулугу

Төмөнкү таблицадагы суроолор менен тапшырмаларды даярдаганда колдонулуучу этиштер биз өстүрүүгө багытталган ой жүгүртүүгө туура келген ачкыч болуп саналат.

Ойлом	Типтүү этиштер
Жаратуу	Иштеп чыгуу, куруу, пландоо, өндүрүү, ойлоп чыгаруу, түзүү, ойлонуштуруу, өнүктүрүү, өркөндөтүү, жакшыртуу, туюнтмалоо
Баалоо	Негиздөө, тандоо, тыянак чыгаруу, божомолдоо, баалоо, даражалоо, тандап алуу, артыкчылыкты белгилөө, чечүү, аныктоо
Талдоо	Салыштыруу, уюштуруу, териштирүү, талкуулоо, айырмалоо, категориялаштыруу, түркүмдөштүрүү (классификациялоо), сыздоо, талдоо
Колдонуу	Пайдалануу, көрсөтүү, чечүү, аяктоо, иллюстрациялоо, түзүү, эсептөө, колдонуу, чогултуу, ирээтештирүү
Түшүнүү	Чечмелөө, жыйынтыктоо, түркүмдөштүрүү, башкача сөздөр менен айтуу, түшүндүрүү, которуу, негизги идеяларын берүү, баа берүү
Эске түйүү Билүү	Эске түйүү, айтып берүү, аныктоо, сыпаттоо, мүнөздөө, санап көрсөтүү, атоо, белгилөө, таануу, табуу, ордун аныктоо, уккулуктуу айтуу (декламациялоо), астын сызуу, карама-каршы коюу, топтоштуруу, мисал келтирүү, көрсөтүү, жаттоо

ҮЧҮНЧҮ МОДУЛДУН СУРООЛОРУ ЖАНА ТАПШЫРМАЛАРЫ

1-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалардын тизмесин, терминдердин, аныктамалардын түшүндүрмөсүн түзүү;

2-деңгээл: Модуль ичинде алган билими, үйрөнгөн көндүмдөрү мектеп практикасында эмне үчүн керектиги тууралуу эссе жазуу;

3-деңгээл: Модуль ичинде топтогон портфолиосун презентациялоо;

4-деңгээл: «Кут билим» газетасынан бир сабактын иштелмесине талдоо жүргүзүү;

5-деңгээл: Инсерт ыкмасын колдонуу менен модуль ичинде алган билим, билгичтиктерине баа берүү (билем, билдим, билгим келет, билгендериме карама-каршы).

6-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалар боюнча түрдүү деңгээлдеги суроолорду түзүп, «Эмне? Кайда? Эмне үчүн?» оюнун иштеп чыгуу.

КОШУМЧА МААЛЫМАТТЫ ОКУУ-ТҮШҮНҮҮ-КОЛДОНУУ.

Бул ыкманы сабакта колдонууда ийгиликтүү же ийгиликсиз болобу? Эмне үчүн?

А мугалим	Б мугалим
Мен дептерлерди сабактын аягында чогултам да, каталарды түшкү тамактануу убагында оңдойм. Анан дептерлерди кийинки күнү таратып берем.	Мен жөн гана жоопторду карап чыгам да, окуучуларга өз каталарын оңдоо мүмкүнчүлүгүн берем. Кээде туура жоопторду тактага жазып коём.
В мугалим	Г мугалим
Мен окуучулардан эки-экиден отуруп, иштерин биргелешип оңдоону өтүнөм. Анан биз баарыбыз жоопторду чогуу талкулайбыз.	Мен окуучулардан дептерлерин алмашууну өтүнөм. Алар бири-биринин жоопторун оңдоп түзөтөт, анан мен жоопторду карап чыгам.

ТӨРТҮНЧҮ МОДУЛДУН СУРООЛОРУ ЖАНА ТАПШЫРМАЛАРЫ

1-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалардын тизмесин, терминдердин, аныктамалардын түшүндүрмөсүн түзүү;

2-деңгээл: Модуль ичинде алган билими, үйрөнгөн көндүмдөрү мектеп практикасында эмне үчүн керектиги тууралуу эссе жазуу;

3-деңгээл: Модуль ичинде топтогон портфолиосун презентациялоо;

4-деңгээл: «Кут билим» газетасынан бир сабактын иштелмесине талдоо жүргүзүү;

5-деңгээл: Инсерт ыкмасын колдонуу менен модуль ичинде алган билим, билгичтиктерине баа берүү (билем, билдим, билгим келет, билгендериме карама-каршы).

6-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалар боюнча түрдүү деңгээлдеги суроолорду түзүп, кроссворд оюнун иштеп чыгуу.

КОШУМЧА МААЛЫМАТТЫ ОКУУ-ТҮШҮНҮҮ-КОЛДОНУУ

Көп түрдүү интеллект (КИ) теориясы эмнени түшүндүрөт?

Когнитивистиканын, курактык психологиянын, неврологиянын өнүгүүсү жана акыркы иштеп чыгуулары, ар бир адамдын интеллектинин деңгээли, жекече же башка жөндөмдүүлүктөрү менен бирге иштей алуучу, өз алдынча жөндөмдүүлүктөрүнөн түзүлгөн деп болжолдойт.

Көп түрдүү интеллект теориясы 1983-жылы Гарвард Университетинин билим берүү профессору Доктор Говард Гарднер тарабынан иштелип чыккан. Доктор Гарднер балдарда жана улуу курактагыларда адамзат дараметинин кыйла кеңири диапозону үчүн жооп берүүчү интеллекттин сегиз¹ ар кандай түрүн сунуштайт. Биздин *баардыгыбызда интеллекттин ушул баардык түрлөрү* болот, бирок алардын айрымдары биздин күчтүү жагыбызды түзөт, биздин андай касиетибиз болгондо башкаларга караганда өзүбүздү кыйла жайлуу сезебиз.

Интеллекттин ушул түрлөрү төмөнкүлөр:

Лингвистикалык интеллект ("сүйлөгөнгө шыктуулук");

Логика-математикалык интеллект ("эсептөөгө/ой жүгүртүүгө шыктуулук ");

Мейкиндиктик интеллект ("сүрөт тартууга шыктуулук")

Дене бой-кинетикалык интеллект ("кыймылдуулукка шыктуулук")

Музыкалык интеллект ("музыкага шыктуулук")

Интерперсоналдык (инсандар аралык) интеллект ("курчап тургандар менен баарлашууга шыктуулук")

Интраперсоналдык (ички инсандык) интеллект ("өзүн таанууга жана жалгыз иштөөгө шыктуулук")

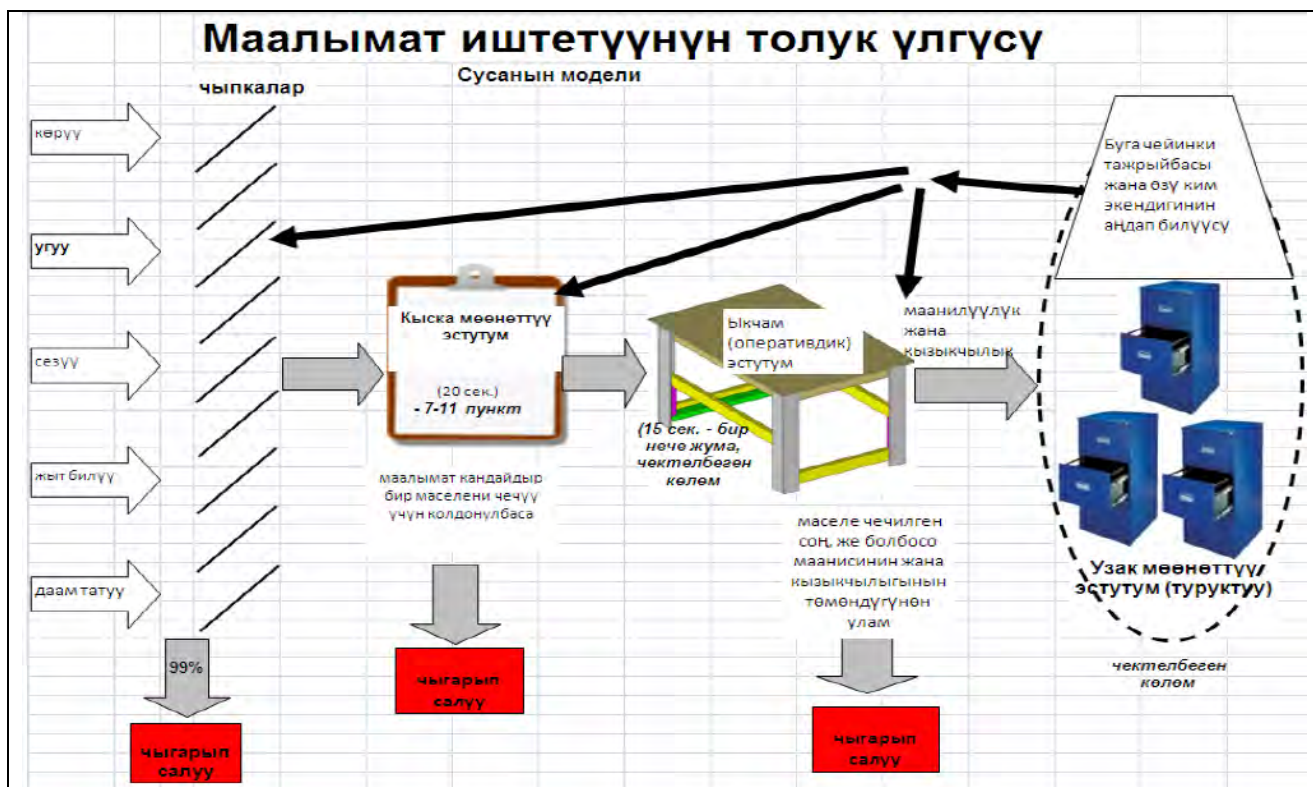
Натуралисттик интеллект ("табият таанууга шыктуулук")

БЕШИНЧИ МОДУЛДУН СУРООЛОРУ ЖАНА ТАПШЫРМАЛАРЫ

- 1-деңгээл:** Модуль ичинде өтүлгөн темалардын тизмесин, терминдердин, аныктамалардын түшүндүрмөсүн түзүү;
- 2-деңгээл:** Модуль ичинде алган билими, үйрөнгөн көндүмдөрү мектеп практикасында эмне үчүн керектиги тууралуу эссе жазуу;
- 3-деңгээл:** Модуль ичинде топтогон портфолиосун презентациялоо;
- 4-деңгээл:** «Кут билим» газетасынан бир сабактын иштелмесине талдоо жүргүзүү;
- 5-деңгээл:** Инсерт ыкмасын колдонуу менен модуль ичинде алган билим, билгичтиктерине баа берүү (билем, билдим, билгим келет, билгендериме карама-каршы)
- 6-деңгээл:** Модуль ичинде өтүлгөн темалар боюнча «Миллионер болгум келет» оюнун иштеп чыгуу.

КОШУМЧА МААЛЫМАТТЫ ОКУУ-ТҮШҮНҮҮ-КОЛДОНУУ.

АЛТЫНЧЫ МОДУЛДУН СУРООЛОРУ ЖАНА ТАПШЫРМАЛАРЫ

1-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалардын тизмесин, терминдердин, аныктамалардын түшүндүрмөсүн түзүү;

2-деңгээл: Модуль ичинде алган билими, үйрөнгөн көндүмдөрү мектеп практикасында эмне үчүн керектиги тууралуу эссе жазуу;

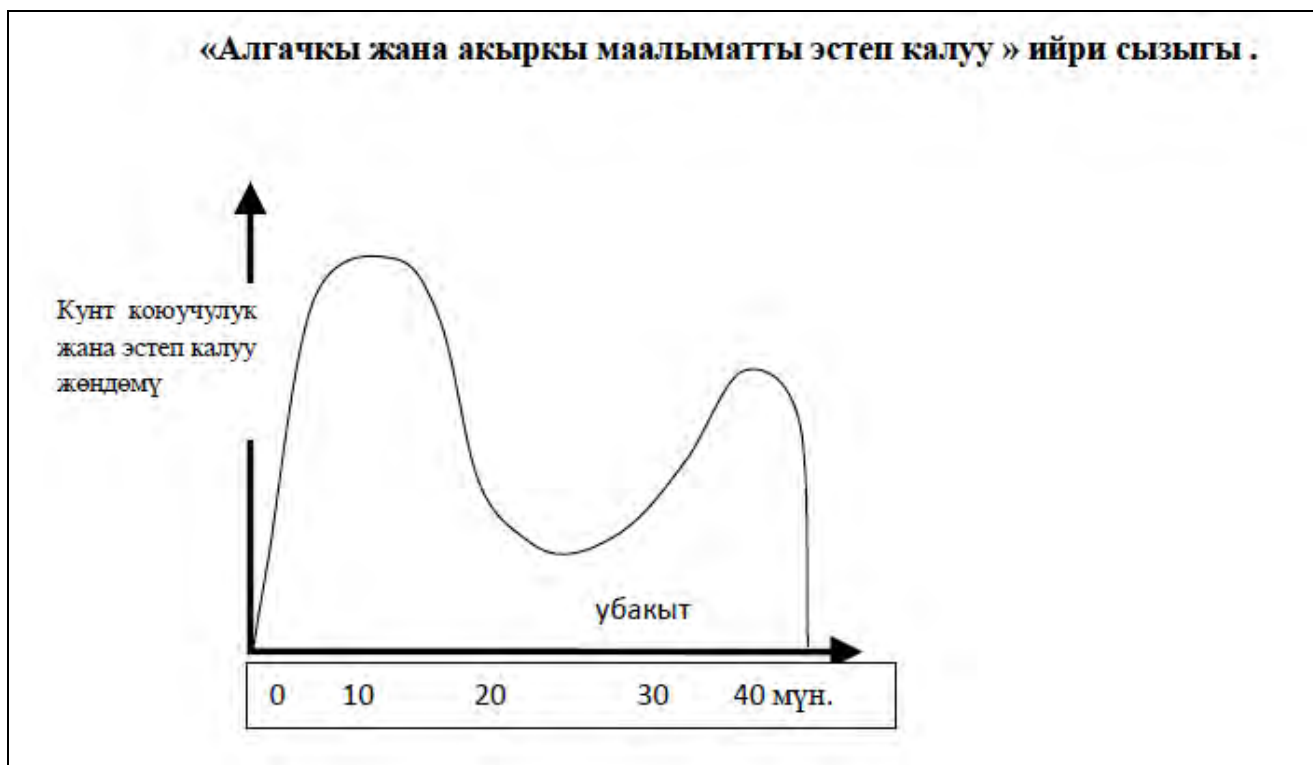
3-деңгээл: Модуль ичинде топтогон портфолиосун презентациялоо;

4-деңгээл: «Кут билим» газетасынан бир сабактын иштелмесине талдоо жүргүзүү;

5-деңгээл: Инсерт ыкмасын колдонуу менен модуль ичинде алган билим, билгичтиктерине баа берүү (билем, билдим, билгим келет, билгендериме карама-каршы)

6-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалар боюнча «Ажайып талаа» оюнун иштеп чыгуу.

КОШУМЧА МААЛЫМАТТЫ ОКУУ-ТҮШҮНҮҮ-КОЛДОНУУ

ЖЕТИНЧИ МОДУЛДУН СУРООЛОРУ ЖАНА ТАПШЫРМАЛАРЫ

1-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалардын тизмесин, терминдердин, аныктамалардын түшүндүрмөсүн түзүү;

2-деңгээл: Модуль ичинде алган билими, үйрөнгөн көндүмдөрү мектеп практикасында эмне үчүн керектиги тууралуу эссе жазуу;

3-деңгээл: Модуль ичинде топтогон портфолиосун презентациялоо;

4-деңгээл: «Кут билим» газетасынан бир сабактын иштелмесине талдоо жүргүзүү;

5-деңгээл: Инсерт ыкмасын колдонуу менен модуль ичинде алган билим, билгичтиктерине баа берүү (билем, билдим, билгим келет, билгендериме карама-каршы)

6-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалар боюнча Сократтын суроолор аркылуу окутуу ыкмасын колдонуп сынак уюштуруу.

КОШУМЧА МААЛЫМАТТЫ ОКУУ-ТҮШҮНҮҮ-КОЛДОНУУ

СЕГИЗИНЧИ МОДУЛДУН СУРООЛОРУ ЖАНА ТАПШЫРМАЛАРЫ

1-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалардын тизмесин, терминдердин, аныктамалардын түшүндүрмөсүн түзүү;

2-деңгээл: Модуль ичинде алган билими, үйрөнгөн көндүмдөрү мектеп практикасында эмне үчүн керектиги тууралуу эссе жазуу;

3-деңгээл: Модуль ичинде топтогон портфолиосун презентациялоо;

4-деңгээл: «Кут билим» газетасынан бир сабактын иштелмесине талдоо жүргүзүү;

5-деңгээл: Инсерт ыкмасын колдонуу менен модуль ичинде алган билим, билгичтиктерине баа берүү (билем, билдим, билгим келет, билгендериме карама-каршы)

6-деңгээл: Модуль ичинде өтүлгөн темалар боюнча түрдүү деңгээлдеги суроолорду түзүү менен «Эң акылдуу» оюнун иштеп чыгуу.

КОШУМЧА МААЛЫМАТТЫ ОКУУ-ТҮШҮНҮҮ-КОЛДОНУУ

11.Сабатка үйрөтүүдө көнүгүүнүн кандай түрлөрү колдонулат?

- а) доска менен иштөө
- б) сүрөт тартуу
- в) кесме тамга, кесме муундар набордук полотно менен иштөө
- г) таблица плакат

12.Сабаттуулукка үйрөтүүдө тамгалар кандай тартипте жүргүзүлөт?

- а) алфавит тартиби боюнча
- б) жалаң үнсүз тыбыштарды үйрөтүүдөн
- в) тыбыштын оор жеңилдигине карай
- г) жалаң үндүү тыбыштарды үйрөтүүдөн

13. «Алиппе» китебинде сүрөттүн кандай түрлөрү бар?

- а) живопись
- б) графика
- в) предметтик, кырдаалдык, сюжеттүү, пейзаждык
- г) скульптура, графика

14.Алиппеге чейинки мезгилдеги окутуунун негизги максаты эмне?

- а) тыбыштар менен тааныштыруу
- б) окуучулардын сөз байлыгын өстүрүүгө жана сөздүк запастарын байытуу
- в) жазууга үйрөтүү
- г) схема муун менен таныштыруу

15.Биринчи жолу анализ-синтез методунун негизинде «Алиппе» качан түзүлгөн?

- а)1924   б)1934   в)1936   г)1940

16.Жазууга үйрөтүү иши канча баскычтан турат?

- а)3   б)5   в)6   г)8

17.Сабатка үйрөтүү учурунда сүйлөм түзүүнүн жолдору кайсылар?

- а) оюн, экскурсия
- б) сценка, жомок, фильм
- в) жандуу иллюстрация, сүрөт менен иштөө
- г) ролдоштуруу, сүрөт тартуу

18.Алиппедеги сүрөттөр кандай максатты көздөйт?

- а) текстин мазмунун түзүүгө
- б) жаратылыштын кооздугун сүрөттөөгө
- в) сөз, сүйлөм, байланыштуу чакан аңгеме түзүү
- г) сүйлөп берүү

19.Алиппеде көнүгүүнүн кандай түрлөрү берилген?

- а) сүрөттөр, аңгемелер
- б) ырлар,табышмактар
- в) чекиттин ордуна тамганы коюп окуу, сүрөткө сүйлөм түзүү, карточка менен иштөө
- г) жомок, сүйлөм түзүү

20.Сабатка үйрөтүү сабактарында колдонуучу көрсөтмө куралдар?

- а) таблица, плакат,
- б) пластилин, аппликация
- в) тамга кассасы, сүрөттүү тамгалар, кесме карточкалар
- г) техникалык каражаттар

2- вариант

1.Сабатуулука үйрөтүү илиминде кандай методдор колдонулуп келген?

- а) тамга,тыбыш
- б) тамга, тыбыш, муун, бүтүн сөз, анализ – синтез
- в) көрсөтмөлүүлүк, индукция – дедукция
- г) проблемалык, изденүүчүлүк

2.Тыбышка үйрөтүү канча багыт боюнча жүргүзүлөт?

- а) 4   б) 7   в) 5   г) 6

3. «Алиппе» мезгилинде тыбыштар канча баскычка бөлүнүп үйрөтүлөт?

- а) 5   б) 4   в) 3   г) 7

4.Сабакты уюштуруунун формалары кайсылар?

- а) 40   б)38   в)34   г)36

5.Сабатуулукка үйрөтүүдө эң негизги көңүл эмнени үйрөнүүгө багытталат?

- а) аралаш, бышыктоо
- б) көрсөтмөлүүлүк, изденүүчүлүк
- в) экскурсия, оюн, фильм көрсөтүү
- г) мелдеш сабак, жомок

6 «Алиппенин» аягында тексттердин көлөмү канча сөзгө жетет

- а) 100   б) 80   в) 200дөн ашык   г) 300

7. Жазуунун алгачкы машыктыруу жумуштары кайсылар?

- а) тамганын элементтерин жазуу
- б) ийри тантык, сынык сызыктарды жазуу
- в) сызык таануу, жазуунун белгилери менен тааныштыруу
- г) баш тамгаларды жазуудан

8. «Алиппе» китеби канча мезгилге бөлүнөт?

- а) 5   б) 6   в) 3   г) 4

9. Жазууга үйрөтүүдөгү методдор кайсылар?

- а) практикалык, көрсөтмөлүүлүк
- б) изденүүчүлүк, анализ-синтез
- в) тактикалык, көчүрмө, сызыктуу, генетикалык
- г) илимий изилденүүчүлүк

10. Баланы окууга жана жазууга үйрөтүү кандай талдоолордун негизинде жүргүзүлөт?

- а) жазууга үйрөтүү
- б) сөздөрү талдоо
- в) оозеки речти талдоо жана жыйноо
- г) сүрөттү талдоо

11. Жазуу куралдарына кайсылар кирет?

- а) китеп, бор
- б) доска, парта, ручка
- в) дептер карандаш «Алиппе» дептери
- г) китеп, түстүү карандаш

12. Ю.Б. Зоотовдун айтуусу боюнча сабак канча элементтен турат?

- а) 7   б) 6   в) 4   г) 8

13. Алиппе китебиндеги материалдар кандай жол менен түзүлөт?

- а) индукция - дедукция
- б) тыбыш ыкмасы
- в) концентрдик жол
- г) салыштыруу

14. «Алиппе» мезгилинин 1- этабында үндүү тыбыштардын кайсылары тааныштырылат?

- а) а, ы, о, у
- б) и, э(е), у, о,
- в) аа, оо, уу, үү
- г) я, ю, ээ, а

15. Сабаттуу жазууда орфографиянын негизинде ээ болуучу жол кайсы?

- а) муун боюнча жазуу
- б) муундарды угуза айтуу
- в) тамганы таштабай, алмаштырбай жазуу
- г) тамгаларды жазуу

16. Жантык жазууга коюлуучу талаптар?

- а) дептердин жантык болушу
- б) ручканы туура кармоо,
- в) дептердин коюлушу, сол бурчунун көкүрөккө тийиши, билектин туура коюлушу ж.б.
- г) досканын бийиктиги

17. Жазууга үйрөтүүнүн гигиеналак талаптары?

- а) манжалардын кыймылы
- б) чыканактын коюлушу
- в) парта, жарыктын түзүлүшү, бут, дене башты туура кармоо, дептердин коюлушу, досканын аралыгы
- г) көкүрөктүн, колдун коюлушу

18.1- класстагы жазуунун өлчөмү?

- а) 20м   б) 30м   в) 10-15 м   г) 5-7 м

19. Тамгаларды жазууну үйрөтүү кандай тартипте жүргүзүлөт?

- а) алфавит тартиби боюнча
- б) тамгалардын элементин жазуу аркылуу
- в) тамгаларды жазылыш кыйындыгына байланыштуу белгилүү иреттүүлүктө
- г) үндүү тыбыштарды жазуу

20. Тактикалык метод деген эмне?

- а) бастырып жазуу
- б) жеңилден оорго карай жазуу
- в) тамганы такт боюнча жазуу
- г) сызык боюнча жазуу

3-вариант

1. Окуунун түрлөрү?

- а) муундап окуу (ичтен)
- б) жарыя окуу, туура окуу
- в) туура, сезимдүү, шар окуу
- г) көркөм шар окуу

2. Кыргыз тилинде эң биринчи хрестоматия качан басылып чыккан?

- а) 1932   б) 1925   в) 1922   г) 1940

3. Кайсы жылдан баштап ар бир класс үчүн «Эне тил» китептери түзүлгөн?

- а) 1934   б) 1947-48   в) 1943   г) 1944

4. Көркөм окууга үйрөтүүнү эмнеден баштоо зарыл?

- а) речтин тонунан
- б) чыгарманын мазмунун түшүнгөндүгүнөн
- в) пауза, логикалык басымды коюуга үйрөткөндөн
- г) үндүн коюлушу, сөзгө басымды коюу

5. Көркөм окууга үйрөтүү иши шарттуу түрдө канча этапка бөлүнөт?

- а) 6   б) 4   в) 3   г) 5

6. Шар окууга көнүктүрүүдө эске алуучу маселелер?

- а) көркөм окуу
- б) мазмунун айтуу
- в) болжолдуу аңгеме жүргүзүү, суроо – жооп түзүү
- г) үн кубултуп, шар, туура окуу

7. Сезимдүү окуу деп эмнени айтабыз?

- а) болжолдуу темп менен туура окуу
- б) ката кетирбей так, интонацияны туура сактап калуу
- в) окугандарын туура түшүнүп айтып берүү
- г) мимика, жестин коюлушу

8. Класстан тышкаркы окуу сабагы биринчи класска кайсы мезгилден баштап киргизилген ?

- а) Алиппеге чейинки мезгилден
- б) Алиппе мезгилден баштап
- в) Алиппеден кийинки мезгил
- г) 2- чейректен

9. Класстан тышкаркы окуу учун материалдар кандайча тандалып алынат?

- а) окуучулар өздөрү алышат
- б) ата-энелер тандап беришет
- в) мугалимдин көрсөтмөсү менен
- г) ар бир класска класстан тышкары окутуулучу адабий китептердин тизмеси берилет

10. Класстан тышкаркы окуу кайсы класстан башталат?

- а) 4-кл   б) 2-кл   в) 3-кл   г) 1-кл

11. Окуучулар 3-4 класстарда адабий чыгармалардан башка кандай материалдар менен таанышышат?

- а) жомоктор   б) тамсилдер   в) табышмактар   г) ырлар

12. Китеп тандоодо канча методикалык принцип колдонулат?

- а) 6   б) 7   в) 5   г) 4

13. Класстан тышкары окууга жетекчилик кылуунун формаларын тап?

- а) ар түрдүү мероприятиялар
- б) ролдоштуруу окуу

в) викторина, ШТК

г) сабак, китепти пропагандалоо, жеке контроль, класстан тышкаркы мероприятиялар, китепканага жазылуу, окуганын учетко алуу

14.Класстан тышкаркы окуунун кадимки сабактан айырмасы эмнеде?

- а) милдеттүү сабак   б) сабак- жомок
в) схемалак сабак   г) сабактын эркин болушу

15.Класстан тышкаркы окууга жетекчилик кылуунун негизи канча жолу бар?

- а) 3   б) 2   в) 4   г) 5

16. Окуучуларды китеп менен тааныштырууну эмнеден баштоо зарыл?

- а) үйдөгү китептердин учётторун алуу менен
б) окугандарын айтып берүүдөн
в) көргөндөрүн айтуудан
г) алар өзүлөрү окуп жүргөн окуу китепканасы менен тааныштыруудан

17. Сөздүк жумуштарды жүргүзүүнүн канча жолу бар?

- а) 6   б) 7   в) 5   г) 4

18.И.Арабаев тарабынан кыргыздын эң алгачкы алиппе китеби качан түзүлгөн?

- а)1926   б)1932   в)1911   г)1924

19.Стандарт эмес сабактын түрлөрүн тап.

- а) аңгемелешүү, көрсөтмөлүүлүк
б) индукция - дедукция, анализ-синтез
в) сабак - оюн, сабак-сценка, сабак-жомок
г) аралаш сабак

20.Жазуу сабагында өзгөчө көңүл буруучу көнүгүүлөр кайсылар?

- а) кесме тамгалардан сөз түздүрүү
б) сөз ичиндеги муундарды угуза айтуу
в) көчүрүп жазуу, эсинде калгандары боюнча жазуу, жатка жазуу.
г) доскага, дептерге жазуу

ЖЫЙЫНТЫК ТЕКШЕРҮҮ ҮЧҮН ТЕСТ ТАПШЫРМАЛАРЫ

4. **Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун мааниси кандай?**
  - а) окуучуларды сабаттуу сүйлөө жана туура жазууга көнүктүрөт
  - б) окуучулардын каллиграфиясын калыптантат
  - в) окуучулардын сабатын ачат
5. **Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун максаты кайсы?**
  - а) тилдик негизги эрежелерди колдонууга үйрөтүү
  - б) окуучуларды жазууга машыктыруу
  - в) окуу ылдамдыгын өстүрүү
6. **Башталгыч мектепте грамматиканы окутуунун милдеттери кайсылар?**
  - а) окуучулардын билимин баалоо
  - б) тилдик материалдарды оозеки жана жазуу кепте колдонууга үйрөтүү
  - в) сабакты натыйжалуу уюштуруу
7. **Башталгыч мектепте окутулуучу грамматикалык материалдар.**
  - а) фонема, морфема, кызматчы сөздөр
  - б) аныктооч, толуктооч, бышыктооч
  - в) фонетикалык, морфологиялык, синтаксистик
8. **Башталгыч класстарда грамматиканы окутууда теория менен практиканын өз ара байланышы.**
  - а) жат жазуу, баяндама, дилбаян жазууда
  - б) тамгаларды сулуу жазууда
  - в) ыр, тексттерди жаттоодо
9. **Грамматиканы окутуунун башка сабактар менен болгон байланышы. Кайсынысы ашыкча?**
  - а) адеп, мекен таануу, физика
  - б) кол эмгек, сүрөт, музыка, дене тарбиясы
  - в) адабият, математика, тарых
10. **Грамматика сабагында сөз өстүрүү жумуштары кандайча жүргүзүлөт? Кайсынысы туура эмес?**
  - а) сөздүк иштери аркылуу
  - б) оозеки жана жазуу иштери аркылуу
  - в) басмалап жазуу менен
11. **Грамматиканы окутууда индукция методунун колдонулушу.**
  - а) өз алдынча иштөөгө үйрөтөт
  - б) жеке ой жүгүртүүдөн жалпы ой жүгүртүүгө өтүүнү калыптандырат
  - в) сөз байлыгын өстүрөт
12. **Грамматиканы окутуудагы дедукция методунун колдонулушу.**
  - а) жазуу иштерин сабаттуу жазууга машыктырат
  - б) сабакта убакытты туура пайдаланууга үйрөтөт
  - в) жалпыдан жеке нерсеге өтүүгө үйрөтөт
13. **Башталгыч мектептерде грамматика сабагы боюнча программанын түзүлүш принциби кандай? Кайсынысы туура эмес?**
  - а) тилдик материалдарды практикалык-элементардык мүнөздө тааныштыруу
  - б) сабаттуу, туура жаза билүүнүн алгачкы ыктарына көнүктүрүү
  - в) академиялык грамматиканы үйрөтүү
14. **Башталгыч класстарда грамматика-орфографиялык материалдардын жайгаштырылышы.**
  - а) жөнөкөйдөн татаалга карай принциби менен
  - б) алфавит тартиби боюнча
  - в) тилдик негизги бөлүмдөр боюнча
15. **Грамматиканы окутуудагы көрсөтмөлүүлүктүн тийгизген таасири.**
  - а) материалды жеңил түшүнүүгө тоскоол болот
  - б) материалды аз убакытка эсине сактап калууга жардам берет
  - в) таблица, графикалар, сүрөттөр сабактын натыйжалуулугун арттырат
16. **Грамматиканы окутуудагы китептин ролу эмнеде?**
  - а) системалуу билим алууну шарттайт
  - б) эрежелерди жаттаганга көнүктүрөт
  - в) көнүгүүлөрдү тез иштеп чыгууга машыктырат

17. **Грамматиканы үйрөтүүгө байланыштуу окуучулардын сөзүн өстүрүү кандайча жүргүзүлөт?**
 а) сүрөт боюнча аңгеме түзүү
 б) текст боюнча сүрөт тартуу
 в) жаңы сөздөрдү ойлоп табуу
18. **Мугалим грамматикалык материалдарды кантип туура пландаштырат?**
 а) окуучулардын кызыгуусун эске алуу менен
 б) курикулумду жетекчиликке алуу менен
 в) өзүнүн даярдыгына жараша
19. **Грамматика сабактарынын негизги эки тиби бар. Кайсынысы ашыкча?**
 а) жаңы билим берүүчү грамматика сабактары
 б) окуучулардын билимдерин бекемдөөчү грамматика сабактары
 в) чейректтик жыйынтыктоочу грамматикалык сабактар
20. **Жаңы билим берүүчү грамматика сабактарынын түзүлүшү кандай болот?**
 а) уюштуруу, үй тапшырмасын текшерүү, жаңы теманы өтүү, жаңы теманы бышыктоо ж.б.
 б) үй тапшырмасын текшерүү, өтүлгөн материалдарды кайталоо, көнүгүү иштөө ж.б.
 в) уюштуруу, окуучулардын билимин баалоо, үй тапшырмасын берүү, жыйынтыктоо.
21. **Окуучулардын алган билимдерин бекемдөөчү грамматика сабактары кандайча уюштурулат?**
 а) уюштуруу, үй тапшырмасын текшерүү, жаңы теманы өтүү, жаңы теманы бышыктоо ж.б.
 б) үй тапшырмасын текшерүү, өтүлгөн материалдарды кайталоо, көнүгүү иштөө ж.б.
 в) уюштуруу, окуучулардын билимин баалоо, үй тапшырмасын берүү, жыйынтыктоо.
22. **Грамматика боюнча окуучулардын алган билимдерин бышыктоо кандайча жүргүзүлөт?**
 а) ар кыл көнүгүүлөрдү жана тапшырмаларды өз алдынча, жупта, топто иштетүү аркылуу
 б) ар кыл деңгээлдеги тесттик тапшырмаларды алуу менен
 в) окуу китеби боюнча конспект жаздыруу аркылуу
23. **Грамматикалык сабактын типтери боюнча өз алдынча сабактын пландарын иштеп чыгуу үчүн мугалимге керек негизги нерсе кайсы деп ойлойсуң?**
 а) окуу китеби
 б) сабактын түзүлүшүн билүү
 в) грамматикалык материалды билүү
24. **Окуучуларды грамматикалык талдоолорду жүргүзүүгө даярдоо кандайча жүргүзүлөт?**
 а) талдоо жүргүзүүнүн үлгүсү боюнча
 б) тилдик материалдарды жаттатуу аркылуу
 в) карточкалар аркылуу
25. **Фонетикалык талдоого машыктыруу сабактарын уюштуруу үчүн зарыл нерселер.**
 а) окуучулардын активдүүлүгү
 б) окуучулардын окуу каражаттары
 в) окуучулардын тыбыш, тамга, муун тууралуу түшүнүктөрүнүн болушу
26. **Морфологиялык талдоого үйрөтүүнүн мааниси эмнеде?**
 а) сөздүн уңгусуна мүчөлөрдү туура жалгаштыруу үчүн
 б) сөз түркүмдөрүн жатка билүү үчүн
 в) уңгу жана мүчөнү шарттуу белгилер менен белгилөө үчүн
27. **Синтаксистик талдоолорду жүргүзүү кандай натыйжаларды берет?**
 а) сүйлөмдөгү сөздөрдүн санын билүү
 б) сүйлөмдөгү сөздөрдүн туура айкалышын билүү
 в) сүйлөмдүн маанисине түшүнүү
28. **Башталгыч мектептерде грамматикалык талдоолордун татаалдык деңгээлине карата кандайча пландаштыруу туура болот?**
 а) фонетикалык, сөз тутуму, сөз түркүмү, сүйлөм мүчөсү боюнча талдоо
 б) сөз түркүмү, сөз тутуму, сүйлөм мүчөсү, фонетикалык талдоо
 в) фонетикалык, сүйлөм мүчөсү, сөз тутуму, сөз түркүмү боюнча талдоо
29. **Грамматикалык көнүгүүлөрдүн кандай түрлөрү бар? Кайсынысы туура эмес?**
 а) сүрөткө карата аңгеме жүргүзүү
 б) тексттеги калтырылган сөздөрдү толуктап түзүү
 в) көчүрүп жазуу

30. **Бышыктоо сабактарында иштелүүчү көнүгүүлөр.**
 а) грамматикалык талдоолор
 б) грамматикалык көнүгүүлөр
 в) грамматикалык эрежелер
31. **Үй тапшырмалары катары берилүүчү көнүгүүлөргө коюлган талаптар кайсылар?**
 а) көлөмү жана татаалдык деңгээли боюнча окуучунун жашы өзгөчөлүгүнө туура келиши
 б) тапшырманын үлгүсүнүн берилиши
 в) жеңил болуусу
32. **Өтүлгөндөрдү кайталоо багытындагы көнүгүүлөр кайсы учурда жүргүзүлбөйт?**
 а) белгилүү тема же бөлүмдү өткөндөн кийин
 б) ар бир чейректин, окуу жылынын аягында
 в) жат жазуу, баяндама жазууда
33. **1-класста фонетикалык материалдардын кайсынысы өтүлбөйт?**
 а) йоттошкон тамгаларды окутуу
 б) созулма үндүүлөрдү окутуу
 в) жумшак жана каткалаң үнсүздөрдү окутуу
34. **Орфография деген эмне? Анын кандай эрежелери бар экендигин эске түшүр. Кайсынысы ашыкча?**
 а) баш тамгаларды туура жазуу эрежелери
 б) катар келген үнсүздөрдү туура жазуу эрежелери
 в) тамгаларды үзгүлтүксүз жазуу эрежелери
35. **Башталгыч мектепте орфографиялык көнүгүүлөрдү пайдалануунун максаты жана мааниси.**
 а) окуучулардын сөзүн өстүрүү
 б) окуучулардын сабаттуулугун арттыруу
 в) окуучулардын окуу темпин өөрчүтүү
36. **Жат жазуунун түрлөрү кайсылар?**
 а) түшүндүрмө, эскертүү, тандама, морфологиялык
 б) сөздүк, чыгармачылык, текшерүү, эскертүү
 в) орфографиялык, сөздүк, тандама, көрүү
37. **Пунктуация деген эмне? Анын кандай эрежелери бар экендигин эске түшүр. Кайсынысы ашыкча?**
 а) сүйлөмдүн аягында коюлуучу тыныш белгилер
 б) сүйлөмдүн ортосунда коюлуучу тыныш белгилери
 в) сөз айкашына коюлуучу тыныш белгилери
38. **Текшерүү жат жазуусунун өзгөчөлүгү.**
 а) өтүлгөн теманы бышыктоо үчүн алынат
 б) теманы, бөлүмдү, чейректи, жылды жыйынтыктаганда алынат
 в) окуучулардын көрүп, угуп кабыл алуусун текшерүү үчүн алынат
39. **Сөздүк жат жазуу деген эмне?**
 а) өтүлгөн тема боюнча сөздүк түздүрүү
 б) жазылышында кыйынчылыкты туудурган сөздөрдү туура жазууга үйрөтүү
 в) 1-класстын окуучуларына гана жаздырылат
40. **Башталгыч мектепте угуу тексттери боюнча баяндама жазуунун негизги максаты.**
 а) окуучулардын эске тутуусун жана жазуу кебин өнүктүрүү үчүн
 б) окуучулардын билимдерин бышыктоо үчүн
 в) окуучулардын билимдерин баалоо үчүн
41. **Көчүрүп жазуунун кандай түрлөрү бар? Кайсынысы туура эмес?**
 а) Жөнөкөй көчүрүп жазуу
 б) Татаал көчүрүп жазуу
 в) Чыгармачылык көчүрүп жазуу
42. **Окуучулардын орфографиялык каталарын каттоого алуу жана аны классификациялоонун мааниси эмнеде?**
 а) мугалимге ар бир окуучу менен андан аркы ишин пландаштырууга жардам берет
 б) окуучулардын чейректик баасын чыгаруу үчүн
 в) окуучуларга кошумча тапшырмаларды иштеп чыгуу үчүн

43. **Башталгыч мектептин 1-классында баалоонун кандай түрү кеңири колдонулат?**
а) калыптандыруучу
б) жыйынтыктоочу
в) диагноздоочу
44. **Сусанын модели эмнени чагылдырат?**
а) Көрсөтмө каражаттардын үлгүсүн;
б) Диаграмманын бир түрүн;
в) Башталгыч мектепте колдонулуучу методдордун классификациясын;
г) маалымат иштетүүнүн толук үлгүсүн.
45. **Жоопкерчилик пирамидасындагы эң жогорку баскыч кайсы?**
а) таасирдүү аракетти кабыл алуу;
б) чечимдерди изилдөө;
г) чындыкты таануу.
46. **—Алгачкы жана акыркы маалыматты эстеп калуу ийри сызыгы” мугалимге эмне үчүн керек?**
а) окуучуларга көрсөтмөлүүлүк үчүн
б) сабактагы убакытты натыйжалуу пайдалануу үчүн
г) текстти окуу үчүн
47. **Сократтын методу кандай уюштурулат?**
а) жалаң суроо берүү менен;
в) эксперимент жүргүзүү менен;
г) оюн аркылуу
48. **Алгачкы кыргыз тили окуу китеби ким тарабынан түзүлгөн?**
а) Э.Арабаев
б) К.Тыныстанов
в) К.Сартбаев

МАМЛЕКЕТТИК АТТЕСТАЦИЯДАН ӨТҮҮГӨ ДАЯРДАНУУ ҮЧҮН СУРООЛОР:

1. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутуунун методикасы педагогикалык илимдердин катарында.
2. Кыргыз тилин окутуунун методикасынын педагогикалык илимдердин катарына кириши.
3. Башталгыч класстарда кыргыз тилинин методикасынын предмет катарында окутулушу жана анын милдеттери.
4. Кыргыз тили боюнча сабакка коюлган жалпы дидактикалык талаптар, принциптер.
5. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасынын тарыхынан.
6. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуу методикасы жөнүндө тарыхый обзор.
7. Э.Арабаевдин методикалык мурастары жана аны улантуучулар.
8. Башталгыч мектептерде кыргыз тили боюнча окуу китептеринин тарыхы.
9. Алгачкы жана учурдагы окуу китептери.
10. Башталгыч класстарда кыргыз тилинин окутулушу, андагы жетишкендиктер жана аны өркүндөтүүнүн жолдору.
11. Кыргыз Республикасынын жалпы орто билим берүүнүн Алкактык Улуттук куррикулуму жөнүндө түшүнүк. Башталгыч мектептин куррикулуму.
12. Кыргыз тилинин башталгыч класстарда окуу предмети катарында окутулушу.
13. Азыркы кыргыз тилин башталгыч класстарда окутуунун алган орду, максаты жана милдеттери.
14. Кыргыз тили боюнча башталгыч класстардын программасы.
15. Кыргыз тилинин башталгыч класстарда окутуунун мааниси.
16. Кыргыз тилинин методикасынын башка илимдер менен болгон байланышы.
17. Кыргыз тилин окутуу методикасынын методологиялык негизи.
18. Кыргыз тилинин методикасынын психология, педагогика жана дидактика менен болгон байланышы.
19. Алдыңкы мугалимдердин иш - тажрыйбасынын кыргыз тилин окутуу методикасынын көмөкчүсү катарында эсептелиши.
20. Кыргыз тили сабагынан материалдарды пландаштыруу.
21. Мугалимдин сабакка даярдануусу жана ишин пландаштыруусу.
22. Кыргыз тили боюнча материалдарды пландаштыруунун принциптери жана түрлөрү.
23. Пландын типтери.
24. Жылдык же календарлык план.
25. Кыргыз тили боюнча тематикалык план.
26. Кыргыз тили сабагынан окуу иштерин уюштуруунун формалары.
27. Сабак-кыргыз тили боюнча окуу процессин уюштуруунун негизги формасы.
28. Башталгыч мектепте кыргыз тил сабагынын өзгөчөлүгү.
29. Сабактын билим берүүчүлүк, өнүктүрүүчүлүк, тарбиялык максатын окуучунун позициясынан коюу.
30. Стандарттуу жана стандарттуу эмес сабактар.
31. Жаңы теманы түшүндүрүү сабагы.
32. Окуучулардын алган билимдерин, машыгууларын жана көнүгүүлөрүн бышыктоо сабагы.
33. Аралаш (бириктирилген) сабак.
34. Проблемалык сабак ж.б.
35. Кыргыз тил сабагынын түзүлүш элементтери.
36. Кыргыз тилин окутууда предмет аркылуу байланышты ишке ашыруу.
37. Кыргыз тилин окутуунун методдору жана ыкмалары.
38. Айтып берүү методдору (аңгеме, түшүндүрүү, лекция, аңгемелешүү, окуу китеби менен иштөө ж.б.);
39. Көрсөтмөлүүлүк (таблица, схема, сүрөттөрдү иллюстрациялоо, диафильм, кино демонстрациялоо, компьютердик технологиялар, музейге, өндүрүшкө, жаратылышка экскурсия ж.б.);
40. Практикалык (көнүгүү, көнүктүрүү, үй жана аудиторияда өз алдынча иштөөнү уюштуруу, эксперимент, эмгек жана коомдук иштерге тартуу ж.б.) методдор жөнүндө.
41. Интерактивдүү методдор.
42. Сабат ачууда окууга жана жазууга үйрөтүү.
43. Класстан тышкаркы окууну жүргүзүү.
44. Кыргыз тили сабагынан класстан тышкаркы иштерди уюштуруу.

45. Кыргыз тили сабагында инсанга багытталган окутуу.
46. Башталгыч класстарда грамматиканы окутуунун мааниси жана максаты.
47. Грамматиканы окутуунун методологиялык негиздери.
48. Грамматиканы окутуунун жалпы дидактикалык негиздери.
49. Мектептерде грамматика сабагынын предмет катарында окутулушу.
50. Башталгыч класстарда кыргыз тилинин грамматикасын окутуунун мааниси жана ролу.
51. Грамматиканы окутуунун методикасы илимий дисциплина катарында.
52. Грамматиканы окутуунун методикасынын тил илими, адабият таануу, педагогика, психология, эстетика менен байланышы.
53. Азыркы кыргыз тилинин грамматикасынын башталгыч класстарда окутууда алган орду.
54. Башталгыч класстарда грамматикалык материалдардын класстар боюнча бөлүштүрүлүп берилиши, системасы жана алардын көлөмү, мазмуну жана милдети.
55. Мугалимдин сабакка даярдануусу.
56. Сабактын билим берүүчүлүк, өнүктүрүүчүлүк, тарбия берүүчүлүк максаттарын аныктоо.. Грамматика сабагын окутуу боюнча илимий методикалык материалдарды, алдынкы мугалимдердин иш- тажрыйбаларын окуп үйрөнүү жана аларды сабакка пайдалануу.
57. Грамматика сабагындагы мугалимдин иш -аракети.
58. Грамматика сабагынын типтери. Стандарттуу жана стандарттуу эмес сабактар.
59. Жаңы теманы түшүндүрүү сабагы.
60. Окуучулардын алган билимдерин, көндүмдөрүн бышыктоо сабагы.
61. Аралаш сабак.
62. Грамматика сабагынын материалдарын пландаштыруунун принциптери жана түрлөрү. Грамматика боюнча тематикалык план.
63. Сабактын планын түзүү
64. Грамматиканы инсанга багыттап окутуунун методдору жана ыкмалары.
65. Грамматиканы окутуудагы кайталоо, бышыктоо сабактары.
66. Грамматика боюнча өтүлгөн материалдарды кайталоонун системасы.
67. Жаңы материалды өтүүдө кайталоонун ролу.
68. Грамматиканы кайталоо үчүн алынган материалдарга коюла турган талаптар.
69. Кайталоо сабактарын өткөрүүнүн тартиби.
70. Грамматикалык көнүгүүлөр жана аларды жүргүзүүнүн жолдору.
71. Атайын иштетилүүчү көнүгүүлөр.
72. Чыгармачылык көнүгүүлөр.
73. Окуучулардын билимдерин бышыктоодогу грамматикалык көнүгүүлөрдүн ролу.
74. Өтүлүп жаткан грамматикалык материалдардын мүнөзүнө карата көнүгүүлөрдү тандоо.
75. Грамматикалык талдоолор жана аларды жүргүзүү.
76. Морфологиялык талдоо.
77. Синтаксистик талдоо.
78. Талдоолорду ар бир класста өткөрүүнүн өзгөчөлүктөрү.
79. Грамматикалык талдоолорду жүргүзүү үчүн материалдарды тандоо.
80. Грамматиканы окутууда окуучулардын кебин байытуу.
81. Грамматика сабагындагы көрсөтмөлүүлүк . Көрсөтмө куралдардын түрлөрү.
82. Дидактикалык материалдар.
83. Окуучулардын грамматикалык каталары жана аларды жоюунун жолдору.
84. Грамматикалык каталарды жоюу.
85. Каталардын үстүндө иштөөнүн жолдору.
86. Окуучулардын дептерлерине коюлуучу талаптар жана аларды текшерүү.
87. Грамматикалык каталарды учетко алуу жана аларды жоюуга карата иш алып баруунун ыкмалары.
88. Окуучулардын билимин, практикалык билгичтигин, көндүмдөрүн баалоо.
89. Баалоонун максаты, принциптери жана түрлөрү.
90. Башталгыч мектептеги формативдүү баалоо.
91. Окуучулардын жоопторуна коюлуучу негизги талаптар.
92. Грамматика боюнча окуучулардын билимин баалоонун нормалары.
93. Окуучунун ишмердүүлүгүн анын өз алдынча иштөөсүнүн жыйынтыктары боюнча баалоо.
94. Грамматика сабагында окуучулардын өз алдынча иштөөсүн уюштуруу.
95. Өз алдынча иштөө – окуучулардын таанып-билүү жөндөмдүүлүгүнүн каражаты катарында.

96. Окуучулардын таанып- билүү ишмердүүлүгүн активдештирүүдөгү өз алдынча иштөөнүн ролу жана орду.
97. Окуучулардын грамматика боюнча алган билимдерин колдонууга карата чыгармачыл тапшырмалар.
98. Башталгыч класстардын окуучуларын туура жазууга үйрөтүүнүн методикасы.
99. Туура жазууга үйрөтүүнүн методдору жана ыкмалары.
100. Орфографиялык эрежени өздөштүрүүдө грамматикалык билимдин мааниси.
101. Башталгыч класстарда грамматиканы окутууну орфография менен өз ара тыгыз байланышы.
102. Орфографиялык көнүгүүлөр жана аларды жүргүзүүнүн жолдору.
103. Орфографиялык көнүгүүлөрдүн түрлөрү.
104. Орфография боюнча жазуу иштеринин түрлөрү.
105. Жат жазуунун түрлөрү.
106. Жат жазуу жаздыруунун ыкмалары.
107. Жат жазууну текшерүү жана баалоо нормативдери.
108. Окуучулардын дептерлери менен иштөө, аларды текшерүүнүн ыкмалары.
109. Башталгыч класстарда пунктуацияны үйрөтүүнүн жолдору.
110. Башталгыч мектепте кыргыз тилин окутууда маалымат технологияларын колдонуу.

ГЛОССАРИЙ

Акыл даярдыгы – жаңы теманы өтүүдөн мурда окуучуларга күнүмдүк жашоодо кездешкен, темага багыт алдырууга даярдоочу, өзүнө тааныш чөйрө боюнча текстке байланыштуу кызыктыруучу суроолорду берүү аркылуу жаңы маалыматтарды түшүнүүгө даярдоо.

Акыл чабуулу - бул кеңири колдонулган интерактивдик ыкмалардын бири. Мында темага байланыштуу ойго келген идеялардын бардыгын, сыңалбастан иштелип чыгат. Акыл чабуулунда окуучулар эркин, ишкер абалда чыгармачылык менен жаңы идеяларды жарата алышат. Интеллектуалдык жактан өнүгүшөт.

Баа - бул окуучулардын окуудагы жетишкендиктеринин санарип, тамга же башка түрдөгү шарттуу-формалдуу сан түрүндө билдирүүчү, символу(белгиси).

Баалоо - бул окуучулардын окуу жана таанып-билүү ишмердигине байкоо жүргүзүү, ошондой эле билим берүүнүн сапатын жакшыртуу максатында окуучу жөнүндө маалыматтарды баяндоо, жыйноо, каттоо жана чечмелөө процесси.

Баа берүү - бул баалоо процесси, иш-аракети же ишмердиги кайтарым байланыштын сапаттык маалыматы.

Баа койбостон баалоо – бул беш баллдык баалоо системасына салууга мүмкүн болбогон шарттуу белгилер менен белгиленген шкалалар, ар кандай параметрлер боюнча окуучунун окуу-үйрөнүү деңгээлин көрсөткөн «жекече жетишкендиктер баракчалары», конкреттүү критерийлер менен баалоодон келип чыккан иштеринин жыйынтыктары (процент менен, бөлчөктөр аркылуу, диаграмма, схема, чиймелер ж.б.) . Баалоонун бул формасы мугалим, окуучу жана ата-эне үчүн андан аркы өнүгүүнү пландаштырууга кызмат кылышы керек.

Баа койбостон окутуу – окуучунун өз иш-аракетин өз алдынча баалоого үйрөнүүсүн, өздүк жетишкендиктерин жалпыга белгилүү көрсөткүчтөр менен өлчөө, жалпысынан айтканда окуучунун баалоо өз алдынчалыгын өстүрүүнү айтабыз.

Билим берүүнүн сапаты – билим берүүнүн натыйжаларынын ар түрдүү билим берүү субъектилеринин (окуучулардын, педагогдордун, ата-энелердин, иш берүүчүлөрдүн, жалпы эле коомдун) күтүүлөрүнө же алар тарабынан коюлган билим берүүнүн максаттарына жана милдеттерине шайкештигинин даражасы. Билим берүүнүн сапаты анын билим берүүнүн стандарттарына жана керектөөчүлөрдүн суроо талаптарына шайкештигин көрсөтөт. Бул түшүнүктүн маанилүү өзгөчөлүгү динамикалуулукта, вариативдүү жана иштиктүү мүнөзүндө турат.

Билим берүүнүн стандарты – негизги билим берүү программаларындагы билимдин мазмунунун минимумун, окуучунун даярдыгынын сапатына коюлуучу базалык талаптарды, билим алуучулардын мүмкүн болгон окуу жүгүнүн чегин аныктоочу нормалар менен эрежелердин топтому.

Диагноздоочу баалоо – бул окуучунун билимдерин, билгичтиктерин, көндүмдөрүн жана иш билгилигинин (компетенттүүлүгүн) алгачкы калыптануу деңгээлин аныктоо

Индикатор – бул бир нерсенин абалын чагылдыруучу же көрсөтүүчү чен, «өлчөгүч прибор». Окуп үйрөнүүнүн натыйжаларынын көрсөткүчү (индикатору) – окуучунун жүрүм-турумунан байкалуучу, болжолдонгон натыйжага жетишилгендигин далилдөөчү конкреттүү белгилер.

Жалпы орто билим берүүнүн Алкактык Улуттук куррикулуму - Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министирлиги тарабынан иштелип чыгып, Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан бекитилүүчү документ.

Жыйынтыктоочу (суммативдик) баалоо – белгилүү убакыт аралыгында окуучулардын билимдерди өздөштүрүү, билгичтиктеринин жана көндүмдөрүнүн калыптануу деңгээлин белгилөө жана алынган натыйжалардын стандарт талаптарына шайкештигин аныктоо.

Кайтарым байланыш - иш – аракеттер, кырдаалдар, талаш маселелер жана максатка эң жакшы жол менен жетишүүгө өбөлгө түзүүчү конкреттүү иш-аракеттер жөнүндө түшүндүрмөлөрдү (сын пикирлерди) кабарлоо жана алуу процесси.

Калыптандыруучу (формативдик) баалоо - бул окуучуну окуусуна үзгүлтүксүз, максаттуу багытталган байкоо жүргүзүү процесси.

Компетенттүүлүк – адамдын ар түрдүү билимдердин, билгичтиктердин элементтерин жана иш - аракеттин ыкмаларын белгилүү бир кырдаалда (окуу, инсандык, кесиптик) өз алдынча колдонууга болгон интегративдик жөндөмдүүлүгү.

Компетенция - (лат. competere – ээ болуу, шайкеш келүү, туура келүү)- окуучунун белгилүү бир кырдаалда (окуу, инсандык, кесиптик) натыйжалуу, майнаптуу иштөөсү үчүн зарыл болгон

билим даярдыгына карата алдын ала коюлуучу социалдык талаптар (нормалар, стандарттардын тизмеси).

Критерий – бул баа берүүгө, бир нерсени аныктоого жана класификациялоого негиз болуучу белги, баанын ченеми.

Куррикулум - коомдун социалдык заказына шайкеш келген окуу процессин уюштурууга багытталган жөнгө салып жана багыт берип туруучу документтердин системасы.

Мотивация - талдоо негизинде тынымсыз жүрүп туруучу тандоо менен чечим кабыл алуу процесси.

Натыйжалар (билим берүүдөгү) – билим алуучулардын инсандык, жарандык жана кесиптик жактан өзүн өзү аныктоосун ишке ашыруу үчүн зарыл жана жетиштүү болгон жекече компетенттүүлүктөрүнүн топтому.

Негизги компетенттүүлүктөр – бардык предметтер үчүн жалпы метапредметтик мазмунда ишке ашырылуучу билим берүүнүн натыйжалары.

Окутуунун максаты – окуучулар когнитивдик (таанып -билүүчүлүк), аффективдик (эмоциялык- баалуулук) жана психомотордук жактарда жетишүүчү окутуп- үйрөтүүнүн утурумдук жана акыркы натыйжалары.

Предметтик компетенттүүлүктөр – негизги компетенттүүлүктөргө карата алганда жекече болуп саналат. Алкактык Улуттук куррикулум негизги компетенттүүлүктөрдүн тизмегин аныктайт, ал эми предметтик куррикулумдар айрым алынган предметтердин материалында аларды предметтик компетенттүүлүктөр түрүндө конкреттештирет.

Талдоо («анализ», байыркы грек тилинен, «ажыратуу») – бул ой жүзүндө же иш жүзүндө бүтүн нерсени (буюмду, касиетти, процессти, предметтер аралык катышты) курамдык бөлүктөргө ажыратуу, бөлүү иши. Ал адамдын таанып билүүчүлүк же предметтик практикалык ишмердигинин жүрүшүндө аткарылат.

2013-2017-жылдардын мезгилине Кыргыз республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы (Бишкек, 2013)

4.1. Билим берүү системасын жана илимди реформалоо.

Кыргыз Республикасынын билим берүү системасынын азыркы абалын талдоо сапаттуу билим алууга карай жолдо арымдуу өнүгүүнү кечендеткен көп сандаган көйгөйлөр бар экендиги жөнүндө далилдеп турат.

Бүгүнкү күндөгү кырдаал өлкөнүн билим берүү системасы дүйнөлүк керектөөлөрдөн гана эмес, ошондой эле кыргызстандын коомунун өз керектөөлөрүнөн да дайыма артта калуусу менен мүнөздөлөт. Ошондуктан билим берүү системасын реформалоо менен гана ушундай маселелерге жооп берүүгө болот.

Билим берүү чөйрөсүндө 1,5 миллионго жакын кыргызстандыктар билим алышат жана эмгектенишет. Кыргызстанда билим берүү системасын реформалоонун кыйла маанилүү этабы 2012-2020-жылдарга билим берүүнү өнүктүрүү Стратегиясын кабыл алуу болуп саналат. Аны ишке ашыруу ата мекендик билим берүүнүн мыкты салттарын жана эл аралык тажрыйбаны эске алуу менен азыркы талаптарына ылайык ийкемдүү, ачык улуттук билим берүү системасын түзүүгө багытталган.

Реформанын негизинде билим берүү системасы атаандашууга жөндөмдүүлүктү жана өлкөнүн гүлдөп өнүгүшүн камсыз кылууга, ошондой эле адам капиталынын наркын жана сапатын жогорулатууга көмөктөшүүгө тийиш экендиги камтылган.

Билим берүү чөйрөсүндөгү башкы приоритет мектепке чейинки жана мектептик билим берүү болуп саналат – бул мамлекеттин функциясы.

Мектепке чейинки билим берүү үчүн негизги милдет балдардын мектепке психологиялык-педагогикалык даярдыгын жогорулатуу болуп саналат. Мектепке кирүүдө балдарга бирдей мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылуу үчүн мектепке чейинки курактагы балдарды мектепке даярдоо боюнча программаларды колдонууга киргизүү жагында чараларды көрүү зарыл.

Мектепке чейинки мекемелердин өтө жетишсиздигин эске алуу менен мектепке чейинки мекемелердин альтернативдүү моделдерин киргизүү, мамлекеттик-жеке өнөктөштүктүн алкагында жеке секторду тартуу үчүн шарт түзүү зарыл, бул үчүн колдонуудагы мыйзамдарга мыйзамдык деңгээлде тиешелүү өзгөртүүлөрдү киргизүү керек.

Жалпы билим берүү мектептеринин деңгээлинде проблемалардын бүтүндөй бир комплексин чечүү милдети турат. Мектептик билим берүүнүн мазмунун кайра карап чыгууга, жаңы муундагы предметтик стандарттарды киргизүүгө, окуу китептери менен камсыз кылууга, ошондой эле маалыматтык технологияларды, айрыкча алыскы мектептерде өнүктүрүү үчүн шарттарды түзүүгө басым жасоо зарыл. Ар бир мектепте коопсуз, толеранттуу жана көп маданияттуу билим берүү чөйрөсүн түзүү, өзгөчө муктаждыктары бар балдардын жана аялуу үй-бүлөлөрдүн балдары үчүн билим берүүнү эске алуу менен билим берүү системасынын инклюзивдүүлүгүн камсыз кылуу зарыл. Билим берүүдө мамлекеттик-коомдук башкаруу принциптерин чындоо жана билим берүү уюмдарындагы коррупцияны кыскартуу үчүн Камкорчулук кеңештерин түзүү керек.

Азыркы этапта педагогикалык ишмердиктин приоритеттүү багыты элдин маданий жана руханий баалуулуктары жана каада-салттары аркылуу руханий-адептик негиздерди калыптандыруу болууга тийиш. Тарбиялоо жана билим берүү табигый өз ара байланышкан процесс болушу керек.

Кесиптик билим берүүдө мамлекеттин ролун кайра карап чыгуу талап кылынат. Ички региондук жана глобалдык эмгек рыногу алдыга койгон квалификациялык талаптар менен кесиптик билим берүүнүн байланышынын начарлыгы негизги көйгөй болуп саналат.

Баштапкы жана орто кесиптик билим берүүнү уюштуруу ушул кезге чейин эмгек рыногу, жеке сектор менен жетиштүү өз ара аракеттенбейт.

2011-жылдын жыйынтыгы боюнча билим берүү системасынын экономикалык натыйжалуулугунун баяндамасында баштапкы кесиптик-техникалык билим берүү системасынын инфраструктурасын күтүүгө чыгымдар өтө көп экендиги белгиленген. Муну менен бирге 3 миңден ашык окуучулар адистиктери талап кылынбагандыктан улам жыл сайын жумушсуздардын катарын толуктап жатат.

Орто кесиптик билим берүү системасындагы олуттуу кемчилик болуп кадрларды даярдоонун көп деңгээлдүү системасында орто кесиптик окуу жайларынын так статусунун жана ролунун жоктугу жана окуу лабораторияларынын ишин камсыз кыла албаган алардын материалдык-техникалык базасынын эскиргендиги саналат.

Кесиптик, техникалык билим берүүнүн кадыр-баркын жана сапатын жогорулатуу үчүн төмөнкүлөр зарыл:

- жаңы муундагы стандарттарды иштеп чыгуу, бүтүрүүчүлөрдүн квалификациясына баа берүү, сертификация борборлорун түзүү жана квалификацияны таануу процессине иш берүүчүлөрдү жигердүү тартуу үчүн кесиптик билим берүүнүн программаларынын структурасы менен эмгек рыногунун талаптарынын ортосундагы ажырымды жоюу;

- баштапкы жана орто кесиптик билим берүү уюмдарынын кадрдык потенциалынын сапатын жогорулатуу, анын ичинде биргелешкен долбоорлорду аткаруу аркылуу бизнес менен кызматташуу жолу менен жогорулатуу;

- кесиптик билим берүү уюмдарынын материалдык-техникалык базасын бүтүрүүчүлөргө карата эмгек рыногу койгон талаптарга ылайык жаңылоо үчүн мүмкүн болгон күч-аракеттерди жумшоо.

Билим берүүнүн сапаты – ар кандай улуттун келечектеги өнүгүшүнүн эң ишенимдүү индикаторлорунун бири болуп саналат. —Кыргызстандын билим берүү системасынын экономикалык жактан натыйжалуулугуна баяндамага” ылайык өлкөдө 2011-жылдагы абал боюнча 52 жогорку окуу жай бар, башкача айтканда, филиалдарын жана түзүмдүк бөлүмдөрүн эске алганда орточо 1 миллион калкка 20 жакын жогорку окуу жай туура келет. Бул көп өнүккөн өлкөдөгүлөрдөн кыйла даражада көп. Мисалы, сапаттуу билим берүү кызматтарын көрсөтүү жагында жогорку үлгү көрсөткөн Улуу Британияда 1 миллион калкка 2 гана жогорку окуу жай, Россия Федерациясында – 6, Казакстанда 10 жогорку окуу жай бар.

Кыргызстандын көп жогорку окуу жайлары сапаттуу жогорку билим алууга коюлган талаптарга жооп бербейт. Пайданын артынан түшүп алуу менен көп ЖОЖдор контракттык топтордун санын көбөйтүшөт, бул жыйынтыгында эмгек рыногунун талап кылынбаган адистерге толуп кетишине алып келүүдө. ЖОЖдордун өздөрүнүн инфраструктурасы да сапаттуу жогорку билим алууга мүмкүнчүлүк бербейт, окутуучулар курамынын сапаттык деңгээлинин өтө төмөндүгү белгиленген.

Жогорку билим берүү системасындагы коррупциянын кеңири масштабы өтө курч турган көйгөй болуп саналат, ал акыр аягында улуттук негизди кыйратып жана жок кылып, мамлекет менен адамдарды кайра түзүүлөрдү жүргүзүү жөндөмүнөн ажыратууда.

Жогору квалификациялуу кесипкөй кадрларды даярдоо үчүн талап кылынган шарттарга жетишүү үчүн төмөнкүлөр зарыл:

- жогорку кесиптик билим берүүнүн сапатынын кепилдик системасын өркүндөтүү, анын ичинде – ЖОЖдорду аккредитациялоо жана рейтинг жүргүзүүнүн эсебинен өркүндөтүү;

- жогорку кесиптик билим берүү системасында кадрларды даярдоо менен эмгек рыногунун талаптарынын ортосундагы ажырымды теңештирүү, бул үчүн кадрларды даярдоону региондордун өлкөлүк артыкчылыктарын жана экономикалык стратегияларын талдоонун негизинде жүргүзүү;

- жогорку билим берүүнү финансылоонун колдо бар механизмдерин кайра кароо (бир студентке чыныгы минималдуу чыгымдарды эсептөө жана ал сумманы бюджетчилерди даярдоого ЖОЖдорго каражат бөлүү үчүн башкы негиз катары пайдалануу, студент адистешүүсүн өзгөрткөн, жогорку окуу жайдан кетип калган же башка адистик боюнча иш тандап кеткен учурда каражаттарды мамлекетке кайтарып алуу механизмдерин иштеп чыгуу);

- абитуриенттерди тандоо механизмдерин өркүндөтүүнүн, окутуунун сапатына контролдуктун жаңы формаларын киргизүүнүн, Камкорчулук кеңештерин түзүүнүн эсебинен коррупцияга каршы туруктуу күрөш жүргүзүү;

- жогорку окуу жайларда илимди, өзгөчө колдонмо илим нугунда өнүктүрүү, ал студенттер менен окутуучуларды мамлекет үчүн экономикалык жактан мааниси бар долбоорлорду иштеп чыгууга кошууну камсыз кылат.

Жогорку билим берүү келечекте мамлекеттик заказдар механизмдин колдонуу менен рынок механизмдерин жетекчиликке алууга тийиш. Бул механизм изилдөөлөргө негиздениши керек, изилдөөдө рыноктун жана билим берүү системасынын өзүнүн абалы аныкталууга, ошондой эле экономикалык жана башка турмуш чөйрөлөрүнүн өнүгүү тенденциялары адекваттуу мамиле кылуу жана өлкөнүн өнүгүү келечектерин эске алуу менен билим берүү системасына өзгөртүүлөрдү киргизүү үчүн жөнгө салынууга тийиш.

Ал тургай билим берүүнүн эң алдыңкы деген мазмуну да билим берүүдө жаңы технология киргизилбесе таптакыр керексиз болуп калат. Бүгүнкү күндө маалыматтык-коммуникациялык технологиялар чөйрөсүндө жаңы муундагы адистерди тарбиялоого орто, атайын-орто жана жогорку билим берүү системасын багыттоо зарыл, бул экономиканы, илимди жана маданиятты келечекте кийинки тездетип өнүктүрүүнү аныктоочу негизги шарттардын бири болуп калышы мүмкүн.

Жогорку билим берүүнүн сапатынын башкы шарттарынын бири болуп анын илим менен ажыралгыс байланышы саналат. Бүгүнкү күндө бизде илим менен билим берүү негизинен бири-биринен обочолонуп калган кырдаал түзүлгөн, бул илимдеги сенектиктин жана жогорку билим берүү системасындагы начарлоонун себеби болуп калды.

Академиялык илимде көп сандаган маселелер чечүүнү талап кылат. Илимий кадрларды даярдоо системасындагы коррупциялашуудан улам илимий даражалардын кадыр-баркынын түшүшүн токтотуу зарыл. Кыргыз илиминин көпчүлүк багыттары дүйнөлүк илимдин жетишкендиктеринен обочо турат, өлкөдө ири илимий долбоорлор жок. Мына ушунун бардыгы инновациянын жоктугунун, кыргыз илиминин фундаменталдуу изилдөөлөр, ошондой эле колдонмо илим жагында артта калгандыгынын себеби болуп саналат. Илим жагында сунуш кылынган саясат өлкөнүн туруктуу өнүгүшү, илимий иштин кадыр-баркын жогорулатуу үчүн талап кылынган билимдерди алууну, генерациялоону жана берүүнү камсыз кылган илим системасынын атаандашууга жөндөмдүүлүгүнө жана тең салмактуулугуна жетишүүгө багытталышы керек. Улуттук илимдер академиясынын ишмердигин уюштурууга жаңыча мамилелер зарыл, алар кыргыз илиминин жаңы деңгээлге чыгышына, илим менен билим берүүнү натыйжалуу интеграциялоого, илимдин жетишкендиктерин экономикада, билим берүүдө жана башка чөйрөлөрдө пайдаланууга көмөк көрсөтүшү керек.

Тиркеме 2

2013-2017-жылдардын мезгилине Кыргыз республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы (Бишкек, 2013)

3.1. Этностор аралык ынтымакты камсыз кылуу, элдин биримдигин чыңдоо.

Кыргызстандын көп улуттуу эли этностордун биргеликте жашоосунун көп кылымдык тажрыйбасына ээ. Өлкөнүн тарыхынын эң көрүнүктүү мезгилдери элдин биримдиги, ар түрдүү этностордун өкүлдөрүнүн ортосундагы достук менен шартталган.

Кыргызстан көп этностуу мамлекет болуп саналат. Өлкөдө кыргыздардан тышкары Кыргызстандын калкынын 27,8%ын түзгөн жүздөн ашык ар кандай этностордун өкүлдөрү жашайт. Бирок мамлекеттик саясатта этностук жагдайга дагы көбүрөөк көңүл буруу зарыл. Мамлекеттик жарандык аң-сезимди калыптандырууга көп жылдар бою өзгөчө маани берилген эмес.

Соңку жылдардагы саясий туруксуздуктун фонунда улутчулдук сезимдер күчөп, социалдык катышуу деңгээли төмөндөп, этностук жамааттар өз-өзүнчө обочолонуусу жана бири-бирине ишенбөөчүлүгү орун алып, бул Кыргызстандын адамдык жана социалдык көрөңгөсүн кыйла солгундатууда.

1990-жылдагы этностор аралык жаңжалдан улам келип чыккан көйгөйлөрдүн чечилбегендиги, социалдык-экономикалык оор кырдаал, саясий кризистер жана мамлекеттин чабалдыгы 2010-жылдын июнь айында Кыргызстандын түштүгүндө көп сандаган курмандыктарга алып келген кайгылуу окуяларга себеп болгон.

Этностор аралык мамилелер жагындагы көйгөйлөр натыйжалуу, ийгиликтүү тил саясаты жүргүзүлбөгөндүктөн улам ого бетер татаалдашкан. Өлкөдө мамлекеттик, расмий жана чет тилдерди билген муун өсүп чыккан жок. Тил маселесинин айланасындагы талаш-тартыштар саясатташып кеткен жана майнапсыз болгон.

Борбордук жана жергиликтүү деңгээлдерде этностор аралык мамилелерди башкаруу системасы түзүлгөн эмес, бул туруктуу мониторинг жана алдын-алуу иштерин жүргүзүүгө кедерги болууда.

Кыргыз Республикасын андан ары ийгиликтүү жана туруктуу өнүктүрүүнүн башкы шарттарынын бири мамлекеттик жарандык аң-сезимди калыптандыруу жана бардык этностук жамааттардын маданий мурастарын сактоо жана толеранттуулукка тарбиялоо менен бардык этностук жамааттардын башын кошуп, улуттук биримдикти камсыз кылуу болуп саналат.

Бул максатка жетүү боюнча мамлекеттик саясат чараларын жүзөгө ашыруу төмөнкү принциптерге негизделет:

- ар түрдүү этностордун өкүлдөрүнүн укуктарын эске алуу менен демократиялык баалуулуктарды кармануу. Өлкөнүн бүтүндүгүн жана эгемендигин бузууга, этностор аралык, конфессиялар аралык араздашууну тутантууга, региондук теги боюнча бөлүнүүгө багытталган иш-аракеттерге бөгөт коюу менен укуктун үстөмдүгүн таануу, жарандардын жеке, социалдык, экономикалык, маданий, саясий укуктарын жүзөгө ашыруу үчүн шарттарды түзүү;

- мамлекеттүүлүктү жана мамлекеттик жарандык аң-сезимди чыңдоо. Жарандарда өз өлкөсүн демократиялык укуктук мамлекет катары кабылдоо түшүнүгүн өнүктүрүү, өлкөнүн бардык жарандарына тиешелүү жалпы баалуулуктарды бекемдөө менен ар түрдүү этносторго сый-урмат менен мамиле жасоонун ортосундагы тең салмактуулукту табуу. Мамлекеттин, жергиликтүү бийлик органдарынын жана жарандык коом институттарынын социалдык биримдикти камсыз кылуу боюнча системалуу ишинин негизинде Кыргызстандын элинин биримдигин чыңдоо;

- көп түрдүүлүк биримдигин таануу. Бийлик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, саясий партиялардын жана башка жарандык коом институттарынын, кадр саясатынан тартып шаар куруу жана архитектураны өнүктүрүүнүн келечектүү пландарына чейинки бардык чөйрөлөрдө биримдик принцибин ырааттуу жүзөгө ашырууга багытталган күч-аракеттерди кубаттоо;

- Кыргызстандын элинин тарыхый-маданий мурастарын урматтоо. Мамлекеттин тарыхына урматтоо менен мамиле кылууну калыптандыруу, кылымдар бою иштелип чыккан биримдиктин баалуулуктарын жана идеалдарын, этностордун өз алдынчалуулугун сактоо, маданияттар аралык баарлашууну жана сабырдуулукту өнүктүрүү;

- мамлекеттик тилдин интеграциялоочу ролу. Бардык жарандардын мамлекеттик тилди билүү зарылдыгын коомду баш коштуруунун маанилүү негиздеринин бири катары кабыл алуу;

- дүйнөлүк коомчулук менен интеграциялануу. Коомдун байлыгы жана кыргызстандыктардын маанилүү атаандашуучулук артыкчылыгы катары көп тилдүүлүктү андан ары өнүктүрүү. Этностук азчылыктардын эне тилин сактоо жана өнүктүрүү кепилдигин камсыз кылуу менен мамлекеттик, расмий жана дүйнөлүк дагы бир тилди билген кыргызстандыктардын жаңы “үч тилдүү” муунун калыптандыруу.

Алдыга коюлган максаттарга жетүү үчүн мамлекеттүүлүктү жана мыйзамдуулукту чыңдоого, мамлекеттик бийликтин, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ишин өркүндөтүүгө, жарандык коомдун демилгелерин колдоого багытталган чаралардын комплексин иштеп чыгууну талап кылат, алар төмөнкү милдеттерди чечүүгө көмөк көрсөтөт:

- этностор аралык мамилелерди жөнгө салуу жана тил саясатын жүзөгө ашыруу, жаңжалдардын алдын алуу, улуттук деңгээлде ыйгарым укуктуу мамлекеттик органды түзүү, борбордо жана региондордо зарыл инфраструктураны түзүү үчүн жоопкерчилик системасын орнотуу;

- мамлекеттик бийлик органдарынын алдындагы консультациялык-кеңеш берүү органдарын кошуп алганда мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, жарандык коомдун комплекстүү мамилеге жана өз ара аракеттенишине негизделген жаңжалдардын алдын алуу системасын түзүү;

- мамлекеттик тилдин бириктирүүчү жана интеграциялык ролун чындап камсыз кылуу үчүн тең салмакталган тил саясатын жүзөгө ашыруу, аны үйрөнүү, жарандардын расмий тилди, ошондой эле башка тилдерди билишинин эсебинен өлкөнүн тилдик көп түрдүүлүгүн сактоо үчүн шарттарды түзүү;

- мамлекеттик жарандык аң-сезимди калыптандыруу, ар бир инсандын өзүн —Кыргыз жараны” экендигин андап-түшүнүүсү, жарандык атуулдукту тарбиялоо, этностор аралык ынтымак жана сабырдуулукту чыңдоо, тынчтык маданиятына жана зомбулуктун жана кодулоонун ар кандай түрлөрүнө келишпестикке тарбиялоо.

Концепцияда белгиленген максаттарга жетишүү үчүн сунуш кылынган ар бир чара Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн, жергиликтүү мамлекеттик администрациялардын тийиштүү пландары менен программаларында зарыл бюджеттик камсыз кылуу аркылуу аткарылышы керек.

Күтүлгөн натыйжа – этностук таандуулукка эмес, жалпы жарандык бирдейликке негизделген мамлекеттүүлүктү чыңдоо.

Алдыга коюлган максаттарды жүзөгө ашыруу – өлкөнүн мамлекеттик жана коомдук структураларын, бардык жарандардын системалуу иштерин талап кылуучу узак мөөнөттүү процесс.

Биринчи кезектеги чаралардын ичинде Кыргыз Республикасынын Президентинин —Кыргыз Республикасында коомдук коопсуздукту чыңдоо боюнча кечиктирилгис чаралар жөнүндө” (2012-жылдын 1-февралындагы №24 ПЖ) Жарлыгын жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин —Кыргыз Республикасынын улуттук саясатынын Мамлекеттик концепциясынын долбоору жөнүндө” (2011-жылдын 30-июнундагы №891-V) токтомун аткаруу максатында көп улуттуу Кыргызстан элинин биримдигин камсыз кылууга жана этностук көп түрдүүлүктү башкарууну өркүндөтүүгө багытталган Концепцияны иштеп чыгууну аяктап калды. Бул Концепция бекитилгенден кийин конкреттүү чаралар, индикаторлор, мөөнөттөр жана аларды жүзөгө ашыруунун контролдоо механизмдери менен аракеттенүү планы сунуш кылынат.

2013-2017-жылдардын мезгилине Кыргыз республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы (Бишкек, 2013)

3.2. Мамлекеттик-диний жана конфессиялар аралык өз ара мамилелерди оптималдаштыруу

Коомду демократиялаштыруунун жана рынок экономикасынын шартында динге кайрылган адамдардын саны кыйла өстү, бул социалдык-экономикалык көйгөйлөрдүн чечилбегендигине, мамлекеттик так идеологиянын жоктугуна жана конфессиялардын жигердүүлүгүнө байланышкан.

Кыргыз Республикасында азыркы учурда түзүлгөн диний кырдаал карама-каршылыктуу мүнөздө. Бир жагынан, өлкөдө жарандар үчүн өз динин эркин карманууга жана жайылтууга бардык шарттар жана мүмкүнчүлүктөр түзүлгөн. Ошол эле учурда бир катар көйгөйлөр да бар: ал айрым дин өкүлдөрүнүн радикалдашуусу, анын саясатташуусу, мамлекет жана диний уюмдардын өз ара аракеттенишинин натыйжасыздыгы, диний билим берүү системасынын өркүндөтүлбөгөндүгү, алардын үстүнөн мамлекеттик жана коомдук контролдун жоктугу.

Бүгүнкү күндө Кыргызстан мамлекет менен диний жамааттардын, ошондой эле ар кандай конфессиялардын жолдоочуларынын арасына ажырым салган ар түрдүү тышкы диний-саясий долбоорлордун таламдары кагылышкан аянтчага айланып бара жатат.

Соңку жылдары кырдаал бүткүл дүйнөдө жана Борбордук Азия регионунда диний экстремизмдин өсүшү менен да татаалдашууда. Бул террордук актылардын коркунучун түзүп, мамлекеттин улуттук коопсуздугуна коркунуч келтирүүдө.

Муну менен бирге диний экстремизм дегеле дин менен жакындашпай тургандыгын белгилей кетүү керек. Ошондуктан маселе динде эмес, көздөгөн максатына жетүү үчүн динди ар кандай каражатты, анын ичинде зордук-зомбулукту актаган идеологиялык куралга айланткан анын радикалдуу формаларында турат. Экстремизм көрүнүштөрүнө бөгөт коюу боюнча мамлекеттик органдардын ишмердиги дин окууларын аша-чабуу менен тура эмес түшүнгөндөрдү ээрчип Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келген, коомдо кабыл алынган демократиялык ченемдерди жана эрежелерди, адам укуктарын жана эркиндиктерин четке каккан айрым диний бирикмелерге же адамдарга каршы багытталууга тийиш.

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2012-жылдын 9-июнундагы № 120 Жарлыгы менен бекитилген Кыргыз Республикасынын улуттук коопсуздугунун Концепциясы мамлекет менен диний жамааттардын радикалдуу диний агымдарга биргелешип каршы күрөшүү максатын көздөйт.

Диний экстремизмдин көрүнүштөрүн табуу жана бөгөт коюу боюнча укук коргоо органдарынын аракеттери мыйзамдын гана алкагында жүргүзүлүп, алар бөгөт коюуга тийиш болгон коркунучтарга тете болушу керек. Андай болбосо алар динге ишенгендердин бир бөлүгүнүн радикалдашуусуна алып келиши мүмкүн. Диний экстремизмдин алдын алууда негизги маани билим берүү, агартуу иш-чараларына, радикалдашуунун баштапкы себептерин талдоого жана жоюуга берилиши керек.

Кээ бир диний агымдардын радикалдашуусунун себептеринин бири исламдык диний билим берүү системасынын канааттандыраарлык эмес абалы болуп саналат, ал азыркы шарттарга жана коомдун муктаждыктарына жооп бербейт. Өлкөнүн жарандары диний билим алуу үчүн башка мамлекеттерге чыгып жатат. Алардын айрымдары ар кандай диний билимдердин таасирине кабылып, мекенине кайтып келгенден кийин Кыргызстандын эли үчүн бөтөн болгон жашоо ыңгайын, ырым-жырымдарды жасоонун карама-каршылыктуу ыкмаларын, сырткы кебетени жана жүрүм-турумду таңуулашат.

Диний билим берүүнүн стандарттарын мыйзам менен аныктоо, жарандардын өлкөнүн ичиндеги, ошондой эле чет өлкөлөрдөгү диний окуу жайлардан билим алышын тартипке салуу зарыл.

Бүгүнкү күндө коомдо көп дооматтарды пайда кылып жаткан ажылыкты уюштуруу жана өткөрүү иши да тартипке салууну талап кылат.

Дин тармагындагы мамлекеттик саясаттын максаты диндердин ортосундагы ынтымакты, динге сабырдуулукту чыңдоо, диний экстремизмге каршы күрөшүүнүн натыйжалуу ыкмаларын жана жолдорун иштеп чыгуу боюнча мамлекеттик органдардын, диний жана коомдук институттардын өз ара кызматташуу системасын түзүү болуп саналат.

Бул максаттарга жетүү төмөнкүдөй негизги принциптерге негизденүүгө тийиш:

- бардык жарандардын диний көз караштарын өз ара урматтоо, дин тутуу жана динге ишенүү эркиндигинин фундаменталдуу укуктарын, теңдигин камсыз кылуу;
- иштиктүү кызматташтыкты куруу үчүн мамлекет менен диний конфессиялардын жоопкерчилиги жана ишмердигинин ачыктыгы;
- бүтүндөй коомдун кызыкчылыгы үчүн улуттук коопсуздукту, мыйзамдуулукту сактоо жана жарандардын укуктарын урматтоо менен диний экстремизм көрүнүштөрүнө келишпестикти камсыз кылуу;
- *алдыга коюлган максаттарга жетүү мамлекеттик бийлик, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын иштерин өркүндөтүүгө, жарандык коомдун демилгелерин колдоого багытталган иш-чаралардын комплексин иштеп чыгууну талап кылат, ал төмөнкүдөй милдеттерди чечүүгө көмөктөшөт:*
- *мамлекеттик бийлик органдары менен диний уюмдардын өз ара аракеттенишинин натыйжалуулугун жогорулатуу;*
- *динге ишенүүгө болгон жарандардын эркиндиктерин жүзөгө ашыруу, ынтымактык, динге сабырдуулук, толеранттык идеяларын коомдук турмуштун бардык чөйрөлөрүндө колдоо;*
- *коомго карата болгон диний-экстремисттик коркунучка каршы натыйжалуу күрөшүү жана анын деңгээлин төмөндөтүү, радикалдашуунун баштапкы себептеринин алдын алуу жана жоюу.*
- *дин чөйрөсүндөгү саясатты жүзөгө ашыруунун натыйжасында Кыргызстан мамлекеттик башкарууга дин аралашпаган демократиялуу мамлекет бойдон калууга тийиш, ал эми салттуу түшүнүктөр жана динчилдик адам укуктарын бузбастан жекече чөйрөдө жүргүзүлөт.*

Жаңы реалийлерди жана коркунучтарды эске алуу менен ушул стратегияны жүзөгө ашыруунун алкагында Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 6-майындагы № 324 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын дин чөйрөсүндө мамлекеттик саясат Концепциясын кайра карап чыгуу, ошондой эле дин чөйрөсүн жөнгө салган мыйзамдарга өзгөртүүлөрдү киргизүү жагын кароо зарыл

ИНТЕЛЛЕКТИН СЕГИЗ СТИЛИ

<p>Лингвистикалык шыгы бар окуучулар</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Төмөнкүлөрдү жакшы көрөт: окуганды, жазганды жана тарыхты айтып бергенди. ☐ Төмөнкүлөргө шыгы бар: ысымдарды, жерлерди, даталарды жана майда-чүйдөлөрдү эстеп калууга ☐ Төмөнкүдөй жолдор менен мыкты окуй алат: сүйлөө, угуу жана сөздөрдү көрүү. 	<p>Логикалык-математикалык шыгы бар окуучулар</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Төмөнкүлөрдү жакшы көрөт: эксперимент жасоону, эсептөөнү, цифралар менен иштөөнү, суроо берүүнү жана моделдер менен мамилелерди изилдөөнү. ☐ Төмөнкүлөргө шыгы бар: математикага, ой жүгүртүүгө, логикага жана маселелерди чыгарууга. <p>Төмөнкүдөй жолдор менен мыкты окуй алат: категориялаштыруу, классификациялоо жана абстракттуу моделдер/мамилелер менен иштөө.</p>
<p>Мейкиндик кабыл алууга (визуалдуу) шыгы бар окуучулар</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Төмөнкүлөрдү жакшы көрөт: сүрөт тартууну, курууну, буюмдарды долбоорлоону жана түзүүнү, кыялданууну, сүрөттөрдү кароону/слайддарды кароону, фильмдерди көрүүнү жана машина менен ойноону. ☐ Төмөнкүлөргө шыгы бар: буюмдарды элестетүүгө жана көрсөтүүгө, өзгөртүүлөрдү таанып билүүгө, лабиринттерге/баш катырмаларга жана түрдүү карталар менен схемаларды окууга. <p>Төмөнкүдөй жолдор менен мыкты окуй алат: көз менен элестете билүү, кыялдануу, элестетүү-лөрдү жана түстөр/сүрөттөр, визуалдык чагылдыруу, диаграммалар менен иштөөнү пайдалануу</p>	<p>Музыкалык шыгы (угуу жөндөмү) бар окуучулар</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Төмөнкүлөрдү жакшы көрөт: ырдоону, обон келтирүүнү, музыка угууну, аспапта ойноону жана музыкага реакция жасоону. ☐ Төмөнкүлөргө шыгы бар: үндөрдү тандай билүүгө, обондорду эстеп калууга, тондун/ритмдин бийиктигин айырмалоого жана жайлатууга. <p>Төмөнкүдөй жолдор менен мыкты окуй алат: ритм, обон жана музыка, үн чыгарып окуу, угуу, магнитофонду пайдалануу</p>
<p>Физика-кинестетикалык шыгы бар окуучулар</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Төмөнкүлөрдү жакшы көрөт: кыймылдоону, секирүүнү, сүйлөшүүнү жана жандоо тилдерин пайдаланууну. ☐ Төмөнкүлөргө шыгы бар: дене бой иш-чараларына (спорт /бий/актердук чеберчилик) жана кол өнөрчүлүккө/бир нерсе жасоого. ☐ Төмөнкүдөй жолдор менен мыкты окуй алат: жандашуу, кыймылдоо, мейкиндик менен өз ара аракеттенүү жана табигый сезимдер аркылуу билимдерди алуу, түс 	<p>Натуралисттик шыгы бар окуучулар</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Төмөнкүлөрдү жакшы көрөт: жаратылышта, жаныбарлар менен бирге болууну, географияны жана аба ырайын, айлана-чөйрө менен өз ара аракеттенүүнү. ☐ Төмөнкүлөргө шыгы бар: жашаган районун категориялаштырууга, уюштурууга, саякатты пландоого, коргоого жана сактоого. <p>Төмөнкүдөй жолдор менен мыкты окуй алат: жаратылыштын мыйзамдары кандай аракеттенээри жөнүндө билүү менен табигый кырдаалдарда табигый курулуштарды изилдөө.</p>
<p>Интерперсоналдык шыгы бар окуучулар</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Төмөнкүлөрдү жакшы көрөт: көп теңтуш күтүүнү, адамдар менен аңгемелешүүнү жана жамаатка кошулууну. ☐ Төмөнкүлөргө шыгы бар: адамдарды түшүнүүгө, лидерликке, уюштуруучулукка, баарлашууга, манипуляцияга жана ортомчу катары чыгуу менен чыр-чатактарды жайгарууга. <p>Төмөнкүдөй жолдор менен мыкты окуй алат: өз ара аракеттенүү, пикир алмашуу, салыштыруу, мамиле түзүү, кызматташуу жана сүйлөшүү.</p>	<p>Интраперсоналдык шыгы бар окуучулар</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Төмөнкүлөрдү жакшы көрөт: жалгыз иштөөнү жана өзүнүн жеке кызыкчылыктарын көздөөнү. ☐ Төмөнкүлөргө шыгы бар: өзүн түшүнүүгө, өзүнүн ички дүйнөсүндө, сезимдерине/кыялдарына оюн топтоого, өзүнүн ички сезимин ээрчүүгө, кызыкчылыктарды/максаттарды ээрчүүгө жана оригиналдуу болууга. <p>Төмөнкүдөй жолдор менен мыкты окуй алат: темаларды жана маселелерди изилдөөнүн жекече аныкталган мөөнөттөрүндө жана өзүнүн жекече орду болгон учурда жекече долбоорлор менен жалгыз иштөө.</p>

ТЕКСТТИ ОКУУ БОЮНЧА САБАКТЫН КАДАМДАРЫ

Кадам	Максат	Убакыт
1. Мугалим сабактын максатын белгилейт	Д. Окуучулар окутуу максатын түшүнүшөт: көз карандысыз сынчыл окуунун бир нече стратегиясын практикалык пайдалануу.	30 секунд
2. (Окуу китептери жабык) Мугалим тексттин аталышын доскага жазат жана бир нече окуучудан тексти эмне жөнүндө болоорун кандайча ойлонуп жатышканын сурайт.	Н. Окуучулар тексттин мазмунунан күтүп жаткандарын ойлоноуда тексттин аталышынын маанилүүлүгү жөнүндө билишет. Башкача айтканда тексттин аталышынан чыгып мазмуну боюнча божомол жасоого үйрөнүшөт.	1 мин
3. Мугалим окуучулардан түгөйлөшүп талкуулоону жана төмөнкүлөрдү жазууну өтүнөт: ☐ Тема боюнча алар эмнени билишет ☐ Тема боюнча алар эмнеге ишенишпейт ☐ Тема боюнча болгон эки суроо	Ж. Окуучулар тема боюнча эмнени билгендерин жана өздөрүнүн тажрыйбаларын эстешет. Билимдердин негизинде окуучулар божомол түзүү көндүмүн жана текст эмне жөнүндө болоорун болжолдой билүүнү практикалашат.	6 мин
4. Мугалим бир нече окуучудан алар тема боюнча эмнелерди билишээрин, алар эмнеге ишенишпесин, алар эмнени билгилери келгенин айтып берүүнү сурайт жана доскадагы таблицкага жазат.	А. Окуучулар текст эмне жөнүндө болушу мүмкүн экендиги тууралуу идеяны чогултушат, өз түшүнүктөрүн кеңейтишет, алар текстти окуу максаттарын кеңейтишет.	5 мин
5. Мугалим окуучуларга текстти тез карап чыгуу жана аларды тема боюнча билгендери туура экенине ишенүү үчүн 1 минута берет.	Е. Окуучулар өздөрүнүн божомолдорунун ырастоосун тексттен табуу үчүн тез окууну практикалашат. Башкача айтканда эгерде бар болсо киришүүгө, абзацтардагы жана бөлүмдөрдөгү киришүү сүйлөмүнө көңүл буруу менен тексттеги негизги идеяларды издешет.	2 мин
6. Мугалим окуучулардан алар билген жана текст менен ырасталган жоопторду алат жана доскага жазат. Окуучулар мурда билген, бирок текстте болбогон ар кандай маалыматтарды мугалим үй тапшырма катары башка ресурстардан табууну өтүнөт.	В. Окуучулар өздөрүнүн окуганын текшерешет. Алар алардын бардык эле күткөндөрү текстте болбогонун түшүнүшөт.	4 мин
7. Мугалим окуучуларга текстти экинчи жолу окуп чыгууга жана алар эмнеге ишенбей турганын түшүндүрүп берүүгө, ошондой эле	Г. Окуучулар өздөрүнүн божомолдорун жана тапкан жоопторун ырастоо үчүн текстти жай, ойлонуп окуганды	6 мин

ЖАКШЫ ЖАЗЫЛГАН ОКУТУУНУН МАКСАТЫНА МҮНӨЗДӨМӨ

Максат болуусу зарыл:

1. **Так, түшүнүктүү** -“ Максат бардык окуучуларга түшүнүктүү жол аркылуу түшүндүрүлүүсү зарыл.
2. **Маанилүү, негизделген** -“окуучунун билимге болгон керектөөлөрү үчүн маанилүү (кызыктуу, пайдалуу), МОСко туура келүүсү зарыл
3. **Жетише ала тургандай** -“максат окуучу жете ала тургандай болуусу зарыл (окуучунун жаш өзгөчөлүгүнө, анын даярдыгынын деңгээлине, материалдын татаалдыгына жараша)
4. **Өлчөнө тургандай** -“ окуучу да, мугалим да максатка жеткендиги же, жетпей калгандыгын түшүнө турган ыкмага ээ болуусу зарыл.
5. **Угузуп айтылуусу зарыл** -“Мугалим окуучуларга сабак учурунда алар эмнени аткара тургандыгын түшүндүрүүсү зарыл. (Бул мугалим окуучуларга сабактын максатын айтып коюусу керек дегендик эмес “ чынында мындай кылууга да болот)
6. **Чындыкка дал келе тургандай, так убакытка ылайыкталган-** “ белгиленген максатка 1 сабактын ичинде жетүүгө мүмкүнбү?

Окутуунун максатына тиешелүү башка маанилүү учурлар:

1. *Ар бир сабактын жүрүшүндө окуучу көп максаттарга жетише алат.*

«Бир математика сабагындагы биздин негизги максатыбыз – окуучуларды бир орундуу сандарды кошууга үйрөтүү, ошондой эле окуучулар таза, тыкан жазууга үйрөнүшөт. Мындан сырткары алар биргелешип иштөө көндүмдөрүн өнүктүрүшөт, бул баалуулуктарды калыптандыруу боюнча окуучунун позициясынан туруп максатты аныктоодогу мыкты максат боло алат. Бирок биз үчүн окуучуларга бериле турган тапшырманын максатын окуучунун позициясынан аныктоо маанилүү».

2. *Окуучулар маселени чече турган кээ бир сабактарда максат жана чечим окшош болуп калуусу мүмкүн, ошондуктан сиз сабактын максатын дайыма толук көрсөтүүнү каалайсыз.*

Сыягы сиз окутуу мезгилинде кээде сиз тарабынан кандай окутуу максаты коюлгандыгын кабарлай тургандыгыңызды түшүндүңүз. Бирок бул сиз окуучуларга Мамлекеттик стандарт тууралуу, окуу программасы боюнча жетекчилик белгилеген максат тууралуу, же сабактын максатын жазууда сиз тарабынан көрсөтүлгөн максаттарды айтышыңыз керек дегендик эмес. Бирок сабакты мүмкүн болушунча минтип айтуудан баштоо керек: «Биз бүгүн жөнөкөй сандарды кошууну үйрөнөбүз, эгер силер муну билсеңер биз татаал сандарды кошууну үйрөнөбүз!»

3. *Бардыгын өлчөөгө мүмкүн эмес, ошондуктан окутуунун тиги же бул максатын аныктоодо окуучунун ийгилигин билүү биз үчүн оор.*

Мисалы, биздин максат окуучуну салттуу айыл турмушун урмааттоого үйрөтүү, ошондуктан биз аксакалды айыл турмушу тууралуу айтып берүүсү үчүн чакырдык. Бардык окуучуларга аксакалдын тарыхы жаккан учурда да, алардын айыл турмушуна болгон урматы арткандыгын билүү оор. Ошого карабастан биз бул абдан баалуу окутуу ишмердиги экендигин билебиз. Окутуунун максатын аныктоодогу ал эмнени жана эмне үчүн жасай тургандыгын түшүнүүсү негизги максат экендигин эсиңерден чыгарбагыла!

4. *Айрым аныктамалар, мисалы «Математика боюнча тесттеги бардык тапшырмаларды туура чыгаруу» максат эмес индикатор болуп саналат.*

Кенири таралган ката-индикатор менен максатты алмаштырып алуу. Кээде алар абдан окшош болушат. Бирок окутуунун максаты-бул окуучу окутуудан кийин эмне кыла ала тургандыгы, анда индикатор-алар эмнени үйрөнгөндүгүн тастыктоо болуп санала тургандыгын эстен чыгарбоо зарыл.

САБАК УЧУРУНДАГЫ ИШМЕРДҮҮЛҮКТҮ ТАЛДОО

Мугалимдин иш-аракети	Бул кандайча ишке ашырылат?	Окуучулардын иш-аракети	Убакыт
1. Сабактын темасы айтылат			
2. Сабактын максаты айтылат			
3. Жаңы маалымат берет / бир нерсени аткаруунун жол-жобосун көрсөтөт			
4. Кошумча маалымат берет / процессти көрсөтөт			
5. Иш жүзүндө колдонулушун сүрөттөйт			
6. Окуучулар үчүн тапшырма берет			
7. Окуучулар пайдаланышы керек болгон ресурстарды көрсөтөт жана зарыл учурда аларды окуучуларга берет, ресурстарды, убакытты бөлөт			
8. Окуучулар менен бирге мисал аткарат			
9. Процесске тиешелүү бардык суроолорго жооп берет			
10. Окуучулар максатка жеткенин же жетпегенин кандайча көрө алышаарын түшүндүрөт			
11. Сынап көрүү жана каталарды оңдоо менен окуучуларга практикалык тапшырма берет			
12. Окуучулар тапшырманы аткарып жатканын текшерет			
13. Зарыл учурда окуучуларга жардам берет			
14. Окуучуларга ийгиликке жетүүнү баалоо жагынан жардам берет			
15. Мугалим негизги түшүнүктөр жөнүндө окуучулардан сурайт			
16. Бышыктоо үчүн кошумча тапшырма берет			

СУРООЛОРДУ КОЮУНУН МАКСАТТАРЫ

Суроолордун түрлөрү	Мисалдар	Деңгээли
1. Күтүүнү тактоо	Бул көнүгүүдө эмне кылуу керек?	
2. Ар кандай көз караштарды көрө билүү	Эмне үчүн сиз анын сөзүнө макул эмессиз?	
3. Берилиши мүмкүн суроолордун түрлөрүн чектөө	Жооп 10 жана 20 сандарынын ортосунда жайгашканбы?	
4. Идеяларды текшерүү	Бул мага да тиешелүү экендигин сиз кайдан билесиз?	
5. Максаттардын ортосунда өз ара байланышты аныктоо	Бул эки сүйлөмдө кандай окшош элементтер камтылган?	
6. Бир нерсенин кезектүүлүгүн аныктоо	Бул экинчи же үчүнчү номер менен чыгабы?	
7. Алдын ала айтуу	Менин итимдин түрүнө караганда, тиги ит каап алат окшойт. Сиз ушуга макулсузбу?	
8. Башкалардын түшүнүгүн текшерүү	Жер титирөөнүн себептери жөнүндө сиз эмнелерди билесиз?	
9. Мүмкүнчүлүктөрдү изилдөө/ жаратуу	Кирпичти эмнелерге колдонууга болот?	
10. Фактыларды далилдөө	Биздин өлкөнүн калкынын саны канча?	
11. Маселени тактоо	Кана, эмнеден кыйналып турасыз?	
12. Өз тандоосун негиздөө	Сиз эмне үчүн мындай кылдыңыз, башкача кылууга болбойт беле?	
13. Баалуулуктарды жана ой-пикирлерди тактоо	Бул жагдайда, сиздин оюңузча, ким күнөөлүү?	
14. Чечмелөө	Автор эмнени айткысы келген?	
15. Жыйынтык чыгаруу	Берилген тексттин үч негизги идеясын аныктагыла	
16. Жалпылоо	Сиздин оюңузча, көпчүлүк эркектер мындай жагдайда эмне кылышмак?	
17. Бул эмне экендигин аныктоо/ классификациялоо	Бул этишти же зат атоочпу?	
18. Байкоо жана сыпаттоо	Бул сүрөттөн эмнени көрүп турасыңар?	
19. Кайсы бир ойдун туура же ката экендигин аныктоо	Сегиз жетиден чоң. Ушу туурабы же жокпу ?	
20. Жалпы факторлорду табуу	Бул планеталардын кандай окшоштуктары бар?	

Эскертүү: Окуу-методикалык комплекстин «Кошумча маалыматтарды окуу-түшүнүү-колдонуу» аттуу рубрикалардагы жана 4-8-тиркемелердеги материалдар А.М.Аликова, Ж.Д.Асековалардын «ЖОЖдогу инсанга багытталган окутуу» аттуу (Бишкек, 2012) окуу куралынан алынды.

ҮЙ ТАПШЫРМАСЫНЫН МАКСАТЫ ЖАНА ТҮРЛӨРҮ

Мүмкүн болгон максаттар төмөнкүлөр:
a) Кийинки сабакка даярдануу
b) Мугалим эмне жасаш керектигине карата коомдун күтүүсүн актоо
c) Окуучу мектепте үйрөнгөн көндүмүн практикага киргизүү (мисалы, эсеп чыгаруунун жаңы ыкмасы) (бекемдөөгө иштөө)
d) Баа коюуну камсыз кылуу
e) Окутуунун кыйла жекелештирилген программасын камсыз кылуу
f) Ата-энелерди окутуу жана билим алуу процессине тартуу
g) Класстагы окуучулардын көңүл буруучулугун мотивациялоо
h) Класста камтыганга мүмкүн болгон материалга караганда көбүрөөк материалды камтуу/сабактын планын аяктоо
i) Эсеп жүргүзүү боюнча мектептин талабын канааттандыруу (журнал)
j) Класста начар иштегендиги үчүн окуучуларды жазалоо
k) Окуучунун күчтүү жана алсыз жагы жөнүндө мугалимдин пикирин берүү
l) Класста башталган ишти аяктоо
m) Жакында алынган билимди чыгармачылык менен пайдалануу (кошумча иштөө)
n) Мугалимдин оор эмгеги жөнүндө күбөлүк берүү
o) Дагы бир нерселер?

Үй тапшырмасынын түрлөрү:
a) Текстти алдын ала окуу
б) Окулган материалды түшүнгөнүн текшерүүгө суроолор менен иштөө
в) Узакка окуу (романдар, аңгемелер)
г) Алаксуу үчүн жеңил окуу (тамашалар, комикстер, журналдар)
д) Резюме жазуу
е) Мектеп газетасына дилбаян, аңгеме, макала жазуу
ё) Сүйлөшүүлөрдү жазуу
ж) Класста жасалганга окшош темаларда практикалык көнүгүүлөрдү аткаруу, мисалы: маселе чыгаруу (математика боюнча)
з) Практикалык тапшырмаларды аткаруу, мисалы кандайдыр бир маалыматтарды ченөө жана жазуу (бир күндө үй-бүлө пайдаланган суунун өлчөмүн; окуучу менен жашаган бардык адамдардын өсүшүн ж.б.у.с.)
и) Дил баян үчүн план түзүү
й) Күндөлүк жазуу
к) Маектешүү жүргүзүү
л) Телепрограммаларды көрүү/радиограммаларды угуу
м) Оңдоолорду аткаруу
н) Тема боюнча маалыматтарды табуу
о) Картинкаларды же сүрөттөрдү табуу
п) Жатка айтуу (ырды, жаңы сөздөрдү же сүйлөмдөрдү, теоремаларды, фактыларды)
р) Сөздүн маанисин издөө үчүн сөздүктү пайдалануу
с) Үн чыгарып окуу
т) Кроссворддорду, баш катырмаларды табуу, викторинанын суроолоруна жооптор
у) Класста башталган ишти аяктоо

ОКУУЧУЛАРДЫН ЖЕТИШКЕНДИКТЕРИН БААЛОО

БААЛОООНУН НЕГИЗГИ ПРИНЦИПТЕРИ:

- Маанилүүлүк.** Окуучулардын окууда жана ишмердигинде жетишкен эң маанилүү ийгиликтерин баалоого басым жасалат.
- Шайкештик.** Билимди, билгичтиктерди, көндүмдөрдү, баалуулуктарды баалоо окутуу максаттарына жана жыйынтыктарына дал келиши керек.
- Объективдүүлүгү жана адилеттүүлүгү.** Баалоонун критерийлери кылдат тандалат. Баа кысым жасоонун куралы же натыйжасы керек.
- Интеграциялашкандыгы.** Баалоо окутуу процессинин курамдык бөлүгү катары жүргүзүлөт.
- Ачык-айкындык.** Баалоо критерийлери жана стратегиясы окуучуларга алдын ала билдирилет. Окуучулар баалоо критерийлерин иштеп чыгууга катышат.
- Жеткиликтүүлүк.** Баалоонун формалары, анын максаты жана процесстин өзү билим берүү процессинин бардык катышуучуларына ачык-айкын жана түшүнүктүү болууга тийиш.
- Ырааттуулук.** Баалоо ырааттуу жана мезгилдүү түрдө жүргүзүлөт.
- Ыкластуулук.** Окуучулар менен мугалимдин ортосунда шериктештик маанайын жаратуу улам дагы мыкты ийгиликтерге умтулууга шарт түзөт. Окуучулардын өнүгүүсүнө жана аларды колдоого багытталат».

БААЛОООНУН ФОРМАЛАРЫ

Баалоонун мисалдары
1. Мугалим экзаменди жылдын аягында өткөзөт.
2. Мугалим топтогу окуучуларга, алар иштеп жатканда, тапшырманы кандай түшүндү деген максатта байкоо салат, керек учурда аларга жардам берет.
3. Окуучулар өздөрү иштерин баалап, талкуулап бүтүп мугалимге өткөзүп беришет.
4. Мугалим жуманын аягында баяндамаларга баа коюп окуучуларга кайтарып берет.
5. Окуучулар жазуу түрүндөгү тапшырманы аткарып жатканда, мугалим классты кыдырып, ар бир окуучунун иши боюнча эскертүү жасайт. Жыйынтыктоочу баа эч кимге коюлбайт.
6. Аткарылган баардык иштердин баалары эске алынып окуучуга бир жыйынтыктоочу баа коюлат.
7. Баа коюунун ордуна мугалим ар бир окуучуга тапшырманы аткарууда кандай стратегияны пайдаланса жакшы болоорун түшүндүрөт.
8. Мугалим окучу менен ал эл жаззучусу Ч.Айтматовдун чыгармачылыгы жөнүндө баяндаманы даярдоодогу жетишкендиктерин талкуулайт.
9. Мугалим окуучулар алгебрадан математикалык теңдемени чыгарууну өздөштүргөнүн билүү үчүн окуучулардын дептерлерин карап чыкты. Балдардын көбү теманы түшүнбөй калганын байкап, баа койбостон теманы дагы бир жолу түшүндүрүүнү чечти.
10. Окуучулар тесттик иштерин тестердин жооптору менен салыштырышып, өздөрү баа коюшуп, мугалимге кайтарып беришип, баалардын жыйынтыгы боюнча кийинки жумадагы окуунун максаттарын аныкташат.
11. Мугалим окуучунун кыргызча окушун ооз эки баалап, баа коет.
12. Мугалим этиштин пассивдүү формасынын колдонулушун түшүндүрүп жатып, класста түшүнбөстүк жаралганын байкайт. Ал теманы дагы бир жолу түшүндүрүү керек деген чечимге келет, бирок бүгүн эмес, эртең, түшүндүрүүнүн натыйжалуураак түрүн тапкандан кийин.
13. Мугалим окуучунун баяндамасынын даярдоо этабындагы варианты менен таанышып көрүп, эскертүүлөрүн жазып, окуучуга андан ары жакшыртуусу үчүн кайтарып берет.
14. Мугалим окуучуларга диктант жаздырып, каталарын оңдоп туруп кайтарып берет.

БААЛООНУН ТҮРЛӨРҮ

Мектептин билим берүү тутумунда төмөндөгү баалоонун түрлөрүн бөлүп көрсөтүүгө болот: **диагноздоочу, калыптандыруучу, жана жыйынтыктоочу баалоо.**

1. Диагноздоочу баалоо “ бул окуучунун компетенттүүлүгүнүн алгачкы калыптануу деңгээлин аныктоо. Диагноздоочу баалоо демейде окуу жылынын башында же теманы алгач үйрөтүүдө, бөлүмдүн же баптын башындагы биринчи сабакта жүргүзүлөт.

Диагноздоочу баалоонун негизги максаты “ тийиштүү предметтик курста окутула турган темалардын же бөлүмдөрдүн (баптардын) башталышында окуучулардын окуп-үйрөнүү максатына канчалык жакын же алыс экендигин аныктап, тактап алуу. Диагноздоочу баалоо мугалимдин окуу планына окуучулардын муктаждыгына жооп бергидей же алар туш келген кыйынчылыктардан чыгууга көмөктөшкүдөй ондоо-түзөтүүлөрдү киргизүүсүнө мүмкүндүк берет.

Диагноздоочу баалоонун биринчи өңүтү “ бул предмет боюнча окуп-үйрөнгөндүк деңгээлин же тиги же бул көндүмдөрдүн же компетенттүүлүктөрдүн калыптануу деңгээлин (окуучунун курсту же теманы окуп-үйрөнө баштаганга чейинки камдап алган билимдерин) алдын ала талдоо. (Мурунку окутулган темалар, бөлүмдөр боюнча мамлекеттик стандартка шайкеш келген суроолор). Бул иш-аракеттер мугалимге жаңы материалды окутуунун кайсы бөлүгүндө окуучу кыйынчылыктарга туш келиши мүмкүн экендигин болжолдоп, алардын алдын алуу үчүн тийиштүү кадамдарды пландаштыруу жагынан жардам берет.

Диагноздоочу баалоонун экинчи өңүтү – бул окуучулардын жаңы тема боюнча компетенттүүлүк деңгээлин текшерүү. (Жаңы окутула турган темалар, бөлүмдөр боюнча мамлекеттик стандартка шайкеш келген суроолор). Мугалим ушул эле тапшырмаларды окутуп-үйрөтүлгөн теманын, баптын аягында да материалдын канчалык деңгээлде өздөштүрүлгөндүгүн текшерүү максатында пайдаланышы мүмкүн.

2. Калыптандыруучу (формативдик) баалоо – бул окуучунун окуусуна үзгүлтүксүз, максаттуу багытталган байкоо жүргүзүү процесси. Калыптандыруучу баалоо формалдуу эмес (көп учурда баа коюлбаган) баалоо болуп саналат. Ал критерийлерге ылайык баалоого негизделет да, кайтарым байланышты камсыздайт.

Калыптандыруучу баалоонун максаты “ окутуп-үйрөнүү процессинде мугалим менен окуучунун ишмердигин ондоп-түзөө.

Калыптандыруучу баалоо мугалимге окуучунун окуп үйрөнүү максаттарына жакындоо процессине байкоо жүргүзүүгө, ал эми окуучуга - өзүнүн билим алуусундагы жоопкерчилигин тереңирээк аңдап-сезүүгө мүмкүнчүлүк берет.

Калыптандыруучу баалоо:

- күнүмдүк практикада колдонулат (ар бир сабакта, күн сайын);
- мугалим үчүн да, окуучу үчүн да ыңгайлуу формада колдонулат.

3. Жыйынтыктоочу (суммативдүү) баалоо белгилүү убакыт аралыгында теманы, бөлүмдү аяктоо учурунда билимдердин, билгичтиктердин жана көндүмдөрдүн калыптаныш деңгээлин аныктоого арналган. Жыйынтыктоочу баалоо ар түрдүү текшерүүчү иштердин (тест, текшерүү иши, лаборатордук, изилдөө иши, дилбаян, эссе, долбоор, оозеки презентация ж.б.) жыйынтыктары боюнча жүргүзүлөт. Текшерүү иштерине коюлулуп жүргөн баалар жыйынтыктоочу бааларды коюу үчүн негиз болуп саналат.

Жыйынтыктоочу баалоонун максаты “ белгилүү убакыт аралыгында окуучулардын билимдерди өздөштүрүү, билгичтиктеринин жана көндүмдөрүнүн калыптануу деңгээлин белгилөө жана алынган натыйжалардын стандарт талаптарына шайкештигин аныктоо.

ПОРТФОЛИО БОЮНЧА БААЛОО

Портфолиону текшерүү (окуучунун жетишкендигинин папкасы) калыптандыруучу баалоо сыяктуу-портфолиону түзүү процессиндеги баалоо, ушундай эле суммативдик (жыйынтыктоочу) баалоо - портфолиону түзүүнүн жыйынтыгы боюнча баалоо. Мугалим баалоо өткөрүлө турган датаны белгилеши керек жана окуучулар менен бирге калыптандыруучу (күнүмдүк) жана суммативдик (жыйынтыктоочу) баалоонун критерийлерин аныкташы зарыл. Портфолио окуучулар анын үстүнөн иштеп баштаганга чейин мугалим окуучулар менен бирге аныкталышы керек. Критерийлер болушу керек:

- o Портфолионун титулдук барагы бар болуп жана туура жазылышы;
- o Портфолиону түзүүнүн темасы жана максатынын болушу;
- o Окуучу өзү тандаган алгачкы иштердин болушу;
- o Портфолиону түзүүнүн планынын иштелип чыгылышы;
- o Алгачкы тема боюнча салыштырма маалыматтар же текшерүү иштеринин натыйжаларындагы өзгөрүүлөр;
- o Тема боюнча кошумча материалдарды топтоо...
- o Топтоштурулган материалдар портфолионун максатына дал келет
- o Материалдар берилген предмет боюнча окуучунун алдыга жылуусун көрсөтөт. Мисалы: Мугалим окуучуларга «Сын атооч» деген тема боюнча бир чейректин ичинде портфолио жыйноого тапшырма берет.

Булар портфолионун баалоо критерийлери болушат:

1. Портфолионун титулдук барагынын болушу жана туура жасалгаланышы, - портфолиону түзүүнүн темасы жана максаты, окуучулардын аты “ жөнү, мектептин классы, бул портфолиону түзүүнүн үстүндө иштеген убакыт;
2. Окуучунун өзүнүн алгачкы иштеринин ичинен тандалгандар;
3. Окуучунун баа коюлган жазуу иштери (көнүгүүлөр, диктанттар);
4. Окуучунун өзүнө максат койгон жана сын атоочту жазуу иштеринде колдонуудагы көйгөйлөрдү жоюу боюнча жасаган кадамдары баяндалган индивидуалдуу иш планы
5. Тема боюнча окуучулар жыйнаган кошумча маалыматтар;
6. Тема боюнча салыштырма маалыматтар же текшерүү ишинин натыйжасындагы өзгөрүүлөр.

Андан ары мугалим портфолиону түзүүнүн үч этабын жана ага ылайык калыптандыруучу баалоону өткөрүүнү пландаштырат. Мисалы текшерүүнүн 1-этабынан кийин критерийлердин 1,2,3 жана 4 “пункттары боюнча атайт. 2- этаптын жыйынтыктары боюнча текшерүү критерийлердин 3, 4 и жана 5 пункттары боюнча өткөрүлөт. 3- этаптын жыйынтыктары боюнча текшерүү критерийлердин 4,5 жана 6 пункттары боюнча өткөрүлөт.

Жыйынтыктоочу баалоо бардык алты критерийдин негизинде өткөрүлөт.

Мугалим баалоо үчүн ар түрдүү усулдарды жана каражаттарды колдонушу зарыл жана алынган жыйынтыктардын негизинде өзүнүн окутуусуна түзөтүүлөрдү киргизип, мындан сырткары окуучулардын өз алдынча, максатка багытталган окуусуна түрткү берүүсү керек.

КАЛЫПТАНДЫРУУЧУ БААЛОО УСУЛДАРЫ

Усулдар	Баалоо усулдарын пайдалануу жол-жоболору жана мисалдар
Картачанын индекси (жалпылоо же суроолор үчүн)	Окуучуларга эки жагында төмөнкүдөй тапшырмалары бар картачаларды маал-маалы менен таратып тургула: 1-тарабында: өтүлгөн материалдар (бөлүм, тема) боюнча түшүнгөн негизги идеяларыңарды санап, жалпылаштыргыла. 1-тарабында: өтүлгөн материалдагы (бөлүмдөгү, темадагы) түшүнө элек жерлериңерди белгилеп, суроолоруңарды түзгүлө же түшүнүксүз учурларды жалпылаштыргыла.
Кол менен белги берүү	Кайсы бир түшүнүктөрдү, принциптерди, процесстерди ж. у. с. түшүндүрүп жатканда, окуучулардан материалды түшүнгөнүн же түшүнбөгөнүн кол менен жаңсап белги берүүсүн сурангыла. Окуучулар менен ал белгилер тууралуу алдын-ала сүйлөшүп алгыла: ☐ -Мен түшүндүм жана түшүндүрүп бере алам! ☐ -Мен дагы эле түшүнө элекмин! ☐ Мен анык түшүндүм деп айта албайм.
Бир мүнөттүк эссе	Окуучулар жооп берүүгө тийиш болгон суроону бергиле. Бул максаттуу суроо, анын жообу 1-2 мүнөттөн ашпашы керек.
Сүйлөө үлгүлөрү (шыбырап айтуу)	Окуучуларга жооп түзүү үчүн керектүү сүйлөө үлгүлөрүн (туюнтмаларды, кыйытууларды) мезгил-мезгили менен берип тургула. Мисалы: Негизи идея (принцип же процесс) - _____, анткени _____ ж. у. с. _____.
Түшүнгөнүнүн жаңылыштыгын текшерүү	Окуучуларга кайсы бир идея, принцип же процесс жөнүндө көп кезигүүчү же алдын-ала көрө билүү мүмкүн болгон катасы бар ойлорду айткыла. Окуучулардан: буга макулсуңарбы же жокпу, эмне себептен деп сурагыла. Тигил же бул түшүнүктүн жаңылыш түшүнүлгөндүгүн тест аркылуу бир нече жооптон же туура/туура эмес деп тандоо аркылуу да текшерүүгө болот
Окуучу менен жекече баарлашуу	Окуучулар менен алардын түшүнүү деңгээлин текшерүү максатында жекече баарлашкыла .
3 мүнөттүк тыным	Окуучуларга сабакта өтүлүп жаткан түшүнүктөрдү жана идеяларды (сбактын материалын) ойлонуштуруу, мурунку материалдар, билим жана тажрыйбасы менен байланыштыруу, ошондой эле түшүнүксүз учурларды тактоо үчүн 3 мүнөттүк тыным бергиле. ☐ Мен буга карата мамилемди өзгөрттүм..... ☐ Мен бул жөнүндө көбүрөөк билдим:..... ☐ Мен буга таң калдым:..... ☐ Мен мындай болгондой сездим..... ☐ .....карата менин мамилем мындай эле:.....
Байкоо жүргүзүү	Сабакта окуучулар кантип иштеп жаткандыгын байкоо жүргүзүү максатында классты кыдыра баскыла. Төмөнкү стратегияларды (усулдарды) пайдалангыла: ☐ сабактагы тамашалуу (күлкүлүү) кырдаалдарды жазып коюу ☐ аңгемелешүү ☐ текшерүү барактары
Өзүн-өзү баалоо	Бул окуучулар өздөрүнүн окуп-үйрөнүүсү жөнүндө маалымат топтоо менен, окуп-үйрөнүүдөгү өсүшү жөнүндө тыянак жасап, талдоо жүргүзгөн процесс.

КАЙТАРЫМ БАЙЛАНЫШТЫН ЫКМАЛАРЫ

1. **Жалпы баа коюу** “дээрлик эч кандай пайда алып келбейт, анткени эссе жазууда, математика боюнча текшерүү ишин аткарууда эмнелер жакшы аткарылгандыгы жана эмненин үстүндө иштөө керектиги жөнүндө эч кандай маалымат бербейт.

2. **Ар бир критерий, мисалы туура жазуу, грамматика, логика ж.б. боюнча өзүнчө баа коюу жана бир жалпы баа коюу** “мурунку учурга караганда кыйла жакшы, бирок окуучу эмне жасашы керектиги жөнүндө так көрсөтмө жок.

3. **Мугалим бардык каталарды оңдойт жана жалпы баа коет** “бул кайтарым байланыштын абдан пайдалуу ыкмасы эмес, анткени мугалим бүткүл ишти өзү аткарат. Ким ойлоно билсе, ошол гана үйрөнө алаары эсиңерде болсун.

4. **Мугалим ката бар жерлердин алдын сызат же тегеректеп коет, ушул ката менен байланышкан жалпы темага баяндама берет жана окуучулардан аны оңдоону өтүнөт, андан кийин ушул иштин жыйынтыгы боюнча баа коет** “бул кайтарым байланыштын абдан пайдалуу ыкмасы, мында окуучунун позициясынан алганда баалоо менен окутуунун ортосундагы абдан так өз ара байланыш изилденет.

5. **Мугалим баа койбойт, бирок окуучунун позициясынан алганда өзүнүн түшүндүрмөлөрүн берет.** «Дилбаян абдан кызыктуу жазылыптыр. Бирок, ... ж.б. деп жазган жерлеринен эмнени айткысы келгенин мен аны түшүнө албай койдум». Мындай түшүндүрмө окуучуга маалыматты аз берет, бирок эгерде мугалим кайра карап жана толуктап иштеп чыгууну талап кылса, бул ыкма окуучуга өз идеяларын так жана түшүнүктүү берүүгө көңүлүн топтоо үчүн эң жакшы мотивация берет.

6. **Мугалим дилбаяндын биринчи бөлүгүндө гана каталарды белгилөө жана алдын сызуу жолу менен үч маселе (тема) боюнча гана эскертүүлөрдү жазат.** Андан кийин ал окуучулардан дилбаяндын биринчи бөлүгүндөгү каталарды оңдоону, экинчи бөлүгүнөн ушул сыяктуу каталарды табууну жана аларды оңдоону, ошондой эле өзүнүн дил баянындагы башка каталарды табууга аракеттенүүнү өтүнөт – кайра-кайра кайталанып жана окуучу үчүн кыйынчылыкты туудурган каталардын бир нече түрүнө мугалим окуучунун көңүлүн бурдургусу келсе, бул кайтарым байланыштын абдан жакшы ыкмасы болот. Эгерде каталардын өтө эле чоң тизмесине көңүлүн топтосо, окуучулардын сабактан көңүлү калышы мүмкүн

7. **Мугалим окуучуларга алар өз тобунда өзүнүн эссесин окуп бериши, андан кийин окуучулар мурда аныкталган критерийлерге негизденүү менен баа коюушунун керектигин айтат. Окуучулардын эң чоң упай алган иштери андан кийин мугалим тарабынан текшерилет.** Бул ыкма өтө эле калыс болуп бере албагандыгына карабастан окуучулар тапшырманы жакшы аткарууга аракеттенишет, анткени катага толгон ишти мугалимге тапшыргандан да өз курдаштарына көрсөтүү оор.

Эскертүү: Окуу-методикалык комплекстин «Кошумча маалыматтарды окуу-түшүнүү-колдонуу» аттуу рубрикалардагы жана тиркемелердеги бардык материалдар А.М.Аликова, Ж.Д.Асековалардын «ЖОЖдогу инсанга багытталган окутуу» аттуу (Бишкек, 2012) окуу куралынан алынды.

ПМНО (МАТЕМАТИКА)

МАЗМУНУ

1. ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК КОМПЛЕКСТИН АННОТАЦИЯСЫ	61
1.1. Негизги билим берүү программасындагы дисциплинанын орду.....	61
1.2. Дисциплинанын окуп-үйрөнүүнүн максаты жана милдеттери.....	123
2. ДИСЦИПЛИНАНЫ ОКУП-ҮЙРӨНҮҮГӨ КАРАТА	62
МЕТОДИКАЛЫК КӨРСӨТМӨЛӨР	62
3. ДИСЦИПЛИНАНЫН ЖУМУШЧУ ПРОГРАММАСЫ	65
3.1. Дисциплинаны өздөштүрүү деңгээлине карата коюлган талаптар.....	125
3.2. Дисциплинанын түзүлүшү жана көлөмү.....	66
3.3. Дисциплинанын тематикалык планы.....	67
3.4. Дисциплинанын бөлүмдөрү жана темаларынын мазмуну.....	
3.5. Жазуу түрүндө аткарылуучу өз алдынча иштердин тизмеси жана тематикасы.....	131
4. ДИСЦИПЛИНАНЫН ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК ЖАНА МАТЕРИАЛДЫК-ТЕХНИКАЛЫК ЖАКТАН КАМСЫЗДАЛЫШЫ	133
4.1. Сунушталган адабияттардын тизмеси.....	Ошибка! Закладка не определена.
4.2. Нормативдик-укуктук документтердин тизмеси.....	133
4.3. Көрсөтмө каражаттар.....	Ошибка! Закладка не определена.
4.4. Окутуунун программалык, техникалык, электрондук каражаттары жана билимдерди текшерүү.....	133
5. ДИСЦИПЛИНА БОЮНЧА АР ТҮРДҮҮ ТАПШЫРМАЛАРДЫ АТКАРУУГА КАРАТА МЕТОДИКАЛЫК КӨРСӨТМӨЛӨР	138
5.1. Студенттер үчүн методикалык көрсөтмөлөр.....	Ошибка! Закладка не определена.
5.2. Окутуучулар үчүн методикалык көрсөтмөлөр.....	149
6. ТЕРМИНДЕРДИН ТҮШҮНДҮРМӨ СӨЗДҮГҮ	153
7. АТТЕСТАЦИЯЛЫК СЫНООЛОРДУН ТЕКШЕРҮҮЧҮ-ӨЛЧӨӨЧҮ МАТЕРИАЛДАРЫ Ошибка! Закладка не определена.	
7.1. Билимдерди баалоонун критерийлери.....	136
7.2. Аттестациялык сыноолордун тизмеси жана текшерүүчү-өлчөөчү материалдарды колдонуу.....	Ошибка! Закладка не определена.

1. ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК КОМПЛЕКСТИН АННОТАЦИЯСЫ

2.1. Негизги билим берүү программасындагы дисциплинанын орду.

Жогорку окуу жайларынын 550700 – Педагогика адистигинин —Башталгыч билим берүү профили боюнча бакалаврларды даярдоо боюнча мамлекеттик стандартта, окуу пландарында «Математикалык маселелерди чыгаруунун практикуму» курсу негизги предмет катары 2-курстун 2,3-семестрде 4 кредит өлчөмүндө 4 модулга бөлүнүп окутулат. Андыктан аталган курс төмөнкүдөй пландаштырылып өтүлөт:

Курс	Семестр	Көлөмү		Лекция	Практикалык сабак	Өз алдынча иштөө	Рейтингдик текшерүүлөрдүн саны	Жыйынтык
		кредит менен	саат менен					
2	3	2	60		30	30	2	Сынак
2	4	2	60		30	30	2	Сынак

2.2. Дисциплинанын окуп-үйрөнүүнүн максаты жана милдеттери.

Студенттерди келечекте башталгыч класстарда математиканы окутуу профессионалдык ишмердүүлүккө багытталган «Математикалык маселелерди чыгаруунун практикуму» дисциплинасы «Башталгыч математиканы окутуунун методикасы» дисциплинасы менен тыгыз байланышта. «Башталгыч математиканы окутуунун методикасы» сабагында математикалык маселелерди чыгаруунун методикалык суроолору каралса, «Математикалык маселелерди чыгаруунун практикуму» сабагында аларды чыгаруу билгичтиктери ишке ашырылат. Мындан тышкары, аталган курс элементардык математика, педагогика, логика ж.б. илимдери менен байланыштуу. Келечектеги башталгыч класстын мугалимин математикалык даярдоодо аталган курс эң маанилүү элементтеринин бири болуп саналат. Текстүү маселелерди чыгаруу процесси, анализ жана синтез, конкреттештирүү жана абстракциялоо, салыштыруу жана жалпылоо сыяктуу акыл операцияларын аткаруунун талап кылгандыктан, студенттердин акыл өнүгүүсүнө оң таасирин тийгизет.

Окутуунун **максаты** болуп ар кандай түрдөгү, тааталдык деңгээлдеги маселелерди чыгаруу билгичтиктерин иштеп чыгуу саналат. Болочок башталгыч класстын мугалиминин математикалык даярдык компоненттеринин эң маанилүүлөрүнүн бири болуп маселе чыгаруу билгичтиктери. Мындай билгичтиктер студенттерде ар кандай түрдөгү, деңгээлдеги жана мазмуундагы маселелерди көп чыгаруунун жыйынтыгында пайда болот.

Аталган максатка жетүү үчүн төмөнкүдөй **маселелерди** чечүү сунушталат:

- Студенттерде практикалык мектеп математика маселелерин чыгаруу билгичтиктерин жана көндүмдөрүн иштеп чыгуу;
- Студенттер тарабынан математикалык маселелерди анын ичинен стандарттык эмес маселелерди да чыгаруу методдорун изилдөөнү камсыз кылуу;
- Студенттерде кайсы бир темалар боюнча маселелерди классификациялоо жана системалаштыруу билгичтиктерин иштеп чыгуу;
- Студенттерде бир маселени ар кандай ыкмалар менен чыгаруу билгичтиктерин иштеп чыгуу;
- Студенттерди маселелерди татталдык деңгээлдери боюнча дифференцирлөөгө үйрөтүү;
- Студенттерге окуучулар менен элементардык математиканын маселелерин чыгаруу сабагын методологиясын үйрөтүү.

Курстун пререквизиттери: Орто мектеп программасынын көлөмүндөгү элементардык математика боюнча билимдерге ээ болуусу жетиштүү;

Курстун постреквизиттери: Башталгыч математиканы окутуунун методикасы

ДИСЦИПЛИНАНЫ ОКУП-ҮЙРӨНҮҮГӨ КАРАТА МЕТОДИКАЛЫК КӨРСӨТМӨЛӨР

Аталган дисциплинаны окутууга жана окуп-үйрөнүүгө карата айрым көрсөтмөлөрдү эске алуу күтүлүүчү натыйжанын эффективдүү болушуна сөзсүз түрдө таасирин оң тийгизет. Ошондуктан төмөнкүдөй методикалык көрсөтмөлөрдү сунуштайбыз.

2.3. Окуу-методикалык комплекстин материалдарын колдонуу боюнча сунуштар:

Аталган ОМКда профессионалдык багытталган ар түрдүү маселелерди чечүүдө колдонуучу ыкмаларды биле алган жана дисциплинанын мазмунун терең түшүнүүнү камсыз кылуучу өз алдынча окуу ишмердүүлүктүн суроолоруна көңүл бурулган.

1-бөлүмдү окуп-үйрөнүүнүн спецификалык өзгөчөлүгү: «Башталгыч математикада маселенин ролу, түрлөрү жана чыгаруу ыкмалары». Башталгыч математиканы кенже окуучуларды окутууда маселенин ролу, анын структурасы жана чыгаруу этаптары, алардын түрлөрү жана чыгаруу ыкмалары каралат.

2-бөлүмдү окуп-үйрөнүүнүн спецификалык өзгөчөлүгү: «Кыймылга карата маселелер». Бөлүмдө карала турган негизги маселелер: бири-бирин көздөй кыймылга карата, карама-каршы кыймылга карата, бир багыттагы кыймылга карата маселелер каралат.

3-бөлүмдү окуп-үйрөнүүнүн спецификалык өзгөчөлүгү: «Пропорцияларга карата маселелер». Берилген бөлүмдө пропорционалдуу чоңдуктар менен болгон маселелер каралат.

4-бөлүмдү окуп-үйрөнүүнүн спецификалык өзгөчөлүгү: «Процентке карата маселелер». Процентке карата маселелерди талдаганда эки группага бөлүнөт. Биринчиси процентке карата жөнөкөй маселелер. Мында кирешенин, өсүштүн, чыгашанын проценттик катышы ж.б., экинчи группасында аралаштырмаларга карата маселелер каралат.

5-бөлүмдү окуп-үйрөнүүнүн спецификалык өзгөчөлүгү: «Жумушка карата маселелер». Жумушка карата маселелерде каалагандай ишмердүүлүк жөнүндө сөз болот.

6-бөлүмдү окуп-үйрөнүүнүн спецификалык өзгөчөлүгү: «Логикалык маселелер» Логикалык ой-жүгүртүүнүн өнүгүшүндө математиканын ролу чоң. Ал эми логикалык ой-жүрүтө билүүгө үйрөтүү эн биринчи логикалык маселелерди чыгара билүүдөн башталат.

7-бөлүмдү окуп-үйрөнүүнүн спецификалык өзгөчөлүгү: «Геометриялык маселелер». Балдарда так жана туура геометриялык образдарын, мейкиндик элестөөлөрүн, ченөө жана чийүү билгичтиктерин, фигураларды өзгөртүп түзүү жана комбинациялоону, конструкциялоону, айлана чөйрөдөн геометриялык образдарды көрө алууну калыптандырууда геометриялык маселелердин ролу абдан чоң экендиги белгиленет.

2.4. Адабияттар менен иштөөгө карата сунуштар:

«Математикалык маселелерди чыгаруунун практикуму» дисциплинасын окуп-үйрөнүүдө өзгөчө көңүлдү төмөнкү адабияттарга буруу керек.

Адабияттардын тизмеси:

Негизги адабияттар:

1. Бродский И.Л. Решение экзаменационных задач повышенной сложности. - М.: 2001г.
2. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
3. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач . М.- Просвещение.1985г.
4. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

Кошумча адабияттар:

1. И.Ф.Шарыгин. Решение задач. М., Просвещение. 1994.
2. Шарыгин И.Ф. Сборник задач по математике с решениями. 11класс, М., Астрель·АСТ.2001г
3. Цыпкин А.Г., А.Н.Пинский. Справочное пособие по методам решения задач по математике. М., «Наука», 1984.
4. Алгебра, 9 класс. углубл / под ред.Н.Я.Виленкина/, М.- Просвещение, 2003г.
5. Алгебра, 10класс. углубл, /под ред.Н.Я.Виленкина/, М.- Просвещение, 2003г.

6. Алгебра, 11 класс. углубл/ под ред. Я.Виленкина/, М.- Просвещение, 2003г.
7. Лурье М.В.. Геометрия. Техника решения задач. 2001г.
8. Истомина И.Г. Алгебра:вопросы и ответы. Ростов-на- Дону. ФЕНИКС. 2002г.
9. Эсаулов А.Ф. Психология решения задач. М.: - Высшая школа, 1972г.
10. Эрдниев П.М. Методика упражнений по математике, - М.: - Просвещение, 1970г
11. Болтянский В.Г., Груденов Я.И.. Как учить поиску решения задачи-// МВШ, №1,1988г, стр.8//..
12. Новоселов С.И. Специальный курс тригонометрии. М., «Высшая школа», 1967. Олимпиады. Алгебра. Комбинаторика. - М.: Наука, 1979.
13. Сборник задач по элементарной геометрии / Л. С. Атанасян, М. В. Васильева, Г. Б. Гурьевич и др, - М.: Просвещение, 1970.
14. Сборник задач по математике для конкурсных экзаменов в вузы. / Под ред. М. И. Сканави. - М.: Высшая школа, 1972. Серпинский В. 250 задач по элементарной теории чисел. - М.: Просвещение, 1968.
15. И.С.Соминский. Элементарная алгебра, М., «Наука», 1967. В.В.Просолов, И.Ф.Шарыгин. Задачи по стереометрии. 1980.
16. Л.М.Фридман, Е.Н.Турецкий. Как научиться решать задачи - М.: Просвещение, 1984г.

Сынакка даярдануу боюнча сунуштар:

Дисциплина окулуп бүткөндөн соң, жыйынтыктоочу текшерүүгө – сынакка даярдануу үчүн өзгөчө басымды ар түрдүү мазмундагы маселелерди ажырата билүүнү, туура ой-жүгүртө билүүнү, чыгарууда аларды чыгаруу этаптарына жасоо зарыл.

3. ДИСЦИПЛИНАНЫН ЖУМУШЧУ ПРОГРАММАСЫ

«Педагогика» багытындагы «Математикалык маселелерди чыгаруунун практикуму» дисциплинасы

В.3.8.7	Математикалык маселелерди чыгаруунун практикуму Каалагандай маселени чыгарууга, маселе менен иштөөгө, ар кандай маселени анализдөөгө жана аны чыгаруу процессине, андан жалпы ыкмаларды белгилөө каралат, б.а. маселе дыкаттык менен изилдей турган объект катары, ал эми анын чыгарылышы конструкциялоо жана ойлоп табуунун объектиси катары белгиленет. Андыктан курсту окуу математикалык ишмердүүлүктүн негизги ыкмаларын калыптандырууга жол берет.	120
---------	---	-----

3.1. Дисциплинаны өздөштүрүү деңгээлине карата коюлган талаптар.

Дисциплина мамлекеттик стандартта белгиленген болочок адистин төмөнкүдөй компетенттүүлүктөрүнүн калыптанышына өз салымын кошот:

Универсалдык компетенциялар (УК)	Кесиптик компетенциялар (КК)
УК-1. Маалыматты чогултуу, тандоо, талдоо жана тиешелүү формада конспектилөө көндүмүнө ээ;	КК-1.Болочок кесибинин социалдык маанисин андап билет, кесиптик ишмердүүлүгүн ишке ашыруу мотивациясына ээ;
УК-3.Көрсөтүлгөн алгоритм боюнча бүтүндүн бөлүктөрүн, элементтерин ажыратат, салыштырат/жетекчинин көрсөтмөсү менен/;	КК-4.Кесибине байланыштуу өз алдынча билим алууга жана инсан катары өсүп-өнүгүүгө даяр;
УК-4.Билимин практикада колдоно билет;	
	КК-5.Билим берүү мекемелеринде окуу программаларынын базалык жана элективдүү курстарын иштеп чыгууга жана аны ишке ашырууга жөндөмдүү;

Дисциплинанын окуп-үйрөнгөндөн кийин студент

билиши керек: Математикалык билим берүүнүн жалпы максатын жана ар кандай жаш өзгөчөлүктөрүндөгү этаптарын; башталгыч класстардагы математика курсунун мазмунун жана структурасын; маселенин системалуу- структуралык анализин, негизги параметрлерин жана түрлөрүн, математиканы окутуудагы ролун.

үйрөнүшү керек: Маселелерди чыгаруу ишмердүүлүгүн анализдөө; маселе чыгаруу этаптарын; геометриялык чондуктар менен байланыштуу маселелерди керектелген аргументацияны айта алуу менен чыгара билүү, курчап турган айлана чөйрөдө кездешүүчү конкреттүү маселелерди чечүүдө математиканын методдорун пайдаланууну.

ээ болушу керек: Математикалык маселелери чыгаруунун ар кандай методдорун жана ыкмаларын; талаптарга туура келгендей математикалык маселелерди чыгарууну жасалгалоо; Типтерине жараша маселелерди системалаштыруу жана классификациялоо; бир эле маселени ар кандай жол менен чыгаруу.

3.2. Дисциплинанын түзүлүшү жана көлөмү.

Иштин түрү	Көлөмү, саат	
	күндүзгү окуу бөлүмүндө	дистанттык окуу бөлүмүндө
Семестри	3-семестр	4-семестр
Жалпы көлөмү	4 кредит (120 саат)	
Аудиториялык иштер	30	30
Лекциялар	-	-
Практикалык сабактар/семинарлар	30	30
Лабораториялык иштер	-	-
Өз алдынча иштөө	30	30
Рефераттар	10	10
Аудиториядан тышкаркы өз алдынча иштер	24	24
Өз алдынча даярдануу (<i>теориялык материалдарды өз алдынча окуп-үйрөнүү, практикалык сабактарга, аралык текшерүүлөргө даярдануу ж.б.</i>)	30	30
Аралык текшерүүлөрдүн түрлөрү (атап өткүлө)	1-модулдук текшерүү (3- сем) 2-модулдук текшерүү (3- сем)	1-модулдук текшерүү (4- сем) 2-модулдук текшерүү (4- сем)
Жыйынтык текшерүүнүн түрү		сынак – 4- сем.

3.3. Дисциплинанын тематикалык планы

Темалардын аталышы	_____ күндүзгү _____ окуу формасы				
	Сааттардын саны				
	Лекция	Практикалык сабактар	лабораториялык	Өз алдынча иш	Тема боюнча жалпы саат
3-семестр					
Башталгыч математикада маселенин ролу, түрлөрү жана чыгаруу ыкмалары		2		6	8

Кыймылга карата маселелер		10		8	18
Пропорцияларга карата маселелер		10		8	18
Процентке карата маселелер		8		8	16
3-семестр боюнча жыйынтык		30		30	60
4-семестр					
Жумушка карата маселелер		10		10	20
Логикалык маселелер		10		10	20
Геометриялык маселелер		10		10	20
4-семестр боюнча жыйынтык		30		30	30
Дисциплина б-ча жыйынтык:		60		60	120

3.4. Дисциплинанын бөлүмдөрү жана темаларынын мазмуну

Дисциплинанын теориялык бөлүмү

1-бөлүм. «Башталгыч математикада маселенин ролу, түрлөрү жана чыгаруу ыкмалары»

1-тема. «Башталгыч математикада маселенин ролу». Башталгыч математиканы окутууда маселенин ролу абдан чоң. Аларды чыгаруу менен окуучулар математикалык билимдерге ээ болот жана практикалык ишмердүүлүккө даярданышат. Маселелер алардын логикалык ой-жүгүртүүлөрүнүн өнүгүшүнө түрткү берет. Ошондуктан текстүү маселелерди чыгаруу инсанды тарбиялоодо чоң мааниге ээ. «Маселелердин түрлөрү жана аларды чыгаруу ыкмалары» Башталгыч математикада маселенин эки түрү каралат. Жөнөкөй жана курама маселелер. Жөнөкөй маселе математиканы окутуу системасында чоң роль ойнойт. Жөнөкөй маселени чыгарууда башталгыч математиканын борбордук түшүнүктөрүнүн бири болгон арифметикалык амалдар түшүнүгү калыптанат. Мындан тышкары маселе чыгаруунун бир нече түрү каралат: арифметикалык, алгебралык жана графикалык ыкмалар каралат. Маселени бир нече жол менен чыгарууда окуучу бир эле суроону ар кандай көз караш менен караганды үйрөнөт.

2-тема. «Кыймылга карата маселелер» Эки тело бир багытта, карама-каршы багытта, бирин артына бири кыймылда болушу мүмкүн. Аталган кырдаалдарды класс шартында чиймелердин жардамы менен көрсөтүүгө болот. Чиймелер балдардын мейкиндик элестөөлөрүнүн өнүгүшүнө түрткү берет.

3-тема. «Пропорцияларга карата маселелер» Пропорциянын мүчөлөрү жана белгисиз мүчөсүн таба билүүнү жана пропорциянын жардамы менен процентке карата маселелерди чыгаруу каралат.

4-тема. «Процентке карата маселелер» Сандан процентти табуу сандын бөлчөгүн табуу менен байланыштуу. Проценттер- бул ондук бөлчөктөрдүн жекече учуру. Каалаган санды ондук бөлчөк түрүндө көрсөтүүгө болот, демек процен түрүндө көрсөтүүгө да болот.

5-тема. «Жумушка карата маселелер» Жумушка карата маселелердин негизги түшүнүктөрү: иштин убакытысы, көлөмү жана өндүрүмдүүлүгү, алардын бири-бири менен болгон байланышы каралат.

6-тема. «Логикалык маселелер». Түшүнүктөрдү, аладың үстүнөн жүргүзүлгөн амалдарды, ар кандай логикалык конструкцияларды колдонуу менен байланышкан ой-жүгүртүү процессин ишке ашыруучу маселелер логикалык маселелер болору айтылат. Жалпы алганда логикалык маселелер математика курсунда алады чыгаруучу так программаны аныктоочу жалпы эрежелерге жана жоболорго ээ эмес, алады жөн гана логикалык ой-жүгүртүү менен чыгарууга болот.

7-тема. «Геометриялык маселелер». Акыл тарбиясынын маанилүү бөлүмүнүн бирөө геометриялык элестөөлөрүн калыптандыруу саналат. Мейкиндик элестөөлөр формасы, абалы, чондугу, багыты ж.б.

мейкиндик катыштарына жана байланыштарына ээ болгон синтетикалык мүнөзгө ээ. Кенже мектеп окуучуларында курчач турсан дүйнөдө геометриялык образдарды көрүүгө, аларды бөлүп алууга, конструкциялоого, өзгөртүп түзүүгө үйрөтүү менен геометриялык элестөөлөрдү өнүктүрө алууга болот.

Практикалык/семинардык сабактар

Практикалык сабактар- студенттердин өз алдынчалуулугун, билим жана билгичтиктерди өнүктүрүүгө багытталган окуу сабагынын формасынын бири.

1-тема. «Башталгыч математикада маселенин ролу, түрлөрү жана чыгаруу ыкмалары»

Тема 1.1 «Башталгыч математикада маселенин ролу» (практикалык сабак). 1с.

Тема боюнча суроолор:

1. Математиканы окутууда маселенин ролу
2. Маселени чыгаруунун жалпы методдору
3. Математикалык маселелердин мааниси
4. Математиканы маселе аркылуу окутуу

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач. М.- Просвещение.1985г.

Тема 1.2 «Башталгыч математикада маселенин түрлөрү жана чыгаруу ыкмалары » (практикалык сабак). 1с.

Тема боюнча суроолор:

1. Математиканы окутууда маселенин түрлөрү
2. Маселени чыгаруу этаптары
3. Математикалык маселелердин чыгаруу ыкмалары

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач. М.- Просвещение.1985г.

2-тема. «Кыймылга карата маселелер»

Тема 2.1. «Бири-бирин көздөй кыймылга карата маселелер» (практикалык сабак). 3с

Тема боюнча суроолор:

1. Иллюстративдүү чийме
2. Колдонулуучу чоңдуктар
3. Чоңдуктарды ченөө бирдиктери

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач. М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

Тема 2.2. «Карама-каршы багыттагы кыймылга карата маселелер» (практикалык сабак) 3с

Тема боюнча суроолор:

1. Иллюстративдүү чийме
2. Колдонулуучу чоңдуктар
3. Чоңдуктарды ченөө бирдиктери

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач . М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

Тема 2.3. «Бир багыттагы кыймылга карата маселелер» (практикалык сабак) 2с

Тема боюнча суроолор:

1. Иллюстративдүү чийме
2. Колдонулуучу чондуктар
3. Чондуктарды ченөө бирдиктери

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач . М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

Тема 2.4. «Суудагы кыймылга карата маселелер» (практикалык сабак) 2с

Тема боюнча суроолор:

1. Иллюстративдүү чийме
2. Колдонулуучу чондуктар
3. Чондуктарды ченөө бирдиктери

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач . М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

3-тема. «Пропорцияларга карата маселелер»

Тема 3.1. «Пропорцияга карата маселелер» (практикалык сабак). 10с

Тема боюнча суроолор:

1. Пропорционалдык бөлүктү табуу
2. Сандан бөлүктү, бөлүктөн санды табуу

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач . М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г
4. Приймах Э. Пропорции. Решение задач с помощью пропорций. Урок-путешествие (обобщение и систематизация знаний) // Математика. – 2003.-№19.-С.4-5.

4-тема. «Процентке карата маселелер»

Тема 4.1. «Берилген сандын процентин табуу» (практикалык сабак). 2с

Тема боюнча суроолор:

1. Жөнөкөй жана ондук бөлчөктөр менен проценттин байланышы
2. Пропорция менен проценттин байланышы

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач. М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

Тема 4.2. «Берилген процент боюнча санды табуу» (практикалык сабак) 2с.

Тема боюнча суроолор:

1. Жөнөкөй жана ондук бөлчөктөр менен проценттин байланышы
2. Пропорция менен проценттин байланышы

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач. М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

Тема 4.3. «Эки сандын проценттик катышы» (практикалык сабак).2с

Тема боюнча суроолор:

1. Жөнөкөй жана ондук бөлчөктөр менен проценттин байланышы
2. Пропорция менен проценттин байланышы

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач. М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

Тема 4.4. «Процентке карата ар кандай типтеги маселелер» (практикалык сабак). 2с

Тема боюнча суроолор:

1. Жөнөкөй жана ондук бөлчөктөр менен проценттин байланышы
2. Пропорция менен проценттин байланышы

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач. М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

5-тема. «Жумушка карата маселелер»

Тема 5.1. «Жумушка карата маселелер» (практикалык сабак). 10с

Тема боюнча суроолор:

1. Иштин убактысы, көлөмү жана өндүрүмдүүлүгүнү байланышы
2. Биргелешкен жумуш

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.

2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач . М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

6-тема. «Логикалык маселелер»

Тема 6.1. «Логикалык маселелер» (практикалык сабак). 10с

Тема боюнча суроолор:

1. Башталгыч математикада логикалык маселелердин ролу
2. Логикалык маселелерди чыгаруунун ар кандай ыкмалары

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
2. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач . М.- Просвещение.1985г.
3. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

7-тема. «Геометриялык маселелер»

Тема 7.1. «Геометриялык маселелер» (практикалык сабак).

Тема боюнча суроолор:

1. Фигураларды түзүүгө карата маселелер
2. Берилген фигураны бир нече фигураларга бөлүү
3. Көп бурчтуктун жактарынын узундуктарынын суммасын табууга карата маселелер
4. Циркульдун жана сызгычтын жардамы менен түзүүгө карата маселелер
5. Аянтты табууга карата маселелер

Окуу-методикалык адабияттарга таянуу:

1. Атанасян Л. С. Геометрия.- М.: Просвещение, 1973,ч. 1.
2. Базылев В.Т., Дуничев К.И. , Иваницкая В.П. Геометрия. – М.: Просвещение, 1974, часть I.
3. Базылев В.Т., Дуничев К.И. , Иваницкая В.П. Геометрия. – М.: Просвещение, 1974, часть II.

3.5. Жазуу түрүндө аткарылуучу өз алдынча иштердин тизмеси жана тематикасы.

1-тема. Маселе түшүнүгү, анын түзүлүшү жана структурасы, түрлөрү жана математикадагы ролу-реферат

2-тема. Кыймылга карата маселелердин ар түрүнө практикалык тапшырма, башталгыч класстын математика китебинен мисал –практикалык тапшырма. реферат

3-тема. Пропорцияларга карата маселелерге практикалык тапшырмалар, башталгыч класстын математика китебинен мисал- практикалык тапшырма, реферат

4-тема. Процентке карата маселелерге практикалык тапшырмалар, башталгыч класстын математика китебинен мисал- практикалык тапшырма, реферат

5-тема. Жумушка карата маселелерге практикалык тапшырмалар, башталгыч класстын математика китебинен мисал- практикалык тапшырма, реферат

6-тема. Логикалык маселелерге практикалык тапшырмалар, башталгыч класстын математика китебинен мисал - практикалык тапшырма, реферат

7-тема. Геометриялык маселелердин ар бир түрүнө практикалык тапшырмалар, башталгыч класстын математика китебинен мисал - практикалык тапшырма, реферат

**«МАТЕМАТИКАЛЫК МАСЕЛЕЛЕРДИ ЧЫГАРУУНУН ПРАКТИКУМУ»
ДИСЦИПЛИНАСЫНЫН
жумушчу программасы**

550000 ПЕДАГОГИКАЛЫК БИЛИМ БЕРҮҮ БАГЫТЫНДАГЫ

550700 ПЕДАГОГИКА АДСТИГИНИН

Түзгөн: Математика жана аны окутуунун
технологиясы кафедрасынын
профессору Байсалов Дж.У.
ага окутуучусу Сейталиева Э.С.

Математика жана аны окутуунун
технологиясы кафедрасынын
«___»_____2013-жылы
өткөрүлгөн кеңешмесинде талкууланган.
Токтомдун №_____

Кафедра башчысы: п.и.к., доцент Казиева Г.К.

---

4. ДИСЦИПЛИНАНЫН ОКУУ-МЕТОДИКАЛЫК ЖАНА МАТЕРИАЛДЫК-ТЕХНИКАЛЫК ЖАКТАН КАМСЫЗДАЛЫШЫ

Интернет-булактары:

1	http://www.alleng.ru/edu/math2.htm	Аталган сайта башталгыч класстарга тиешелүү болгон бардык предметтердин китептеринин тизмеси берилген
2	http://www.megabotan.ru	Ар кайсы класстардын маселелерин чыгаруу боюнча көрсөтмөлөр берилген
3	http://nsc.1september.ru/	Геометриялык маселелерди чыгаруу боюнча методикалык көрсөтмөлөр берилген
4	http://www.metodika.ru	Берилген сайта балдарды окутуунун жаны методдору жөнүндө айтылган. Алар мектеп курсунун ар кайсы предметтери боюнча жаны китептер жана окуу куралдары.
5	http://www.nachalka.com/	Nachalka.com –6-жаштан жана андан жогору жаштагы башталгыч мектепке тиешеси бар адамдардын жыйыны.
6	http://www.zankov.ru	Методическалык көрсөтмөлөр. Математика 1-класс
7	http://terver.info/	Математика боюнча маселелерди чыгаруу

4.2. Нормативдик-укуктук документтердин тизмеси

1. Кыргыз Республикасынын билим берүү жөнүндө закону. Б. 30.04.2003., №92
2. Кыргыз Республикасынын туруктуу өнүгүү концепциясы
3. Мамлекеттики билим берүү стандарты
4. Окуу планы
5. ЖОЖдун уставы

4.3. Көрсөтмө куралдар

Таблицалар, схемалар, глоссарийлер түрүндө:

7. Маселенин түзүлүшү
8. Чыгаруу этаптары
9. Чыгаруу методдору
10. Маселелердин түрлөрү

а. Окутуунун программалык, техникалык, электрондук каражаттары жана билимдерди текшерүү.

- Компьютердик жабдуу;
- Окууга багытталган куралдар жана жабдыктар;
- Окутуунун видео-аудио жабдыктары;
- Дисциплинанын электрондук китепканасы;
- Интернет ресурстарына шилтемелер.

Кейс-напкаларды түзүү.

Дистанттык окутуудагы лекция - традициялык аудиториядагы лекциядан айырмаланып студент менен окутуучунун жандуу пикир алышуусу болбой. Бирок мындан башка бир топ артыкчылыктары бар. Лекцияларды жазуу үчүн CD-ROM дисктери колдонулат. Жаңы маалымат технологияларын колдонуу мисалы, мультимедиа аркылуу лекцияларды көркөм жана көрсөтмөлүү кылат. Лекцияларды түзүү үчүн видео каражаттарын да активдүү колдонууга болот. Мындай лекцияларды каалаган убакытта жана аралыкта угууга болот жана материалды конспектилөө талап кылынбайт.

Дистанттык окутуудагы консультация - өз алдынча билимге ээ болуп жаткан студенттин окуу процессине жетекчилик кылуу жана жардам берүү. Ал үчүн үй же мобилдик телефон, электрондук почта колдонулат. Педагогдун окутуп жаткан студентинин жеке сапаттарын (интеллектин, көңүл буруусун, эске тутуусун, кабыл алуусун, ой жүгүртүүсүн ж.б.) баалоого жардам берет.

Дистанттык окутуудагы практикалык, лабораториялык иштер. Студенттин алган теориялык билимдерин иш жүзүндө колдонууга көнүктүрөт, машыктырат. Студент компьютердин жардамы менен ар кыл көнүгүүлөрдү аткарат, талдоолорду жүргүзөт, жазуу иштерине (жат жазуу, баяндама жазуу, дилбаян жазуу ж.б.) көнүгөт.

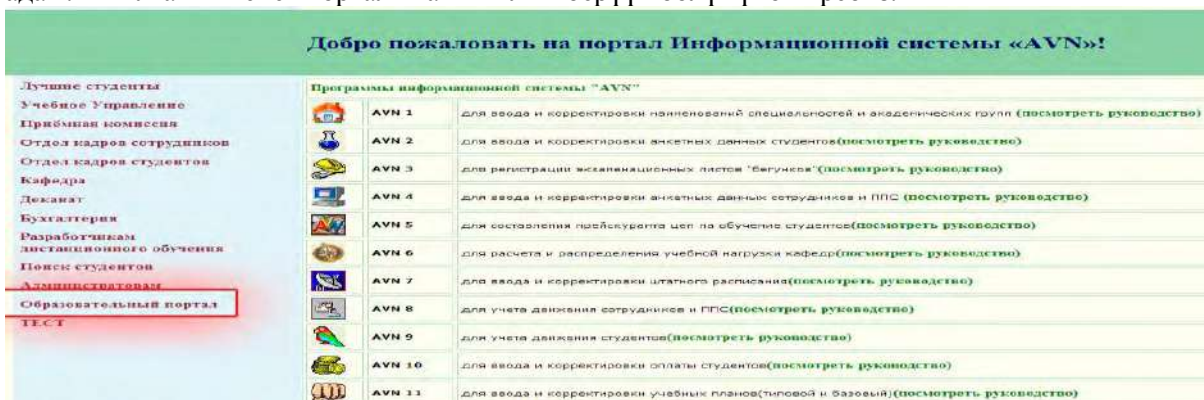
И.Арабаев атындагы КМУнун дистанттык технология менен окутууда компьютердик технологияны колдонуу менен сунуштаган программанын мисалында даярдалган кейс папкаларды интернет мейкиндигине жайгаштырабыз.

1-кадам: Интернет браузер аркылуу веб сайтты ачабыз. www.avna.mega.kg

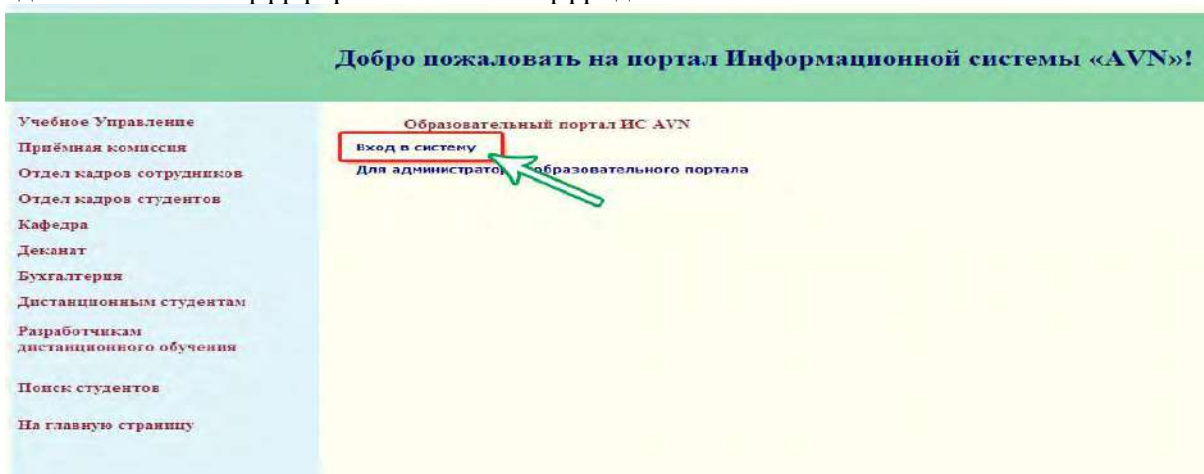
Сүрөт 4.2.1

2-кадам: Ачылган интернет порталынан «Билим берүү» бөлүмүнө киребиз.

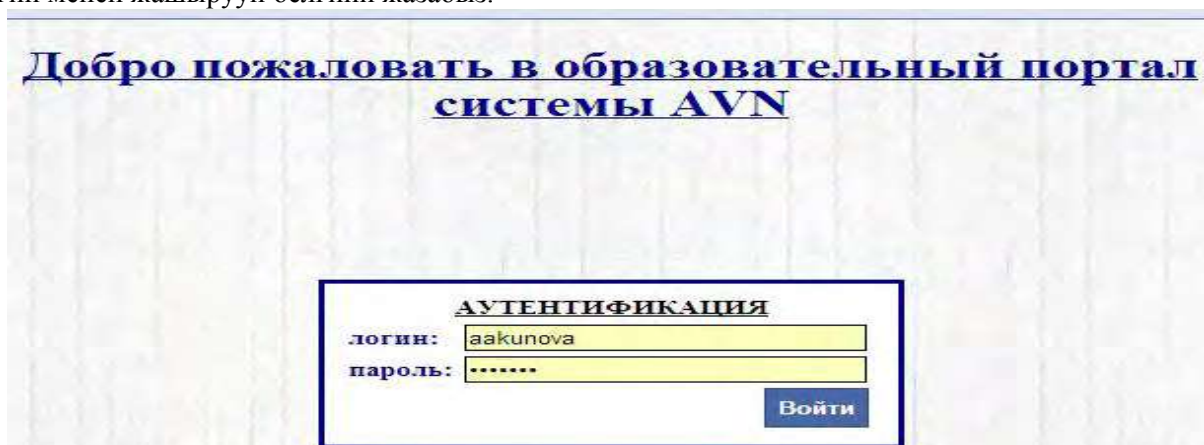
Сүрөт 4.2.2

3-кадам: Системага кирүү үчүн «Системага кирүү» деген ссылканы басабыз.

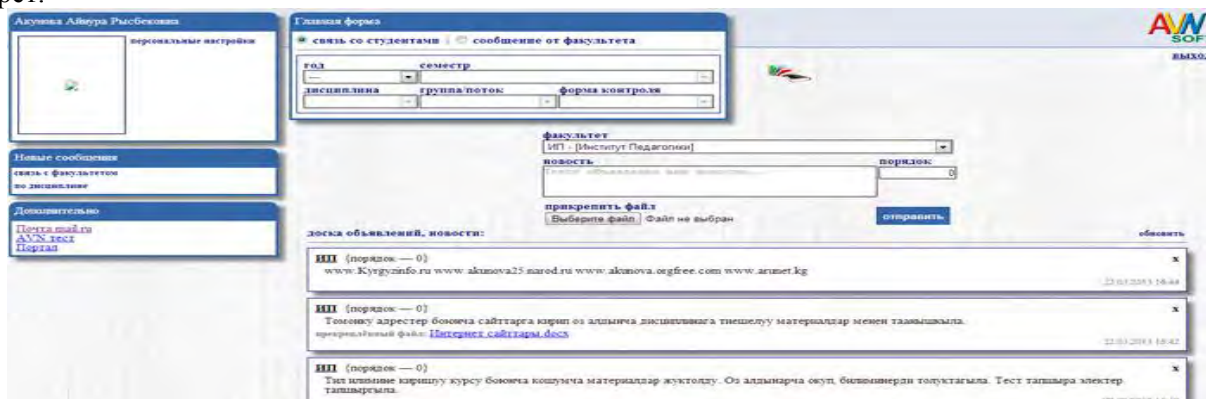
Сүрөт 4.2.3

4-кадам: Система ачылган соң, сайттын администратору же окуу координаторунда бекитилген өздүк логин менен жашыруун белгини жазабыз.

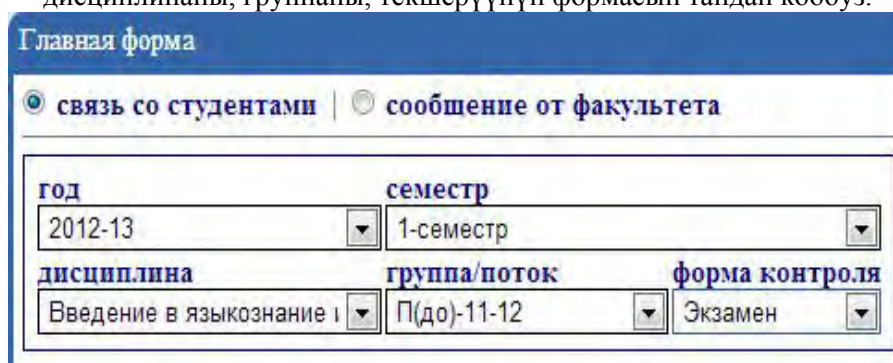
Сүрөт 4.2.4

5-кадам: Эгерде маалыматтарды туура жазсаңар, система силерди ички мейкиндикке кирүүгө уруксат берет.

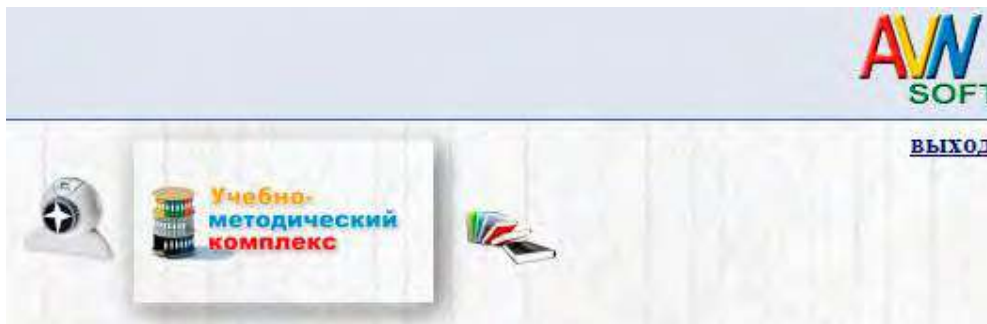
Сүрөт 4.2.5

6-кадам: «Негизги форма» деген модалдык терезеден керектүү окуу жылын, семестрди, дисциплинаны, группаны, текшерүүнүн формасын тандап коёбуз.

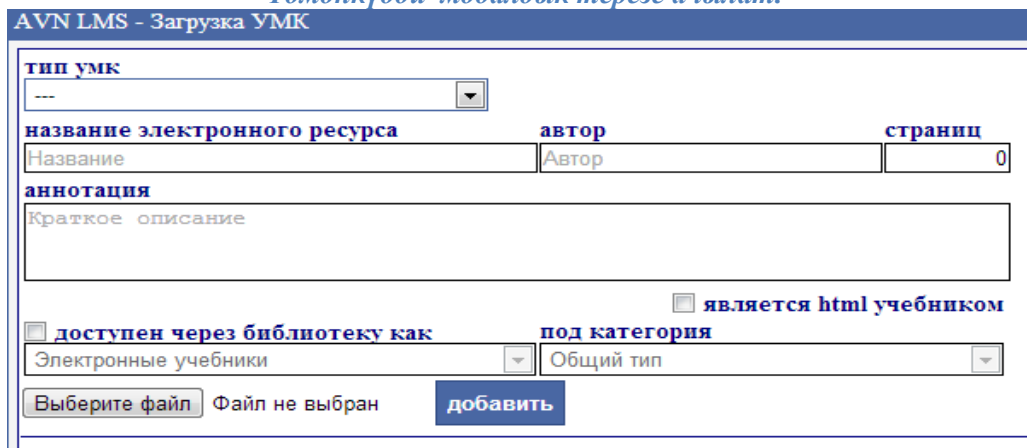
Сүрөт 4.2.6

7-кадам: Сайттын жогорку оң бурчунда жайгашкан «Окуу-методикалык комплекс» деген сылканы басабыз.

Сүрөт 4.2.7

Төмөнкүдөй модалдык терезе ачылат.

Сүрөт 4.2.8

8-кадам: «ОМКнын тиби» ссылкасын басканда, силлабустун структуралык бөлүктөрү көрүнөт. Керектүү бөлүмдү тандап, «Файлды тандаңыз» деген кнопканы басып, электрондук материалды компьютерден, же маалымат сактагыч флешкадан таап, «Кошуу» деген кнопканы басуу менен системага жайгаштырабыз.

Керек болгон учурда кошумча маалыматтарды кошуп, керексиз маалыматтарды алып, материалдарды жаңыртып, толуктап туруу керек.

Сүрөт 4.2.9

Электрондук кат, электрондук жарыя аркылуу студенттер менен кызматташуу. Эгерде бир учурда бардык студенттерге маалымат жазып, байланышуу керек болгондо (аралык жана жыйынтык текшерүүнүн мөөнөтүн эскертүү, жаңы маалыматтар менен таанышуу, вебинарларды уюштуруу ж.б.) студенттердин тизмесинин оң тарабындагы текст жазуучу терезеге, керектүү маалыматты жазып, «Жибериүү» деген кнопка басылат.

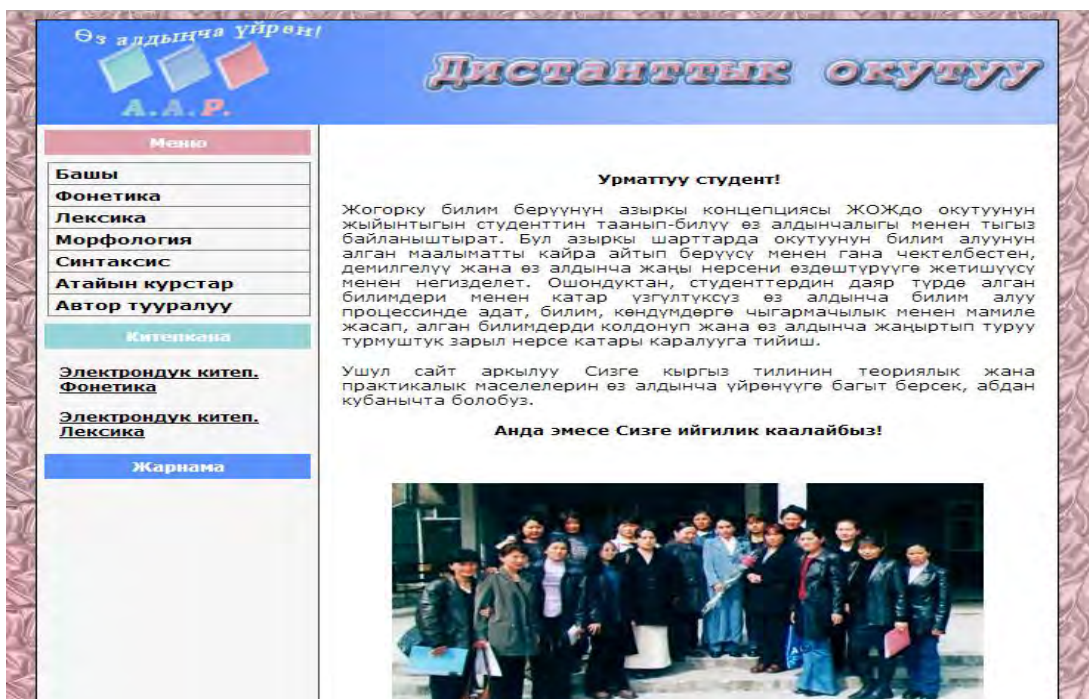
Сүрөт 4.2.10

Ушул эле модалдык терезе аркылуу электрондук жазуу жазып, илип койсоңуз болот.

Сүрөт 4.2.10

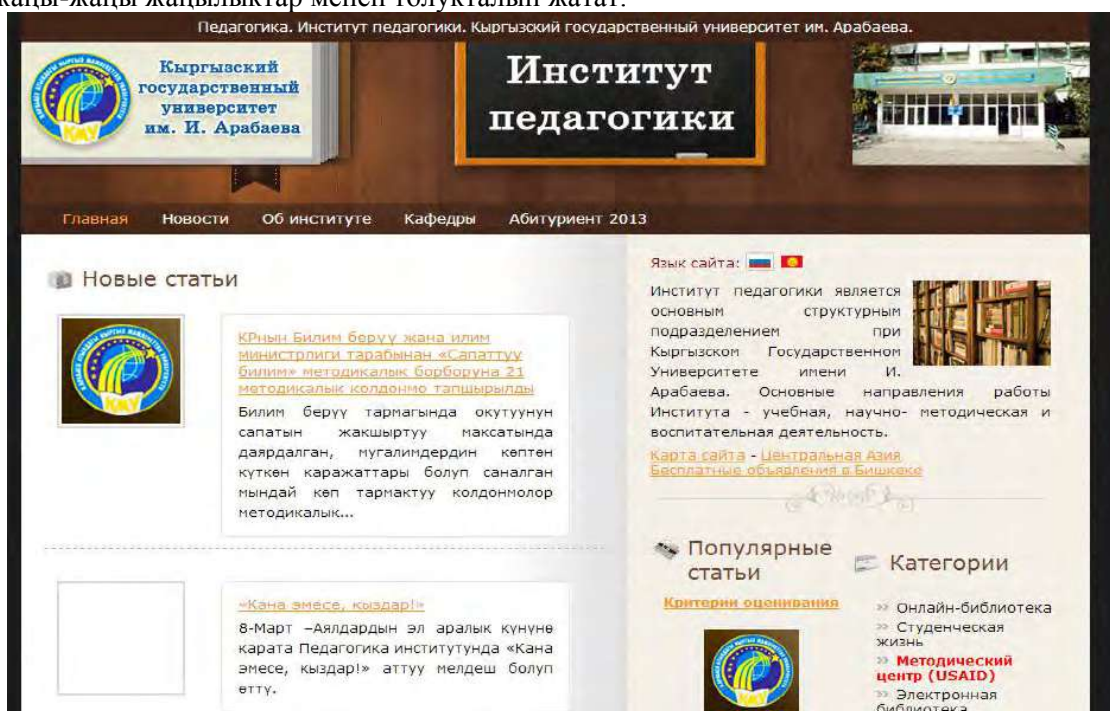
Веб-сайттарды колдонуу.

Таанып билүүнүн өзгөчө, мол булагы катары веб-сайттар 20-кылымдын аягынан тарта жашообузга сүңгүп кире баштады. Билим алуучулар өз алдынча изденүү менен билимдерин толуктап, жаңыртып, керектүү материалды дүйнө алкагы боюнча таап, окуп, өзүнө көчүрүп алууга ыңгайлуу формасы менен азыркы муундун жашоо-турмушунун ажырагыс бир бөлүгү катары каралып калды. Интернет мейкиндигинен керектүү болгон сапаттуу материалды табуу, аны өзүнүн керектөөсүнө карай жеткиликтүү, өздүк кабыл алуу өзгөчөлүгүнө ыңгайлуу формада туура табуу маселеси жаралат.

Сүрөт 4.4.2

Интернет мейкиндигиндеги www.arunet.kg сайты И.Арабаев атындагы КМУнун структуралык бөлүмүнө кирген Педагогика институтунун өздүк сайты. Бул сайт институттун ишмердүүлүгүн гана чагылдырбастан, институттун окутуучу-профессордук курамдары жазган илимий макалаларды, конференциялардын материалдарын, өзү даярдап жаткан адистиктер боюнча окуган студенттерге пайдалануу үчүн заман талабына шайкеш келген электрондук китепкана, он-лайн китепканаларды түзүп бергендиги менен баалуу. Студенттин өз алдынча билимин өркүндөтүүгө, педагогика, методика тармагында жаңыдан иштелип чыккан эмгектер менен түздөн-түз таанышуу мүмкүнчүлүгүн түзөт. 2009-2012-жылдары Институттун окутуучулары активдүү катышкан USAID «Сапаттуу билим» долбоорунун алкагында иштелип чыккан учур талабына ылайык методикалык колдонмолор, окутуунун кошумча каражаттары мамлекеттик жана официалдуу тилде жүктөлгөн. Бул болсо болчок кесиптин ээлерин калыптандырууда зор мааниге ээ. Учурда сайт активдүү колдонулуп, улам жаңы-жаңы жаңылыктар менен толукталып жатат.

Сүрөт 4.4.4

7. ДИСЦИПЛИНА БОЮНЧА АР ТҮРДҮҮ ТАПШЫРМАЛАРДЫ АТКАРУУГА КАРАТА МЕТОДИКАЛЫК КӨРСӨТМӨЛӨР

Практикалык сабактарга көрсөтмөлөр

1-тема. «Башталгыч математикада маселенин ролу, түрлөрү жана чыгаруу ыкмалары» практикалык сабак

Аталган сабакта башталгыч математикада каралуучу маселелер, алардын түрлөрү жана чыгаруу ыкмалары жөнүндө жалпы түшүнүктөр берилет.

2-тема. «Кыймылга карата маселелер»

Дайыма кыймылга карата маселелерде төмөнкү чоңдуктар колдонулат: ылдамдык, кыймылдын убактысы жана өтүлгөн жол. Ар бир берилген чоңдук өзүнүн чен бирдигине ээ.

Аралыкты ченөө бирдиктери: километр, метр, дециметр, сантиметр, миллиметр

Убакытты ченөө бирдиги: саат, минута, секунда

Ылдамдык деп убакыт бирдигинде өтүлгөн жолду айтабыз. Ылдамдыктын негизги чен бирдиктери: км/с (километр саат), м/мин (метр минута), м/сек (метр секунда) ж.б. Кыймылга карата маселелерди чыгарууда төмөнкүдөй учурлар болот:

1. Айрым участкаларда кыймыл бир калыпта деп саналат, б.а. бирдей убакта тело бирдей жол басып өтөт.

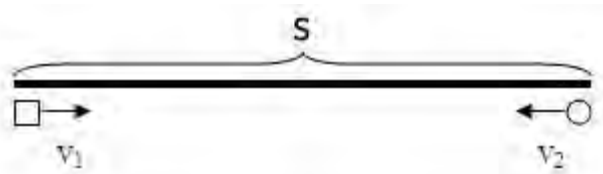
2. Кыймылдын ылдамдыгы, убактысы жана өткөн жолу реалдуу турмуштагыдай эле оң мааниде болот.

3. Кыймылдагы телолордун кайрылуусу өтө тез болот, б.а. убакытты коротпой өтөт.

Бир калыптагы кыймылдын негизги формуласы: $s=v \cdot t$

Мында s -аралык, v -ылдамдык, t -убакыт. Аралык жана ылдамдык белгилүү болсо $t=s:v$, ал эми аралык жана убакыт белгилүү болсо анда $v=s:t$. Кыймылга карата маселелерди чыгарууда иллюстративдүү чиймелерди колдонуу ыңгайлуу. Чиймеде кыймылдоо динамикасы, жолугушууга, токтоого жана кайрылууга мүнөздүү учурлар көрүнүп тургандай жасоо керек.

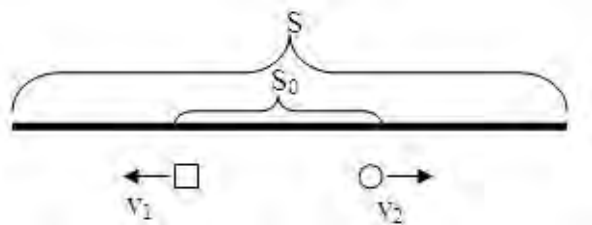
Тема 2.1. «Бири-бирин көздөй кыймылга карата маселелер» практикалык сабак

Эгер эки тело бири-бирин көздөй кыймылда болсо, анда алардын жолугушуу ылдамдыгы берилген телолордун ылдамдыктарынын суммасына барабар. Эгер телолордун ылдамдыктары v_1 жана v_2 , ал эми аралыгы S болсо, анда алардын жолугушуу убактысы

$$t = S : (v_1 + v_2)$$

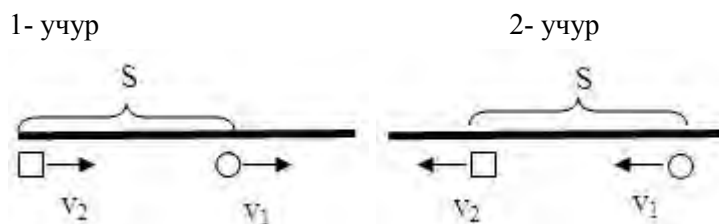
Тема 2.2. «Карам-каршы багыттагы кыймылга карата маселелер» практикалык сабак

Эгерде эки тело бири-биринен карам-каршы багытта кыймылда болсо, анда аладын бири-биринен алыстоо ылдамдыгы ар бир телонун ылдамдыктарынын суммасына барабар. Ылдамдыктары V_1 жана V_2 убактысы t болгон эки телонун арасындагы аралык

$S = S_0 + (V_1 + V_2) \cdot t$, мында S_0 – алардын арасындагы баштапкы аралык. Эгерде телолордун кыймылы бир чекиттен башталса, анда $S_0 = 0$

Тема 2.3. «Бир багыттагы кыймылга карата маселелер» практикалык сабак

Эгерде кыймылга чейин эки телонун арасы S аралыкка барабар болсо жана алар бир багытта V_1 жана V_2 ($V_2 > V_1$) ылдамдыктары менен кыймылдаса анда төмөнкүдөй эки учур болушу мүмкүн.

1. Ылдамдыгы чоңурак тело ылдамдыгы кичирек телону кууп жетет. Мындай учурда жакындашуу ылдамдыгы ылдамдыктардын айырмасына ($V_2 - V_1$) барбар, ал эми убактысы

$$t = S : (V_2 - V_1).$$

2. Ылдамдыгы чоңурак тело ылдамдыгы кичирек телодон алдыга чыгып кетет. Мындай учурда алыстоо ылдамдыгы ылдамдыктардын айырмасына барабар ($V_2 - V_1$), ал эми аралыгы

$$S_1 = S + (v_2 - v_1) \cdot t$$

Мисал карап көрөлү: Бельш жана Рыжик аттуу күчүктөрдүн үйлөрүнүн арасындагы аралык 34км. Бельштын ылдамдыгы 4,5км/с, Рыжиктин ылдамдыгы Бельштын ылдамдыгына караганда 1,2 ге чоң. Эгерде алар бир убакытта чыгышса, аттан кийин алардын арасындагы аралык канчага барабар болот?

Маселеде күчүктөрдүн багыттары көрсөтүлгөн эмес. Ошондуктан төмөнкүдөй учурларды карап көрөлү.

1. Күчүктөр бири-бирин көздөй кыймылдашсын

- $4,5 \cdot 1,2 = 5,4$ (км/ч) – Рыжиктин ылдамдыгы.
- $4,5 + 5,4 = 9,9$ (км/ч) – бири-бирине жакындашуу ылдамдыгы
- $9,9 \cdot 3 = 29,7$ (км) – күчүктөрдүк 3 саатта өткөн аралыгы
- $34 - 29,7 = 4,3$ (км) – 3 сааттан кийинки аралыгы

2. Күчүктөр карама-каршы багытта кыймылдашсын

- $4,5 \cdot 1,2 = 5,4$ (км/ч) – Рыжиктин ылдамдыгы.
- $4,5 + 5,4 = 9,9$ (км/ч) – күчүктөрдүн бири-биринен алыстоо ылдамдыгы
- $9,9 \cdot 3 = 29,7$ (км) – күчүктөрдүк 3 саатта өткөн аралыгы
- $34 + 29,7 = 63,7$ (км) – 3 сааттан кийинки аралыгы

3. Рыжик Бельштын үйүн көздөй, ал эми Бельш үйүнөн ошол эле багытта кыймылдады

1. $4,5 \cdot 1,2 = 5,4$ (км/ч) – Рыжиктин ылдамдыгы
2. $5,4 - 4,5 = 0,9$ (км/ч) – Рыжик Бельшты кууп жөнөгөн ылдамдыгы
3. $0,9 \cdot 3 = 2,7$ (км) – 3 саатта бири-бирине жакындаган аралык
4. $34 - 2,7 = 31,3$ (км) – 3 сааттан кийинки аралыгы

4. Бельш Рыжиктин үйүн көздөй, ал эми Рыжик үйүнөн ошол эле багытта кыймылдады

1. $4,5 \cdot 1,2 = 5,4$ (км/ч) – Рыжиктин ылдамдыгы.
2. $5,4 - 4,5 = 0,9$ (км/ч) – Рыжиктин Бельштан алыстаган ылдамдыгы
3. $0,9 \cdot 3 = 2,7$ (км) – 3 саатта Рыжиктин Бельштан алыстаган аралыгы
4. $34 + 2,7 = 36,7$ (км) – 3 сааттан кийинки аралыгы

Тема 2.4. «Суудагы кыймылга карата маселелер» практикалык сабак

Кыймылга карата маселелердин өзгөчө түрү- суудагы кыймылга карата маселелер. Суудагы кыймылга карата маселелерди чыгарууда төмөнкүлөрдү эске туту зарыл:

- Суунун агымы менен кыймылдаган телонун ылдамдыгы, телонун өздүк ылдамдыгы менен агымдын ылдамдыгынын суммасына барабар.
- Суунун агымына каршы кыймылдаган телонун ылдамдыгы, телонун өздүк ылдамдыгы менен суунун агымынын ылдамдыгынын айрымасына барабар.

Мисалы: Теплоходдун өздүк ылдамдыгы 27 км/с, ал эми суунун ылдамдыгы 3 км/с. Эгерде эки пристандын арасындагы аралык 120 км болсо, суунун агымы боюнча теплоход биринчи пристандан экинчи пристанга канча убакытта жетет?

Чыгаруу:

1. $V_{\text{суу агым б-ча}} = V_{\text{өздүк}} + V_{\text{агым}} = 27 + 3 = 30$ км/с
2. $t_{\text{агым}} = S : V_{\text{агым}} = 120 : 30 = 4$ саат

Жообу: 4 саат

Студенттердин өз алдынча иши

1. Студенттердин окуу иштеринин бири болуп өз алдынча иштөө саналат
2. Өз алдынча иштин максаты болуп:
  - теориялык билимдерди жана практикалык билгичтиктерди системалаштыруу, бышыктоо жана кенейтүү;
  - маалымат менен өз алдынча иштөө билгичтиктерин калыптандыруу, нормативдик, укуктук, окуу жана илимий адабияттарды пайдалануу;
  - таанып – билүү ишмердүүлүгүнүн өнүгүшү жана студенттердин активдүүлүгү;
  - өз алдынча ой-жүгүртүүнүн калыптануусу;
  - изилдөө билгичтиктеринин өнүгүшү.

Өз алдынча ишти уюштуруу

- студенттин, профилдин, багыттын өзгөчөлүгүн эске алуу менен сабактардын жүгүртмөсү жана тематикалык план менен аныкталган мөөнөттө ишке ашат.
- Аудиториядан сырткары өз алдынча иш окутуучунун көрсөтмөсү менен берилет алар: өз алдынча ишти кантип аткаруу, кандай максатта, мааниси эмнеде, кайсы мөөнөттө, иштин көлөмү кандай, негизги талаптары, иштин жыйынтыгы жана ал жөнүндө отчет, баалоо критерийлери ж.б.
- Өз алдынча ишти аткарууда керектүү кенешке окутуучуга кайрылуусу мүмкүн.
- Өз алдынча ишти текшерүү ар түрдүү болушу мүмкүн: оозеки жана жазуу жүзүндө, аралаш түрдө.

Өз алдынча иштөөгө тапшырмалар:

1. Велосипедчен адам айылдан 30 км алыстыкта жайгашкан шаарды көздөй жөнөдү. Кайра ошол эле жол менен кайтып келе жатканда ал ылдамдыгын 2 км /саатка азайтты, ошондуктан 30 мин көп жүрдү. Велосипедчен адам айылдан шаарды көздөй канча убакытта жетти?
2. Ийинден бир убакта карма-каршы багытта эки суур чуркап чыгышты. Биринчисинин ылдамдыгы 7 м/сек, экинчисиники 1 м/сек га жай болсо, 4 мин 12 сек дан кийин суурлардын арасындагы аралыкты тапкыла.
3. Нурлан 3 саат автобуста жана 4 саат поезде жүрдү. Автобустун ылдамдыгы 40,6 км/с, поезддин ылдамдыгы 55,2 км/с болсо Нурлан поезде автобуска караганда канча жол көп
4. Биринчи турист велосипедчен $V=16$ км/с ылдамдык менен 1,5 саат жол жүрдү да 1,5 саат эс алды. Андан кийин жолду баштапкы ылдамдык менен уланткан. Биринчи турист жолго чыккандан 4 сааттан кийин артынан $V=56$ км/с ылдамдык менен велосипедчен экинчи турист жолго чыкты. Экинчи турист биринчи туристти кууп жеткиче канча аралыкты өтүшөт?
5. Геологдор экспедицияга чыгышты. Алар 4 саат жолдо жүрүштү. Биринчи саатта алар -3,3 км, экинчисинде -3,2 км ге көп, ал эми үчүнчү саатта биринчиге карганда - 0,3 км ге көп жүрүшкөн. Эгер геологдор бардыгы 15 км жол жүрүшсө төртүнчү саатта канча км жол жүрүшкөн?

3-тема. «Пропорцияларга карата маселелер» практикалык сабак

Пропорция деп эки катыштын барабардыгын айтабыз. Пропорцияны түзгөн сандарды пропорциянын мүчөлөрү деп аташат. Пропорциянын жалпы түрү:

$$a : b = c : d \text{ же } \frac{a}{b} = \frac{c}{d}.$$

$a : b = c : d$ же $\frac{a}{b} = \frac{c}{d}$ пропорциясынын мүчөлөрүнүн аталышы:

a жана d – четки мүчөлөрү, $b \neq 0, d \neq 0$;

b жана c – ортонку мүчөлөрү

Пропорциянын негизги касиети: туура пропорцияда четки мүчөлөрүнүн көбөйтүндүсү, ортонку мүчөлөрүнүн көбөйтүндүсүнө барабар.

Мисалы: Принтер үчүн колдонулган 300 барактын калыңдыгы 3,3 см ге барабар. Ушундай эле кагаздын 500 барагы кандай калыңдыкта болот?

Чыгарылышы: х см- 500 барактын калыңдыгы болсун. Бир барактын калыңдыгын эки ыкма менен табалы:

$$3,3:300 \text{ же } x:500.$$

Барактар окшош болгондуктан эки катыш барабар болушат.

$$3,3:300 = x:500.$$

$$x = (3,3 \cdot 500) : 300;$$

$$x = 5,5.$$

Жообу: 500 барак кагаз 5,5 см калыңдыкка ээ.

Маселени төмөнкүдөй түрдө жазууга болот:

$$\begin{array}{l} 300 \text{ л.} \text{ — } 3,3 \text{ см;} \\ 500 \text{ л.} \text{ — } x \text{ см.} \end{array}$$

$$x = \frac{500 \cdot 3,3}{300} = 5,5.$$

Өз алдынча иштөөгө тапшырмалар:

- 1.6кг 500г сыр сатып алышкан. Терезелерди сырдоого бардык сырдын бештен бир бөлүгү, бөлмөнү сырдоого терезене кеткен сырдан эки эсе көп, ашкананы сырдоого бөлмөгө керектелген сырдан 800г аз керектелген. Канча сыр калган?
2. Типографияга 12 т кагаз түшүрүлгөн. Биринчи күнү 3т, экинчи күнү калган кагаздын үчтөн бир бөлүгү керектелген. Эки күндө канча кагаз керектелген?
3. Үч күндө турист 3220 км жол жүргөн. Биринчи күнү бардык жолдун $\frac{1}{4}$ бөлүгүн, экинчи күнү 1920 км, үчүнчү күнү калган жолду жүргөн. Турист үчүнчү күнү канча км жол жүргөн?
4. Үч тетикти жасоо үчүн жумушчу $\frac{4}{3}$ саат керектеген. Биринчисине 0,25 саат, экинчисине $\frac{2}{3}$ саат. калган убакыт үчүнчү тетикке кеткен. Үчүнчү тетикке канча убакыт керектеген?
5. Жүк ташуучу машина жана автобустар ар бир жүргөн километрде 23 грамм азот бөлүп чыгарышат. Эгер автобекеттен айылга чейин 15 км. 5 рейс автобус жасаган автобус канча азот газын чыгарат?
6. Носорогдун мүйүзүнүн массасы 2,8 кг. Браконьерлер 500 носорог өлтүрүштү. Аларды милиция кармап 1000 кг мүйүздү гана таба алышты. Браконьерлер канча кг мүйүздү сатуугу үлгүрүшкөн?
7. Якутияда дүйнөдө казылып алынган алмаздын $\frac{1}{5}$ бөлүгү казылып алынат. Алардын $\frac{1}{5}$ бөлүгү республиканын менчиги болуп саналат. Дүйнөдө казылып алынган алмаздын канча бөлүгү республиканын менчигине өтөт?
8. 5 а класстын окуучуларынын ар бирөө гүл бакчада 10 даанадан гүл отургузду, ал эми 5 б класстын окуучулары ар бирөө 12 даанадан отургузушкан. Эгерде 5 а класста 25 окуучу, ал эми 5 б класста 26 окуучу болсо, гүл бакчага канча гүл отургузулган?

4-тема. «Процентке карата маселелер»

Практикада бөлчөктөрдү салыштыруу учурлары кездешет, бөлүмдөрү бирдей болгон бөлчөктөрдү салыштыруу ыңгайлуу. Алардын ичинен процен деп аталган жүздүк бөлчөктөрдү салыштыруу абдан ыңгайлуу. $\frac{1}{100}$ (0,01) бөлчөгү процент деп аталат. Проценттер- ондук бөлчөктөрдүн жекече учуру болгон сандар.

Тема 4.1. «Берилген сандын процентин табуу» практикалык сабак

Сандан кандайдыр бир процентти табуу үчүн процентти бөлчөк менен жазуу керек, андан кийин берилген сандан бөлчөктү табуу керек.

Мисалы: Соянын уруктарында 20% май камтылган. 700кг соянын уругунда канча май бар?

Чыгарылышы: Маселеде берилген чоңдуктун (700кг) кандайдыр бир бөлүгүн (20%) табуу керек экендиги көрсөтүлгөн. Мындай маселелерди бирдикке алып келүү ыкмасы менен чыгарылат. Чоңдуктун негизги мааниси-700кг. Аны биз шарттуу бирдик катары кабыл алсак болот. Шарттуу бирдик 100% болот. Маселенин кыскача берилишин төмөнкүдөй жазууга болот:

$$700\text{кг}-100\%$$

$$x \text{ кг}-20\%$$

Мында x майдын башталыш массасы. 1% га канча соянын массасы туура келерин көрөлү. 100% га 700кг туура келгендиктен, 1% га жүз эсе аз масса туура келет, б.а. $700:100=7$ (кг). Демек, 20% га $20 \cdot 7=140$ (кг). Андыктан, в 700кг сояда 140 кг май бар.

Тема 4.2. «Берилген процент боюнча санды табуу» практикалык сабак

Берилген процент боюнча санды табуу үчүн, процентти бөлчөк түрүндө жазып, маселени алынган бөлчөк боюнча чыгаруу керек.

Мисалы: Пахтадан 24% кебез даярдалат. 480 кг кебез алуу үчүн канча пахта керектелет?

Чыгарылышы: 480 кг кебез пахтанын 24%нан даярдалат. Пахтанын массасын x кг деп белгилейли, ал 100%ды берсин. Маселенин кыскача берилиши:

$$480\text{кг}-24\%$$

$$x \text{ кг}-100\%$$

Бирдикке алып келүү ыкмасы менен чыгаралы. 1% га канча масса кебез туура келерин көрөлү. 24% га 480 кг туура келгендиктен, 1% га 24 эсе аз масса туура келет, б.а.

$480:24=20$ (кг) . 1% га 20 кг масса туура келсе, 100% га 100 эсе көп масса туура келет, б.а. $20 \cdot 100=2000$ (кг)= 2т. Демек, 480 кг кебезди алуу үчүн 2т пахта керектелет.

Ушул маселени дагы бир ыкма менен чыгарууга болот.

Маселенин шартында 24% дын ордуна ага барабар болгон $0,24$ бөлчөгүн жазсак, анда $24\%=0,24$, $480:0,24=2000$ (кг)=2 (т)

Тема 4.3. «Эки сандын проценттик катышы» практикалык сабак

Эки сандан проценттик катышын табуу үчүн ушул эки сандын катышын табып, процент менен көрсөтүү зарыл.

Мисалы: 500га айдоо аянттын айдоо керек. Биринчи күнү 150га айдашкан. Айдалган аянт бардык аянттын канча процентин түзөт?

Чыгарылышы: Суроого жооп берүү үчүн айдалган аянттын бардык аянтка болгон катышын табуу керек жана аны процент менен жазуу керек. $150/500=3/10=0,3=30\%$ Андыктан, биз проценттик катышын таптык, б.а. бир сан (150) экинчи сандын (500) канча процентин түзөрүн таптык.

Тема 4.4. «Процентке карата ар кандай типтеги маселелер» практикалык сабак

Мисалы: Шаардын калкынын саны 2 жылда 20000 адамдан 22050 адамга көбөйгөн. Берлиген шаардын калкынын орточо жылдык көбөйүү процентин тапкыла.

Чыгарылышы: x -орточо жылдык көбөйүү проценти болсун

$(20000 \cdot 0,01 \cdot x)$ адам- биринчи жылы калктын көбөйүүсү

$(20000 + 200 \cdot x)$ адам-калктын экинчи жылкы саны

$(0,01 \cdot x \cdot (20000 + 200 \cdot x))$ адам- экинчи жылы калктын көбөйүүсү

$20000 + 200 \cdot x + 0,01 \cdot x \cdot (20000 + 200 \cdot x)$ адам- эки жылдан кийинки калктын саны, маселенин шарты боюнча 22050 адам. Теңдеме түзүп чыгаралы:

$20\ 000 + 200 \cdot x + 0,01 \cdot x \cdot (20\ 000 + 200 \cdot x) = 22\ 050, x > 0.$

Жыйынтыгында: $x = 5.$

Мисалы: Эки орундуу сандын биринчи цифрасын 25%га чоңойтсок, экинчи цифрасын алабыз, ушул эле сандын экинчи цифрасын 20%га кичирейтсек биринчи цифрасын алабыз. Эки орундуу санды тапкыла.

Чыгарылышы:

а-эки орундуу сандын биринчи цифрасы

в-эки орундуу сандын экинчи цифрасы болсун

Теңдемелер системасын алабыз:

$1,25a=v$

$0,8v=a$

Мындан, $a=4$, $v=5$ келип чыгат.

Изделип жаткан эки орундуу сан 45.

Өз алдынча иштөөгө тапшырмалар:

1. Курулушту курууда аныкталган убакта 4500м^3 топуракты чыгаруу зарыл эле. Күндүзгү норманы 45м^3 ка ашыгы менен аткарышып, куруучулар аныкталган убактан 4 күн мурун жумуштун 96% аткарып коюшкан. Жумуштун аныкталган убактысын тапкыла

2. Тик бурчтуу параллелолипеддин кыры 44см ге барабар, экинчиси үчүнчүсүнөн 25% га узун. Тик бурчтуу параллелолипеддин көлөмү 22000см^3 болсо, параллелолипеддин ар бир гранинын аянтын тапкыла.

3. Азыркы убакта биздин планетадагы токойлордун аянты болжол менен 42 млн м^2 . Бирок токойдун аянты жылына 2% азайып жатат. Жылына канча м^2 аянтка азайып жатат?

4. Азыркы убакта биздин планетадагы токойлордун аянты болжол менен 42 млн м^2 . Бирок токойдун аянты жылына 2% азайып жатат. 20жылдын ичинде биздин планетадагы токойлордун аянты канча азаят?

5. 1600-жылдан бери Жер жүзүндө 94 түр канаттуу жоголгон. Жоголгон канаттуулардын 86% адамдын ишмердүүлүгүнүн негизинде болгон. Адам себепкер болуп канча түр канаттуу жоголгон?

6. Шаарды жашылдандырууда 16 түр дарак, 27 түр бадал, 15 түр балаты отургузулган. Жогоруда айтылган жашылдандыруучулардын канча процентин бадал түзөт?

5-тема. «Жумушка карата маселелер» практикалык сабак

Жогоруда айтылгандай, жумушка карата маселелерде кандайдыр бир ишмердүүлүк жөнүндө сөз болот. Жумушка карата маселелерде иштин убактысы, иштин көлөмү, иштин өндүрүмдүүлүгү деген үч чоңдук каралат. Биринчи параметр тигил же бул жумуш кандайдыр бир убакта аткарылат, ал

секунда, минута, саат, сутка ж.б. менен ченелет. Экинчи чондук- иштин көлөмү. Маселеде эмне жөнүндө сөз болуп жатса ошол бирдик менен ченелет. Мисалы, канча деталь жасалды, канча жер айдалды, канча суу куюлду ж.б. Үчүнчү чондук –өндүрүмдүүлүк, б.а. иштин ылдамдыгы, б.а. бирөө бат жасайт, экинчиси жайырак жасайт дегенди түшүндүрөт. Иштин ылдамдыгын кантип ченөөгө болот? Деген суроого жооп берели: мисалы, эгер Асан күнүнө 5 отургуч жасаса, ал эми Канат 2 отургуч жасаса, анда ким батырак иштейт? Каалагандай жумуштун ылдамдыгын (өндүрүмдүүлүгүн) кандайдыр бир убактагы жумуштун көлөмү катары аныктоого болот.

Мисалы: 9 тетикти жасаш үчүн биринчи жумушчу экинчи жумушчуга караганда 8 саатка аз керектейт экинчи жумушчу ушундай эле 45тетик

Экинчи жумушчу 45 тетик жасагыча, биринчи жумушчу 9 тетикти экинчиге караганда 8 саатка аз керектей. Биринчи жумушчу саатына экинчи жумушчуга караганда 4 тетикке көп жасаганы белгилүү болсо, экинчи жумушчу саатына канча тетик жасайт?

Эгерде биринчи жумушчу саатына экинчи жумушчуга караганда 4 тетикке көп жасары белгилүү болсо, экинчи жумушчу саатына канча тетик жасайт?

2-жумушчу саатына x тетик жасасын, анда 1-жумушчу саатына $x+4$ тетик жасайт. 1-жумушчу 9 тетикке $9/(x+4)$ убакыт керектесе, 2-жумушчу 45 тетикке $45/x$ убакыт керектейт, ушул убакыт 1-жумушчунун убактысынан в саатка көп.

$$45/x - 9/(x+4) = 8$$

Жообу: 5 тетик

Бир нече адам (бригада, насостор, тракторлор ж.б.) бир эле жумушту чогуу жасаса анда ал биргелешкен жумуш болот. Мындай маселелер биргелешкен жумушка карата маселелер болот.

Мисалы: Ар бир жумушчу жумушту 8 саатта аткара алат. Биринчиси жумушту баштагандан 2 сааттан кийин ага экинчи жумушчу келип кошулган жана жумушту аягына чейин экөөлөп иштешкен. Жумуш канча саатта жасалып бүткөн?

Чыгарылышы: Экинчи жумушчу x саат иштесин, анда биринчи $x+2$ саат иштеген болот. Ар биринин өндүрүмдүүлүгү $1/8$ ге барабар.

$$(x+2)/8 + x/8 = 1$$

$x=3$ -экинчи жумушчунун убактысы

$x+2=5$ -биринчи жумушчунун убактысы- бул жалпы жумуштун аткарылгане убактысы

Жообу: 5 саат

Өз алдынча иштөөгө тапшырмалар:

1. Эки катчы кол жазманы жазууга алышты. Экөө биригип 2 саат иштегенден кийин биринчи катчы бөлөк жумуш иштеп кеткен. Экинчиси жалгыз иштеп 1саат 20 мин басып бүткөн. Эгерде биринчи катчы ушул эле кол жазманы 1саат 10 мин баса алса, ар бир катчы кол жазманы башынан аягына чейин жалгыз канча убакта басмак?

2. Үч цехте 1800 жумушчу иштеп жатышкан. Биринчи цехте экинчиге караганда 1,2 эсе көп, үчүнчүдө биринчиге караганда 100 жумушчуга көп иштеп жатышкан. Ар бир цехте канчадан жумушчу болгон?

3. Катчы кол жазманы 8 күндө басып бүтмөк. Бирок ал күнүнө 6 барак көп баскандыктан, кол жазманы 6 күндө басып бүттү. Кол жазмада канча барак?

4. Окуучулар 4 күн дарак отургузуп чондорго жардам беришкен. Биринчи күнү экинчи күнгө караганда 230 дарак жана үчүнчү күнгө караганда 150 дарак көп отургузушкан. Үчүнчү күнү төртүнчү күнгө караганда 259 дарак отургузушкан. Окуучулар биринчи күнү 650 дарак отургузушса, бардык 4 күндө алар канча бак отургузушкан?

5. 6 б класстын окуучулары шаарды жашылдандырууда өз салымын кошушкан. Биринчи күнү 39 көчөт, экинчи күнү биринчи күнгө караганда эки эсе көп, үчүнчү күнү экинчи күнгө караганда 3 эсе көп, төртүнчү күнү биринчи жана үчүнчү күндөрдөй отургузушкан. 4 күндө 6 б класстын окуучулары канча көчөт отургузушкан?

6-тема. «Логикалык маселелер» практикалык сабак

Түшүнүктөрдү, алардын үстүнөн жүргүзүлгөн амалдарды, ар кандай логикалык конструкцияларды пайдалануу менен жүргүзүлгөн ой-жүгүртүү процессин ишке ашыруучу маселелер логикалык маселелер болот. Логикалык маселенин негизги мааниси болуп шартын жакшылап талдоо жана катышып жаткан обьектилердин ортосундагы байланыштарды чечүү саналат.

Логикалык маселелерди чыгаруунун бир нече ыкмасын көрөлү:

- оозеки ой-жүгүртүүлөр
- графтарды түзүү
- блок-схемаларды түзүү
- таблицаларды түзүү

Ар бир ыкмага токтололу:

Оозеки ой-жүгүртүү- логикалык маселелерди чыгаруунун бир ыкмасы. Маселенин бардык шарттарын пайдалануу менен, жыйынтык чыгаруу менен ой-жүгүртүү жүргүзүлөт.

Мисалы: Асан, Канат жана Мээрим ар кандай чет тилин окушат: кытай тили, япон тили жана араб тили. Ар бири кайсы тилди окуйт? деген суроого бирөө төмөнкүдөй жооп берди: «Асан кытай тилин окуйт, Ал эми Канат кытай тилин окубайт, Мээрим араб тилин окубайт». Жыйынтыгында айтылган сөздөн бирөө гана туура, калган экөө туура эмес экени белгилүү болду. Ар бир жаш өспүрүм кайсы тилди окуйт?

Чыгарылыш: Үч ырастоо берлиген. Эгерде биринчи ырастоо туура болсо анда экинчи ырастоо да туура, себеби жаш өспүрүмдөр ар башка чет тилдерди окушат. Бул маселенин шартына туура келбейт, ошондуктан биринчи ырастоо туура эмес. Эгерде экинчи ырастоо туура болсо, анда биринчи жана үчүнчү ырастоолор жалган болушу керек. Мындан өспүрүмдөрдүн эч кимиси кытай тилин окубаары келип чыгат. Бул маселенин шартына туура келбейт, ошондуктан экинчи ырастоо дагы туура эмес. Үчүнчү ырастоо туура, ал эми биринчи жана экинчи ырастоолор туура эмес деп эсептейли. Андыктан, Асан кытай тилин окубайт, кытай тилин Канат окуйт.

Жообу: Канат –кытай тилин, Мээрим- япон тилин, Асан-араба тилин окуйт.

Оозеки ой-жүгүртүүлөрдү графикалык түрдө блок-схемалардын жана графтардын жардамы менен көрсөтүүгө болот.

Граф- байланыштары менен көрсөтүлгөн обьектилердин жыйыны. Обьектилер чокулар катары (алар чекиттер менен белгиленет), ал эми байланыштарын жаа аркылуу белгиленет. Эгер обьектилердин арасындагы байланыш бир багыттуу болсо, анда схемада жебелүү сызыктар менен, эгерде байланыш эки багыттуу болсо, анда схемада жебесиз сызыктар менен белгиленет.

Мисалы: Үч кыздын фамилиясы менен аты бир тамга менен башталат. Алиянын фамилиясы Асанова, Канымдын фамилиясы Кубатбекова эмес, ал эми Канышайдын фамилиясы Канатова эмес. Ар бир кыздын фамилиясы кайсы?

Чыгарылышы: Маселенин шарты боюнча граф түзөлү, графтын чокулары кыздардын аттары менен фамилиялары болсун. Үзгүлтүксүз сызык менен аты жана фамилиясы туура келген кызды белгилейли, ал эми үзгүлтүктүү сызык менен туура келебеген учурду көрсөтөлү. Маселенин шартында көрүнүп тургандай Алиянын фамилиясы Асанова (аларды үзгүлтүксүз сызык менен бириктирели). Мындан каным менен канышайдын фамилиясы Асанова эмес экенин белгилесек болот, үзгүлтүктүү сызык менен бириктиребиз. Каным Асанова эмес жана Кубатбекова эмес, демек ал Канатова. Ал эми Канышай Кубатбекова.

Блок-схемалар- логикалык маселелерди графикалык жол менен чыгаруунун дагы бир түрү. Ар бирөөнө бир же бир нече амалды аткаруу туура келген, бири-бири менен удаалаш байланышкан, функционалдык блок түрүндө көрсөтүлгөн алгоритмдин графикалык түрү блок-схема деп аталат. Биринчи аткарылуучу операциялар бөлүнүп алынат. Бул операцияларды командалар деп аташат. Андан кийин бөлүнүп алынан командалардын аткарылуу тартибинин удаалаштыгы аныкталат. Аталган удаалаштык блок-схема түрүндө көрсөтүлөт.

Таблицаларды түзүү деп аталган логикалык маселелерди чыгаруу ыкмаларынын дагы бир түрүн карайлы. Таблицалар маселе чыгаруу жолунда туура логикалык жыйынтыктарга келүүгө жардам берет жана маселенин шартын жана жообун көрсөтмөлүү кылып берүүгө мүмкүндүк берет. Таблицаны түзүү маселеде берилген маалыматты анализдөөнү, салыштыруунун жана туура келтирүүнү талап кылат.

Мисалы: Көлөмдөрү 3л жана 5л эки гана идиш менен суу түтүгүнөн 4л суу алууга болобу?

Чыгарылышы: 3л. Идишке толтура суу алабыз да анны 5л идишке куябыз. Андан кийин дагы 3 л идишке суу толтурабыз да 5л идишке жетпеген 2 л суну толтура куябыз. 3л идиште $3-2=1$ л суу калды. 5л идиштеги суну төгүп салабыз да ага 3л идиштеги 1л суну кыбыз. 3л идишке кайрадан суну толтурабыз да кайра ичине 1л суусу менен турган 5л идишке куябыз. Керектелип жаткан 4 л суу куюлду. Сууларды куюштуруу процессин таблицадан көрсөтөлү:

Суну куюштуруу кадамдарынын номерлери	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
3л идиштеги суунун көлөмү	3	0	3	1	1	0	3	0
5л идиштеги суунун көлөмү	0	3	3	5	0	1	1	4

Өз алдынча иштөөгө тапшырмалар:

1. Бөлчөктүн алымы бөлүмүнө 4 кө чоң. Эгерде бөлчөктүн алымын 4 кө кичирейтип, бөлүмүн 2 ге көбөйтсөк келип чыккан бөлчөк берилген бөлчөктөн 1 ге кичине болот. Биринчи бөлчөктү тапкыла.

2. 24 кг сүттөн 3кг каймак алынат. 20кг каймактан 4 кг сары май алынат, 12 кг сары майдан 9 кг чөбөгө алынат. 2400 кг сүттөн канча кг чөбөгө алууга болот?

3. Женил автоунаа курчпа турган айлаганага саатына 60м^3 зыяндуу газ чыгарат. Өзүнүн 25 мин кыймылында женил автоунаа канча зыяндуу газ «чыгарат»?

4. Женил автоунаа курчп турган айлаганага саатына 60м^3 зыяндуу газ чыгарат. Ордунда иштеп турган женил автоунаа зыяндуу затты 3 эсе көп чыгара баштайт. Ордунда 15 мин иштеп турган автоунаа канча зыяндуу газ чыгарат?

5. Эгер суу крандан тамчылап турса 10 минутта -200 граммдык стакан толуп калат. 1 суткада канча суу агып кетет?

7-тема. «Геометриялык маселелер»

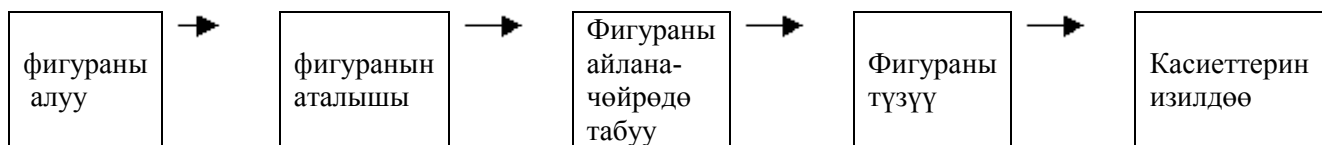
Геометриялык материалды окутуунун негизги максаттары:

1. геометриялык элестөөлөрдү калыптандыруу;

2. мейкиндик элестөөлөрдү калыптандыруу жана элестетүүнү өнүктүрүү, байкоого, салыштырууга, абстракциялоого жана жалпылоого үйрөтүү.

3. балдарда ченөөчү жана чийүүчү жабдыктардын жардамы менен геометриялык фигураларды ченөө жана түзүү практикалык билгичтиктерин иштеп чыгуу.

Геометриялык фигураны окутуу төмөнкүдөй схема менен ишке ашат:

Төмөнкү таблицада фигуралар жөнүндө элементардык элестөөлөрдү бердик:

Окутулуп жаткан фигура	Моделди алуу
Чекит	Доскага борду, дептерге калемдин учун койгондо из калат, ошол чекит болот.
Сызык	Бордун боскада, кагазда карандаштын, столдо жиптин изи-сызыктын модели болот
Ийри сызык	Экөө жиптин эки жагынан кармап турушат, жип ийилип турат
Түз сызык	Экөө жипти тартып турушат түз сызыкты алабыз
Шоола	Тартылып турган жипти кесебиз башталышын алабыз, аягы алыска кетет
Кесинди	Тартылып турган жиптин эки жагын кезсек кесиндини алабыз
Сынык сызык	Кесинди түрүндөгү зымды алабыз да бир нече жеринен иебиз, сынык сызык келип чыгат
Туюк сызык	Зымдын эки башын туташтырсак туюк сызыкты алабыз

Геометриялык мазмундагы маселелер:

1. Фигуралдарды түзүүгө карата маселелерге төмөнкүлөр кирет:

- а) таякчалардан үч буртук, төрт бурчтуктарды түзгүлө;
- б) чиймени пайдаланып, сүрөттөгүдөй эки үч бурчтукту, бир төрт бурчтукту чий жана алардын жактарынын узундуктарын тап (101 сүрөт)
- в) сүрөттөгүдөй тик бурчтуктарды чийип кесип ал да алардан квадрат түз (102 сүрөт)

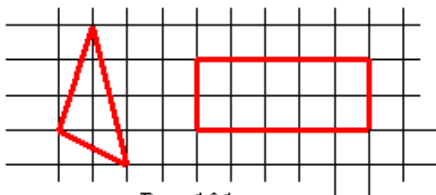

Рис. 101

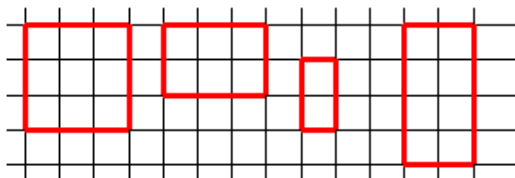

Рис. 102

г) 103 сүрөттөн барабар эки квадраттан же алардын бөлүктөрүнөн 1) бир тик бурчтукту; 2) бир квадраты; 3) бир үч бурчтукту түзүшкөн

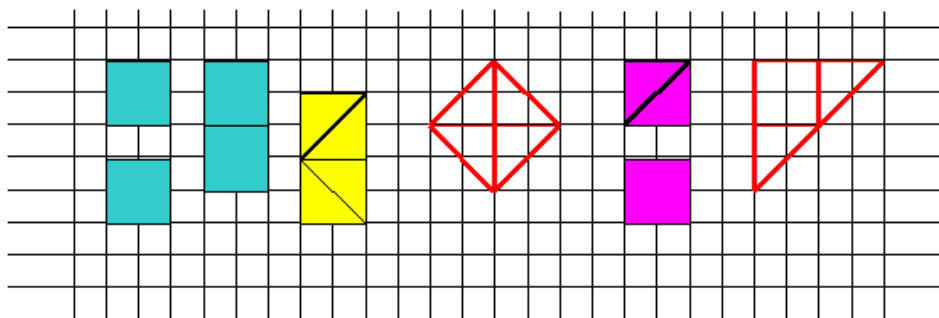

Рис. 103

2. Фигураны берилген фигураларга бөлүү

Мындай маселелерге төмөнкүдөй көнүгүүлөрдү берүүгө болот:

1) 104-сүрөттө ABCD төрт бурчтукун 1) эки төрт бурчтукка; 2) төрт бурчтукка жана үч бурчтукка бөлө турган кесиндини тапкыла

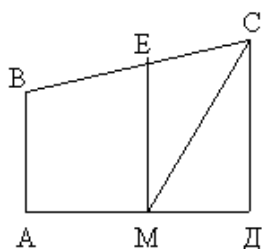

Рис. 104

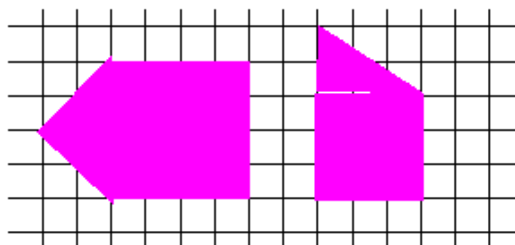
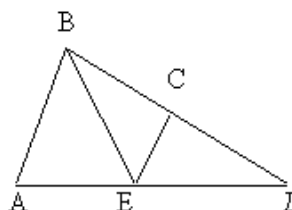
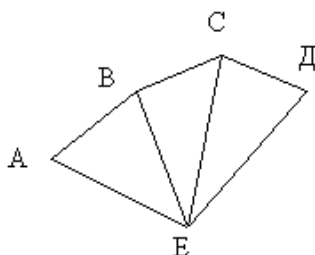

Рис. 105

2) 105 сүрөттө берилген фигуралардын ар бирөөндө квадрат пайда боло тургандай кесиндини жүргүзгүлө. Пайда болгон квадраттардын аянттарын тапкыла

3. Геометриялык фигураларды таанууга карата маселелер

106-сүрөт

- 1) А бурчун кармабаган көп бурчтукту көрсөт;
- 2) Д бурчун кармаган көп бурчтукту көрсөт;
- 3) СД кесинди жалпы жагы боло турган фигураларды көрсөт.

4. Көп бурчтуктун жактарынын узундуктарынын суммасын табууга карата маселелер (периметр менен таанышуу)

Көп бурчтуктун, тик бурчтукту, квадраттын үч бурчтуктун жактарынын узундуктарын табууга карата маселелер периметрди табууга карата маселелер болот. Берилген моделдеги же чиймедеги фигуранын жактарынын узундуктарын ченөө менен ишке ашат. Тик бурчтук үчүн төмөнкүдөй ыкма пайдаланылат. Мисалы, жактарын 5см жана 3 см болгон тик бурчтукта жактарынын суммасын $5+3+5+3=16$ (см) же $(5+3) \cdot 2=16$ (см) деп жазышат.

Квадрат үчүн жактарынын узундуктарынын суммасын табууну бир жагынын узундугун 4кө көбөйтүү менен алмаштырууга болот.

5. Сызгычтын жана циркульдун жардамы менен түзүүгө карата маселелер

- 1) Тик бурчту түзүү жана кесиндини тең экиге бөлүү;
- 2) Эки барабар жакка ээ болгон үч бурчтукту түзүү;
- 3) Үч жагы белгилүү болгон үч бурчтукту түзүү;
- 4) Айлананы пайдалануу менен тик бурчтукту (квадратты) түзүү.

Мисалдарды карап көрөлү:

1. Тик бурчтуктун периметри 28 сантиметр. Тик бурчтуктун бир жагынын узундугу 6 сантиметр болсо, тик бурчтуктун аянтын тапкыла.

Чыгарылышы: тик бурчтуктун эки жагын табалы: $6 \cdot 2=12$ (см), андан кийин калган эки жагын табалы: $28-12=16$ (см). Тик бурчтуктун белгисиз жагын тапсак $16:2=8$ (см) болот, эми аянтын табууга болот: $8 \cdot 6=48$ (см²)

Жообу: 48см²

2. Квадраттын жактарынын узундугу 60 см. Квадраттын жагынын узундугун тапкыла

Чыгарылышы: Квадраттын 4 жагы бар, ошондуктан $60:4=12$ (см).

Жообу: 12 см

Өз алдынча иштөөгө тапшырмалар:

1. Тик бурчтуктун периметри 28 см, жандаш жактарынын айрымасы 2 см ге барабар. Тик бурчтуктун диагоналын жана аянтын тапкыла.

2. Тик бурчтуктун узундугун 2 дм ге узартып, туурасын 5 дм ге кичирейтсек квадрат келип чыгат. Квадраттын аянты тик бурчтуктун аянтынан 50 дм² ка кичине болот. Квадраттын аянтын тапкыла

3. Тик бурчтуктун аянты квадраттын аянтынан 3 эсе чоң. Тик бурчтуктун узундугу 96 см. Квадраттын жагы 48 см болсо тик бурчтуктун туурасын тапкыла

4. Тик бурчтуктун узундугу 35 см, туурасы 0,3 м. Тик бурчтуктун аянтын дм² менен тапкыла

5. Ишембиликте 5-класстын окуучулары мектептин аянтын тазалашкан. 5 б класстын окуучулары узуну 20м, туурасы-3 м ге кичине болгон тик бурчтук формасындагы аянтты тазалашкан. Ал эми 5а класстын окуучулары 20м² аз аянтты тазалашкан. Бешинчи класстагылар кандай аянтты тазалашкан.

6. Фермердик чарбада дан өсүмдүктөрү отургузулган. Сулуу 3,4 га аянтка, арпа сулууга караганда 3 эсе көп аянтка, ал эми буудай-сулуу жана арпага караганда 2 эсе аз аянтка отургузулган. Дан өсүмдүктөрү кандай аянтка отургузулган?

7. Айылдын аянты болжол менен 300 га барабар. Бакчалар ж.б. бак-дарактар берилген аянттын 1/6 бөлүгүн ээлейт. Айылда 1500 адам жашаса ар бирөөнө канча м² бак-дарактар туура келет?

Студенттердин өз алдынча иштери

№	Тапшырма жана анын татаалдык деңгээли	1-деңгээл (эске тутуу, түшүнүү, колдонуу)	2-деңгээл (талдоо, баалоо, салыштыруу)	3-деңгээл (чыгармачылык)
1.	Кыймылга карата маселелер	Кыймылга карата маселелердин түрлөрүн билүү, бири-бирен ажырата алуу, чыгара алуу	Башталгыч класстардын окуу китептеринде кыймылга карата маселелерди талдоо	Окуу китептерине салыштырма талдоо жүргүзүү
2.	Пропорцияларга карата маселелер	Пропорцияга карата маселелердин түрлөрүн билүү, бири-бирен ажырата алуу, чыгара алуу	Башталгыч класстардын окуу китептеринде пропорцияга карата маселелерди талдоо	Окуу китептерине салыштырма талдоо жүргүзүү
3.	Процентке карата маселелер	Процентке карата маселелердин түрлөрүн билүү, бири-бирен ажырата алуу, чыгара алуу	Башталгыч класстардын окуу китептеринде процентке (бөлчөккө) карата маселелерди талдоо	Окуу китептерине салыштырма талдоо жүргүзүү
4.	Жумушка карата маселелер	Жумушка карата маселелерди түшүнүү, чыгара алуу	Башталгыч класстардын окуу китептеринде жумушка карата маселелерди талдоо	Окуу китептерине салыштырма талдоо жүргүзүү
5.	Логикалык маселелер	Логикалык маселелерди түшүнүү, чыгара алуу, чече алуу	Башталгыч класстардын окуу китептеринде логикалык маселелерди талдоо	Окуу китептерине салыштырма талдоо жүргүзүү
6.	Геометриялык маселелер	Геометриялык маселелердин түрлөрүн билүү, бири-бирен ажырата алуу, чыгара алуу	Башталгыч класстардын окуу китептеринде геометриялык маселелерди талдоо	Окуу китептерине салыштырма талдоо жүргүзүү

5.2. Окутуучулар үчүн методикалык көрсөтмөлөр

Окутуунун кредиттик технологиясы Кыргызстан үчүн жаңы болгону менен, дүйнөлүк практикада жогорку билим берүүдө студенттин окуу ишмердүүлүгүн уюштуруусу үчүн жаңылык эмес. Демек, биз даяр жаңы принциптерди жана окутуунун жаңы эрежелери менен таанышып, аны колдонууга гана үйрөнүшүбүз керек.

Окутуунун кредиттик технологиясы – жекелештирүү, билим берүү траекториясын тандоого негизделген, өз алдынча билим алуу деңгээлин көтөрүүгө жана билимдерди чыгармачылык менен өздөштүрүүгө багытталган, окуу материалынын көлөмү кредит түрүндө көрсөтүлгөн билим берүү технологиясы.

Кредиттик системанын максаты – окуп - үйрөнүү ишин жакшыртуу. Үйрөнүүнү жакшыртуу деген «үйрөнүүнү үйрөтүү» ишмердүүлүгүн калыптандыруу, «проблеманы чечүү көндүмдөрүн үйрөтүү» сыяктуу өзгөчөлүктөрдү камтыйт. Бул максатка жетүү үчүн кредиттик системада тандоо боюнча сабактардын саны артат. Ушуну менен студенттердин каалаган темасын тандоо жана кызыккан темаларда изилдөө ишин жүргүзө ала турган убакытка ээ болуу мүмкүнчүлүгү болот. Бул система боюнча окуп бүткөндөн кийин:

- инсандын изилдөөчүлүк жөндөмү өсөт;
- баарын билбесе да, жалпы жонунан проблема чечүүнүн технологияларын жана методологиясын билет;
- өзүнө керек болгон нерселерди өз убагында үйрөнө алат;
- кыйынчылыктардын (билим жагынан) теориялык жактан таанытып, аны чечүү жолдорун издеген инсан калыптанат;
- булардын негизинде пландагандарынын жана изилдегендеринин жыйынтыктарын, өз ойлорун жазуу жүзүндө жана оозеки түрдө толук, туура түшүндүрө алган инсандар калыптанат.

Мына ушул сыяктуу артыкчылыктарынан улам кредиттик системага өтүү билим берүүнүн сапатын өзгөртүүгө көмөк берет.

Окутуунун кредиттик технологиясынын негизги принциптери төмөнкүлөр:

- 1) Студенттин жекече билим алуу траекториясын түзүү;
- 2) Дисциплинаны окуп-үйрөнүүдө студенттин өз алдынча иштөөсүнүн басымдуу болушу;
- 3) Студенттин өз алдынча иштөөсүнүн жыйынтыгын системалуу текшерүү;
- 4) Окуу жетишкендиктерин чогултулган баллдардын системасынын негизинде баалоо.

Көрсөтүлгөн принциптер практикада кандайча ишке ашат?

1. Студенттин жекече билим алуу траекториясын түзүү. Бул принциптин негизинде 1-курстун студенти 1-сентябрга чейин бир окуу жылына ылайыктап жекече окуу планын түзөт. Жекече окуу планы – бир окуу жылы үчүн жыл сайын студент тарабынан өз алдынча түзүлүүчү документ. Анда студент жазылган типтүү окуу планынын негизинде милдеттүү түрдө окулуучу дисциплиналардын жана тандоосу боюнча курстардын тизмеси, кредити көрсөтүлөт. Жекече окуу план ар бир студенттин билим алуудагы траекториясын чагылдырат. Аны түзүүгө студенттин академиялык кызыкчылыгын көздөгөн кафедранын мугалими – эдвайзер жардам берет. 2-жана калган башка курстарда жекече окуу план каникулга кетерге чейин эле түзүлүп, окуу бөлүмүнө тапшырылат. Студенттик жекече окуу планы милдеттүү түрдө окулуучу жана тандоосу боюнча окулуучу дисциплиналардан турат. Бекитилген жекече окуу планын бир жыл ичинде өзгөртүүгө болбойт.

2. Дисциплинаны окуп-үйрөнүүдө студенттин өз алдынча иштөөсүнүн басымдуу болушу. Дисциплина боюнча өздөштүрүлүүчү материалдардын көлөмү кредит менен өлчөнөт. 1 кредит – биздин Кыргызстандагы билим берүү системасында кабыл алынышы боюнча 30 академиялык саатты түзөт. 1 академиялык саат 50 минутага барабар. 1 кредиттин 50%и студенттин өз алдынча иштөөсүнө бөлүнөт. (Казакстанда 1 кредит – 45 саат, анын 15 сааты – аудиториялык, 30 сааты студенттин өз алдынча иштөөсү үчүн бекитилген). 15 саат студенттин окутуучу менен өз алдынча иштөөсүнө, калган 15 сааттык билим студент тарабынан өз алдынча өздөштүрүлөт.

ЖОЖдун негизги милдети болуп студенттин өз алдынча натыйжалуу иштөөсү үчүн зарыл шарттарды түзүп берүү саналат. Ал үчүн ар бир окутуучу өзү окуткан дисциплина боюнча окуу окуу-методикалык комплекстерди (ОМК) түзөт. ОМКда окуу материалынын минимуму, өз алдынча иштелүүчү тапшырмалардын түрү, тапшыруу формасы жана мөөнөтү толук жана так көрсөтүлөт.

3. Студенттин өз алдынча иштөөсүнүн жыйынтыгын системалуу текшерүү. «Математикалык маселелерди чыгаруунун практикуму» «Башталгыч билим берүү» профилиндеги адистерди даярдоочу негизги дисциплиналардын бири болгондугуна байланыштуу, дисциплинаны окуп-үйрөнүүгө бөлүнгөн кредиттин өлчөмү жалпы жыйынтык баллга сезилерлик таасир тийгизет. Ошондуктан, студенттин өз алдынча иштөөсүн натыйжалуу уюштуруу үчүн силлабустардын - студенттин окуу программасынын өзгөчө мааниси бар.

Силлабус – дисциплинанын максат, милдеттерин, тематикалык планын, ар бир теманын окутулуш көлөмүн, кыскача мазмунун, өз алдынча иштөөгө тапшырмаларды, консультация алуу убактысын, аралык текшерүүлөрүн мөөнөттөрү, адабияттардын тизмеси, окутуучунун талаптары, баалоо критерийлери так көрсөтүлгөн студент үчүн түзүлгөн дисциплинанын окуу программасы.

Практикалык (семинардык) сабактарды өткөрүүгө карата көрсөтмөлөр

«Математикалык маселелерди чыгаруунун практикуму» дисциплинасын окутуу менен студенттердин практикалык билгичтиктерин, командада иштөө билгичтиктерин, коммуникативдик компетенцияларын, ошондой эле башталгыч мектепте математикалык билим берүү процессинин теориясын жана практикасын түшүнүү билгичтиктерин калыптандырат.

Аудиториялык практикалык сабактар студенттерден талап кылынган компетенцияларды калыптандырууда чон роль ойнойт.

Практикалык сабактын максаты:

- студенттердин билимдерин системалаштыруу, бышыктоо жана теориялык мүнөздөгү билимдерин терендетүү;
- студенттерге практикалык маселелерди чыгаруу ыкмаларын үйрөтүү, графикалык жана башка тапшырмаларды, санактарды жүргүзүү билгичтик жана көндүмдөргө ээ болууга түрткү берүү;
- студенттерди китеп, укуктук жана нормативдик, билим берүү мекемелериндеги иш кагаздар менен иштөөгө, илимий адабияттар менен иштөөгө үйрөтүү;
- өз алдынча билим алуу билгичтиктерин калыптандыруу.

Практикалык сабактын эн маанилүү элементи болуп чыгарууга сунушталган окуу маселеси. Окутуучу практикалык сабакка мисалдарды тандоодо анын дидактикалык максатын так жана дана билиши зарыл.

СТУДЕНТТЕРДИН ОКУУ ЖЕТИШКЕНДИКТЕРИН ТЕКШЕРҮҮ ЖАНА БААЛОО БОЮНЧА МАТЕРИАЛДАР

Катышуу

Сабакка активдүү катышуу гана студенттердин кандайдыр бир жыйынтыктарга жетишүүсүнө түрткү бергендикен бардык студенттер үчүн катышуу сөзсүз түрдө. Сабакка себепсиз катышпай калуу жана келбей калуу, жыйынтык баа коюуда таасирин тийгизет.

Практикалык сабактарга активдүү катышуу, даярдануу жана өз алдынча ишти аткаруу сөзсүз түрдө.

Сабакка активдүү катышуу студенттин группада иштөөсү, дискуссияда катышуусу, көнүгүүлөрдү аткаруусу, маселелерди анализдөөсү менен бааланат.

Студент сыйланууга (кошумча баллга) татыйт, эгерде:

6. Сабактарды калтырбай катышса;
7. Практикалык, семинардык, лабораториялык сабактарда активдүүлүктү көрсөтсө;
8. Берилген тапшырмаларды, өз алдынча иштерди өз убагында аткарса;
9. Дисциплинаны өздөштүрүүдө өз алдынча изденүүчүлүктү, чыгармачылык таанып билүү денгээлди көрсөтсө;
10. Дисциплинага байланыштуу университеттин иш-чараларына катышса.

Студент жазаланат (баллдары азайтылат), эгерде:

6. Кечиксе жана сабакка катышпаса;
7. Сабак учурунда мобилдик телефон менен сүйлөшсө;
8. Калп айтса жана көчүрүп алса;
9. Берилген тапшырмаларды, өз алдынча иштерди өз убагында аткарбаса;
10. Туура эмес жүрүм-турумду көрсөтсө.

Студент сабакка катышпай калса ошол сабактын программасын жана мазмунун өз алдынча окуп, өз алдынча темаларга, көнүгүүлөргө даярданып жана кошумча адабияттардан темага карата маалыматтарга даярданат.

Студенттердин билимдерин баалоо критерийлери

Өз алдынча ишти баалоо

Өз алдынча ишти аткарууда студенттерге төмөнкүдөй көрсөтмөлөр берилет:

1. Негизги кырдаалды, түшүнүктү, сунуштоо жана көрсөтүп берүү;
2. Суроолорго толук туура жооп берүү;
3. Фактыларды, далилдөөлөрдү, мисалдарды анализдөө;
4. Колдонулган булактардын саны;
5. Отчетту даярдоо

Экзамен

Курс боюнча билим, билгичтик жана көндүмдөрдү текшерүүдө төмөнкүлөр эске алынат: окулган материалды анализдөө жана жалпылоо билгичтиктери, жооптун логикасы структурсы, аргументтөө билгичтиктери, илимдин теориялык сунуштарын пайдалануу билгичтиктери, педагогикалык, математикалык терминологияны туура пайдалануу, негизги жана кошумча

адабияттар менен иштей билүү билгичтиктери, рефератты туура, мазмундуу жасалгалоо билгичтиктери, семестр ичинде системалуу иш жүргүзүү, жекече берилген тапшырмаларды убагында аткаруу эске алынат.

—“Жакшы” баасы төмөнкү критерийлерге жооп берген студентке коюлат:

1. Программага ылайык материалдын толук көлөмүн терен жана так түшүнгөн; негизги түшүнүктөрдү жана аныктамаларды так, туура айтып берет жана маанисин түшүнөт; Теориялык материалды женил, түшүнүү менен аныктай алат; курстун ички структурасын түшүнөт, керек болсо аныктап берет; башка дисциплиналар менен байланышын тактап бере алат.
2. Теориялык материалды мисалдар менен далилдей алат; өз алдынча мисал келтире алат; практикалык тапшырмаларды аткарууда теориялык билимдерди колдоно алат.
3. Материалды такалуусуз, так аныктап, айтып бере алат, практикадан жана адабияттардан мисалдарды келтире алат.
4. Жекече берилген тапшырмаларды мазмундуу, туура убагында тапшырат.
5. Азыркы изилдөө методдорун практикада колдоно алат, өз алдынча кошумча сунуштарды айта алат, курстун мазмунун, маанисин так аныктай алат.

—“Жакшы” баасы төмөнкү критерийлерге жооп берген студентке коюлат:

1. Программалык материалды так билет, түшүндүрүп бере алат, практикалык тапшырмаларды аткарууда теориялык материалды пайдалана алат.
2. Окуу дисциплинанын методологиясын жана изилдөө методдорун билет, предметтер аралык байланыштарды тургуза алат, теориялык алган билимин практикада колдоно алат.
3. Практикалык тапшырмаларды аткарууда алган теориялык билимин колдоно алат.
4. Жекече тапшырмаларды аткарат алат.
5. Берилген суроого мазмуну толук эмес, бирок туура жооп бере алат.

—“Кнаттандыраарлык” баасы төмөнкү критерийлерге жооп берген студентке коюлат:

1. Программалык материалды билет, окууну улантууга мүмкүн болгон билимдерге ээ.
2. Берилген тапшырмаларды аткарат.
3. Жоопто анча маанилүү эмес катаа кылат, теориялык материалды так эмес аргументтейт.
4. Окутуучунун жарды менен практикалык тапшырмаларды аткарат.
5. Практикалык тапшырмаларды аткарууда теориялык материалды кыйынчылык менен колдонот.

—“Кнаттандыраарлык эмес” баасы төмөнкү критерийлерге жооп берген студентке коюлат:

1. Негизги теориялык материалды толук эмес түшүнөт.
2. Программадагы тапшырмаларды аткарууда катааларды кетирет, семестрдин ичинде берилген жекече тапшырмаларды аткарбайт.
3. Практикалык тапшырмаларды аткарууда теориялык билимдерди пайдалана албайт.
4. Окууну улантууга мүмкүн болгон билимдерге ээ эмес.

Дисциплина боюнча экзаменде студент төмөнкүлөрдү аткаруусу зарыл:

1. Аткарылган өз алдынча иштердин толук конспектиси;
2. Жекече берилген тапшырмалардын аткарылышы.

Аттестациялык текшерүүлөрдүн тизмеси:

1. Билимдерди текшерүү
  - Дисциплинанын темалары боюнча текшерүү иштер;
  - модулдар боюнча текшерүү;
  - өз алдынча иштер боюнча аткарылган тапшырмалардын жыйынтыгы, рефераттардын жыйынтыгы боюнча отчеттор.
  - тест тапшыруу
2. Аралык текшерүү
  - дисциплина боюнча зачет;
  - дисциплина боюнча экзамен;

Семестрдик жыйынтыкка карата болжолдуу суроолор:

1. Башталгыч математикада маселеленин орду, мааниси, ролу
2. Башталгыч математикада маселеленин түрлөрү, чыгаруу этаптары
3. Кыймылга карата маселелер, алардын түрлөрү, чыгаруу
4. Пропорцияга карата маселелер, аларды чыгаруу
5. Процентке карата маселелер, аларды чыгаруу
6. Жумушка карата маселелер, аларды чыгаруу
7. Логикалык маселелер, аларды чыгаруу
8. Геометриялык маселелер, аларды чыгаруу

6. ТЕРМИНДЕРДИН ТҮШҮНДҮРМӨ СӨЗДҮГҮ

Анализ-(грек- ажыратуу, мүчөлөргө бөлүштүрүү) –үйрөнүлүүчү предметти (кубулушту, процессти же алардын арасындагы байланыштарды) ага мүнөздүү болгон негизги элементтерге (касиеттерге, белгилерге, катнаштарга) ойдон же реалдуу түрдө ажыратуу процедурасы

Алгебра- алгебралык теңдемелерди чыгаруу маселеси менен өнүгүүчү математиканын бөлүгү

Арифметика- Сандардын үстүнөн жүргүзүлгөн малдарды изилдөөчү илим

Билим берүүнүн мамлекеттик стандарты- мамлекет өзүнүн бардык граждандарын милдеттүү түрдө камсыз кылуучу билим берүүнүн минималдуу, алгачкы түпкү деңгээли

Билим берүү-системалуу илим билимдерди берүү жана алуу процесси

Бурч-башталышы бир болгон эки шооладан турган фигура

Геометрия –фигуралар жана телолордун мейкиндик формалары, өлчөмдөрү, туура келүүчүлүктөрү жөнүндөгү илим. Негизги түшүнүктөрү: чекит, түз сызык, тегиздик, аралык ж.б

Градус- жалпак бурчтарды жана айлананын жаасын ченөөчү бирдик, ал тик бурчтун $1/90$ же айлананын $1/360$ бөлүгүнө ээ

График-ар кандай түрдөгү кубулуштарды жана алар менен байланышкан процесстердин сандык көз карандылыгынын көрсөтмөлүү сүрөттөлүшүнө керектелген чийме

Индекс- математикалык туюнтмаларды бири-биринен айрымалаш үчүн колдонгон сандык же тамгалуу көрсөткүч

Квадрат-бардык жактары барабар тик бурчтук

Математика- кубулуштардын, предметтердин мейкиндик формаларынын жана сандык катыштарын изилдөөчү илим. Элементардык, жогорку жана прикладдык математикалар каралат

Окутуу- бул окуучуларды билимдерге, билгичтиктерге, көндүмдөргө ээ кылууга, аларды тарбиялоого жана өстүрүп өнүктүрүп чыгармачыл даярдоого багытталган мугалим менен окуучулардын максатуу өз ара биргелешип аракеттенүү процесси. 224 бет.

Окутуу методу- окуучуларга билим, билгичтик жана көндүмдөрдү берүүгө, аларды тарбиялоого жага өстүрүп өнүктүрүп чыгармачыл инсандыкка даярдоого багыттаолаг мугалим менен окуучулардын арасындагы өз ара максатуу биргелешип аракеттенүүлөрүнүн ыкмасы

Окутуу процесси- максатка жетүү багытындагы мугалим менен окуучунун биргелешкен аракеттери.

Өз алдынча иштөө- окутуунун бирден-бир натыйжалуу методдорунун бири. Ө.а.и. процесси ар кандай жумуштарды жекече аткаруу аркылуу ишке ашат

Пропорция- төрт чондуктун өз ара бири –бири менен болгон катышы

Секунда- $1/3600$ го барабар болгон жалпак фигураларды ченөөгө керектеген бирдик же $1/60$ барабар болгон убакыт бирдиги

Сумма- жыйынтык, жалпы сан, кошуунун жыйынтыгы

Сызык-негизги геометриялык образдардын бири

Тест- (англ- сыноо, текшерүү)- сыналуучунун психофизиологиялык өзгөчөлүгүн, билим, билгичтик жана көнүм деңгээлдерин кыскак убакыттын ичинде аныктоого арналган каражат

Транспортир- чиймеде бурчтарды ченөөгө жана тургузууга пайдалануучу курал

Түз сызык- евклиддик геометриядагы негизги түшүнүк

Фигура- ар түрдүү чекиттердин жыйыны

Циркуль- жааны, айлананы чийүүгө жана ченнөгө пайдаланылган курал

Формула- кандайдыр бир сүйлөмдү туюнтуучу математикалык белгилердин комбинациясы

Төрт бурчтук- төрт звенодон турган туюк сынык сызык менен чектелген тегиздиктин бөлүгү

Тик бурч- өзүнүн жандаш бурчуна барабар бурч

Тик бурчтук- бурчтары тик болгон параллелограмм

Чекит- геометриянын негизги түшүнүктөрүнүн бири

Үч бурчтук-үч звенодон , алардын ички областтарынан турган жөнөкөй туюк сынык сызык

Жыйынтык тесттер

1-вариант

1. Эки жөө адам бир убакытта бири-бирин көздөй эки айылдан чыгышты жана 3 саатан кийин жолугушту. Биринчисинин ылдамдыгы 4 км/с, экинчисиник-5 км/с болсо, айыдардын арасындагы аралыкты тапкыла.

- а) $S=27\text{км}$;   б) $S=24\text{км}$;   в) $S=12\text{км}$;   г) $S=15\text{км}$;

2. Бир гүлдөн бир эле убакта карама-каршы багытта эки аары учуп чыкты. Биринчи аарынын ылдамдыгы 18км/с ал экинчи аарынын ылдамдыгына караганда 1,2 эсе аз. 9 секундадан кийин алар гүл бакчанын ар башка жагынд жайгашкан астра гүлдөрүнө конушту. Астра гүлдөрүнүн ортосундагы аралыкты тапкыла.

- а) $S=162\text{м}$;   б) $S=99\text{м}$;   в) $S=90\text{м}$;   г) $S=21\text{м}$;

3. Эгерде арбуз 98% суудан турса, 5кг арбузда канча суу бар?

- а) 4кг;   б) 4,2кг;   в) 4,9кг;   г) 4,5кг;

4. 21 литр мунайзаттын массасы 16,8 кг болсо, 35 литр мунайзат канча массага ээ?

- а) 24кг;   б) 28кг;   в) 25кг;   г) 27кг;

5. Театрдын билети 300 сом болгон, андан кийин билеттин баасы 12%га кымбаттаган. Билет канчага кымбаттаган?

- а) 36 сомго;   б) 12 сомго;   в) 30 сомго;   г) 35 сомго;

6. Товардын баасы 3000сом болгон, биринчи 30%га, андан кийин дагы 15%га арзандаса, товардын баасы канча сомго арзандаган?

- а) 1236 сомго;   б) 1215 сомго;   в) 1216 сомго;   г) 1235 сомго;

7. Токарь саатына 5 тетик жасайт. 20 тетикти жасаш үчүн токарга канча убакыт керек?

- а) 3саат;   б) 4 саат;   в) 5саат;   г) 4,5 саат;

8. Бир труба бассейнди 4 саатта, экинчиси 6 саатта толтура алат. Экөө биригип бассейнди канча саатта толтурушат?

- а) 2,4саат;   б) 10 саат;   в) 2,5саат;   г) 4,5 саат;

9. Квадрат формасындагы столдун бир бурчун араалап салышты. Стол канча бурчка ээ болуп калды?

- а) 5;   б) 3;   в) 4;   г) 6;

10. Асанга жана Кымбатка бир коробкадан конфет сатып беришти. Ар бир коробкада 12 ден конфет бар. Асан өзүнүн коробкасынан бир нече конфет алып жеди, Ал эми Кымбат болсо Асандын коробкасында канча конфет калса ошончону жеди. Экөөндө биригип канча конфет калды?

- а) 15;   б) 13;   в) 10;   г) 12;

11. Участоктун узундугу 54 м, туурасы 48м. Участоктун аянтынын $\frac{5}{9}$ бөлүгүнө картошка отургузулган, калган бөлүгүнө капуста отургузулган. Капуста отургузулган аянтты тапкыла.

- а) $S=1620\text{м}^2$;   б) $S=1099\text{м}^2$;   в) $S=1152\text{м}^2$;   г) $S=1440\text{м}^2$;

12. Тик бурчтуктун периметри 26см, аянты 42 см^2 болсо, узундугун жана туурасын тапкыла

- а) $a=6\text{см}$, $b=7\text{см}$;   б) $a=7\text{см}$, $b=5\text{см}$;   в) $a=2\text{см}$, $b=13\text{см}$;   г) $a=14\text{см}$, $b=3\text{см}$

2-вариант

1. Эки станциядан бири-бирин көздөй эки поезд чыгышты. Биринчи поезд жолугушканга чейин 360 км ды 60км/с ылдамдык менен жүрдү. Экинчи поезд жолугушканга чейин 384 км жол жүрдү. Экинчи поезддин ылдамдыгын тапкыла.

- а) $V=60\text{км/с}$;   б) $V=62\text{км/с}$;   в) $V=65\text{км/с}$;   г) $V=64\text{км/с}$

2. Максат жана Сайкал мектептен 50 м/мин ылдамдык менен чыгышты. Асан алардан 6 минутадан кийин чыгып 80м/мин ылдамдык менен басты. Асан Максат менен Сайкалды канча минутадан кийин кууп жетет?

а) 15мин; б) 12мин; в) 10мин; г) 13мин

3. Айдоо участкасынын 82% айдалгандан кийин дагы 9га аянт айдалбай калган. Айдоо участкасынын жалпы аянтын тапкыла.

а) $S=62$ га; б) $S=50$ га; в) $S=90$ га; г) $S=20$ га;

4. 10кг балыкты туздаш үчүн 3,5кг туз керектелет. 2ц балыкты туздаш үчүн канча кг туз керектелет?

а) 70кг; б) 50кг; в) 90кг; г) 20кг;

5. Кулпунай отургузулган аянтты 24 адам 6 күндө отоп бүтүштү. Ушундай эле өндүрүмдүүлүк менен кулпунай аянтында 36 адам иштесе канча күндө отоп бүтүшөт?

а) 5; б) 8; в) 7; г) 4;

6. Компот жасаганда 3 кг алма, 7 кг кара өрүк салышты. Кара өрүк канча процентин түзөт?

а) 17%; б) 60%; в) 30%; г) 70%;

7. Ишембиликке 160 адам чыкты. Жолду оңдогонго алардын 25% катышты, калганы бак отургузушту. Бак отургузганга канча адам катышкан?

а) 160 б) 120 в) 145 г) 150

8. Бир жумушчу жумушту 36 саатта жасай алат, экинчиси-12 саатта. Эки жумушчу биригип ушул жумушту канча саатта жасап бүтүрүшөт?

а) 9 саатта б) 3 саатта в) 5 саатта г) 8 саатта

9. Ар бир жумушчу жумушту 8 саатта жасай алат. Биринчи жумушчу 2 саат иштегенден кийин экинчи жумушчу жардамга келди да жумушту экөөлөп бүтүрүштү. Жумуш канча саатта бүткөн?

а) 9 саатта б) 3 саатта в) 5 саатта г) 8 саатта

10. Үч тоок үч күндө үч жумуртка тууйт. 12 тоок 12 күндө канча жумуртка тууйт?

а) 9 б) 15 в) 12 г) 18

11. Тик бурчтуктун аянты квадраттын аянтынан 3 эсе көп. Тик бурчтуктун узундугу 96 см. Квадраттын жагы 48 см болсо, тик бурчтуктун туурасын тапкыла

а) 79см б) 75см в) 72 см г) 78см

12. Ашкананын аянты 9м^2 . Ашкананы полун капташ үчүн жагы 3 дм болгон квадрат формасындагы канча линолеум керектелет?

а) 60 б) 30 в) 100 г) 10

3-вариант

1. А жана В шаарларынын арасындагы аралык 720 км. А шаарынан В шаарына 80 км/с ылдамдык менен поезд чыкты. 2 сааттан кийин В шаарынан А шаарына 60 км/с ылдамдык менен экинчи поезд чыкты. Биринчи поезд чыккандан кийин канча сааттан кийин поезддер жолугушушат?

а) 5 саат б) 3 саат в) 6 саат г) 8 саат

2. Айылдан 4 км/с ылдамдык менен жөө адам чыкты. 3 саатан кийин артынан ошол эле багытта 10 км/с ылдамдык менен велосипедчен адам чыкты. Канча убакытта велосипедчен адам жөө адамды кууп жетет?

а) 5 саат б) 4 саат в) 2 саат г) 3 саат

3. Маша 1 саатта 10 бет, Таня 0,5саатта 4 бет, Оля 20 минутада 3 бет баса алат. Бардыгы бир убакыт иштей тургандай 54 бетти кыздарга кандай бөлүштүрүү керек?

а) 20,16,18 б) 20,15,19 в) 21,17,18 г) 22,14,18

4. Эки бригада жол участкасын 10 күндө асфальт менен каптай алат. Эгерде биринчи бригада кандайдыр бир жол участкасын асфальт менен 4 күндө каптаса, ошол эле участканы экинчи бригада 5 күндө жасаса, берилген жол участкасын экинчи бригада өзүнчө иштеп канча күндө бүтөт?

- а) 20   б) 15   в) 17   г) 18

5. Кыям жасаш үчүн 6 кг жемишке 4 кг шекер пайдаланышат. 12 кг жемишке канча кг шекер керектелет?

- а) 2   б) 8   в) 7   г) 6

6. Бир рафинат шекери менен бир чашка кофе 1 доллар 10 цент турат. Кофенин баасы рафинаттын баасынан 1 долларга кымбат экени белгилүү болсо, кофенин жана рафинат шекеринин баасын тапкыла?

- а) 1 доллар 15цент;   б) 1 доллар 10 цент;   в) 1 доллар;   г) 1 доллар 5 цент;

7. Мен 8 жашта болгондо атам 31де эле. Азыр атамдын жашы менин жашыман эки эсеге көп, мен канча жаштамын.

- а) 25   б) 20   в) 24   г) 23

8. Үч күндө класс 150 кг макулатура чогултушту. Биринчи күнү экинчи күнгө караганда 10кг га көп, үчүнчү күнү биринчи күндүн $\frac{2}{3}$ чогултушту. Ар күнү канча кг макулатура чогултулган?

- а) 40,60,50   б) 40,50,60   в) 60,50,40   г) 50,60,40

9. Китеп, калем жана сызгычка 1с 55т. төлөндү. Калем сызгычтан 30т га, китеп калемден 65 т. га кымбат экени белгилүү болсо, ар бир буюм канча турат?

- а) 1с, 45т, 10т   б) 1с 5т,40т,10т   в) 1с10т,30т,10т   г) 90т,55т,10т

10. Жумушчу 10саатта 30 тетик жасашы керек. Бирок жумушчу убакытты үнөмдөп бир тетикти 15 минутта жасап жатты. Үнөмдөлгөн убакта пландан ашыгы менен жумушчу канча тетик жасады?

- а) 15   б) 10   в) 20   г) 12

11.Тик бурчтуктун аянты 100см^2 . Эгерде тик бурчтуктун узундугу туурасынан 4 эсе чоң болсо, тик бурчтуктун узунун жана туурасын тапкыла

- а) $a=20\text{см}$, $b=5\text{см}$;   б) $a=25\text{см}$, $b=4\text{см}$;   в) $a=50\text{см}$, $b=2\text{см}$;   г) $a=100\text{см}$, $b=1\text{см}$

12. Тик бурчтук формасындагы эки жер участкасынын жалпы аянты 7,4 га. Биринчи участканын узундугу 250м, экинчисиники-150м. Биринчи участканын туурасы биринчисиникине караганда 40м ге чоң болсо, участкалардын туурасын тапкыла.

- а) 200м, 160м;   б) 250м,210м;   в) 260м, 220м;   г) 190м, 150м

4-вариант

1.А жана В туристтик базаларынын арасындагы аралык 46 км. Биринчи туристтердин тобу А базасынан В базасына 5 км/с ылдамдык менен чыгышты. 2 сааттан кийин В базасынан А базасын көздөй экинчи туристтер тобу 4 км/с ылдамдык менен чыгышты. Экинчи топ канча убакыттан кийин биринчи топ менен кезигишет?

- а) 5 саат   б) 2 саат   в) 4 саат   г) 3 саат

2. Мотор кайыгы агымга каршы 77 км жүрүп, кайра кайтып келген. Кайтып келгенге 4 саат убакыт аз керектеген. Агымдын ылдамдыгы 2 км/с болсо, кайыктын акпаган суудагы ылдамдыгын тапкыла

- а) 8км/саат   б) 9 км/саат   в) 5км/саат   г) 10км/саат

3. Автобустун билети 15 сом. Билеттин басы 20% га кымбаттагандан кийин 100 сомго канча билет ала алсын?

- а) 5   б) 2   в) 4   г) 6

4. Банк жылына 10% дан кошсо 4 жылдан кийин салынган 2000 сомдун үстүнө канча акча кошулуп бардыгы канча болот?
 а) 2523,6   б) 2523,4   в) 2829,5   г) 2928,2
5. Теплоход пристандардын арасын 60 км/с ылдамдык менен 4,9 саатта өттү. Ушул эле аралыкты 3,5 саатта өтүш үчүн теплоход кандай ылдамдык менен жүрүшү керек?
 а) $V=80\text{км/с}$;   б) $V=75\text{км/с}$;   в) $V=90\text{км/с}$;   г) $V=84\text{км/с}$
6. Эки уста барабар сандагы отургучтарды жасашты. Биринчи уста күнүнө 10 отургучтан жасап 6 күн иштеди, экинчиси 5 күн иштеген. Экинчи жумушчу канча отургуч жасаган?
 а) 25   б) 20   в) 15   г) 10
7. Шаарда 100 үйдөн турган жаны аймак курушту. Үйлөргө илгенге 1 ден 100 гө чейинки номерлерди жасап илишти. Илинген номерлерде 9 цифрасынын кездешкен учурлардын санын тапкыла
 а) 25   б) 30   в) 20   г) 15
8. Лифттин көтөрүү салмагы 450 кг. Лифтке ар бири 20 кг болгон 1-класстын 2 окуучусу, ар бири 25 кг болгон 3-класстын 2 окуучусу, ар бири 40кг болгон 5-класстын 3 окуучусу жана 1-класстын 2 окуучусунадай, 3-класстын 1 окуучусундай, 5-класстын 1 окуучусундай салмактагы завуч кирди. Лифт бардыгын жогорку кабатка көтөрө алабы?
 а) ооба   б) жок
9. Бакчадагы жол $\frac{7}{10}$ км созулган. Жолду кум менен капташ үчүн 28 тачка алып келиш керек. Эгерде 600м жол кум менен капталган болсо, дагы канча тачка кум ташыш керек?
 а) 5   б) 6   в) 4   г) 3
10. Эгерде 1м^2 аянтка 200г сыр керектелсе, бийиктиги 4 м жана узундугу 8 м болгон дубалды сырдаш үчүн канча сыр керектклкт?
 а) 5600г   б) 6400г   в) 4800г   г) 6500г
11. Тик бурчтуктун аянты 48 см^2 . Эгерде тик бурчтуктун узундугу туурасынан 3 эсеге узун болсо, тик бурчтуктун узунун жана туурасын тапкыла.
 а) $a=12\text{см}$, $b=4\text{см}$;   б) $a=15\text{см}$, $b=5\text{см}$;   в) $a=9\text{см}$, $b=3\text{см}$;   г) $a=6\text{см}$, $b=2\text{см}$
12. Бакча жана огород тик бурчтук формасында жана ар биринин аянты 1500м^2 . Бакчанын туурасы огороддун туурасынын 5 м ге чоң, бакчанын узундугу огороддун узундугунан 10м ге кыска. Бакча менен огороддун өлчөмдөрүн тапкыла.
 а) 25,60; 30,50   б) 30,20;40,50   в) 25,50;30,40   г) 30,40;25,50

5-вариант

1. Бөлмөнүн бир дубалынын аянты $14\text{м}^2 90\text{дм}^2$, экинчи дубалыныкы- $9\text{м}^2 80\text{дм}^2$. Бөлмөдө аянты $3\text{м}^2 50\text{дм}^2$ болгон терезе жана $2\text{м}^2 20\text{дм}^2$ аянтка ээ болгон эшик бар. Мындан тышкары бөлмөнүн $\frac{1}{10}$ бөлүгү обой менен капталбайт. Бөлмөгө канча аянттагы обой керектелет.
 а) $38\text{м}^2 80\text{дм}^2$ б) $30\text{м}^2 40\text{дм}^2$ в) $35\text{м}^2 50\text{дм}^2$ г) $40\text{м}^2 25\text{дм}^2$
2. Эгерде тик бурчтуктун узундугун 2 дм ге чоңойтуп, туурасын 5дм ге кичирейтсек аянты тик бурчтуктун аянтынан 50 дм² кичине болгон квадрат келип чыгат. Квадраттын аянтын тапкыла
 а) 300дм^2 б) 400дм^2 в) 350дм^2 г) 425дм^2
3. Биринчи жашылча базасында экинчи жашылча базасына караганда 2 эсе көп картошка болгон. Биринчи базадан 210 т картошканы алып кетип, экинчисине 80 т картошка алып келгенден кийин биринчи базада экинчи базага караганда 100т картошкага аз калган. Ар бир жашылча базасында канчадан тонна картошка калган.
 а) 180т,280т   б) 170т,270т   в) 160т,260т   г) 190т,290т

4. Эки бакта 140л суу куюлган. Биринчи бактан 26л, экинчи бактан 60л сууну алып салгандан кийин, биринчи бакта экинчи бака караганда 2 эсе көп суу калган. Бактарда башында канча л суу болгон.
а)58л,78л б)60л,76л в) 62л,78л г) 64л,80л
5. Жүзүм 90% ал эми мейис 5% суудан турат. 20 кг мейис алыш үчүн канча кг жүзүм керектелет?
а)185кг б)195кг в)180кг г) 190кг
6. Жаңы чабылган чөптүн нымдуулугу 75%, кургак чөптүн нымдуулугу-40%. 10кг кургак чөп алыш үчүн канча чөп чабыш керек.
а)20кг б)22кг в)18кг г) 24кг
7. 1 кг дандан 2,1кг каша жасоого болот. 1600 г каша жасаш үчүн канча дан керек?
а)0,6кг б)0,7кг в)0,8кг г) 0,4кг
8. Чабалекей кандайдыр бир аралыкты 50км/с ылдамдык менен 0,5 саат учту, ошол эле аралыкты 100 км/с ылдамдык менен шумкар канча убакта учуп өтөт?
а)25мин б) 20мин в)30мин г)35мин
9. Аралыгы 50км болгон А пунктунан В пунктуна бир убакта велосипедчен жана мотоциклчен адам чыгышты. Мотоциклчен адам веловипедчен адамга караганда саатына 40 км ге көп жүрөрү берлигүү. Велосипедчен адам В пунктуна мотоциклчен адамга караганда 4 саат кеч келгендиги белгилүү болсо велосипедчен адамдын ылдамдыгын тапкыла.
а)15км/с б)10км/с в)20км/с г)5км/с
10. Түлкүнүн массасы эки коендун массасына барабар, коендун массасы эки тыйын чычкандын массасына барабар, тыйын чычкандын массасы эки чычкандын массасына барабар. Түлкү канча чычкандын массасына барабар.
а)6 б)10 в)8 г)5
11. Столдо үч оңдүү шариктер жатат. Эгерде кызыл жана көктөрүн гана санасак- 3 шарик болот, эгер кызыл жана жашылды санасак- 4 шарик болот, эгер көк жана жашылды санасак- 5 шарик болот. Ар оңдөгү шариктерди саны канча?
а)кызыл-1, көк-2, жашыл-3 б)кызыл-2, көк-1, жашыл-3
в) кызыл-3, көк-1, жашыл-2 г) кызыл-3, көк-1, жашыл-3
12. Стол 6 момпосуй болгон. Балдардын жарымы бирден момпосуй алышты, калган жарымы –экиден момпосуй алышты. Канча бала болгон?
а)3 б)6 в)4 г)5
13. Участоктун узундугу 120м, туурасы 60м. Участоктун $\frac{3}{4}$ бөлүгүнө арпа эгилген. Канча аянтка арпа эгилген.
а)6400м² б)6200м² в)5400м² г)5200м²

Сунушталган адабияттар

Негизги адабияттар:

1. Бродский И.Л.Решение экзаменационных задач повышенной сложности. - М.: 2001г.
2. Вересова Е. Е., Денисова Н. С., Полякова Т. Н. Практикум по решению задач. - М.: Просвещение, 1979.
3. Гусев В.А., В.Н.Литвиненко, А.Г.Мордкович. Практикум по решению математических задач . М.- Просвещение.1985г.
4. Литвиненко В.Н., А.Г.Мордкович. Практикум по решению школьной математики. М.- Просвещение. 1981г

Кошумча адабияттар

1. И.Ф.Шарыгин. Решение задач. М., Просвещение. 1994.
2. Шарыгин И.Ф. Сборник задач по математике с решениями. 11 класс, М., Астрель·АСТ.2001г
3. Цыпкин А.Г., А.Н.Пинский. Справочное пособие по методам решения задач по математике. М., «Наука», 1984.
4. Алгебра, 9 класс.углубл / под ред.Н.Я.Виленкина/, М.- Просвещение, 2003г.
5. Алгебра,10класс.углуб, /под ред.Н.Я.Виленкина/, М.- Просвещение, 2003г.
6. Алгебра, 11 класс. углубл/ под ред..Я.Виленкина/, М.- Просвещение, 2003г.
7. Лурье М.В.. Геометрия. Техника решения задач. 2001г.
8. Истомина И.Г. Алгебра:вопросы и ответы. Ростов-на- Дону. ФЕНИКС. 2002г.
9. Эсаулов А.Ф. Психология решения задач. М.: - Высшая школа, 1972г.
10. Эрдниев П.М. Методика упражнений по математике, - М.: - Просвещение, 1970г
11. Болтянский В.Г., Груденов Я.И.. Как учить поиску решения задачи-// МВШ, №1,1988г, стр.8//.
12. Новоселов С.И. Специальный курс тригонометрии. М., «Высшая школа», 1967. Олимпиады. Алгебра. Комбинаторика. - М.: Наука, 1979.
13. Сборник задач по элементарной геометрии / Л. С. Атанасян, М. В. Васильева, Г. Б. Гурьевич и др, - М.: Просвещение, 1970
14. Сборник задач по математике для конкурсных экзаменов в вузы. / Под ред. М. И. Сканави. - М.: Высшая школа, 1972.
15. Серпинский В. 250 задач по элементарной теории чисел. - М.: Просвещение, 1968.
16. И.С.Соминский. Элементарная алгебра, М., «Наука», 1967.
17. В.В.Просолов, И.Ф.Шарыгин. Задачи по стереометрии. 1980.
18. Л.М.Фридман, Е.Н.Турецкий. Как научиться решать задачи - М.: Просвещение, 1984г.

